

Alte Drucke

**RESOLVTIONES || IN QVARTVM LIB. || SENTENTIARVM, ||
FR. IOAN. DVNS SCOTI, || Doct. Subtilis, Ordinis minorum:
|| In quibus, ea quæ prolixius, & ...**

Duns Scotus, Johannes

Venetiis, 1580

RESOLVTIONES QVARTI LIBRI SENTENTIARVM, F. IOAN. DVNS SCOTI
Doctoris Subtilis, Ordinis Minorum.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150357

RESOLVTIONES

QVARTI LIBRI

SENTENTIARVM,

F. IOAN. DVNS SCOTI

Doctoris Subtilis, Ordinis

Minorum.

DISTINCTIO. PRIMA.
Quæst. I. Pag. 4.

An creatura possit creare.

RESOLVTIO.

Creatio
quæritur
pater
filius.

VM creatio vir-
tutem requi-
rit, infinitam,
ipsi, creatura
nullatenus cõ-
petere potest,
nec principaliter,
quippe quæ porentia est
finita, & limitata. Hoc autem
asfruitur primum locis sacra-
scripturæ, quæ omnium creatõ-
rem Deum solum attestantur.
Qui vivit in æternum, creavit
omnia simul, &c. Nunquid non
vult, & vult Deus creator tuus &c.
Qui autem omnia creavit Deus

est, &c. Quia tu creasti om-
nia, &c. Creator omnium.
Deus, &c. Deinde hoc asfruitur
authoritatibus veterum, & san-
ctorum Doctorum, maxime bea-
ti Augustini super Genesim, &
aliis infinitis locis librorum ab
eo conscriptorum, quemadmo-
dum citat doctor subtilis, & ma-
xime illo, Non est creator, nisi
q principaliter ista format, &c.
Postremo confirmatur rationi-
bus, quia si creatura creare pos-
set, vel esset creatura mere spi-
ritualis, vel alia, non primum,
quia Angelus (qui talis est crea-
tura) nihil agere potest, nisi per
intellectum & voluntatem, qui
in ipso accidens est, sed nullum
accidens necessario præexigi-
tur ad creandam substantiam,
vnde Angeli hac ratione ne-
queunt, nec alia creatura id po-
test.

Apoc. 4.
2 Machab
1 Super ge
nes. lib. 9.
c. 15. &
li. 12. de ci
ui. c. 24. &
li. 2. de tri
ni. c. 8. &
14. lib. 3.
de tri. c. 9.
Creatura
neg. 6700
ro.

est. Pater, quia cum operationes ascribantur ipsis formis, hoc fieret per ipsam formam, sed hæc non minus dependet a materia in agendo, quam in essendo, nequit autem esse sine materia, ergo nec agere. Insuper sequeretur effectum præstantiorem esse sua causa, & hæc ratio idem includit de accidentibus quibuscunque. De materia vero prima nullus relinquitur dubitandi locus, cum omnium entium sit infimum, & de genere sterilem ab omnibus dici meretur. Creatura igitur nulla creare potest.

DISTINCTIO. PRIMÆ.

Quæst. 11. Pag. 26.

An definitio Sacramenti data a Magistro sit per se vera.

RESOLUTIO.

Sacramenti definitio.

Vandoquidem definitio quid rei, (quæ sola propria est) est Primo entis veri, hoc est possibilem existere & non impossibilem, negationis, aut priuationis. Secundo entis per se vnius, non autem entis vnius per aggregationem, aut vnius per accidens. Tertio entis realis, & non entium rationis, quæ scilicet per solum actum intellectus collatum habent esse. Quarto conceptus complexi Physice, vel Metaphysice, non autem conceptus simpliciter simplicis. Quinto vniuersalis, & nullo modo singularis. Horum quinque tertia sola conditio obstat, quominus Sacramentum hac definitione proprie dicta definiatur; nihilo-

minus definitur pro formali, seu præcipuo significato, tanquam conceptus per se vnius, & quemadmodum alia entia rationis, ut puta definitione data per additamentum hoc, videlicet. Sacramentum est signum sensibile, gratiam Dei, vel effectum Dei gratuitum, ex institutione diuina, efficaciter signans. Cuius quidem definitionis signum est genus, ex institutione diuina, & efficaciter, differentia, sensibile, fundamentum ipsius relationis, quam denotat ipsum Sacramentum, gratiam Dei, vel effectum gratuitum, alterum est extremum, & correlatiuum Sacramenti. Et hæc Doctoris definitio, licet verbis alia sit a definitione Magistri, non tamen sensu. Vnde conuenitur Magistri definitionem esse commode assignatam.

DISTINCTIO. PRIMÆ.

Quæst. 3. Art. 1. Pag. 31.

Utrum pro tempore cuiusque legis a Deo data, de iuribus sitis aliquo d. sacramentum.

RESOLUTIO.

Sacramentum institui non fuit necessarium, nec ex parte Dei, qui omnia operatur secundum consilium voluntatis suæ, nec ratione gratiæ, nam alio modo ad Episcopatum haberi poterat secundum voluntatem ipsius Dei, qui non aligauit potentiam suam sacramentis. Congruum tantum fuit, ut homo ex sensibilibus certius cognosceret, & feruentius desideraret.

Super quartum lib. Sententiarum.

5

deraret effectum illum inuisibilem Dei, nempe gratiam ipsam, & propter hominis eruditionem, exercitationem, & humilationem. Ad hæc, ut illi qui vere Deum cognoscerent, conuenirent in aliquibus signis externis, quibus sese inuicem noscerent, & iuarent, & alterius sectæ homines vitarent. Decuit autem signum hoc esse practicum, denotans videlicet effectum talem vel in esse, vel in fieri, & non speculativum tantum. Insuper & certum, non æquiuocum, aut dubium: Certum, inquam, cum certitudine demonstrativa, ad quod semper sequutus fuisset effectus, sed certitudine ut in pluribus, hoc est semper certum ex parte ipsius signi, nisi obfaret indispositio suscipientis, torpor, & indeuotio.

missionem peccatorum: unde illud Isaia, Ego sum qui deleo iniquitates propter me. & Matthæi, Quis potest remittere peccata, nisi solus Deus, &c. Et conferre gratiam, iuxta illud Ioannis, Gratia, & veritas per Iesum Christum facta est. & illud Psalmista, Gratiam, & gloriam dabit Dominus. Quare ipse potest solus Sacramentum institui. Creatura autem iam institutum potest promulgare, ut Iacobus extremam unctionem, infirmatur quis in vobis inducat presbyteros, &c. & Diuus Marcus, ungebant infirmos, &c.

Isa. 43.
Matth. 9.

Ioan. 1.
Psalm. 83.

Iacob. 5.

Marci. 6.

ARTICVLVS TERTIVS

Pag. 39.

Sacramentum pro quo tempore debuit institui.

RESOLVTIO.

Via vero morbus. scilicet peccatum originis fuit in natura humana, semper post lapsum Adæ regnauit mors, &c. Omnes peccaverunt, &c. Omnes in Adam, &c. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, &c. Congruum fuit pro omni tali tempore Sacramenta institui, ut viator per sensibilia manudu cere ad inuisibilia. In statu autem innocentie non congruebat Sacramentum institui, quia nullum habebat salutis impedimentum, nec mens grauabatur corpore, quo minus ferret libere in Deum ipsum, nec in statu patriæ, cum videbimus eum sicuti est, & facie ad faciem, & nihil coinquinatum intrabit in illud, &c.

Rom. 9.
Ira. 3.
1. Cor. 1.
Psalm. 50.

1. Ioan. 6.
1. Cor. 13.
Apo. 21.

ARTICVLVS II.

Pag. 35.

Sacramentum a quo fuit institutum.

RESOLVTIO.

Unum autem signum aliunde habeat, quod significet practice, id est effectum aliquem, nempe ex sui institutione, & aliunde quod sit certum, nempe ex determinatione voluntatis determinantis, seu ad causandum effectum, quoties adhibebitur tale signum, primum non impedit quo minus a creatura potuerit institui, secundum nullus potest dare certitudinem alicui signo practico, nisi possit causare signatum illius signi. Atqui solus Deus potest causare effectum sacramentorum, videlicet re-

A 1 ART.

ARTI VLVS QVARTVS
Pag. 37.*Sacramentum an aliud & aliud pro
statu alterius, & alterius legis.*

RESOLVTIO.

*Sacramē
si diuisio.*

Sacramentum potestremo diuiditur in proprie & improprie dictū. Primum gratiam confert, secundum est signum rei sacræ, quodcumque fuerit. Deinde diuiditur ratione sensibilibus diuersorum, vt Baptismus habet aquam, Eucharistia panē, & vinum. Postea diuiditur ratione diuersæ significationis, quia Baptismus significat gratiam inherenter, Eucharistia vero gratiam assistentem, corpus scilicet, & sanguinē Christi. Potestremo diuidi potest rōne maioris effectus vel minoris, qui confertur per ipsa sacramenta, vt licet circumcisione conferat gratia, velut baptismo, maior tamen baptismo confertur. Vñ colligitur eadem sacramenta improprie dicta, potuisse esse eadem in diuersis legibus, vt genuesiones, non autem sacramenta proprie dicta. Quia in processu generationis humanę semper creuit notitia veritatis. Et lex posterior semper fuit perfectior priori, quare debebat habere maiora auxilia ad sui obseruationem. Et congruum est, vt perfectius adiutorium signaretur alio signo, ab eo quod erat in priori lege, nam illud semper significaret id, ad quod primo significandum fuerat institutū. Hęc autem maxime congruebat de illo sacramento, quo de-

*Gregorius
super Ez
chielem.*

lebatur originale, quod quidem in lege naturæ erat oblatio pueri ipsi Deo, cum quibuldam verbis deprecatorijs, in lege scripta circumcisio, in Euangelica baptismus.

DISTINCTIONIS I.
Quæst. III. Pag. 38.*Utrum sacramentum habeat causam
litatem actiuam respectu gratiæ
conferendæ.*

RESOLVTIO.

Sacramentū non est. Sacramentū ficit gratiā, sicut etiam antequam de ea a solo Deo fieri possit, Gratiā, & gloriam dabit dominus. Psal. 111. nus, &c. Qui bonus est hauriet sibi gratiam a dño, &c. Gratia, Ioan. 1. & pax a Deo, &c. Per quem accipimus gratiam &c. Humilibus datur gratiam. Et huic assertioni subscribit B. Thomas. Nec est sacramentū efficiens instrumentalis dispositionis præuic ad gratiam, vt asseuerat. D. Thomas. Quāquidem dispositionē in sacramentis initerabilibus dicit characterem esse. In alijs vero aliquem atq; ornatum characteri proportionatum. siquidem ista aliter quam per creationem esse nequeunt, quę tantum soli Deo comperunt. Insuper hęc plura non sunt necessaria, nec sufficere probari possunt. Sed propterea a Magistro, & verulioribus doctoribus sacramentum asseritur causę gratię, quę eius luseptio sit dispositio proxima necessitans ad effectum signatum, gratiam videlicet, dispositio inquam, non ex natura rei, sed ex diuina institutione libet.

7

ita & sacramenta sunt instru-

RESOLVTIO.

А 4 псн да

Tom. 9. nenda huiusmodi supernatura-
lis virtus. Cum aut Aug. ait su-
per illud, Vos mundi estis pro-
pter sermonem. & recitat. i. q. 1.

*Sacramen-
taris vir-
tutis.*

Quæ est ista virtus aq.
Respondetur virtutē accipi (et
& mundi) pro ultimo de poten-
tia, cū videlicet agens agit quā-
tum potest. Vltimū aut de po-
tentia signi practici, hoc est per-
fectius, quod signum practicu
potest efficere, est signare effe-
ctum signatum prauie, certo, &
efficaciter. Nam non posset si-
gno practico (vt est practicum)
maior competere potentia. Hāc
autem virtutem, significandi vi-
delicet certo, & efficienter con-
cedimus ipsis sacramentis, iux-
ta institutionem ipsius Chri-
sti. Hæc enim ex sacris literis
constat, & hæc virtus nihil aliud
est, quā conformitas signi ad
signatum, hoc est veritas, & cer-
titudō ipsius sacramenti, quæ
est de essentia ipsius Sacramen-
ti, aut saltem accidens conco-
mitans ipsum sacramentum vt
in pluribus, id est semper, nisi in
dispositio suscipietis impediatur,
quia Deus qui fecit te sine te,
non iustificabit te sine te, asser-
tore Augustino.

*De verbis
Apostoli
ser. 15.*

DISTINCTIONIS I. Quæst. VI. Pag. 50.

*Utrum in Circumcisione ex vi circun-
cisionis gratia conferebatur.*

*Circumci-
sione pec-
catum dele-
batur et
gratia con-
ferebatur.
Roma. 4.*

RESOLVTIO.

In Circumcisione pecca-
tum originis dele-
batur, & gratia co-
ferebatur. Suffragat
Paulus, Signū ac-

cepit circumcisionis, &c. Si enim
Circumcisio iustitia signū fuit,
haud dubie signum erat certū
& efficax, cum scriptura expri-
mat hoc ipsum a Deo traditū, Roma.
cuius solius est sacramentis vir-
tutem, & efficaciam tribuere.
vñ Apostolus, Circumcisio qui-
dem prodest, si legem oblerues,
& Hieronymus in illud Aposto-
li, Prodest suo rpe signum si iu-
sticia (cuius est signaculū) addit.
Cum itaque iustitia sit signa In epist.
culum, constat eam, gratiā con-
tulisse. huc pertinet quod Au-
gustinus dixit, baptisimū loco cir-
cuncisionem priscis patribus nuppi
fuisse, qui scripsit circumcisionē
ad hominis nouationem vale-
re, sicut & baptisimus. Innoua-
tio autē vite, non nisi per gratiā Rom.
fit, igitur ipsa gratiā contrahit.
Item asserit glosa, & Beda: Idē
salutiferæ curationis auxilium
circumcisio in lege agebat, qd
baptisimus tempore gratiæ age-
re consuevit. Respondeo ad
hæc, quia nullo tempore Deus
reliquit genus humanum sine
remedio ad salutē necessario,
maxime eos quos peculiariter
sibi deligebat, & nō legist aliud
ab isto tunc collatum reme-
dium. Igitur circumcisione, &
peccatum originale debebatur,
& gratia conferebatur populo
Dei ab Abrahamo usq; ad Chri-
stum. Præterea per locum ab
oppositis idem asruitur. Non
est Deus promior ad condem-
nandum quā ad miserendū,
sed qui respuebat circumcisio-
nem peccabat, vt patet ex Ge-
nesi, Masculus cuius caro pra-
putij circumcisā nō fuerit, &c.
Igitur qui eam accipiebat, ha-
bebat gratiam. Et hæc inter om-
nia duntaxat veteris legis sacra-
menta

Gen. 17.

Super quartum lib. Sententiarum. 9

menta gratiam ex operato, id est ex vi sacramenti, siue effectus passionis Christi conferebat, sicut & sacramenta nouæ legis, vnde & proprie erat sacramentum. Alia vero improprie erant sacramenta, vt expiationes, oblationes & sacrificia, quæ solum ex opere operante, id est ratione fidei in Messiam venturum, & charitatis operantium ac obedientiæ præceptis diuinis, gratiam conferebant, non secus ac quauis alia bona opera, quibus obseruabatur decalogus. Proinde cum Ambrosius asserit circumcisionem nihil huius dignitatis, sed esse signum tantum. Tertullianus similiter, Chrysostomus in plerisque locis, ac alij doctores, dicendum circumcisionem, vt circumcisio est, & res huiusmodi nihil in se huius dignitatis, cū in partibus obscenis, & putandis fieret, sed quia a Deo erat instituta in signum iustitiæ plurimum erat facienda. Insuper doctores volunt indicare circumcisionem suapte natura non iustificasse absque merito passionis Christi punitæ. Ad hæc patres patris diuini et gratia participes vitam sancti hinc commigrantes nequaquam salutem sunt consecuti, nisi Christi sanguine nostræ salutis pretio in ara crucis effuso, iuxta illud Apostoli, Per proprium sanguinem intrauit semel in sancta æterna, &c. Pater & hec intelligi de nonnullis gentilibus, qui ante Christi aduentum circumcidebantur, nihil tamen legis prorsus obseruabant. Sicque nihil utilitatis, aut emolumenti ex ea conueiebant, quorum meminit Origenes. Circumcisio quoque non tantum conferebat gratiam, quantum baptismus, neque sicut

baptismus, qui etsi gratiam in recipiente reperiat, eam adauget, nisi fuerit summa, non autem circumcisio, vnde Abraham iam iustificato, nihil ex vi operis contulit.

QUESTIO INTERMIXTA.

Pag. 34.

An Deus possit delere peccatum originale non insuadendo gratiam.

RESOLVTIO.

Potesse quidem Deum ex sua potentia absolute (qua quidem quid non implicat contradictionem) originale culpam delere, licet gratiam non conferat: & huiusmodi homo, si dederet, esset in puris naturalibus, si neque iustitiam originale, aut aliud supernaturale donum ei tribuerit, quod sane eadem potentia efficere posset, sicut & in lapsa virgine absoluta omnia reparare potest, non autem efficere, quin ceciderit. Potentia vero ordinata (quæ videlicet in sacris literis nobis est manifestata) & iuxta leges a Deo præscriptas, id efficere nequit, vt deleatur videlicet alicuius originale, aut mortale peccatum absque reptione gratiæ. Quia inter filios regni, & carceris non est medium, loquendo de potentia ordinata, id est, conformi legibus, sapientiæ, & voluntati diuinæ determinatis.

DI.

DISTINCTIONIS I.
Quæst. VII. Pag. 57.

*Utrum tempore legis natura fuit ali-
quod Sacramentum respondens
Circumcisioni.*

RESOLVTIO.

*Ezech. 18.
1. ad Ti-
mo. 2.*

*Nūquam
fuit dero-
gatum hu-
manū ge-
nus sine
remedio
salutis.*

*Act. 14.
Gen. 14.*

*Gen. 37. et
19.*

 Vm de⁹ Opt. Max. nolit mortem morientis, sed potius velit omnes saluari, nullo tempore dimisit cultores suos sine remedio necessario ad salutem, cum & ipsi gentibus non defuerit. Qui in præteritis nationib. &c. vique corda eorum. & aliquos eisdem præstitit, qui eorū in sui cognitionem instituere possint, ut Melchisedech, Iob, Ietro socerum Moysis. Insuper hoc sine permisit etiam Ioseph vanūdari Ægyptijs, Iacob quoque cum omni sua familia in Ægyptum descendit, & illic inter gentes commorati sunt quadringentos triginta annos. Permisit etiam Deus populum Iudaicum, propterea sapius in captiuitatem duci, licet ob sua peccata id cōmeruissent. Quod si hæc gentibus præstitit, multo magis populo suo præsentissimum reuelauit, quo a peccato illo originis liberarentur, sine cuius deletionē nec gratiā ipsi Deo, aut salutem consequenti poterant. Ergo & sacramentum aliquod pro hac re instituit. Et magis probabile est tale sacramentum fuisse sensibile, id est, actum aliquem exteriorem, quod intelligibile, id est, actum solum interiorem, quia post lapsum congruit homini, ut per sensibilia ducatur ad spiritualia. Hu-

iusmodi autem sacramentum Tūm iuxta communiorem opinionē, gis nat aut pro adultis sacrificium ali- quod nobis quidem ignotum, mīn vna cum fide vnus Dei, qui pol delictu- licitus fuerat semen, qd contri- turum esset caput serpentis. Pro trigini parulis autem parentū fides, vna cū oblatione ipsius paruuli cum prece aliqua, aut sola pro- testatio, & inuocatio Dei, verbo tamen exteriori ad paruulū relata. Vnde licet fides absque sa- crificijs sufficeret pro paruulis, non tamen sola fides sine quo- cunque exteriori actu.

DISTINCTIONIS II.
Quæst. I. Pag. 59.

*Utrum Sacramenta noua legi ha-
beant efficaciam à Christi
passione.*

RESOLVTIO.

 Vandoquidem enā gelica lex perfe- gelica m- ctissima est, quam gelica m- Deus decreuerit asissima, viatorib. dare, tū Heb. 10. quia est vltima, vñ Apostolus vocat illud testm̄ aternū, & postē- riora perfectiora existūt, tū ga est proxima statui pfectissimo nempe beatitudinis. Nunc autē proprior est nostra salus, &c. Et Rom. 10. eius obseruatores immediatē ingrediunt vitā aternā. Penitē- tiam agite appropinquat enim regnū celorū. Postremo quia d Math. 23. lectus Dei filius in hac p̄soluit redēptionē gnis humani, & ob- sequium exhibitū magis accē- pra, quā p̄sum, & exhibendū. Idcirco prā ceteris legib. euā- gelica dēt habere maxima auxi- lia, quo melius possit obseruari, hoc

Super quantum lib. Sententiarum.

II

In eam hoc est perfectissima sacramen-
ta. Sed quantum ad intensionem,
id est, qd vere gratiam significa-
rent, & certo darent, veluti in-
strumenta quadam, & quantum
ad extensionem, sic videlicet qd
homo haberet omnia necessa-
ria illi ad salutem, regeneratio-
nem quæ fit per baptismum, ro-
borationem quæ fit per confir-
mationem, nutritionem per Eucha-
ristiam, reparationem per poeni-
tentiam, præparationem ad exitum
finale per extremam unctionem,
multiplicationem fidelium car-
nalem per matrimonium, & mul-
tiplicationem spirituale per sa-
cramentum ordinis. Hæc autem omnia
a Christo (quatenus Deus) insti-
tuta sunt sacramenta, & p Apo-
stolos promulgata, atque fide-
libus exhibita, ut patet ex sacris li-
teris. Hæc proinde sacramenta
prædictam efficaciam significan-
di vere Dei gratiam, & certo con-
ferendi eam regulariter, id est
omnibus eadem suscipientibus,
non ponant obicem, habent
a Deo, tanquam a causa principali
& effectiva, quippe qui solus eo-
rum effectus causare potest. A
Christo autem homine, seu ab eius
passione, veluti a causa merito-
ria, si quidem ipse solus acceptis-
simus, hic est filius meus dile-
ctus, &c. Et cui ad mensuram non
est collata gratia, vidimus eum
plenus gratie, &c. mereri potuit
peccati remissionem, & patri nos
reconciliare, cum ceteri filii Ada
labe originis infecti essent. Ecce
in iniquitatibus conceptus
sum, &c. Unde & pater celestis
nihil iniqua mortalibus contu-
lit, nisi in virtute & merito huius
oblationis Christi in cruce fa-
cta. Et pp eandem præfigurata
in lactincijs, & oblationibus pa-

trum, ac ab ipsis implicite vel
explicite concedita, illi patres
& eorum sacrificia fuerunt gra-
ta. Hic enim odor sacrificiorum pa-
trum, quem odorabat pater ce-
lestis, vñ Agnus occisus est a co-
stitutione mundi, &c. hñres eun-
dem spiritum, &c. Omnes eadem escam,
&c. Iesus Christus heri, & hodie,
&c. In hoc tandem remedio nobis
gratis exhibito concurrerunt mi-
sericordia & iustitia, misericor-
dia & veritas. Primo ex parte pa-
tris. Maxime enim misericordie opus
fuit homini inimico conferre ta-
le remedium. vnde Apostolus. Non
ex operibus iustitiæ, quæ, &c.
Non enim opera nostra, sed secun-
dum propositum suum, & gra-
tiā. Maxime etiam iustitiæ fuit
opus pp obsequium tam gratum,
tam gratæ personæ, tam dilectæ,
hoc remedium conferre illis, pro
quibus de persona obtulit illud
obsequium. Iustum siquidem fuit
hoc acceptare, vnde Paulus, Qui
in diebus carnis suæ. Ex parte
quoque ipsius Christi fuit mi-
sericordia maxima, qd seipsum
obtulerit pro inimicis, scilicet
Trinitatis, Nemo tollit eam &c.
Oblatus est &c. Item tradidit in
mortem &c. Fuit etiam maxima
iustitia tam in comparatione
ad Deum, quam ad hominem
lapsum. Quia non visus fuisset
intime diligere Deum & proxi-
mum, nisi pro tanto bono, com-
muni videlicet beatitudine ho-
minis (ad quam eum Deus præ-
destinaverat, nec decreuerat eam
alio, quam hoc medio illi con-
ferre: Qui prædestinavit &c. Nā
quos prædestinavit &c.) vellet
istud obsequium exhibere: Qui
autem querit gloriam eius &c. Si
honorifico patrem meum &c.
Hostias & oblationes &c.

2. Cor. 8.
1. Cor. 10.
Heb. ult.

Reparatio
nō hōis ad
comitatur
misericor-
dia, & iu-
stitia.
Rom. 9.
Ephes. 1.
Ad Tim. 1.
2. ad Tim. 1.

Heb. 1.

Jo. 10.
Isa. 50.

Ephes. 1.
Rom. 8.
Joan. 7.
Joan. 8.
Heb. 10.

DI

DISTINCTIO. II.

Quaest. II. pag. 64.

*Utrum baptizati baptismo Ioannis
astringentur ad Christi baptis-
mum suscipiendum.*

RESOLVTIO.

*Baptizati
ab Ioanne
non debent
vniuersi
Christi
fidei baptis-
mate ab-
stinere.*

Respondeo quod Christus suum instituit baptismum, si ei⁹ forma Ioannis Christi discipulos, aut alios innotuerit, & deinceps hac forma usus fuerit videlicet, Baptizo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti Amen, baptizati ab eo, nequaquam rebaptizari debebant, licet explicite non crederent in personarum trinitatem, modo adesset intentio suscipiendi, quod per ipsum baptismum conferebatur. Sin autem alia forma baptizans usus fuerit, ut puta, Baptizo te in nomine venturi, ut magister deducit, & Alexander Aletius, ac S. Thomas ex. 19. art. vbi dicitur Ioannes baptizauit baptismum poenitentiae. Aut nulla prorsus forma usus fuerit, ut refert Durandus, & Gabriel Biel dicentes, non explicari formam ipsius Ioannis, sed ipsius doctrinam, nempe quod praedicaret & poenitentiam, & fidem in venturum Christum: qui licet venisset quantum ad assumptionem naturae humanae, necdum tamen erat manifestatus, iuxta illud, Illi oportet crescere, me autem minui. Haud dubie ab eo baptizati Christi baptismum initiari debebant, Tum ut satisfacerent generali Christi praecepto, Nisi quis renatus fuerit, &c. ut hoc

medio fierent ecclesiae membra, & communicarent cum alijs in communi exteriori signo, Tum ut reciperent gratiam, quam Ioannis Baptisma haud conferebat, iuxta illud, Ego baptizo in aqua &c. & Ioannes quidem baptizauit aqua, &c. Erat siquidem Ioannis baptismum preparatio quaedam solum ad Christi baptismum, ut iam assuefacti hoc ipsius baptismi minime abhorrerent Christi baptismum. Hoc item medio Ioannes pro Christo erat manifestandus in per quod Israel. Propter has quinque rationes erant baptizandi, licet crederent ipsam trinitatem. Siquidem in hoc errauit Magister assuefacti oppositum. Et si aliquos baptizauit Ioannes vtens forma Christi, non credentes ipsam trinitatem explicite, non erant de nouo baptizandi, sed instruendi, & confirmandi in vera fide.

DISTINCTIO. III.

Quaest. I. pag. 67.

An baptismi definitio data a Magistro sit bona.

RESOLVTIO.

Nihil prohibet baptismum definitum definitione quid rei, quae quidem Aristoteli sola est propria definitio, nisi quia non est ens reale, id est non habet esse ab (sue actu intellectus, & voluntatis diuinae. Quare est quaedam relatio rationis, quae habet pro fundamento, vel aquam tantum, seu ablutionem, accedente nihilominus ministri intentione, & verbis a Christo institutis, tamquam

Ioan. 3.

Ioan. 3.

Quam circumstantijs concomi-
tantibus ipsum fundamentum:
vel habet pro fundamento ablu-
tionem simul & verba, quod est
verisimilius, cum verba sint præ-
cipua pars ipsius baptismi, Iux-
ta illud Christi, Vos mundi estis
propter sermonem in &c. Et inter-
pretationem illius loci secun-
dum Beatum Augustinum.
Iuxta quam diuersitatem fun-
damenti, varia dantur a Scoto
definitiones, quæ tamen idem
propterea significant, & exigunt:
Magistri tamen definitio acci-
pit abluionem ipsam solum
pro fundamento: Quæ quidem
bona est, modo sic compleatur.
Baptismus est ablutio homi-
nis, aliquater consentientis, fa-
cta ab alio in aqua, simul ver-
ba certa cum intentione debi-
ta profertur, significans effica-
citer ex institutione abluionem
animæ a peccato.

mi, & aqua seu ablutio materia.
Nā verba sunt magis præcipua, &
spiritualia, ac efficaciora, iuxta il-
lud Ioānis, Vos mundi estis pp
sermonem &c. Et August. Verba
inter homines obtinuerūt princi-
patū in significādo. Quænam por-
ro sint verba ad baptismū neces-
saria, haud dubie assequeris, si
in sacramēto bifariā quædā ex-
penderis, id est ex parte mini-
strātis sacramētū, Deinde ex par-
te ipsius sacramēti. Illa autē di-
cuntur necessaria ex parte mini-
stri, quæ si minister nō obseruet,
offendit mortali noxa, licet ppte te
reæ sacramētū non minus cō-
pleatur. Et quantum attinet ad p-
positū, Minister latine ecclesiæ
hanc formā seruare debet, Ego
baptizo te in nomine Patris, &
Filij, & spiritus sancti Amē. Illa
autē dicuntur necessaria rōne sacræ
mētis. q̄ si nō ob seruendū cō-
ferret sacramētū, vt sunt verba p-
cipua huius formæ, videlicet in-
uocatio trinitatis expressi ver-
bis, & verba quibus significat⁹,
& suscipiens. Sed non est necessa-
riū absolute ea exprimi verbo in-
dicatui modi, & nomine secun-
dæ personæ, cum greci aliter ea
exprimētes vere baptizent. Quā-
tum autem ad mutationē, quæ
fieri potest horum verborum, di-
citur quod si mutentur quan-
tum ad substantiam, & loco eo-
rum ponantur alij termini, di-
uersum omnino habētes signifi-
catū, vt in nomine Petri, & Pau-
li &c. non confertur baptismus: con-
ferri.

Ioan. 15.
Lib. 2. de
doct. Chri-
stic. 1.

Necessa-
ria ex par-
te mini-
strantis sa-
cramentū.

Necessa-
ria rōne
sacramen-
ti.

Mutatio
formæ quæ
impedit sa-
cramentū
baptismi
conferri.

DISTINCTIO. III.
Quæstio II. pag. 69.

Vt hæc sit præfata baptismi forma,
Ego baptizo te in nomine patris,
& filij & spiritus sancti, Amen.

RESOLVTIO.

Quoniam sacramentum
denotet ens per ac-
cidents, relationem
videlicet cum suo
fundamento, for-
ma propria sacramenti est ipsa
relatio signi ad signatū, materia
vero sacramenti est ipsius funda-
mentū, nihilominus, q̄ ad ipsum
fundamentū baptismi plura cō-
currūt, aqua videlicet, seu ablu-
tio, & verba: Si hæc inter se cōfe-
rant, verba dicentur forma bap-
tis-

mi, & aqua seu ablutio materia.
Nā verba sunt magis præcipua, &
spiritualia, ac efficaciora, iuxta il-
lud Ioānis, Vos mundi estis pp
sermonem &c. Et August. Verba
inter homines obtinuerūt princi-
patū in significādo. Quænam por-
ro sint verba ad baptismū neces-
saria, haud dubie assequeris, si
in sacramēto bifariā quædā ex-
penderis, id est ex parte mini-
strātis sacramētū, Deinde ex par-
te ipsius sacramēti. Illa autē di-
cuntur necessaria ex parte mini-
stri, quæ si minister nō obseruet,
offendit mortali noxa, licet ppte te
reæ sacramētū non minus cō-
pleatur. Et quantum attinet ad p-
positū, Minister latine ecclesiæ
hanc formā seruare debet, Ego
baptizo te in nomine Patris, &
Filij, & spiritus sancti Amē. Illa
autē dicuntur necessaria rōne sacræ
mētis. q̄ si nō ob seruendū cō-
ferret sacramētū, vt sunt verba p-
cipua huius formæ, videlicet in-
uocatio trinitatis expressi ver-
bis, & verba quibus significat⁹,
& suscipiens. Sed non est necessa-
riū absolute ea exprimi verbo in-
dicatui modi, & nomine secun-
dæ personæ, cum greci aliter ea
exprimētes vere baptizent. Quā-
tum autem ad mutationē, quæ
fieri potest horum verborum, di-
citur quod si mutentur quan-
tum ad substantiam, & loco eo-
rum ponantur alij termini, di-
uersum omnino habētes signifi-
catū, vt in nomine Petri, & Pau-
li &c. non confertur baptismus: con-
ferri.

Quæstio
forma.

cipa-

cipaliter ipsa supposita subsistē-
tia in essentia diuina: Nec si ba-
ptizetur in hoc nomine trinita-
tis. Quantum ad nomen Chri-
sti, dubium an sit baptizatus, nō
esset vere baptizatus, quare re-
baptizari debet sub conditione.
Deinde si mutantur hæc verba
quantum ad quātitatem, & ad-
datur quidpiam repugnans ver-
bis principalibus, aut diminuēs,
vt in nomine patris maioris &c.
non sit baptismus, nec si ponat-
ur conditio falsa, vt ego bapti-
zo te, si sum omnipotens, nec si
vtatur oratione distinctiua, vt
ego baptizo te, vel illum. Si au-
tem fiat interpositio, quæ non
interrumpat vnitatem formæ,
non definit idcirco baptizatus
esse. Si vero subtrahatur quid-
piam ex verbis principalibus, &
id fiat debita opera, aut ex negli-
gentia, rebaptizandus est. Ter-
tio si mutetur qualitas congrui-
tas orationis modo id fiat ex
ignorantia linguæ latinæ, aut bal-
butia, uon definit esse verum
baptisma. Postremo si fiat varia-
tio quantum ad vbi, & hæc di-
ctionum transpositio variet om-
nino substantiam ipsius oratio-
nis, vt Ego primo baptizo te in
nominis filij, nihil confertur. Si
vero non mutetur propterea sen-
sus orationis, vt Ego baptizo
in nomine filij, & patris, verus
est baptismus. Id tamen in om-
nibus perpetuo obseruandum
est, quod si varians quocunque
modo hanc formam, intendit
vbi his verbis, quibus vtitur tan-
quam forma ecclesiæ, praeile
non baptizat, quia intendit in-
ducere errorem contra Eccle-
siæ fidem: Ideo non habet Ec-
clesiæ intentionem: insuper &
ipsam ecclesiam errare arbitra-

tur, quare nihil confert, Quia sa-
cramenta administrantur in fi-
de, & intentione ecclesiæ, quam
talis non habet.

DISTINCTIO III. Quest. III. pag. 76.

*Verum aqua naturalis, & pura sit
sola baptismi materia.*

RESOLVTIO.

Materia baptismi (si Baptis-
mū proprie vocem ac-
ceperis, nempe pro
altera cōpositi par-
te) est totum quod
in baptismo est sensibile, videli-
cet aqua & verba, & huius ma-
teriæ ratio, quæ dicitur signum,
est forma. Veruntamen, quia in
illo toto sensibili aqua est mi-
nus principalis, & determinabi-
lis, idcirco dicitur respectu ver-
borum materia baptismi, sed re-
motā tamen. Ipsa autem ablu-
tio propinqua est. Materia si-
quidem ipsa cum verbis, tan-
quam signum propinquum si-
gnat baptismi effectū. Nō opor-
teret autem hac ablutione corpo-
ris sordes abluī, sufficit enim
quod actiue ab alio fiat. Aqua
autem (quam dicimus remotā
materiam) naturalis esse debet,
vnde artificialis ad id minime
conuenit, propterea quod sit al-
terius speciei a naturali aqua.
Quod sanē colligitur ex diuersi-
tate qualitarum virtutisque secun-
dum totam speciem. Siquidem
cuncta indiuidua aquæ artifi-
cialis aliquas habent qualitates,
quæ in nullo aquæ naturalis in-
diuiduo reperiri possunt. Debet
insuper esse pura, hoc est aliena
à mixtione, quæ alteret & variet
cius

Super quar tum lib. Sententiarum. 15

eius speciem. quia si per aliquam constituitur extra speciem aque, non potest esse conueniens baptismi in materia, vt patet in salua, vrina, & alijs humoribus per digestionem resolutis. Si autem foret mixta per iuxtapositionem solum, sic quod ea mixtio non variaret aque speciem, nec impediret eam esse conuenientem ad abluendum, posset in ea baptismus fieri: Vnde consequitur in glacie, niue, grandine, & aqua existente in spongia, aut luto &c. non posse fieri baptismum, quia aqua in illis existens potest quidem corpus contingere, sed non abluere. Quare si non possit aqua abunde haberi, commendata sunt illa primum, deinde puer baptizandus ex aqua illinceducta. Horum autem ratio est ipsa Christi institutio dicentis, Baptizates eos &c. & alibi, Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. Alias eius rei causas habes in Scoto super Magistrum, videlicet figuratam, & prophetiaram oracula.

DISTINCTIO III. Quæst. IIII. pag. 81.

Vtrum baptismi institutio circumcisionem euacuet.

RESOLVTIO.

 Vanquã Scotus vertat in dubium tẽpus institutionis ipsius baptismatis, tam facile conijciatur ipsum fuisse institutum, & primo promulgatum, cum Christus à Ioanne in Iordane baptizatus fuit. Habetur enim in decreto, de consecrat. distinct. 4.

cap. Per aquam baptismi §. non De consecrat aqua, nisi Spiritus sanctus erat, dist. descendat, quia tum Christus 4. ca. Per formam baptismatis dare venit aquam & ad Ioannem, & est testis Ambrosius. Idem etiam confirmat glossa cap. Ex quo instituta est. Lib. de si. His accedit & Hieronymus dicentis, Ipse Dominus noster Iesus Christus statim, vt caput extulit de sinento Spiritum sanctum accepit, non quod vnquã sine Spiritu sancto fuerit, sed vt illud verũ nobis monstraret esse baptismum, quo Spiritus sanctus adueniat. Vnde & manifestum euadit Christum ipsum proprio baptismo fuisse ablutum, nempe in nomine patris, & filij & Spiritus sancti, amen. Fuit autem ipsum baptismum, primo quidem sub consilio datum, & id potissimum cõgruebat, quando quidem euangelica lex perfectissima est, quamobrem non debuit stricta obligatione statui: Pollicetur adeo ingentia, & ampla beneficia, quę sufficiunt homines (etiam abique peccato) ad eandem & recipiendam, & obseruandam allicere. Propterea Christus ipse benigne mortales ad se aduocabat dicens, Venite ad me, & Apostolus, Hortamur vos &c. Et Ioannes in priore canonica, per totam epistolam humanissime hortatur fideles. Adde quod & synagoga sepelienda erat cum honore, non statim depellenda, sicut idololatria, quæ mala erat. Dein de & sub præcepto prædicatum fuit baptismum, secus nunquam necessarium fuisset ipsum suscipere. Et hoc prædixit Christus dicens Nicodemo, Nisi quis renatus &c. Licet igitur iam institutum fuisset à Christo, nemo

Baptisma
granda cir-
cuncionem
auacu-
uit.

Ad. 8.

Ad. 19.

tamen ad ipsum adstringeba-
tur, priusquam sufficienter proba-
tum fuisset Iesum hunc Nazare-
num verum esse Messiam, p. mi-
racula quae edere debebat, iuxta
prophetarum varicinia, & consti-
taret ipsum instituisse hoc ba-
ptisma, ac proinde circuncisionem
esse abrogatam. Siquidem nul-
lus aliqua lege positiva, & data
constringitur, quin fuerit illi de
bite prius manifestata, secus de
lege naturali quae inculpta est
nostris cordibus, quare non eget
externo promulgatore. Tempus
vero, quo ipse baptizatus erat
diuturnius sub consilio, fuit a pri-
ma eius promulgatione, facta
in baptismo Christi, usque ad
sufficientem euangelij promul-
gationem, quae Hierosolymis quae-
dam facta fuit in die Penteco-
stes, Samaritae post annum a Chri-
sto passo, ut habetur in actibus
Apostolorum, Cum audissent
Apostoli &c. Ephesi decimo-
quarto anno, ut patet, ex actibus
Apostolicis, Paulus autem ope-
ra gratis &c. Alij autem urbi-
bus, & nationibus, cum ad eos
peruenerunt apostoli, aut disci-
puli. Post celebrem hanc euan-
gelij predicationem fuit baptis-
mus sub praepo, his quibus
innotuerat. Eo igitur tempore,
quo consultus erat baptizatus,
reuocata erat iam circuncisio ip-
si quantum ad necessitatem, at
non quantum ad licitum, & uti-
litatem adhuc. Sed licebat, ac
sufficiebat alterum illorum reci-
pere. Cum vero praepo fuit
baptizatus, non amplius fuit cir-
cuncisio utilis, nihilominus per-
mittebatur, ut hac sancta prae-
cepta, & Spiritus sancti consilio
paucim ludai abducerentur a
legētia, & perducerentur ad

Christum. Hoc etiā consilio, &
ipso Apostoli eam etiam Christo
passo obseruabant, ut patet ex
actibus Apostolorum de Petro *Ad. 11.*
dicente, quod nihil immundū *Ad. 11.*
vnquam comedisset, & de Pau- *Ad. 11.*
lo circuncidente Timotheum, & Luc. 24.
semetipsum purificante, ac de
mulieribus preparantibus vn-
guenta, quae sabbato quidem
quieuerunt. In hunc finem, & Apo. 1. ad Co-
stolos omnibus fiebat omnia, &
ait enim, Nā cū liber essem &c.
Adde quod Christus non vene-
rat personaliter in carne ad dis- *Christus*
soluenda quaecunque legis prae- *propria*
cepta, sicut dixit, Non sum mil- *sona*
sus nisi ad oues &c. ut videlicet *diffinitio*
peccem in propria persona, ita *gem.*
& hic. Vnde non dicit non solū, *Matt. 21.*
sed non veni soluere. Et in acti- *Matt. 21.*
bus Apostolicis testes cōtra Ste- *Ad. 6.*
phanum dicunt Stephanum dix-
isse, quod Iesus Nazareus mu-
tabit traditiones, in futuro di-
cunt, mutabit, non mutauit in
praeterito. Christus etiam Sama-
ritanae dixit, nec in mōte hoc &c.
Vbi futuram absolutionem si-
gnificauit a ceremonialibus:
Cum his quod suapte natura
vinculum legis cessauerit ex pri-
mo aduentu Christi, quia data
erat lex donec veniret semen.
Cum autem obijciatur Paulum *Ad. Gal.*
Petro restitisse in faciem Antio- *4. c. Pau-*
chiae ob id, quod obseruaret le- *ius mōre*
gem, ut scribitur apud ipsum *Petro in*
Paulum. Respondetur cum Au- *Gal. 2.*
gustino, quod merito id fecit *seruati-*
Paulus. Quandoquidem post *ne pō-*
tertium concilium Hierosoly- *Gal. 2.*
mis celebratum, de quo in acti- *Ad. 15.*
bus Apostolicis, non expediebat
inter gentes legem obseruare,
cum oppositum iam ab ipsis
Apostolis simul esset decretum:
Quare. Petrus ipse, qui antea
con-

conueſcebarur cum gentibus,
& aduenientibus. Iacobi disci-
pulis ſeſe ab illis ſegregauit, pec-
cauit, ſed venialiter duntaxat,
quia id fecit ex puſillanimitate,
timens offendere diſcipulos Ia-
cobi, quod tamen timere non
debebat, cum eſſet eorum prae-
latus. ſi dixeris poſtremo cir-
cuncionem datam Abraham in
ſecus ſempiternum, Reſpon-
deo, prater diſſolutionem Sco-
ti, quod Olam Hebraice, id eſt
ſeculum, Latine non ſignificat
etiam ſpatium quinquaginta an-
norum vocetur, Olam. Quem-
admodum dicitur in lege de
ſeruis, ſeruiet ei in ſeculum, id
eſt viſque iubileum. Ita & hic
ſignificatur tempus viſque ad
Chriſtum, veluti & Paulus lucu-
lentiffime explicat in epiftola,
quæ eſt ad Galatas.

DISTINCTIO IIII.

Quæſt. I. Pag. 91.

Virum paruuli ſunt baptizandi.

RESOLVTIO.

Saceris literis mani-
feſtū euadit puel-
los labem originis
contrahere, cū al-
ſeueret Paulus, q
omnes peccauerunt, & per vñ
hominem peccatum in hunc
mundum intrauit &c. In Adam
omnes moriuntur &c. Eramus
natura filij iræ &c. Et Palmi-
ſta, In iniquitatibus conceptus
ſum &c. Et Iob, Quis poteſt
facere mundum de immundo
conceptum ſemine? &c. Subſcri-
bit beatus Auguſtinus, & tota
veterum patrum Catholicorum

caterua. Ad huius autem pec-
cati deſolationum (quæ ne-
ceſſaria eſt ad ſalutem) bapti-
zandi ſunt paruuli ipſius Chri-
ſti præcepto, Niſi quis rena-
tus fuerit. Siquidem, cum Chri-
ſtus præcepit Apoſtoliſ, vt do-
cerent prius baptizandos, & ab
eis prius exigerent fidem, ſolè
clarius eſt ipſo contextu, quod
iſta experiuerit in ipſis adultis,
qui & doctrina ſunt capaces, &
fide (quæ eſt ex auditu) euan-
gelio aſſentiri poſſunt. Ia ip-
ſis autem paruulis inſuſa deſi-
deratur & ſufficit fides, ſine
qua proſecdo nullus Deo place-
re poteſt.

DISTINCTIO IIII.

Quæſt. 2. Pag. 92.

*Virum paruuli baptizati baptiſmi
effectum recipiant.*

RESOLVTIO.

Vm poſt primum
parentis peccatum
de potentia ordi-
nata nulli culpam
remittat, cui non

donec ſimul, & gratiam, confe-
quitur puellum ipſo baptiſma
re nedum liberum fieri a labe
originali, ſed & recipi in Dei
fauorem gratia diuina per-
pta. Id autem naturali ratione
nequaquam cōmonſtrari pōt,
ſed fide ſolum, qua aſſentitur
his q nobis in ſaceris literis, ppo-
nuntur. Dixit aut Chriſtus, Qui
crediderit, & baptizatus fue-
rit &c. Baptizeſ vnusquiſq; &c.
Quicunq; baptizati ſumus &c.
Quicunq; baptizati eſtis &c.
Sicut in Adam omnes moriun-
tur &c. Ad hæc Deus in veteri
Reſolut. 4. B 1c.

*Baptiſm
paruuli
coſeſcendū.
Ioan. 3.
Matt. ult.
Mar. ult.
Rom. 10.
Heb. 12.*

*Baptiſm
effectū per
vñ reci-
piunt
Mar. ult.
Ad. 2.
Rom. 6.
Gal. 3.
1. Cor. 12.
Gen. 17.*

lege circumcidi iussit infantes, ut infereretur synagoga, & adiecit pactum promissionis; Ego Deus &c. Ergo per baptismum (qui circumcitioni successit) pueri inferuntur ecclesiae, extra quam non est salus, ne excludantur a regno Dei, quod Christus ad eos pertinere aperte asseruit

Math. 9. dicens, Sinite paruulos &c. Nō

Mar. 10. est voluntas &c. Videte ne contēnatis: Quibus verbis testatur paruulos Deo placere, & p Deū custodiri. Et sicut pactū circumcisonis, non ideo minus ad infantes pertinuit, q non intelligerent quid ageretur, ita nec baptismus propterea minus valet infantibus, q nondum intelligant pactum gratiæ diuinæ, quo remittitur illis peccatū originis. In fide enim Ecclesiā, quæ nunquam deficiet, promissore Christi

Mat. 23. ito, Ego vobiscum sum &c.

Luc. 25. Item, rogaui pro te Petre &c. Apud Ioannem quoque promissus Spiritum veritatis mansurum cum fidelibus in æternum, per verbum credentis, tingentis, offerentis, etiam tantilli mundantur infanculi, quamuis nondum corde credere valentes ad iustitiam, ut ait Augustinus. Recipiunt quoque vna cum peccati remissione fidem, spem, & charitatem, quæ a Deo illis infunduntur in baptismate, quibus sane habitibus Deo placet, ac potentia animæ ipsotum decorantur, ac perficiuntur, ut putat intellectus hūc, voluntas vero spē, & charitate. Hi tamē habitus soli, abique acquisitis correspondentibus minime sufficiunt, cum peruenierint ad annos discretionis, ut credant, sperent, & Deum diligant. Propter ea q non habeant secum spe-

cies obiectum representantes, sicut habitus acquisiti, qui ex actibus generantur.

DISTINCTIO. IIII.

Quæst. 3. Pag. 94.

Vtrum paruulus in matris utero existens baptizari possit.

RESOLVTIO.

Vm ex doctrina Christi ad Nicodemū, baptizatus quidam sit renascentia: Ait enim, Quippe ad eum, Item, Nisi quis renatus fuerit &c. Et assertore Apostolo Deus, quæ sua est misericordia, nos saluos fecit per lauacrum regenerationis, nec prius quod spirituale, sed quod animale, deinde quod spirituale: manifestum euadit puellum omnino in matris adhuc visceribus conclusum, cuius inquam nulla extrinsecus pars apparet, non posse baptizari. nec enim in causa est, q sit (ut nonnulli asseruerunt) causa suæ corruptionis coniunctus (nempe matri) quia consimili ratiocinatione magis illi propria caro etiam cum est extra uterum obesset, atque impediret. Sed ratio desumitur ex prædictis sacre scripture locis, & ipsius baptismi definitione inde collecta. Est enim corporis ablutio exterior. Accedit his canon, Qui in matris, Item, Si baptizata, Ex quibus facile colligitur puerum aqua contingi debere, ut baptismō renouari possit. Non est tamen necessarium paruulum prius extra uterum eductum fore, ut baptizari valeat: Quandoquidem si ali-

Epist. ad Rom. facit

Baptisma de conferuatur fides, spes et charitas.

De corpore dicitur, q non est

Mat. 23. Item, rogaui pro te Petre &c.

aliqua sui corporis pars promi-
neat, baptizari iure potest, & si
ea pars principalis fuerit, quale
est caput, in quo nedum tota
anima, sed & omnes sensus exi-
stunt, rebaptizari non debet. Sin
fuerit aliqua minus præcipua,
ut puta manus, aut pes, si super-
uinas, optimum fuerit rebapti-
zare, sub conditione tamen, ut
docetur extra de baptismo, &

etius effectu. Si vero moriatur,
commendandus est Ecclesiasti-
ce sepulture, pieque credendū
Deum sua clementia supplere,
quod humanis viribus suppleri
nequiuir. Non enim sacramen-
tus suam alligauit omnipoten-
tiam. Subest illi posse, cum vo-
luerit alia via, quam baptismo
paruulis subuenire, ut factum le-
gimus de Hieremia Propheta,
ad quem ait, Priusquam te for-
marem in utero, noui te, & ante-
quam exires de ventre, sanctifi-
cauit. Et de Ioanne Baptista,
de quo Angelus ad Zachariam,
Et Spiritu sancto replebitur.
Nec desunt nonnulli, qui etiam
id collatum fuisse Iacob Patriar-
chæ, ac Iosippo virginis Mariæ
sponso pie credant, sed ex sacris
minime constat.

DISTINCTIO. IIII.

Quæst. 4. Pag. 96.

*Totiusne adultus etiam si non con-
sentiat, baptisimi effectum
suscepere.*

RESOLVTIO.

Inter adultos repe-
riuntur dementes
aliqui, quibus sem-
per ademptus fuit
rationis, vltus, & hi

mox baptizandi sunt, sicut &
paruuli, si desperetur de eorum
conualefcentia: quod si esset spes
aliqua conualefcentie, esset pro-
evidubio diffidentum ipsum ba-
ptisma ad illud usque tempus,
quo illud cum maiori reueren-
tia susciperent: Sin fuerit quis-
piam, qui alias vltus fuerit ratio-
nem, in præsentia autem non via-
tur, is sane, si dum vteretur ra-
tione, consenserit, seu decreue-
rit baptizari, & ab hoc sancto
instituto minime resciderit, est
baptizandus. Nam censetur ha-
bitualiter consentiens, & is ad
debitam susceptionem consen-
sus sufficit. Veruntamen, si es-
set spes conualefcentiæ, presto-
landum foret. Si esset habituali-
ter dissentiens, propterea videli-
cet quod dum ratione vteretur, ab
horreret baptismum, non est ba-
ptizandus, nec quidpiam illi pro-
dest, si baptizetur. Adultus autem
ratione vtens, si non consentiat
negatiue (hoc est habeat actua-
lem consensum) & contrarie,
hoc est habeat actualem dissen-
sum, ac respuat ipsum baptis-
mum, non recipit sacramentū.
Nam ait Dominus per sapientē,
Præbe mihi cor tuum. & Augu-
stinus, Qui creauit te, sine te &c.
Et perinde est, si reclamet, sine
non, quantum ad Deū, qui scruta-
tur corda. Non reclamantem
tamen ad legis euangelicæ ob-
seruationem astringit ecclesia,
quæ semper exteriores actus in-
terpretatur in potiore partem.
Si vero quispiam secundū
quid dissentiat (cuiusmodi fo-
retis, qui ne amitteret bona tē-
poralia baptizaretur) & simpli-
citer tamen consentiat baptis-
mum & sacramentum non ut
puram ablutionem recipere, ve-

ze est baptizatus. Debet nihilo minus de illo disensu condicionali poenitere. Si quis autem consentiat negative tantum, ut puta, quia dum baptizatur est distractus circa alia, habeat tamen consensum virtualem, aut habitualem, baptismi suscipit effectum. Difficile siquidem foret in sacramentorum susceptione, aut administratione nullatenus distrahi: Et ad hanc difficultatem voluit nos Deus obligari, cuius mandata graua non sunt. Iugum enim eius suauis est &c. Tamen si quis esset omnino non consentiens, nec dissentiens, tam actualiter, quam habitualiter, & tamen non viens ratione, non esset baptismi capax. Siquidem cum ratione viatur, debet ad ipsum aliquam habere deuotionem.

1. Ioan.
Marth. 1

DISTINCTIO. IIII

Quaest. 5. Pag. 100.

Recipit ne baptismi effectum fictus

adulterus

Resolutio.

Fictus ad
baptismi
effectum co
sequatur.

Fictus, qui est hypocrita, dicitur, qui aliud exterius praefert, quam interior corde intendat. Quemadmodum ij, de quibus Psalmista, Ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant. Ex quorum albo Symon Magus, & Pharisei, quibus improperebat Christus, Ve vobis, qui estis similes sepulchris dealbatis. Item; Populus hic labiis me honorat &c. Potest autem in baptismo fictio bifariam interuenire ex parte baptismum

AB. 8.

Mat. 23
Mat. 15.

suscipientis, Primum ut significet verbis, aliisque externis actibus se vellet baptismum, sicut confertur ab ecclesia, suscipere, intentionem autem hanc non habeat in corde, Is dubio procul non recipit sacramentum, quare si respuerit, rebaptizandus est. Cogebitur tamen ab Ecclesia ad legis euangelicae observationem. Deinde potest esse fictus, communis dispositum ad suscipiendum ipsum baptismum, ut puta quod habeat veram fidem, & ei praeerea peccata displiceant, cum tamen contrarium existat, & vel actu peccet inter suscipiendum baptismum, aut nullo modo doleat de admissis peccatis, Is certe baptismi quidem characterem suscipit, quare nec aliquando est rebaptizandus, at peccatorum remissionem, & gratiam nullatenus habet, Quia Spiritus sancti disciplina erugiet fictum. Item Chrysostomus, Deus nolentes non cogit, sed volentes trahit. & Augustinus, Qui creauit te sine te, &c. Quomodo autem sic fictus possit post peccatorum remissionem, recipere, cum baptizari nequeat, dicitur quod per penitentiam, per quam quidem deletur talis fictio, seu peccatum, quod fuit huius causa baptismi virtutis. Alia vero peccata baptismi virtutis deletur, qui tunc (cum eum vere poenitet) suam habet efficaciam. Aliis vero placet huius fictio vere poenitenti maiorem conferri gratiam, quam si poeniteret de commissis post baptismum, eo (ut dicunt) quod talis poenitentia includat perfectionem gratiae poenitentialis, & baptismalis. Alij autem eo

Sapientia
De poenitentia
can. 10.
Ite de con
fess. dicitur
can. 10. g.
Chrysostomus
tom. 6. Pa
nit. de co
uer. d. 10.

li.

tratio

ratio afferunt, quod is quem penitet peccatorum post baptismum commissorum (in quo suscipiendo non fuit fictus) tantum recipit gratia, quantum is qui fide fuit baptizatus, & postea respicit, propterea quod restituitur illi omnis gratia, a qua ceciderat, & insuper gradus aliquis correspondens suae poenitentiae, & hoc reipso, si feruens fuerit poenitentia, vel in acceptione diuina, si remissae poeniteat. Mihi vero postrema magis aridet assertio, nempe eum qui fide baptismum suscepit, & postmodum poeniteat, non amplius suscipere gratiam (secundum paribus) quam si non fuisse in baptismo fictus, & postea caderet in peccatis, & per poenitentiam resurgeret, quia aequae poenitentibus, & de eisdem, aequalis debetur gratia. Quare nec bis quisquam baptismi virtutem suscipit, cum eius susceptio mortua fuerit, sed absolutus est ab hoc praerecepto.

DISTINCTIO. IIII.

Quaest. VI. Pag. 104.

Virum iam iustificatum tenetur ad baptismi suspensionem.

RESOLVTIO.

Constat ecclesiae vniuersalis doctrina baptismi effectum, nempe peccati remissionem, & gratiam (cum non sese offert occasio sacramenti suscipiendi) aliter haberi posse, ut puta sanguinis pro fide (ex Christi euangelio) effusione, assertore Christo,

Qui me confessus fuerit. Totus quoque Augustinus in hoc est, *Mat. 10.* dicens baptismi vicem aliquando supplere passionem, ut in illo latrone, qui etsi non fuerit martyr quantum ad causam, fuit propter meritum quantum ad voluntatem. Deinde & fides cum cordis fides. *Luc. 23.* dis conversione, seu poenitentia, baptismi vicem supplet, ut ex eodem exemplo sanctus deducit Cyprianus. Accedit & Cyprianus Apostolus, Qui priusquam baptismi lauaretur Spiritum sanctum recepit, nihilominus quaecunque via alia a baptismis fuerit quisquam iustificatus, adstringitur ad baptismum affectu, seu voto, & cum dabitur facultas ad ipsum reipso suscipiendum, iustificatus & si grauissima quaeque pro Christo subierit supplicia, modo superius suscipiatur. Huius autem potissima causa est Christi praecceptum, *Mat. 5.* & Deinceps & obedientia meritum, quae sacrificio profertur. *1. Reg. 15.* Tertio humilitas, qua quilibet debet se peccatorem existimare, iuxta illud, Cum feceritis &c. *Luc. 17.* Quarto proximi edificatio, ob quam debet providere bona, nedum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Postremo, quia debet medium facilius, & certius ad animae salutem procurandam assumere, secus iudicaretur, aut gratiam continere, aut eam non admodum estimare. Adde quod & Apostoli facere a Christo, aut a se invicem baptizati, quemadmodum tenet B. Augustinus, & habetur in decreto. Debebant enim, sicut & Christus, prius facere, deinde ponere. Siquidem qui fecerit, & docuerit &c. Idem etiam credimus pie de virgine, cum voluerit, & purificari

Mat. 10.
& Luc. 9.
Baptismi
vicem sup
plet mer
itum &
fides.
Luc. 23.
Accedit &
Cyprianus
Apostolus,
Qui priusquam
baptismo lauaretur
Spiritum san
ctum recepit,
nihilominus qua-
cunque via alia a
baptismo fue
rit quisquam ius
tificatus, adstrin
gitur ad baptismum
affectu, seu
voto, & cum dabitur
facultas
ad ipsum reipso
suscipiendum,
iustifica-
& si grauissima
quaeque pro
Christo subierit
supplicia, modo
superius susci-
piatur.
Huius autem
potissima
causa est Christi
praecceptum,
Mat. 5.
& Deinceps &
obedientia meri-
tum, quae sacrificio
profertur.
1. Reg. 15.
Tertio humilitas,
qua quilibet
debet se peccatorem
existimare,
iuxta illud, Cum
feceritis &c.
Luc. 17.
Quarto proximi
edificatio, ob
quam debet
providere bona,
nedum coram
Deo, sed etiam
coram omnibus
hominibus.
Postremo,
quia debet
medium facilius,
& certius ad
animae salutem
procurandam
assumere, secus
iudicaretur, aut
gratiam continere,
aut eam non
admodum
estimare.
Adde quod &
Apostoli
facere a Christo,
aut a se invicem
baptizati, quemad-
modum tenet
B. Augustinus,
& habetur in
decreto.
Debebant
enim, sicut &
Christus, prius
facere, deinde
ponere.
Siquidem qui
fecerit, & docuerit
&c.
Idem etiam
credimus pie
de virgine, cum
voluerit, &
purificari

no conse-
dis. can.
Quia alius
Hieros.
& seq.
Mat. 9.
Luc. 2.

rificari iuxta Moſis legem. Nec tamen fruſtra baptiſmus a iam iuſtificato ſuſcipitur, quando quidem illi, vel gratia, vel merita, dum obediſſet diuino præcepto, accumulatur. Ipſum denique ſacramentum in tali haud eſt incertū ſignum aut falſum, cum nō ſignificet gratiam ſemper concedi tunc, ſed vel concedi, vel iam collatam, qualis fuit in Abrahamo ipſi circūciſio &c.

DISTINCTIONIS III.

Quæſt. VII. Pag. 106.

Recipiunt ne ex æquo baptiſmi effectum quæ quot baptiſma ipſum debite ſuſcipiunt?

RESOLVTIO.

Vamuis iuxta Diui Bonauenturæ, ac Richardi aſſertionem, plures ſint baptiſmi effectus: quorum character quidem, & omnis culpæ ac poenæ amotio ex æquo omnibus conferuntur, ſoſmes vero eorū ſententia in omnibus adultis (licet bene in paruulis), non æque remittitur, ſed amplius in eo, qui maiorem recipit gratiam. Veruntamen cū præcipuus baptiſmi effectus (quē idcirco vnicum ponit Scotus) ſit gratia, ad quam dubio propter efficiendam Deus ipſe, vt cā præcipua & efficiens, Chriſtus vt cā meritoria, baptizatus, vt ſuſcipiens concurrunt: & habita ſigillatim cuiuſlibet horū trium ratione, poſſit inæqualis gratia baptizatis exhiberi. Primo ex parte Dei, qui potentia ſuam ſacramentis minime alligauit, Quo circa vni. quā al-

ri maiorem conferre valet. Deinde ex parte Chriſti, qui poſuit ſuam paſſionem efficacius pro vno quā pro altero patri offerre. Poſtremo ex parte ſuſcipientis, qui (ſi adultus fuerit) poteſt ſeipſum melius ad ſacramentū altero diſponere, Si paruulus, poteſt iuari precibus deuotis, aut parentum, (vt S. Nicolaus) aut baptizantis, vt ſaltem aliqd donum gratis datum recipiat, cum gratiam nullus mereatur ei, qui non cooperatur. Nihilo ſecius ſi habuerimus rationem ſacramenti duntaxat, & decreti diuini (arbitramur ſiquidem Deum ſtauiſſe determinatum gratiæ gradum, ſcē collaturum præciſe ratione ſigni a ſeipſo inſtituti, baptiſmi gratiam recipere. Propterea ſi adultus quiſpiā maiorem paruulo, aut alio adultō minus diſpoſito (aliaue circumſtantia interueniente) gratiam conſequatur, non erit hic excedens gradus ipſi ſacramento, ſed illi circumſtantia, tanquā medio adſcribendus: Nam effectiue gratia a ſolo Deo datur. Hæc aut aſſertio, nempe quod vi ſacramenti æqualis detur gratia, aſtrui poteſt ex eo, qd omnes id recipiant ſacramentum, Et quia vnicus eſt eius inſtitutor, Chriſtus videlicet. Huc accedit, quod habet Apoſtolus, Cum n. gloriantur Corinthij de baptizatis, diuiſus eſt (inquit) Chriſtus? &c. Quæſi dicat non maior eſt virtus in vno, quā in alio. Item, Vnicuique noſtrum data eſt gratia ſecū dum menſuram donationis Chriſti.

Baptiſmi effectus an ſit in omnibus æqualis.

Super quantum lib. Sententiarum. 23

DISTINCTIONIS III.

Quaest. IX. Pag. 106.

Sintne Iudeorum parvuli, ac aliorum infidelium inuitis etiam parentibus baptizandi.

RESOLVTIO.

Vanis primatus qui-
uis nequeat ab infi-
delibus proprios vi-
aufferre liberos, cū
nullum in eos ha-
beat dominium, Nihilominus
summus magistratus, vt Papa,
Imperator, aut Rex (assertore
doctore subtili) licite id agere
potest, quantum ad eos, qui illi
subduntur, propterea q̄ Dens
maius habeat in hos liberos &
paruulos dominium, quā ipsi
parentes, quod sane Dei domi-
nium protegere ac vindicare
debet magistratus, potiusquam
parentes: veluti efficere debet,
vt satis superiori obediat quis
domino, quā inferiori, caue-
re tamen deberet, ne id in pue-
rorum dispendium, aut fidei
Christianæ contemptum verge-
ret. His accedit quod post ali-
quot generationes, fieret tota il-
la generatio Christiana. Possunt
& hæc addi rationes, q̄ Si pater
vellet, aut alius paruulum occi-
dere, aut aliud inferre corporale
nocumentum, tenetur quis
eum eripere, ergo & a morte, &
damnatione æterna. Deinde
abutens suo iure, potest eo me-
rito priuari, Sed ita est impræ-
senti, cum pater deberet educa-
re filium, iuxta doctrinam Apo-
stoli, in fide & timore domini,
Igitur merito potest illi auferri
proles baptizanda, q̄ Tertio in-
uocens inuitæ cōdemnatus po-

test licite eripi a morte, Sed hic
paruulus adiudicatus est æter-
næ morti absque actuali culpa
propria, Ergo liberari debet.

Quarto videns aliquem pro-
prio se iugulantem gladio, de-
bet ab eo gladium auferre, sed
magis deliquit pater non per-
mittens filium baptizari, quare
debet illi obfisti, ne paruulus
spiritualiter moriatur. Insuper
matrimonium, infidelium dis-
solui potest, vt habet apud Pau-
lum, si alter discesserit a Chri-
stianismo, Ergo & vinculum pa-
tris, & filij propter eandem ra-
tionem. His autem & consimi-
libus rationibus respondent q̄
aduersam & potiore tutantur
partem, hæc quidem fieri debe-
re, cum iuste fieri possunt. Iux-
ta illud Deuteronomij, Quod
iustum est, iuste exequeris. Si au-
tem proles auferretur parentib.
ante quam habeat rōnis vsum,
fieret contra ius naturæ & diui-
num, quod habent parentes in
paruulos, & quo ad corpus, &
quo ad a nimam. Quod si obie-
ceris illud Lucæ, Compelle eos
intrare &c. Responderetur illud
non intelligi de compulsionē
violenta, sed efficaci monitio-
ne, & rationabili inductione,
conformiter ad illud Apostoli,
argue, obsecra, increpa &c. &c.

Ad Augustinum dicentem,

Quod terror legum

multos compel-

lit ad gra-

tias a-

gē-

dum Deo, Responde-

tur ipsum loqui

de iam ba-

ptiza-

tis.

B 4 1CHO.

1. Cor. 7.

Deus, 10.

Lucæ 14.

1. ad Th.

10. 4.

SCHOLIVM IN PRÆ-
cedentem quaestionem.

Retior opinio est, q̄
Iudeorum paruuli
inuitis parentibus
non baptizentur.
Siquidem magnā
authoritatē habet ecclesiā con-
suetudo vetus, quā semper est
cumulanda. Nam & catholico-
rum dicta Doctorum ab Eccle-
sia auctoritatē accipiunt. Pro-
pter q̄ multo maior est eccle-
siæ auctoritas. Nunquam autē
fuit ecclesiæ consuetudo, vt Iu-
deorum pueri inuitis parenti-
bus baptizarentur, licet fuerint
plerique Imperatores Christi-
ani admodum religiosi, & Epi-
scopis familiarissimi, vt Constan-
tinus, & Theodosius. Quinimo
etiam Constantinus Imperator
conuersus, & baptizatus voluit
et Romanos ad fidem compellere,
sanctus Syluester persuasit
oppositum. Beatus Iacob. apostolus
dixit, Non est nostrā dis-
ciplinā quēnque ad fidem cō-
pellere. Insuper leges iustæ, &
principes reipub. nō solum ma-
la tolerant, sed & licita iubent,
ne mala vitā homines impediā-
tur, aut molestantur, vt habet
Driedo de libertate Christiana
tertia parte, consideratione sep-
tima. Insuper quantum ad Iu-
deos Deus statuit in sua proui-
dentia, vt vique ad finem mun-
di in suis remaneant posteris,
quatenus prædestinati ex eis tē-
pore præstituto nascantur, & cō-
uertantur. Ob alias quoque vti-
litates vult Deus, vt inter Chri-
stianos viuere permittantur, vn-
de Psalmista in persona Chri-
sti, Deus ostendit mihi sup inimicos
meos, ne occidas eos, ne

quādo obliuiscantur populi mei.
Vñ & Augustinus, Bene (inquit) Super
cum ecclesiā actum est, q̄ non
vniuersi Iudæi fuerint occisi,
sed dispersi virtute Dei, nequan-
do obliuio fiat legis, & populi
Dei. Vide Driedonem. q̄ Ad Sco
rum dicitur, quod homines nō
sunt cogendi ad aliquid, quod
non prodest coactis, nec eccle-
siæ, sed quod cogentur non pro-
dest illis, nisi virtute actus in-
terioris voluntatis, ad quā cogi
non possunt, Quinimo infide-
les sic occultati obessent ecclesiæ,
seducendo Christianos. Pre-
terea parentes iure naturali, & di-
uino habent curam, & domi-
ni in paruulos, & quo ad cor-
pus, & quo ad animam, donec
habuerint vñm rōnis. q̄ Ad ra-
tionem, quod magis sunt sub
dominio Dei, quam parentum,
Respondetur Deum nihilomi-
nus velle, quod parentibus ma-
neat ius suum, quod habent in
corporibus paruulorum suo-
rum, quo iure manente, esset in
dedecus fidei eorum baptiza-
tio. His accedit canonica di-
positio.

DISTINCTIONIS V.

Quæst. I. Pag. III.

*Impe dit ne ministri malitia verum
conferri baptisma?*

RESOLVTIO.

Qvandoquidem baptiza-
tis efficacia non est ab
ipso ministro, sed
a Deo, qui & auferit efficaciam
peccata, & gratiam confert, id-
circo siue bonus, siue malus
fuerit minister, quauis moris
malicia sit, siue schismaticus
hære-

hæresis, aut infidelitatis, modo
obseruet formam a Christo in-
stitutam, & Ecclesiæ intentionē
habeat, verum cōfert baptisma,
dummodo suscipiens non im-
pediat characteris aut gratiæ
infusionem propria malitia. Hu-
ius autem propria cā alia non
est, q̄ Dei voluntas, quæ nobis

Ino. 1.
1. Cor. 1.
1. Cor. 12.
Quatu.

Innotescit ex illo Ioannis, Super
quem videris Spiritum descen-
dentem &c. Et ex illo Apostoli,
Neque qui plantat &c. Et ex iu-
re canonico. Deinde congruum
est Deum suo assistere signo, nō
habita ratione malitiæ, aut di-
gnitatis ipsius ministri. Secus
tamen sacramenta verā, certā, &
efficacia non essent signa, si vi-
delicet penderent ex ministri
bonitate, quæ profecto nulli po-
test esse certa, cum dicat Apo-
stolus, Nemo scit, quid sit in ho-
mine &c. Et Iacobus, In multis
offendimus omnes &c. Adde
quod iniquum foret aliquem
pro alterius iniquitate (ipso nō
demerente) spiritualiter puniri,
& aduersus testimonium sacræ
scripturæ asserentis Filios non
puniri pro patrum iniquitati-
bus, multo minus sacramenta
suscipiens pro administrantis
delictis. Quamobrem si in mē-
dum proferantur asserita bea-
ti Augustini, & cæterorum pa-
trum negantium hæreticos, &
alios perfidos verum conferre
baptisma, dices, (quemadmo-
dum veritas habet) eos profe-
cto intelligere quando, aut hæ-
retici, & cæteri perfractæ fidei
non obseruant Ecclesiæ formā
necessariam, & intentionem,
aut ipsi suscipientes adulti, hoc
ipso quod ab ipsis baptizantur,
intendunt eorum sectam infe-
q̄, aut alias sunt indilpositi. In-

super Deus non acceptat ea ad
operantis salutem, cum ipse
malus est, sed tamen ad reci-
piantis bene. Et propterea pas-
sim legitur in sacris literis Deū
abhorreere impiorum, nedum
sacramenta, sed & sacrificia, ob-
lationes, & cætera obsequia.

DISTINCTIONIS. V.
Quæst. II. Pag. 114.

*Peccat ne mortaliter qui a malo mi-
nistro sciens baptisma suscipit,
aut proparulo ex petito?*

RESOLVTIO.

Malus potest dici mi-
nister bifariā, aut
quod omnino ab
ecclesiā (vt degra-
datus) vel ad tem-

pus (vt suspensus a suo ministe-
rio) sit præcisus, aut non præci-
sus aliquatenus, sed permixtus.

Si minister fuerit omnino, vel *Baptisma*
ad tempus præcisus, seu excom-
municatus, licet adulto (si alius *a malo mi-*
non possit haberi) ingruente *nistro ex*
mortalis necessitate ab eodem ba-
ptisma suscipere, vt deducitur a
B. Augustino de baptismo con-
tra Donatistas, & habetur in iu-
re canonico. Siquidem quod *Lib. 6. de*
alias est illicitum, necessitas li-
citum facit, vt patet de Daudi *consec. D.*
4. Can. *Quo pa-*
nes propositionis, Et de Aposto-
lis vellentibus spicas die Sabbati *ing. nihil*
interest. *neg. 21.*
Mat. 12.

Item de Machabris prælian-
tibus die Sabbati. Insuper præ-
ceptum minus, videlicet eccle-
siæ, immediate maiori cedit, nē
pe præcepto iuris naturæ, & di-
uini. Præterea iste adultus, cum
non adhuc sit intra Ecclesiā,
non

non

non astringitur præceptis ipsius Ecclesiæ, nisi aliās, ut puta naturali iure, aut diuino effect, astringitur. Id patet ex Apostolo, Quid mihi de his qui foris sunt iudicare & cetera. Hereticus quoque in æquali necessitate non est vitandus, licet iure diuino sit ex-

De. 1. 1. 1.

Ad 1. 1. 1.

communicatus. Paulus Hereticum hominem & cetera. Si autem minister malus quidem fuerit, sed non ab Ecclesiā præcisus, aut suspensus, & peccatum illius fuerit secretum, vno videlicet idipsum duntaxat sciente, si tali ex officio competat baptizare, debet ab eo suscipere, sed si fuerit publice (duobus videlicet scientibus) aut notorie (pluribus scientibus) malus, & fuerit curatus, id est rector Parochiæ, non peccat, qui ab eo baptizatur, aut illi baptizandum paruulum offert, cum exspectat ab eo debitum. Si vero non fuerit parochus, tamen sacerdos, & non possit haberi melior illo, in necessitate potest ab eo baptisma exigere. Et licet adesset laicus sanctioris vite, tamen a sacerdote deterioris potius suspiciendum baptisma. Propterea quod sacramentorum administratio in ecclesiā ipsis competat sacerdotibus ex officio. Et quamuis sacerdos ipse peccet baptizando, tamen is qui expetit ab eo baptismum, non peccat, cum non cooperetur peccato illius directe. Cum non inducat eum ad actum, qui ex se sit peccatum, sed peccatum ex malitia procedit sacerdotis, & ita indirecte solum baptizandus cooperatur peccato eius operatur eius peccato.

DISTINCTIONIS.
Quæst. III. Pag. 118.

Debet ne quispiam baptizare eum, cui timet mortem ex ipso baptismo imminere?

RESOLVTIO.

I certo nouit quippiam mortem subire ex modo quo aliquem baptizare existimat, ut puta è fonte propellens baptizandum in flumen, aut in puteum altius ipsum proiciens, non debet tunc hoc attentare, quia & delinqueret homicidio mortali, & non baptizaret sic proiectum. Propterea quod baptismus (siccut & reliqua sacramenta, & Dei beneficia) ordinatur ad vitam recipiendam. Si vero fuerit præsumptio aliqua (minime tam è certa) accelerationis mortis in paruulo, aut adulto existenti in mortis articulo, tunc erroneam illam conscientiam deponere debet, & eundem baptizare. Secus offenderet, & baptizando stante tali conscientia (nam omne quod non est ex fide, peccatum est) & permittens eum mori sine baptismo, Quia vnique mandauit Deus de proximo. Item Diliges proximum tuum & cetera. Verumtamen si sacerdos remanente hac conscientia baptizaret, licet peccet mortaliter (eo quod agit contra conscientiam) tamen non efficitur irregularis reipia: dicit tamen abstinere ab executione sui ministerij, quā diu existimat se homicidā, si mors baptizati subiecta fuerit, sed deposita conscientia, non eget dispensatione aliqua.

DI.

Rom. 10.

Eccl. 10.

Ca.

Super quartum lib. Sententiarum. 27

DISTINCTIONIS VI.
Quæst. I. Pag. 120.

DISTINCTIO. VI.
Quæst. 2. Pag. 121.

Potestne solus sacerdos baptizare.

An baptismi unitas requiratur, quod
ab uno solum conferatur.

RESOLVTIO.

RESOLVTIO.

AD baptismum conferendum tria omnino & solum sunt necessaria, vt puta ablutio cum aqua.

Nisi quis &c. Prolatio verborum a Christo institutorum, Baptizantes eos &c. Et intentio. Quare

Baptismus operapretium est baptizaturum hinc motuam potentiam, deinde loquelæ vsum, postremo & rationis vsum: vnde sequitur paralyticum, mancum, mutum, & moribundum non posse baptizare. Ois

vero intellectus creatura, cuiuslibet hanc tria suppetunt, baptismum

conferre potest: vt Angeli in assumpto corpore, et si mali fuerint, modo id Dei præcepto exequantur, & certa reuelatione nobis constat ita esse, Deinde & oēs viri, & mulieres. Nihilominus extra necessitatē cām, nulli hominum competit, nisi solis presbyteris, quoniam haberi possunt. Nam huius sacramenti administratio, sicut & ceterorum, illis ex officio competit, vt deducitur ex illo Apostoli, Sic nos eximur homo &c. & præcepto Deo facto Apostolis, & discipulis, Baptizantes eos &c. Item ex decreto Gratiani, Constat baptismum a solis presbyteris esse administrandum. Insuper per baptismum quis suscipitur inter ecclesiam. Spectat vero ad habentem auctoritatem, aliquem recipere in aliquam communitatem, is autem est sacerdos, quare ad eum pertinet.

Vadimēbris hic esse potest intellectus,

Primo quod plures eundem baptizent, & vterque totum, quod in baptismo exigitur efficiat, & hoc modo verum confertur baptismum. Quia neutrius actio alterius operationem impedit, vnius tamen opus superfluit, illius nempe, cuius Dominus voluerit. Deinde si neuter baptizantium totum peragat, sed vnus abluat, alter vero verba proferat, nihil efficiunt. In causa est Dei institutio, qui voluit vnicum esse ipsius sacramenti ministrum, perinde ac vnus est ipse præcipuus baptismi auctor. Id innuunt Christi verba, Baptizantes eos &c. Et ecclesia ipsa, ac patrum decreta latius explicuerunt. Tertio si idem minister plures simul baptizaret eosdem adinuicem distinctos, manifeste vrens forma pluralis numeri, vere baptizat, Peccat tamen, cum negligat modum, & formam ab ecclesia institutam, nisi ad id moueretur necessitate inuitabili, qualis foret mors imminens alicui illorum, si scortum ac sigillatim baptizarentur, eruntque tot baptismi, quot baptizati. Postremo si fuerit ministrum aliquod, & constet ibi duas esse, indistinctas tamen personas, quod potissimum deprehendi poterit ex diuersitate

Baptismi
an ab vno
eo conferri possit.

Matt. vi.

Baptizari
possunt vni
res.

sitate

sitate actiua intellectus, aut voluntatis, teolum baptizari debent. Si vero non possit facile cognosci, baptizari debet forma consueta, & ablui in illis partibus, quae praecipue ad unum pertinent. Deinde & ablucende sunt aliae partes, quae non pertinent ad illud, cui forma, qua baptizant illi de quibus est dubium, an sint baptizati, videlicet, Si es baptizatus, non te baptizo &c.

DISTINCTIO. VI.

Quaest. III. pag. 185.

Requiritur ne in baptismo simul esse et ablutionem, et verborum prolationem?

RESOLVTIO.

Baptizatus non requirit exactam ablutionis, & verborum coexistentiam.

Voniam Deus ipse, quae est in mortales clementia propensus, noluit addidit difficulta nobis imponere, non requirit exacta illa ablutionis, & prolationis verborum existentia, quam domini Canonistae assignant. Sufficit enim dum unum, priusquam alterum compleatur, reliquum ponatur, ut puta, quod non prius abfoluatur ablutio, quam incipiat verborum prolatio, nec prius omnia verba proferantur, quam fiat baptizandi ablutio.

DISTINCTIO. VI.

Quaest. III. pag. 127.

Oportetne baptizantem a baptizato distinguere, aut potestne eadem seipsum baptizare.

Baptizare seipsum nullus valet.

RESOLVTIO.

Omniū Innocentius confulus dicitur, quod nemo seipsum

iusdam, qui cum illi mors immineret, nec adesset qui eum baptizaret in aqua, semetipsum immergit dicens, Ego baptizo me, &c. an esset baptizatus: Responderet, Nequaquam. Et id quidem sapienter. Nam satis innuit Christus ipse baptizantem a baptizato differendum esse debere, cum esset ait Apostolis, Baptizantes eos, &c. Ipse quoque Christus, videlicet significaret, non seipsum baptizauit, sed a Ioanne baptizari voluit. Adde quod baptismus est spiritalis generatio, in qua sicut in corporali oportet generationem, & genitum distinctos esse. Nec est eadem ratio huius sacramenti, & Eucharistiae, quam sibi idem sacerdos ministrat. Nam Paulus sufficienter indicat sacerdotem sibi ipsi Eucharistiam debere exhibere, ait enim, Dominus Iesus, &c. Deinde accipite, & manducate. Item Eucharistiae preceptio non est sacramentum, sed preceptio est sacramentalis. Insuper Sacramentum Eucharistiae est quid permanens, non aut baptismus, quod consistit in usu, seu in fieri. Postremo non stat locus facere scripturam, quo confiter eundem posse seipsum baptizare. Quinimo Petrus Iudaeis non dixit, Baptizare vos ipsos, sed baptizetur unusquisque vestrum, ab alio videlicet.

DISTINCTIO. VI.

Quaestio V. pag. 128.

Requiriturne in baptismate intentio baptizandi?

RESOLVTIO.

Intentio (quantum attinet ad praesens institutum) esse potest, & respectu actus baptismi,

Baptizans non potest seipsum baptizare.

ptismi, & respectu finis eiusdē. Respectu actus minister habere debet intentionem, cum actus ille non sit fortuitus, sed humanus, ad quem obligatur & minister & baptizandus. Quantum ad finem baptismi præcipuum, & remotum, qui est ut baptizatus hoc modo fiat regni filius, & æternæ vitæ particeps per gratiam, quam in baptismo recipit. Is finis non debet necessario intendi, nam Iudeus, Turca, & quæcumque atheos baptizare potest, qui tamen hunc non intendat finem: Sed circa finem proximum, & minus principalem (qui est ut is qui baptizatur fiat Christianus) requiritur intentio saltem in generali, ut videlicet intendat circa eū facere, qd Christiani circa suos agere solent.

DISTINCTIO. VI.

Quest. VI. pag. 132.

Requiruntur in eo qui baptizat duas intentio.

RESOLVTIO.

Istus actum habet intentionem, q actu considerat, & aduertit circa actū, quē exequitur, habitua- lem vero, qui aggeneratum iam habet habitum ad talem inclinā- tem actum. Virtuale aut, qui vir- tute alicuius intentionis phabi- te actu pñcit quēcung; actū illū cōcurrentē. Ad baptismi igitur administrationē non sufficit (si- cut nec ad reliqua Sacramēta & actus meritorios) habitualis in- tentio, quē ē in dormiente re- perit: Propterea q ab illa non possit actus dici humanus, quod

tū in baptismo desideret. Nec requiritur actualis intentio in prædictis exequēdis, quā vtq; semper habere admodū foret diffici- le, ne dicā impossibile. Quare ad eā nos non construxit Deus, cuius iugū suauē, & onus leuē, &c. Mat. 11. Et mandata nō sunt grauiā, &c. 1. Ioā. 5. Porro virtualis, omnino saltem necessaria est, nempe q aliquā actualement habuerit, circa opus ipsum intentionē: Ex qua deinde actuali intentione permanet, & Virtualis intentio sufficit. Quod si experieris, qui fieri possit, ut actus subsequētes producantur ab intentione illa, q tunc non existit. Rñdetur hoc fieri a voluntatis imperio, quo inferioribus imperauit potētis, talis actus executionē, vnde cessante illo voluntatis actu, & ppositio, inferiores imperatum ipsi prosequuntur actum.

DISTINCTIO. VI.

Quest. VII. pag. 134.

Potestne baptisma iterari?

RESOLVTIO.

Igitum ad hoc at- Bapisma tollunt omnes, ut iterari non possit. Igitum ad hoc at- tollunt omnes, ut iterari non possit. Huius aut conuenientior causa prescribi nequit, quā Dei voluntas, qui sic instituit Sacramentum. Eam vero nobis ignotam manifestauit Apostolus dicens: Impossibile est oēs, qui semel sunt illum inati. i. baptizati, siquidem veteres baptismi Sacramentum, Sacramentum Photismaton. i. illuminationum vocant, gustauerunt et donū Dei, &c. Impos- sibi.

super totam Ecclesiam: Quare Canones collecti a Gratiano, nisi fuerint ab Ecclesia, aut summo Pontifice recepti, & approbati, non obligant ipsam Ecclesiam.

DISTINCTIO.

Vl.

Quest. IX. & X. pag. 138. & 149.

Designatio huius nominis character, & de figura & fundamento proximo, & distinctione, & an in se anima, et utrum sit forma absoluta, et cur res dumtaxat characteres admittantur.

RESOLVTIO.

Character aliquando figuram significat, seu formam ex alio impressam, vt habet Paulus. Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, &c. Græce habetur χαρακτήρ, & hoc modo literas characteres dicimus. Ad hunc modum & in Apocalypsi accipitur. Generalius etiam accipitur pro quocunque signo: sed im- presentia est quoddam spiritua- le impressum a Deo suscipienti Sacramentum initerabile, quo assimilatur alijs habentibus idip- sum, & distinguitur a non habē- tibus. Est * præterea rememo- ratiuum suscepti iam Sacramen- ti, & conformatiui. Christo, pariter & obligatoriui. Quani- uis * autem naturali ratione ostendi non possit tale quid in- esse animæ, neque explicite in sa- cris continetur literis, & mani- feste ex illis eliciatur, nihilomi- nus, quia sentiendum de Sacra- menti Ecclesiæ, sicut Romana

senti Ecclesiæ, vt habetur in De- cretalibus: Idcirco propter ip- sius Ecclesiæ autoritatem ad- mittimus characterē. Ait enim Innocentius tertius. Tunc chara- cterem sacramentalis imprimit operatio, cum obicem volunta- tis contraria non inuenit ob- stentem. His subscribit Beatus Hieronymus super eum locum, Signati estis Spiritu promissio- nis, & super illum: Nolite contri- stare Spiritum sanctum. Athana- sius quoque in eisdē locis Apo- stoli. Fuit autem figuratus cha- racter, asserit Hieronymo, in sanguine agni, quo superlimina- ria domorum Israelitarum li- nicbantur. Item per signum Thau, de quo Ezechiel. Congru- it præterea receptū in Christi familiam distingui a non re- cepto per aliquod sibi intrinse- cum, id est, per characterem. Nō est autem necesse admittere cum Diuo Thoma ipsum caracte- rem absolutam esse formam, cum sufficiat si dixerimus, quod sit respectus extrinsecus adueniens ipsi animæ, productus immmedia- te ab ipso Deo in susceptione initerabilis sacramenti. Huius porro respectus * fundamentū proximum est ipsa anima nuda. Distinguntur vero diuersi tales characteres ex seipsis formaliter, perinde ac essent formæ ab- solutæ, quamuis etiam extrinse- ce differant ad differentiam Sa- cramentum & effectum pro- priorum. Quod si exquisieris causam quamobrem tres dumtaxat characteres admittantur, ea sane in hac consistit, quod tria * solum sacramenta homi- nem in certo constituent gradu in Ecclesiā. Primus enim gra- dus in Ecclesiā, & quidem uni-

Ext. de ha

res. c. ad

abolendū.

Ext. de ba

pt. c. masio

res.

ro. p. in

Epistola.

Ephes. r.

Ephes. f. c

Characte

in ris signa-

ra.

Exod. r. r.

Ezech. g.

Pro. ro. g.

p. 149.

Characta-

res for-

ma.

Seco. in 4

p. 154.

Characti-

res tres.

Seco. in 4

pag. 155.

Characti-

res tres.

Seco. in 4

pag. 155.

Characti-

res tres.

Seco. in 4

pag. 155.

Characti-

res tres.

Seco. in 4

pag. 155.

Characti-

res tres.

Seco. in 4

pag. 155.

Characti-

res tres.

Seco. in 4

pag. 155.

Characti-

res tres.

Seco. in 4

pag. 155.

Characti-

res tres.

Seco. in 4

pag. 155.

uersalissimus est recipi in familiam Christi, quod fit in baptismo. ¶ Secundus specialis est in militia ad defensionem, fidei Christianæ, quod fit in confirmatione. ¶ Tertius constituit in patrem & pastorem, ad recipiendum & introducendum alios in Ecclesiam, & dirigendum, & instruendum eos: Pater ex Paulo.

Ephe. 4. Hoc præstatur in Sacramento ordinis, alia vero Sacramenta hoc non præstant. Vide analogiam duo dubia, desumptam ex politio humanis ex doctore.

Ephe. 4. Hoc præstatur in Sacramento ordinis, alia vero Sacramenta hoc non præstant. Vide analogiam duo dubia, desumptam ex politio humanis ex doctore.

DISTINCTIO VII.

Quest. I. pag. 163.

De sacramento confirmationis quomodo si Christus illud instituerit, & de materia, & forma, & ministro, & ut fiat in fronte, & venon, per se ipsum, sed per Apostolos ipsum patet facere voluit.

RESOLVTIO.

Christus benedixit Ecclesiam suam in optimo esse spirituali instituit, quantum statui via congrebat, (Dei enim perfecta sunt opera.) quod esse spirituale diuersa opera, & exercitia producit spiritualia, per quæ innotescit, ad quæ sane expetuntur varia Spiritus sancti dona, cum non simus sufficientes aliquid cogitare ex nobis, nãdum pro communilitate Ecclesiæ, ut habet

Diu. 32.

1. Cor. 1.

Ephe. 4. Apostolus, &c. verum quoque pro singulorum membrorum salubri consistentia. Exigitur autem gratia iustificans fideles, ut credatur ad iustitiam. Expetitur & gratia corroborans, ut ore cõ-

fessio fiat ad salutem. ergo sunt dona Spiritus sancti distincta, & ex consequenti distincte, & diuerso tradi tempore possunt, & forinsecus diuersa illius traditionis haberi signa diuinitus instituta. ¶ Quod autem illud sacramentum Christus instituerit ex hoc facto probatur Apostolorum, qui nihil ad salutem fidelium pertinens sine Christi institutione, & institutione egerent, aut Spiritus sancti inspiratione. Ipsi autem, ut patet ex actibus. Apostolicis, baptizatis manus imponebant. Habetur enim in hunc modum. Cum audissent apostoli, qui erant Hierosolymis &c. ibi accipiebant Spiritum sanctum, & in signo visibili. Nam & id vidit Symon Magus. Item his auditis baptizati sunt in nomine domini Iesu Christi, & cum imposuisset illis manus Paulus receperunt Spiritum sanctum. Quod utique non fecerunt propria presumptione, instructi de voluntate Dei, qui ad hanc manum Apostolicarum impositio nem gratiam confirmationem erat eerto daturus. Omnes porro Catholici scriptores hos duos locos ad confirmationis sacramentum referunt. Ex illis autem locis elicitur primo quod manuum impositio non nisi Apostolorum erat officium, cum Philippus id non ausus fuerit usurpare. ¶ Secundo quod hæc ipsa manuum impositio, certum signum aduentus Spiritus sancti erat. Tercio quod nulli imponebant manus nisi baptizato. Gratia enim confirmationis gratiam præexigit baptismi. Quarto si illa manuum impositio adiunctio fuerit humana, & non a Christo instituta, nequaquam Spiritus

san-

sanctus suo probasset aduentu. Huius sacramenti institutio insuper ex sacris confirmatur literis, ex promissionibus videlicet ipsius saluatoris, qui ipsis Apostolis iam baptismo lotis, ut patet ex illo Ioannis, Qui lotus est non indiget &c. cum interpretatione B. Augustini, aliud Spiritus sancti donum quo plenius instruere, & confirmare promissit dicens. Paracletus autem Spiritus sanctus &c. Item adhuc multa habeo vobis dicere &c. Et apud Ioannem ait Petrus, Non potes me sequi modo, sequeris autem postea. Post resurrectionem quoque consolans Apostolos ait. Ego mittam promissum Patris in vos Spiritum, ibi, induamini virtute ex alto. Hæ autem promissiones non fiebant solum Apostolis, sed toti Ecclesie eorum opera congregando, ut significauit Christus, Non autem pro eis rogo tantum, sed & pro omnibus, qui credituri sunt per verbum eorum in me. Deinde Apostoli hoc promissum donum in Pentecoste susceperunt, & qui ante timebant Christum confiteri, & illi adharere, ut patet in Petri negatione, & omnium fuga in eius captione, ac metu, quo correpti, post Christi ascensionem sedebant Hierosolymis in nouis clauis. Post susceptum vero hoc Spiritus sancti donum in fide corroborati, imperterriti Christi, & eius Evangelii publice facebantur. Postremo fuit hoc Sacramentum obseruatum in ipsa Ecclesia a tempore Apostolorum, succedentibus ipsis Apostolis Episcopis. Huius porro sacramenti materia est Chrisma, quod ex oleo oliuarum, & ballamo conficitur. Rõ vero ob quam huius

Sacramenti materia composita sit, Baptismi autem simplex elementum est, quia baptismus dat ad spirituale vitam simpliciter consequendam, istud autem Sacramentum ad consequendam Spiritus sancti plenitudinem, cuius multiformis est operatio, ut patet ex libro sapientie. Est enim in illa spiritus intelligentie. Divisiones gratiarum sunt &c. Huius Chrilmatismatis mentionem facit B. Cyprianus dicens, vngi quoque eum, qui baptizatus est, necesse est, ut accepto chrismate, id est vnctione esse vnctus Dei, & hinc gratiam Dei in se possit. Cur autem chrisma prius ab Episcopo consecrari debeat, inde accipitur, quod Christus quibusdam Sacris corpoream habentibus materiam vltus est, baptismate videlicet, & Eucharistia, scilicet cuius vltus horum materiarum aptitudinem acceperunt ad Sacri perfectionem, ut attestatur B. Chrysostomus dicens: Nunquam aquæ baptismi purgare peccata credentium possent, nisi tactu diuini corporis sanctificationem fuissent. In Sacro quoque Eucharistia panem & vinum antea benedixit, quam in eo corpus suum, & sanguinem suum discipulis dederit: Unde benedictio fontium baptismalium in Paschate & Pentecoste, similiter panis & vini ante consecrationem ad carcerum monias pertinent, & solennitatem Sacri. Iõ autem est vltus visibilis aliqua vnctione, qua consecrauit materiam aliquam in vltum confirmationis, quare chrisma, & oleum sanctum infirmorum prius benedicuntur, quod ad sacra adhibeantur. * For Sec. in 4. ma est talis, Signo, vel cõ signo te signo crucis, Cõfirmo te chrismate salutis, vel sanctificationis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. In forma huius sacri, Resolut. 4. C tria

Sap. 7.

1. Cor. 12.

Li. 1. Epist. Epist. 1.

Mat. 26. & Lm. 22.

For Sec. in 4. pag. 163.

tria continentur. ¶ Primum exprimit plenitudinem Spiritus sancti, cum inuocatur tota trinitas, dicendo: In nomine Patris &c. ¶ Deinde insinuat robur viæ spiritualis, cum dicitur, Confirmo te Chrismate salutis. ¶ Tertio ostendit signū militiæ Christianæ, cui ascripti sumus, cum dicitur, Signo te signo crucis, † signo videlicet in quo Christus redemptor noster triumphauit. Imprimatur autem chrismate in fronte baptizati signum crucis, vt confirmatum a confessione nominis Christi, neque timor dei ciat, neque pudor perturbet. Vtriusque autem signū in fronte manifestatur, nam pallescunt homines mortis timore, & tabescunt confusi, maxime vero in confessione Christi, qui profecto articulus ratione passionis ignominiam quandā habere videtur, iuxta illud apostoli: Prædicans crucifixum, Iudæis quidem scandalum, &c. Ideo autem in fronte fit confirmatio, vt audacter, & intrepide, sicut corde credit ad iustitiā, ita Christi fidem inter persecutores ore confiteatur ad salutem. Magister in textu huius distinctionis dicit, virtus huius sacramenti est donatio Spiritus sancti ad robur. Respondeo, Licet Eucharistia Christianum confirmet, hoc tamen est ad corroborationem charitatis, Confirmatio vero ad corroborationem fidei. ¶ Insuper instituit Christus hoc sacramentum non secus ac alia quadam sacramenta instituisse cognoscitur, non exhibendo, sed promittendo. ¶ Primum ante passionem, Si non abiero, Paraclitus non veniet ad vos. ¶ Et post resurrectionem, vos au-

tem sedere in ciuitate donec induamini virtute ex alto. Quod si rationem quaras, quare non per se ipsum, sed per Apostolos hoc sacramentum patefacere voluit, intellige in hoc sacramento dari plenitudinem Spiritus sancti, quæ dari non debuit ante Christi resurrectionem, & ascensionem ipso Ioanne dicente: Nō dum erat Spiritus sanctus Iam, &c. datus, quia Iesus nondum erat glorificatus. Et ipso Christo dicente, Si enim non abiero, Paraclitus nō veniet ad vos. Quod autem hoc sacramentum cum chrismate cōferri debeat & hoc institutione diuina, patet ex B. Dionysio dicente, est quidem perfectiua operatio, quam duces nostri, idest Apostoli Christum hostiam nominant: Alia translatio ita habet, Alia est veneranda confectio vagentur, cōsecrationem vocant præceptores nostri &c. Ministrum autem huius sacramenti Episcopum solum esse constat: nam si Dionysio credimus, ritus qui seruari debet in administrandis sacramentis promanat ex traditionibus. & gestis Apostolorum: Solum autem Apostoli (quorum successores sunt Episcopi) in primitiua Ecclesia hoc sacramentum conferebant, vt patet ex actibus Apostolicis, Cum audissent Apostoli &c. Et de Paulo confirmante discipulos, qui erant Ephesi: Et huic assertioni subscribit beatus Hieronymus aduersus Luciferianos, interpretatus eum locum Actuum. (Cum audissent Apostoli &c.) de sacramento Confirmationis. Deinde & beatus Cyprianus ad Iubaianum de hærenicis baptizandis. Item, & Ius canonicum.

Ex

1. Cor. 1.

1. Cor. 16.

1. Cor. 24.

Ex eadem Dist. & Quaestione, tra-
ctatio de oratione episcoporum
supra presbyteros simplices.

De platio
ne huius
modi vide
glossam su-
per titulum
Can. legi-
mus 93. di-
st. 21. ubi
dicitur
quod iux-
ta

Res sunt opiniones
quantum ad praela-
tionem, quæ facta
fuit Episcoporum
supra presbyteros
simplices. & Prima, quod in primi-
tiva Ecclesia statim post Chri-
stum Episcoporum, & Sacerdo-
tum nomina, & officia erant cō-
munia, sed postea ceperunt dis-
tingui & nomina, & officia.

Can. legi-
mus 93. di-
st. 21. ubi
dicitur
quod iux-
ta

& Secunda dicit, quod tantum in no-
mine fuit facta praelatio, primo
enim omnes dicebantur sacer-
dotes, licet quidam aliis praelati
essent quantum ad officium. & Ter-
tia asserit, quod praelatio hæc fa-
cta fuit quo ad nomen, & quo
ad administrationem, & quo ad
quendam ministeria, quæ spectant
tantum ad officium Episcopa-
le: Et fuit hæc praelatio facta a

Can. legi-
mus 93. di-
st. 21. ubi
dicitur
quod iux-
ta

tempore Petri, ut colligitur ex
iure Canonico, in quo fit men-
tio Marci, Eldra, Dionysij, qui
fuerunt contemporanei Petri, &
Clementis. Sanior tamen opi-
nio hæc est, ut semper fuerit dif-
ferentia etiam iure diuino inter
Episcopos, & Sacerdotes, propter
ea quod Episcopis solis compe-
teret ordinare, & confirmare,
quod non competebar sacerdo-
tibus simplicibus, & hoc elici-
tur ex iure canonico. Confir-
matur etiam ex eo quod Episcopi
succedant Apostolis, ut habetur
in dicto iure canonico. Solis au-
tem Apostolis illa competebar
ordinare, & confirmare, ut dedu-
citur ex actibus Apostolorum.

Quare ad loca sacre scripture,
quibus significatur eosdem fuisse
Episcopos & Sacerdotes, &

ad B. Hieronymum id confir-
mantem, Respondetur non fuisse
tunc distinctionem tantum

Sup. Epist.
la ad Ti-
m.

in nominibus, & aliis circumstan-
tiis concernentibus eorum mi-
nisteria, & officia, sicut postea,
sed semper fuit differentia quan-
tum ad administrationem ali-
quorum Sacramentorum. Quo-
circa ad illam opinionem, quæ
refert Scotus, eorum qui asseue-
rant iure diuino nullum esse dis-
crimen inter Episcopos & sim-
plices Sacerdotes, idque com-
probant ex aliquot locis sacre
scripture citatis in Decreto, ex
Paulo, ex actibus Apostolorum,

Can. legi-
mus 93.
dist. 21.

ex Petro & ex Hieronymo super
Epist. ad Titum. Itē ex alio loco
iuris canonici. Rūder non fuisse
se in primitiva Ecclesia dīam
in nomine, cum iisdem presbyte-
ri vocarentur, & Episcopi, nec in
regimine Ecclesiarum cum Epi-
scopi vnā cū presbyteris simul
regerent Ecclesiam, instruerent
videlicet fideles, ac conferrent
Sacramenta. Tū erat semper in

Can. legi-
mus 93.
dist. 21.
Ad Phil. 1.
Ad Ti-
mo. 4.
Ad Tit. 1.
Act. 20.
1. Petri. 5.
Can. olim
& Can.
ecce ego.
dist. 95.

dignitate, ac autoritate dīa.
Nam aliqua Sacramenta (cōfir-
mationē videlicet, & ordinatio-
nem) Episcopi conferebant, &
simplices Sacerdotes admini-
strare nequibant, ut elicitur ex di-
cto canone, Legimus, ubi dicitur,
Quid facit Episcopus, excepta ordina-
tione, quod non facit presbyter? Vbi
per ordinationem, sē glossam
intelliguntur cetera, quæ solis
cōpetunt Episcopis. Et ad canonem,
Peruenit, ubi dicitur Gregorij con-
cessisse presbyteris confirmare.
Rūderur, quod quantum ad ipsum
actū, fecit eos Episcopos, ut vi-
taretur scandalū: Sicut et abba-
tes Cisterciensis ordinis, mino-
res suis Religiosis conferunt or-
dines, & in hoc actu sunt Epi-
scopi.

DISTINCTIO. VII.

Quæst. 2. Pag. 167.

Utrum Sacramentum confirmationis sit necessarium ad salutem.

RESOLVTIO.

EX secunda quæst. huius dist. manifestum euadit, Sacramentum hoc non esse absolute necessarium ad salutem, iuxta illud Marci: Qui crediderit &c. Est tamen necessarium ei, qui uellet se martyrio exponere pro fide Christi, nec potest ab adulto, data opportunitate, negligi absque peccato.

DISTINCTIO. VII.

Quæst. 3. Pag. 167.

Utrum Sacramentum confirmationis sit dignius Baptismo.

RESOLVTIO.

EX hac tertia quæstione apparet hoc sacramentum non esse simpliciter baptismum dignius, habita ratione finis præcipui sacramentorum. Quandoque absque penitentia satisfactiua deletur omnium, tum culpa, tum pena, conferturque gratia, qua & adoptamur in filios, & efficiamur oium Christi bonorum participes, & alia consequimur, quæ confirmatio absque baptismate considerata, non obtinemus. Si n. consideres confirmationem, ut baptismum præexigit, & a digniori administrat ministro, utique sic baptismum præferat, sed hoc esset non ut sacra-

mentum, sed alterius ratione, quod Scotus vocat excellentius secundum quid. ¶ Vnum sacramentum dicitur alio maius quinque modis. ¶ Primo propter significationem, & sic matrimonium est ceteris maius, cum significet unionem duarum naturarum in Christo, unionem Christi cum Ecclesia, unde Sacramentum hoc magnum est &c. Et unionem Christi cum anima fidei, Desponsatio uero tem mihi in fide &c. Respondi enim vos uni viro &c. ¶ Secundo propter continentiam, quia quod continet est perfectius, ut Eucharistia continens Christi corpus & sanguinem. Panis quem ego dabo &c. Item Caro mea uere est cibus &c. ¶ Tertio propter efficaciam, ut baptismus, in quo deletur omnis culpa & pena, & confertur gratia, & hereditas regni celestis. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, &c. ¶ Quarto propter dignitatem, ut Confirmatio quæ a solis Episcopis administratur. ¶ Quinto quia ponit in nobilitate, id est in gradu in Ecclesia, Noli negligere gratiam, quæ data est tibi &c. Sic nos existimet homo, &c. sicut ministros Christi.

DISTINCTIO. VII.

Quæst. 4. Pag. 168.

Utrum Sacramentum confirmationis possit iterari.

RESOLVTIO.

EX quarta quæstione quoque deprehendimus, quod iterari nequeat, huiusque ratio est ipsa diuina institutio ne uolens, quod promittit de Dei voluntate nobis indicant Apostoli.

Super quartum lib. Sententiarum. 37

fol. 6. folus, Nam rursus iaciētes &c. ibi impositionis manuum, Vbi ostendit duo sacramenta non posse iterari, Baptismum videlicet, & Confirmationem. Adde & congruentiam, qd hoc sacramento quis instituitur in determi- nato ecclesie gradu, videlicet bellatoris, & sacramentum sic hominem instituens non iteratur. Imprimis, & characterem, vade nec iterari debet.

DISTINCTIO. VII. Quaest. V. Pag. 168.

Vtrum sit aliqua poena iterantium sacramentum confirmationis.

RESOLVTIO.

EX quinta quaestione consequitur hoc sacramentum iterantes, nullam iuris poenam incurrere, cum nō in ipso iure reperitur poenam de facto incurrere iterantes, & odia restringenda sunt, fauores autē ampliandi.

DISTINCTIO. VIII. Quaest. I. Pag. 170.

Estne eucharistia noua legis sacramentum?

RESOLVTIO.

Eucharistia (vt a nominis ratione exordiamur) Sacramentum est corporis Christi & sanguinis, veraciter contenti sub speciebus panis & vini, post consecrationem factam a sacerdote sub verbis certis, cum debita intentione prolati, ex institutione

ne diuina veraciter signans corpus Christi & sanguinē sub eis realiter contineri. Hac autē eucharistiae definitio ex sacris literis facile colligit, Ex Matthæo, Marco, & Luca, qui sacri euangelistae referunt, quemadmodū

Christus facta cena agni Paschalis hoc sacm instituerit, exhibēs suum ipsius corpus & sanguinē sub panis & vini speciebus, suis Apostolis, quibus & facultatem idiplum subinde cōficiendi concessit, ac ceteris ecclesiae ministris dicens, Accipite, & comedite, hoc est corpus meum. Item Accipite, & bibite ex eo, hic est enim calix, &c. Et tādē subdit, Hoc facite in meā commemorationē. Huc accedit apostolus, ubi latius de mō pceptio nis, & cōsecrationis huius sacri differit dicens, Conuenientib; ergo vobis in vñ, &c. Et idem,

Calix bñdictionis (inquit,) cui benedicimus, &c. quippe docet hoc sacm perpetuo in ecclesia frequentandū, dicens, Quotienscunque. n. manducabitis panē hunc. qd & Christus pollicitus est dicens, Ego vobiscū sum, &c. Fuit vero congruū hoc sanctissimum sacm a Christo institui, quo nobiscū in huiusmodi signo sensibili eēt, quatenus quilibet fidelis hoc ipso efficacius & intentius ad Christi amorē & pietatē, ac pro tantis susceptis bñficijs gratiarū actio nem excitetur, qd & experientia

piorum veterum, ac adhuc supstitutum, qui non curauerūt genua ante Baal, cōmōstrat. qd cōgruū ē fuit post spirituale gnationē (qua per baptismū regnamur) conferri nobis spirituale nutrimentū sub similitudine nutrimenti corporalis, qd in panē

*Mat. 26.
c. Mar. 14
Luc. 22.*

Eucharistia cōficienda facienda est de cultatē de dñi Christi eius ecclesie minis.

1. Cor. 11.

*1. Cor. 11
Matth. 5.*

Eucharistia pma nobis ad seculū vsque sine.

& vino præcipue consistit, unde
 excellenter Eucharistia dicitur, id est,
 bona gratia, quia in hoc Sacra-
 mento non modo est augmen-
 tum virtutis, & gratiæ, sed ille
 totus sumus, qui est fons, & ori-
 go totius gratiæ. ¶ Preterea sum-
 ptione huius Sacramenti nedum
 spiritualiter, sed & corporaliter
 Christo unimur, adeo ut simus
 membrum corporis eius ut ha-
 bet Apostolus. Postremo hoc Sa-
 cramentum non solum Deo nos
 gratos efficit, sed varijs adiuvat
 modis, (ut ait bona ventura) in-
 corporat siquidem nos capiti
 Christo, Qui manducat me, in
 me manet, &c. Quamobrem &
 Græcis dicitur Synaxis, id est, cõ-
 ciliatio, seu communio, quod
 hoc Sacramento significatur, &
 significatur coniunctio Christi
 & Ecclesiæ. Quod etiam dedu-
 citur illo Conuictorium, Calix
 benedictionis, &c. Deinde for-
 tiores reddit. Psalmista, Panis
 cor hominis confirmet, Cuius
 figura præcessit, quando manna
 Deus pluit patribus in deserto,
 &c. Unde & Psalmista, Panem An-
 gelorum, &c. Quod etiam elici-
 tur ex illo Apostoli, Omnes ean-
 dem escam spirituales mandu-
 cauerunt. Deinde subsequitur,
 omnia in figura. ¶ Fuit autem
 adumbratum hoc Sacramentum
 multifariam, tum propter sui
 excellentiã, (quatenus videlicet
 dignitas ipsius famosior osten-
 deretur, tum propter ipsius dif-
 ficultatẽ, quando quidem in-
 ter alia credibilia hoc difficilli-
 mum est. Quocirca operæ pre-
 tium fuit homines figuris ali-
 quibus manuduci ad huius Sa-
 cramenti veritatem. Colligitur
 proinde eximium hoc Sacramen-
 tum adumbratum fuisse præci-

pue quatuor figuris. ¶ Prima le-
 gis naturæ, in sacrificio Melchi-
 sedech ¶ Secunda, & tertia legis
 scriptæ in agno, & manna. ¶ Quar-
 ta legis gratiæ in sanguine lã-
 ris Christi. ¶ Et prima quidem
 præsignabat visibilem formã hu-
 ius Sacri, quæ est ipse panis &
 vini. ¶ Secunda rem contentam.
 ¶ Tertia de manna rem signatã
 tantum. ¶ Postrema significabat
 efficaciam ipsius Sacri. Vñ faci-
 le colligitur Eucharistiã Sacramen-
 tum esse nouæ legis, cum sit signum
 ex institutione diuina verere-
 præsentans, non quidem gratiã
 accidentalem, seu inhaerentem
 tum præcipue & duntaxat, (ut alia
 Sacramenta) sed aliquem gra-
 tuitum Dei effectum, nempe
 existentiam corporis Christi sub
 talibus speciebus. Gratia enim
 in Sacramenti ratione, nedum pro
 gratia accidentalibus, sed & pro gra-
 tuito Dei effectum accipitur. De-
 inde & Eucharistia est vnum sa-
 cramentum, & non plura. Nam
 tametsi corpus (ut consideratur
 distinctum a sanguine) & san-
 guis, diuersæ sint res, per diuer-
 sa signa, & seorsum illis propria
 signata, ut puta corpus per pa-
 nis speciem, & sanguis per spe-
 ciem vini, nihilominus signatũ
 constituunt, nempe corpus ip-
 sius Christi acceptum, ut com-
 plectitur omnia, quæ ad totum
 corpus organicum pertinent,
 quæcunque tandem illa sint, siue
 caro ipsa, aut sanguis, & alij hu-
 mores, aut ipsi vitales spiritus.
 Quod quidem signatum vnum
 est vnitate integritatis, licet non
 vnitate indiuisibilitatis, & ea-
 dem vnitas ascribenda est ipsi
 signo, seu Sacramento, hoc est
 ipsis speciebus panis & vini. Ex
 istis colligitur triplex huius Sacra-
 menti

Expo. 8.

Euchari-
 stia varia
 comoda,

Ioan. 6.

1. Cor. 10.

Euchari-
 stia signi-
 ficat.

Exod. 16.

Psa. 77.

1. Cor. 10.

Ge. 17. 20

Heb. 7.

Euchari-
 stia facit
 est noua
 legi.

Vnum est
 facit et
 charis.

Euchari-
 stia signi-
 ficat sa-
 cramentum
 excellenti-
 um.

menti a ceteris & dñia, & excellētia. ¶ Prima quidē, quia cetera Sacramenta, licet quantū est ex le vera sūt, tñ qñque suo destituuntur effectu signato, pp lu sciēntis indispositiōē, sūt adū propterea nunquā suo priuatur signato. ¶ Altera est, quia quod signat istud sacramētum, hoc re ipsa continet, vt puta gratiam substantētem, seu Christiū ipsum gloriū gratiæ & veritatis corporaliter. Alia vero Sacramenta non idē, cū significant accidentātam gratiam suscipiēti inhaerentem. ¶ Postrema dñia, & excellētia huius Sacri in hoc consistit, q̄ cum alia in vñ & fieri consistant, vt pote in quib. idē est Sacm̄ & Sacri perceptio, cū cessante eorum administratione nihil qđ sit Sacm̄ super sit. Hoc quidē permanens est & ante ipsius vñum, hoc adū brabatur in māna, quod Moyses in vīna reſeruauit.

DISTINCTIONIS VIII.
Quæst. II. Pag. 174.

De Eu har ista forma sit ea, qua in canone Missa ponitur.

RESOLVTIO.

Redendum est (asertore Augustino) & habetur in Decreto, q̄ in illis verbis, quæ in canone Missæ assignantur, Christi Sacramenta conficiuntur, nam reliqua omnia nihil aliud sunt, quā laudes, vel obsecrationes. Huc accedit D. Ambrosius, Sermone Christi hoc conficitur Sacramētum, quia sermo Christi creaturam mutat, & sic ex pane sit cor

pus Christi, & vinū cum aqua in calicem missum, sit sanguis consecratione verbi celestis. Cōsecratio quibus sit verbis? Attēde q̄ sunt verba, Accipite, & comedite ex hoc oēs, hoc est corpus meū, Et iterū, Accipite, & bibite ex eo omnes, hic est sanguis meus, Et confirmatur per Innocentium tertium (vt hñ in Decretalibus) Credimus, ait, formani verborū sicut in Canone scribitur, & a Christo Apostoli, & ab ipsis eorum susceperunt successores. Siquidem verba cōsecrationis corporis Christi sunt quatuor, videlicet, Hoc est corpus meū. Nā coniunctio (enim) non est de essentia formæ, sed ponit ad continuandum verba Sacralia cū pcedentibus, necessario pmittendo, quatenus ex illis ex vi sermonis hñ possit, qđ ista, hoc est corpus meum, dñr in persona Christi. Quocirca q̄ illā coniunctionē (enim) ex industria omitteret, grauiter peccaret. Quantū ad formā consecrationis sanguinis, maior apparet difficultas, ppea q̄ nullus Euāgelistarū eam (qua vtimur) referat, nec Græci ea vñt. Sed nihilominus assertore Innocentio, vbi supra, hōi forma certa est, quia ab apostolis Ecclesiæ tradita existimatur. Multa siquidem, quæ in Euāgelij nō scribuntur, Ecclesiæ ab Apostolis sunt tradita, vt facile colligit ex Apostolo dicente, Cetera cum venero disponam, & alibi, Deinde (inquit) vñus est plūquam quingentis fratribus simul, cuius tñ visionis Euāgelistæ non meminerunt. Item in actib. Apostolicis, Meminisse oportet verbi domini Iesu, quoniam ipse dixit, Beatius est magis dare, quā

Ext. de eo lib. Missarum c. cō Maria.

Ecclesiæ multa ab Apostolorū doctrina absque scripta habet.

Cor. 11. Cor. 15.

Act. 20.

C 4 acci-

accipere, quod nec in Euangelis competitur. Adde quod Euangelista rem gestam narrare intenderint, non autem præcisam consecrandi formam tradere. Quamobrem nec diffitetur Catholicus Græcorum Ecclesiam vere Eucharistiam conficere, licet alia utatur forma, Quinimo asserunt plerique Theologorum quamlibet in Euangelis scriptam sufficere. Quamobrem, si sacrificus eis videretur, conficeret utique Eucharistiam, quia mutatio in modo enunciandi (modo sensus seruetur) non impedit consecrationem. Nihilominus Romana Ecclesia minister, communem citra mortale noxam, dedita opera, prætermittere non potest. Tutius igitur fuerit si sacrificus, pie, & attente totum perlegat canonem prætendens efficere, quod Ecclesia facit, & Christus in cœna instituit, ac subinde fieri voluit. Nā qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter. Porro ipse sacrificus verba utriusque consecrationis, postpositis Dialecticorum, & Philosophorum argutijs, profert, tanquam signa sensibilia a Christo instituta, veluti instrumentum ad consecrationem faciendam, quæ in ultimo fit instanti: quibus quidem verbis super materiam aptam cum debita intentione prolatis, veluti cuidam præuiæ, & efficaci dispositioni Deus assistit, ut ea completa inuisibiliter ipsius Sacramenti effectum producat. Quare veritas earum orationum non precedit Dei operationem, Quinimo illæ orationes non sunt sacramentales, nec conuersivæ, ut veræ nec ut falsæ, sed ut neutra, saltem priores natura sua ve-

ritate. In ultimo siquidem instanti temporis prolationis verborum sacramentalium, & Primo secundum ordinem naturæ est conceptus propositionis ut neuter, hoc est, neque verus, neque falsus, & Secundo sequitur operatio diuina produciens, & efficiens illud, quod talis oratio designat. & Tertio consequitur huius conceptus veritas. Quod autem in consecratione vini ponitur calix, hoc id fit, quia consecrat sanguis in ratione potus, nisi ut in vase existens. Nihil autem tale in corporis consecratione ponitur, quia corpus conficitur, ut cibus, solidum vero habet cibi rationem, licet in vase non existat.

DISTINCTIONIS VIII.

Quæst. III. Pag. 186.

Potestne hoc sacramentum a non
sensu recipi?

RESOLVTIO.

On ab re profecto
sanxerunt Patres,
ac ecclesie pasto-
res, ut fideles ieiunium tantum susceperent sacramentum, modo inhi-

mitate, aut alia rationabili causa secus facere non conueniat, Ieiuni, inquam, naturæ ieiunio, sic quod a media nocte (qua secundum ecclesiam consuetudinem naturalis incipit dies) cibum, aut potum non sumplerint, nisi forte inter abluendum os, guttula quædam transglutiantur, hoc enim sacri susceptionem non impedit. Siquidem esse ieiunium ieiunio ecclesie non sufficeret, quod nisi

Exi-
stia
p
m
s
re
de
be.

per
natu
quid.

1. Co. II.

186

nisi per extraordinariam aliquā refectionē prater ecclesiā morem, de quo Apostolus (Nos talem consuetudinem non habemus, nec ecclesia Dei) non soluitur, ut per pharmacorū medicinalium sumptionem, aut potū saltem post prandium. Hoc autem institutum fuit ob tanti reuerentiam sacramenti, quatenus singulari reuerentia conseruaretur ad Apostoli doctrinā diiudicaretur. i. ab alijs cibis discernatur, quod dñs Apostolis disponendum reliquit. Minor siquidem est reuerentia, (ut in pluribus) in pranso, quam ieiunio. Altera ratio est, ut prius quā cibis spiritualis animæ, quā corporalis, secundum illud Mat

thæi, Primum querite regnum Dei, &c. Hoc autem habetur in decreto Gregorij, & sumitur ab Augustino in epitola ad Ianuariū, ubi ait, Placuit Spiritui sancto, ut in honorem tanti Sacramenti prius in os Christiani Dominicum corpus intraret, quā alij cibi, ideo ubiq; mos istē seruatur. Si dixeris non maiorem esse domino seruum ipsum, & propterea obseruandum esse factum ipsius Christi, qui post cenam hoc instituit, & exhibuit sacramentum. Respondetur, obediendum quidem esse domini præceptis, veruntamen nō omnia eius gesta nobis imitanda proponuntur, cum non hoc sine oīa fecerit, sed pleraq; ad aliud insinuandum, ut hic, & cum voluit circuncidi, vā Augustinus loco iam citato. Non enim quia post cibos dedit dñs, ideo pransi & cœnati illud accipere debent fideles, ut illi faciebant, quos apostolus redarguit. Nam Saluator quo reue-

mentius commēdaret mysterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit insigere cordibus, & memoriā discipulorū, a quibus ad passionē digressurus erat. Quo autē ordine deinceps sumeretur Apostolis, per quos, & ecclesias dispositorus erat, reseruauit docendum. Quod si obiecias Apostolum dicentem, Si quis esurit, domi manducet, ubi apparet quod velit fideles prius comedere, quā ad Eucharistiam accedant. Respondetur cū Augustino, tantum abesse, ut Apostolus hoc voluerit, quinimo reprehendit illos, qui pransi eucharistiam suscipiebant, Nolebat igitur ut antequam ad ecclesiam accederent, comederent, sed postea quā ab ecclesia recessissent. Obserua postremo quadrariam hoc sacramentū percipi posse, Primo solum sacramentum, non sacramentaliter (sic enim loquuntur) ut si eucharistia Pagano, aut Hæretico infideli daretur, qui non discerneret eam a communi cibo. Et hi secundum Apostolum iudicium sibi manducarent, & biberent, non diiudicantes corpus domini. Secundo, potest recipi sacramentum sacramentaliter & non spiritualiter, quē admodum fidelis synceram habens fidem de sacramento, in mortali peccato existens, nullatenus contritus ipsum recipiat. Is, inquam, non recipit spiritualiter, quia spirituales effectus, ad quem ordinatur huius susceptio (qui est spiritualis animæ nutritio per gratiam a Christo collata) nō recipit, Quinimo mortali nexu offendit, cū iuxta Apostoli præceptum non probet seipsum. Tertio, recipit vtro-

Eucharistia quadrariam suscipi vā les. 1. Cor. 11.

que

que modo, videlicet sacramenta
liter, & spūaliter a probo fidei,
habente spem, fidem, & charita-
tem, contrito, & confesso actu,
vel effectu. Is enim non solū Sa-
cramentum, nec ipsius effectū
suscipit, nam Christi spirituali
cibo vnitur, & incorporatur se-
cundum illud, Qui manducat
meam carnem, & illud, Panis
quem frangimus, &c. Et quod
Christus in spiritu dicebat D.

*Ioan. 6.
1. Cor. 10.*

*Lib. 2. con-
fess.*

August. cibum sum grandīū, cre-
sce, & manducabis me, nec tu
me mutabis in te, sicut cibum
carnis tue, sed tu mutaberis in
me. Hoc enim inter cibum
corporale & spirituale interest,
quia corporalis in substantiam
aliti conuertitur, sed in spiritua-
li nutritione, nutritus in cibum
conuertitur, quia per charitatē
in ipsum transformatur. Vnde il-
lud Ioan. Qui manducat me, ip-
se viuet pp me, &c. Quarto su-
mitur tātum spiritualiter, quod
contingit his, qui iam Christo
p vnā fidē coniuncti, pp tanti
sacri reuerentiā (vt D. Bonauen-
tura) aut infirmitatē aliquā, aut
ob ministri penuriā a sacri ab-
sineat susceptione, quib. D. Au-
gust. ait, vt quid paras dentē &
ventrem, crede, & manducaſti,
nā talis spiritualiter nutritur. Is
vero August. locus non de infe-
riori fide, sed de ea, quā (asserto
re Paulo) per charitatem opera-
tur, intelligitur. Hæc autē spiri-
tualis manducatio potius fidei
quam charitati adscribit, quia
proprietas manducationis ma-
gis in actu fidei reperitur, ob id
q̄ credens mastiçet recogitan-
do, diligens autē nō incorporat,
sed incorporat potius, Vñ & ali-
bi August. Nulli ambigendū est
tunc quemque corporis, & san-

guinis dñi participem fieri, qñ
Christi membrum efficitur, nec
alienari ab illius panis calicis-
que consortio, et si antequā il-
lum panem edat, & calicem bi-
bar de hoc seculo in veritate
corpus Christi constitutus ab-
ſcedat, quia illius sacri bñficio
non priuatur, qñ ille hñe hoc, qd
illud sacm signat, innentur. In
illo enim sacro corpus & sangui-
nem suum nobis commēdauit,
quod & fecit nos ipsos, id est, tu-
ius signatum fecit nos ipsos, vi-
delicet corpus Christi mystici.
Corpus siquidem Christi verū
in sacramento signum corporis
mystici, nam & nos corpus ip-
sius facti sumus mysticum.

DISTINCTIONIS IX.

Quæst. Vnica. Pag. 191.

*Licetne enīpiam cum mortali deli-
cto ad sacram accedere
Synaxim.*

RESOLVTIO.

Risariam contingit in mortali
aliquem in mortali delicto
li esse peccato. Prius ex ipso
mo actu ipso, vt pu- quia hñe
ta quia tunc actu in statu.

feriori (assensum videlicet mor-
tali noxæ præbens, vel exteriori)
rei ipsa peccat, Et huic tñ abest,
vt liceat accedere, quinimo no-
uo peccato sic accedens delin-
quit, vt hñe Apostolus, Qui man-
ducat, & bibit indigne, iudiciū
sibi in aducat, & bibit, Iudiciū
proculdubio propriæ punitionis.
Incurrit. n. (assertore Bona-
uētura) iuxta qualitātē, indigni
tatis poenā, vel æternę dñatio-
nis, si fuerit in mortali, vel spalis
a filiationis, si in veniali fuerit.
Aut

Ioan. 6.

*De conse-
crat.*

Aut ratione minoris reueren-
tiaz, modica deuotionis, &c. Per
quod docemur quam sit cau-
dum male accipere bonum. Ec-
ce enim factum est malū (non
quidem in se, sed ei, qui indigne
accipit) dum male accipitur
bonum. Sicut contra Apoſtolo
factum est bonum, cum bene
accipitur, malum scilicet, dum
stimulus Satanæ patienter porta-
tur. Ergo & mala profunt bonis,
sicut Angelus Satanæ Paulo, &
amictio Satanæ Iob, & Tobia, &
Dauidi: persecutio Saul. Et san-
cta obliunt malis, vt Iudæ cor-
pus Dñi: Symoni magno baptis-
mus, quia bono bene nō sunt vti,
bonis sunt ad salutem, malis ad
iudiciū. Vnde qui manducat, &
bibit indigne, iudicium sibi mā-
ducatur, & bibit, non quia res illa
mala est, sed quia malus male ac-
cipit, quod bonum est: Vnde in
Deuteronomio, Iuste quod ius-
tum est perlequeris. ¶ Secundo
si iam prateriti peccati obliuio
ne capius sit, cuius nec eū po-
nituit, nec peniter. Is autem si
fuerit ignorantia crassa, vel affe-
ctata (de qua noluit intellige-
re, vt bene ageret, & in quorum
persona ait Iob: Viam scientia-
rum tuarum nolumus) affe-
ctus propter quam non recolit
peccatum, peccat quidem acce-
dendo, licet minus offendat, q̄
prius. Propterea, inquam, peccat
quia nō semetipsum probauit,
vt cuiuslibet per Apoſtolum prae-
cipitur. Probat autem seipsum ho-
mo. Nihilominus quantum ad
seipsum probat, ac conscientia
examine, nequit esse certus, cer-
titudine euidetia se esse dignū,
sed certitudine fidei, & proba-
bili (quæ ad digne communi-
candum sufficit) qua plus ten-

dit in vnam partem, quàm in
alteram. Hoc autem constat ex
Apoſtolo, Nihil mihi conscius. *1. Cor. 4.*
&c. & ex Psalmista, Delicta quis
intelligit: &c. Et ex Ecclesiaste,
Nescit homo an odio, & cæter.
Quamobrem si non fuerit negli-
gentia crassa, quia sufficiens p-
cellit examinatio, non peccat Eu-
charistiam suscipiens, licet pec-
cati alicuius, aut plurium obli-
tus fuerit, nam & ea dispositio
morituro sufficeret. ¶ Tertio si
præterita noxa eum poeniteat,
sed exomologesim, hoc est sa-
cramentalem confessionem nō
fecit. Hic dubio procul si con-
fiteendi opportunitas occurrat,
prius confiteri tenetur, quàm
Eucharistiam suscipere præsu-
mat. Cuius ratio est, quia istud
Sacramentum est Sacra-
mentum maius fidelium, vnde,
Credo sanctorum communio-
nem, de qua re vide Cypria-
num. Quamobrem non tan-
tum debet Deo reconciliari, sed
& ipsi Ecclesie, vt digne Eccle-
sasticæ Sacramentum vnitatis
suscipere possit. Sin autem
confitendi facultas ei denegat-
ur, eam, vt habeat præstolari
debet, nec communicare præ-
sumat, modo scandalum nul-
lum sublequatur. Nam si scan-
dalū aliquod inde proueniret,
tunc vtique reminiscens pecca-
ti mortalis, modo cōtereatur, &
confiteri proponat, communi-
care potest: quod accidere pōt
sacrificulo iam induto, & ad fa-
ciendum sacrū iam accincto.
Consimiliter, & cuiusque cō-
municaturo eo die quo secun-
dum religionis, collegij, aut Ec-
clesie consuetudinem fideles
cæteri communicant. Tunc, n-
ad euitandum proximi scan-
dalum

*1. Cor. 4.**Psalm. 18.**Eccle. 2.**Euchari-**mat.**istud Sacra-**mentum est**Sacra-**mentum maius**fidelium, vnde,**Credo sanctorum**communio-**nem, de qua re**vide Cypria-**num.**Quamobrem**non tan-**tum debet Deo**reconciliari, sed**& ipsi Ecclesie,**vt digne Eccle-**sasticæ Sacra-**mentum vnita-**tis suscipere**possit.**Sin autem**confitendi fa-**cultas ei denegat-**ur, eam, vt ha-**beat præstolari**debet, nec com-**municare præ-**sumat, modo**scandalum nul-**lum sublequatur.**Nam si scan-**dalū aliquod in-**de proueniret,**tunc vtique re-**miniscens pec-**cati mortalis,**modo cōtereatur,**& confiteri pro-**ponat, commu-**nicare potest:**quod accidere**pōt sacrificulo**iā induto, & ad**faciendum sac-**crū iam accin-**cto. Consimili-**ter, & cuiusque**cōmunicaturo**eo die quo se-**cundum religio-**nis, collegij, aut**Ecclesie consue-**tudinem fideles**cæteri communi-**cant. Tunc, n-**ad euitandum**proximi scan-**dalum**ad euitandum*

dalum confessionis dilatio excu-
satur, modo opportuno tempo-
re eam facere (vt dictum est) pro-
ponat. Hoc de mortali accipien-
dum est, quia de veniali non est
necessario confitendum, aut in
particulari poenitendum, suffi-
cit enim quod in generali venia-
lia displiceant, nisi esset scrupu-
lus conscientia, quo ambigeret
an mortale sit, an veniale, tunc
enim confessarium, nacta tēpo-
ris oportunitate, etiam consule-
re deberet. Obijces fortasse ca-
pitulum illud, Omnis viriusque
sexus, quo praecipitur fidelibus,
vt semel duntaxat in anno con-
fiteatur, vnde sublequi videtur
eum qui Eucharistiam suscipit,
non debere toties cōfiteri, quo-
ties illius sacramenti sit partici-
peps. Respondetur, capitulum
illud non prohibere fidelibus,
quo minus pluries in anno con-
fiteantur, sed praecipit, vt saltem
semel id faciant. Nam in multis
alijs specialibus casibus tenetur
quis ad exteriorem poenitentia
suscceptione sacramentalis con-
fessionis peragendam, vt cum
quis grauis detinetur morbo,
adeo, vt de eius conualescentia
desperetur. Vnde beatus ille
seruus, quem cum venerit domi-
nus, & inuenerit eum vigilan-
tem, & ceter. Deinde exponens
se mortis periculo, vt qui bella
adeunt, aut similia aggrediun-
tur discrimina. ¶ Postremo, & sa-
cerdos celebraturus speciali le-
ge ad hoc astringit, pari ratione
& quicunque comunicaturus.

1. Cor. 21.
Ser. 5. de
lapsis.

Quod si eam legem exquiras,
eam tibi laxit Apostolus, Pro-
bet autem seipsum homo, &c.
Et Diuus Cyprianus. ¶ Obserua
postremo quod quamuis nul-
lus certo, & euidenter (vt pra di-

ctum est) scire possit se a pecca-
to esse prorsus immunem, nihilo quod
minus aliqua eius coniectura quod
haberi potest. Potissimum per gra-
uatorem signa. ¶ Primum cum quis
pie ac deuote (vt ait Bernardus)
verba Dei audit, iuxta illud Ioan. 10.
¶ Secundum, cum quis se promptum
ad bene operandum inuenit, si-
quidem probatio dilectionis ex
hibito est operis, asserit Grego-
rio. ¶ Tertium cum quis in fu-
turum abstinere a peccatis pro-
ponit. ¶ Quartum cum de praeteritis
dolet. Nam in his (vt dicit Grego-
rius) vera existit poenitentia. Qua-
propter si quis phummodi si-
gna, diligenti suae conscientiae di-
luculatione facta, ad cōmunionē
accedat alicuius peccati morta-
lis oblitus, non peccat, quin po-
tius virtute Sacramenti peccati
cōsequitur remissionē. Effectus
autem sacramenti digne sulce-
pri duodecim assignantur, qui
duodecim fructus ligni vitae de-
signantur. ¶ Primo enim inflam-
mat in suscipiente charitatem.
¶ Deinde reducit ad memoriā
Christi passionē. ¶ Tertio susten-
tat a calu ex propria prouenire
infirmitate. ¶ Quarto roborat ad
boni operationē. ¶ Quinto au-
get spem. ¶ Sexto purgat veniale
peccatum, & aliquando morta-
le, vt puta cum quispiā attritus
est, & non plene contritus fuit,
tunc enim Sacramenti suscepcionē
attritio formatur, hoc est cha-
ritate decoratur, & fit contritio.
¶ Septimo reficit interna conso-
latione. ¶ Octauo dat virā graue-
¶ Nouo vnit Christo manduca-
te. ¶ Decimo fidē firmat. ¶ Vnde
cimo munit cōtra dēmonis im-
pu sum. ¶ Duodecimo remittit
ardorem carnalis cōcupiscentie.

Confessio
in coris
anibus ne-
cessaria.

Ende
fina
apoc.

Super quartum lib. Sententiarum. 45

DISTINCTIO.

Questi I. pag. 149.

Constaturne Christi corpus sub panis & vini speciebus reipsa?

RESOLVTIO.

Christi corpus vere, ac re ipsa in Eucharistia contineri, est simpliciter de substantia fidei, eo modo, quo cuiuslibet sacramenti veritas ad fidei articulos pertinet, & refertur potissimum ad eum articulum, Credo sanctorum communionem. Ista enim veritas a principio, ex quo Eucharistia fuit instituta, expresse fuit tradita, cuius fundamentum, & fulcrum ex scripturis deducitur, nempe Matthæo, Luca, Mar-

Matthæo, & Paulo, a quo huius sacramenti institutio describitur plenius. Habemus igitur Christi verbum manifestissimum de Eucharistia, ubi de pane dixit, hoc, id est, hic panis (ut loquitur scriptura) seu expresse, hoc contentum sub panis speciebus, (ut exponunt Theologi.) est corpus meum, quod pro vobis datur: de poculo, Hic est calix novi testamenti in meo sanguine. Docet proinde Ecclesia Catholica, hæc verba contra dominicę debere accipi in sua propria & naturali significatione iuxta grammaticum sensum, ut simplicissime a Christo Iesu domino nostro prolata sunt, & ab Evangelistis, & Paulo tradita. Nemo illo in pont, vel significationem, vel figuram corporis, sed corpus. Omnes habet (est) non (significat, quod substantiue, non significatiue accipi debet: Et per nomina demon-

Mat. 13.
Luc. 11.

monia.

ticas

ticas voces, Panis non est corpus Christi, seu sub speciebus eius: Et cum hoc communiter sensisse Ecclesiam existimemus, quod isti docti & pii ecclesiarum gubernatores scripserunt, nulla firma ratio inueniri, nulla certa causa adduci potest, quæ nos moneat, aut cogat dissentire, vel recedere a recepta sententia veteris Ecclesie Græcæ, & Latine. Irenæus discipulus Policarpi, qui vixit anno domini. 75. Quando (inquit) & mixtus calix, & factus panis percipit verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis & corporis Christi, ex quibus augetur, & consistit carnis nostre substantia. Tertullianus, qui vixit anno domini. 200. Caro, ait, nostra corpore & sanguine Christi vescitur, ut anima Deo saginetur. Origenes citans Apostolorum, & veterum ecclesiarum exempla, & sententias anno domini. 261. sepultus

In Exod. hemil. 13. vos admonere religionis vestra exemplis. Nostros, qui diuinis mysterijs interesse consueuistis, quomodo cum suscipitur corpus domini, cum omni cautela, & veneratione seruatis, ne ex eo parum quid decedat, ne consecrati muneris aliquid dilabatur: reos enim vos creditis, & recte creditis, si quid inde per negligentiam decedat. Quod si ad corpus conseruandum tanta utimini cautela, & merito utimini, quomodo putatis esse minoris periculi, verbum Dei neglexisse, quam corpus eius? Cyprianus qui vixit circiter annum Domini. 260. Panis (inquit) iste quem dominus discipulis porrigebat non effigie, sed natura mutatus, omnipotentia verbi

æus est caro. Ambrosius q. idē sentit de gratia & iustificatione fidei, quod nos docemus, vixit anno. 388. sub Theodosio Imperatore, quem sic allocutus est, Quomodo cruentis manibus accipies sacrum Domini corpus? Qua temeritate ore tuo poculum sanguinis pretiosi percipies, cum tantum iusti sanguinis fuderis. Augustinus, qui seculam doctrinā de gratia Christi peculiarem illam sapientiam ecclesie de iustitia fidei viuæ & charitate decorata ignotam modo renouauit, ac restituit, qui egressus est septuagesimum ætatis suæ annum. Cumque foelici, & salutari gubernatione praeuissset ecclesie annis. 40. vocatus est ex his mysterijs ad immortalitatem anno domini. 403. In maximo mœrore, cum obideretur ciuitas Hippona a Vandalis, sic scribit: Liquide apparet quando primum accepimus discipuli corpus, & sanguinem domini, non accepisse eos ieiunos. An autem ieiuni communicare debeamus. 3. distind. quaest. 2. s. Hieronymus, qui sepultus est anno domini. 422. nihil, inquit, illo (Exuperio Episcopo Tholosano) diutius, qui corpus domini canistro vimineo, sanguinem portat in vitro. Hilarius qui vixit anno Domini. 400. De veritate, inquit, carnis & sanguinis non est relictus ambigendi locus: Nunc vero & ipsius domini professione, & fide nostra vere caro est, & vere sanguis, & hoc acceptu, atque haustu id efficiunt, ut & nos in Christo, & Christus in nobis sit: atque sumus in eo per sacram communiam carnis & sanguinis. Cyrillus Alexandrinus, qui praeuit

Ephesi.

Ephesine synodo anno domini
 133. sub iunior Theodosio ce-
 lebrata. Attende (inquit) quod
 panis, qui a nobis in mysterijs
 manducatur, non est tantum fi-
 gura quadam carnis, sed reip-
 sa caro domini. Ioannes Chry-
 sostomus Episcopus Constanti-
 nopolitanus, tempore Arcadij
 imperatoris anno domini. 404.
 Quando (ait) sacerdotē tibi cor-
 pus prębere videris, noli sacer-
 dotis, sed Christianum ad te
 pergit arbitrarī. Satis autem
 non est, ut ecclesiarum doctō-
 res tradant, & profiteantur sa-
 cra scripturę sententias, & fo-
 rent meras Apostolorum voces,
 multasque scripturas, & autho-
 ritates congerant, nisi eiusdem
 sine aliqua vi, suum proprium,
 nativum, & literalem, seu gram-
 maticum sensum, quem verba
 dant, relinquant, nec vllis prauis,
 incertis, ambiguis, novis, & a ve-
 ritate, ac principali continua-
 que sententia alienis interpreta-
 tionibus obscurēt, & depravēt,
 quod fieri solet a quibuldam
 ex summa ignorantia, a pręfra-
 ctis autem, & hæreticis magna
 temeritate. Quemadmodum Sa-
 molatenus faciens noluit ver-
 bum Dei λόγος, de persona in-
 terpretari, sed conuenerunt vi-
 cini Episcopi, & probatissimi se-
 niores, & ostēderunt ex ipsa nar-
 ratione Ioannis, & alijs locis, ver-
 bum intelligendum esse de per-
 sona, & simul, testati sunt hanc
 fuisse sententiam. Catholi-
 cz ecclesię traditam. Inde
 vti que ab Apostolis nullo modo
 debet esse iudicandum est de verbo Dei
 nisi ex carnali prudentia, sicut hæ-
 retici iudicant, qui non ex scriptu-
 ra iudicant, quid sit sentiendū,
 sed ex se fingunt sententias, ad

quas male detorquent scriptu-
 ras, cum sententię sint lumen
 de a verbo Dei, non verbum se-
 cundum sententias nostras tor-
 quendum. Qua in re quispiam
 ad Oecolamidum scribens eum
 accusat, Tu quidem (ait) homo
 disertus quosdam locos nimis
 callide interpretaris, & ad tuam
 causam detorques. Impietas est
 sine reuerentia tractare scriptu-
 ras, & illas sicut ceram torque-
 re, ut hodie congerunt senten-
 tias scripturę pro suo arbitrio.
 Vna autem, & simplex est scri-
 pturę sententia, videlicet quam
 aperit ratio grammatica, habita
 semper ratio regularum fidei, &
 morum, eam nostri pro viribus
 conati sunt Ecclesię tradere, &
 dant operam, ut quā simpli-
 cissime interpretentur scriptu-
 ras: non enim minus flagitium
 illis videtur, grauissimas senten-
 tias male torquendo corrumpere,
 quam Publicanos publi-
 cam monetam adulterare. Qua-
 re corruptelas rectę doctrinę ita
 bilire, aut adiuuare non debe-
 mus, sed constanter reicere, &
 execrari, Talium corruptelarum
 auctores nequaquam sunt mē-
 bra verę Ecclesię tenenda. Est
 enim regula, si quis aliud Euan-
 gelium docet, anathema sit: mū-
 dus, & corda hominum impio-
 rum, quia verbum non ample-
 ctuntur, aut magnificiunt, ante-
 ferunt suam sapientiam sermo-
 ni diuino, quibus etiam perspi-
 cue conuictis satisfieri non po-
 test, sicut Athanasius non satis-
 fecit Artianis, quo fit ut in hac
 contumacia magis exerceantur,
 ne videant veritatē, ut est apud
 Paulum: Obscurentur oculi eo-
 rum ne videant. Pij reuerenter
 amplectuntur verbum Dei, ac-
 quie-

Rom. 11.

quiescunt in dictis diuinis, contenti mandato isto. Hic est filius meus dilectus, hunc audite, &c. credunt verbo Dei, eoque inniuntur, Dei sapientiæ se subijciunt, nec anteferunt humanam sapientiam, sed vt Paulus monuit redigunt se in hanc piam captiuitatem, vt obediant Christo. Verbum Dei est viuificum, & salutare bene vrentibus, exitium autem, & mors si eo male vsus fueris. Impij autem nō possunt optime vti verbo Dei, contaminant illud carnali intellectu, & humanis opinionibus, & sicut seiplos lādunt qui spinas gerunt, sic impius, qui verbum Dei tractat, se suo gladio iugulat, citando sapius contra se scripturas, quas pro se facere putat. Omnibus enim vitiis perulantia, & ambitiosa ingenia, ad corrumpebam cœlestem doctrinam excitauit diabolus, quorum corruptelis multi errores in Ecclesiam inuecti sunt, & plurimi non satis firmi, & tenaces verbi submersi sunt. Imago talium impostorum, & corruptorum cœlestis doctrine depicta est in militibus Christum crucifigentibus. Vestes quæ tegunt, & ornant Christum sunt ipse sacra scriptura, vestes autē Christi alias scindunt in partes, de alijs sortiuntur. Ita quidam doctores Ecclesiæ, verius Christi & Ecclesiæ crucifixores, quam doctores, scripturas pro sua libidine in quas volunt partes scindunt, trahunt, atque retrahunt, atque sunt hæretici, & schismatici, quia falsa, atque violentia interpretatione scripturas lacerāt, cuiusmodi milites, seu doctores fuerūt, Ebion, Cherintus, Samosatenus, Arius, & quidam

alii olim, nūc autem Caluinus, Lutherus, &c. quorum non est numerus. Quidē igitur nostræ Ecclesiæ in doctrina de Eucharistia nullum gignit nouum dogma, nec vllam nouam opinionem, aut interpretationem cum textu pugnantem fingunt, sed tantum profitentur sententias prius in scriptis Euangelicis & Apostolicis traditas, & ostendunt quomodo intelligant hæc dicta euangelica & apostolica, & tunc verum intellectum ab Apostolis eorumque discipulis, ac successoribus per verbum certum, & non ambiguum, purum, & incorruptum ad posteros transmissum esse asserunt. Ideo necesse est illis ecclesiis accedere, cōsentire, ac parere, quemadmodum iubet Christus adducta excommunicationis comminatione, audiendam esse ecclesiam pronuntiantem iuxta verbum Dei recte intellectum. Nam candidē & simpliciter testificantur de illo veteri cœne dominicæ dogmate, se illud ideo amplecti, quia non est commentitium, aut nouum, se vera auctoritate, & deinde vniuersali orthodoxæ ecclesiæ consensu, & meliorum scriptorum testimonijs conuinci se ostendunt, eam sententiam quam profitentur veram esse. Ab hac autem dissentire, & quod peius est, eam impugnare non est Catholicorum, sed singularium, qui seclantur, non quod vniuersi sentiunt, iuxta verbum Dei recte intellectum, sed quod sibi ipsi fingunt, & eligunt eura, & contra verbum, aut cum verbo, sed confictis glossis deprauato. Cum autem hæretici asserunt hæc figuratiue dicta fuisse, quemadmodum

1. Cor. 15. dum illud Ioannis, Ego sum vi-
tis vera, & illud Apostoli, Petra
Ecce aut erat Christus: Hoc profecto
Christi intentioni aduersatur,
quod per quod ex Augustino ostendi fa-
cite potest. Solet (inquit) cir-
cumspectantia scripturarum illumina-
re sententiam, nā ex precedē-
tibus, & sequentibus intelligen-
da sunt media. Verus igitur in-
tellectus verborum Christi, an
figuratiue loquatur, an contra-
rio, ex precedentibus, & consequē-
tibus ibidē colligi potest, aut ex
aliis scripturæ locis. Vnde cum
Christus ait: Ego sum vitis vera,
subiunxit, & vos palmites, con-
stat autem discipulos non esse
palmites naturales, sed dunta-
taxat figuratiue, quare & is locus
figuratiue accipi debet, sed cū
dixit, Hoc est corpus meū, sub-
dit, quod pro vobis tradetur. Cū
etiam dixisset, Hic est calix san-
guinis mei, subdit, qui pro vo-
bis fundetur: Ex quibus sane cō-
stat hoc non posse figuratiue ac-
cipi, sed de suo proprio ac vero
corpore, & sanguine intelligi
debere: Articulo ascensionis, &
scissionis Christi ad dexterā Dei
patris omnipotentis quoque
abutuntur phanatice, contra Sa-
cramentum cenæ dominicæ,
corpus Christi inquit ad cœ-
los ascendit, & sedet ad dexterā
Dei patris, ergo non est in pane.
Nam vnum corpus non potest
esse vno tempore in diuersis lo-
cis, meum corpus non potest si-
mul & semel Romæ & Hieroso-
lymæ esse, ita nec Christi cor-
pus simul in cœlis, & in pane.
Quis hic non deploret phanati-
corum infamiam, cecitatem, &
errorem, qui de Christo nihil
sublime sentiunt, quā de alio
quopiam homine, & qui audē

ipsam veritatem mēdaciæ argue-
re, quæ dicit, Hoc est corpus
meum, Et Paulum, vas electum,
erroris, qui scripsit, Panis, quem
frangimus nonne est comuni-
catio corporis Christi? quasi ar-
ticulus ascensionis eiiceret cor-
pus dominicum de cena, qui po-
tius pani huic corpus, & poculo
huic sanguinem tribuit, & cōse-
reuerentiam, ac dignitatem
confirmat. Nam articuli isti re-
surrectionis, ascensionis, & re-
gni Christi, doctrinam, & verba
Christi declarant, atque confir-
mant, quibus Christus palā de-
clarauit diuinitatē, & omnipo-
tentiam suā. Quod n. ad dexte-
ram Dei sedeat, a qualem mai-
estatem, potentiam, dominium, re-
gnumq; possidens, ideo nihil mi-
nor est patre, dextera. n. Dei est
ipsa Dei potentia, regnū & ma-
iestas, quæ dextera non tantum
supra in cœlis, q̄ infra apud infe-
ros est, velut ex Psalmista cogno-
sci potest. Si igitur in cœlis ad
dexteram patris sedet, regnatq;
Christus, verax & omnipotens
est, & hoc sua ascensione com-
probauit. Verum igitur quod di-
xit, & instituit in terris agens, mi-
nimeque aufert præsentiam cor-
poris & sanguinis ascensio. Ad
hæc obijciunt q̄ Christus vidēs
aliquos propter prædicationem
de Eucharistia ab eo abire, ex-
posuerit seipsum dicens, Spi-
ritus est qui viuificat. Quem lo-
cum pertractans Augustinus,
ait, Spiritualiter intellige, q̄ lo-
cutus sum, non hoc corpus, qd̄
videtis manducaturi estis, & san-
guinem illum bibituri, quē ef-
fusi sunt, qui me crucifigunt,
sacramentū aliquot verbis com-
mendari spiritualiter intellectū
viuificabit vos, caro autē non
Resolut. 4. D pro-

Rom. 10.

Phil. 2.

Psalm. 118

Psalm. 239

Ioan. 6.

Super Ps.

254. 10. 8.

de cōse.

di. 2. c. p. 1.

ma haresis

prodest quicquam: Ergo ex his
verbis Christi, & Augustini appa-
ret, q̄ non intellexerit de corpo-
re suo, nisi significatiue. ¶ Re-
spondetur q̄ his verbis Saluato-
ris & Augustini exponentium
sele, non negatur verum corpus
Christi esse in Eucharistia, & a
fidelibus sumi, sed his verbis
Apostolos, & in his nos instru-
xit, quod ipsius corpus non per
partes dissectum, vt putauerunt
illi discipuli, qui retro ierunt,
sed integrum, nec visibiliter in
forma humana, sed inuisibiliter
in forma panis & vini, corpus, &
sanguine nobis traderet, id est,
per oppositum modum, quo
intelligebant Capharnita, est ibi
spiritualiter, & intellectualiter:
Quem sensum Augustinus con-
firmat dicens, ipsum quidem, &
non ipsum corpus, quod videba-
tur, ipsum quidem inuisibiliter,
non ipsum visibiliter, in quo sen-
su diffuse pertra&atur de Eu-
charistia ab Apostolo, & a Catho-
licis omnibus, vt prædictum
est. Ad illud vero quod adne-
&itur, Caro non prodest quid-
quam, Respondetur, caro in-
quantum caro, quatenus videli-
cet distinguitur a spiritu, non
prodest quidquam ad dandam
seruandamque vitam æternam:
Vnde, Quod natū est ex carne,
caro est, Spiritus est qui viuifi-
cat, animam dat, & seruat vitam
æternam. Obserua ad diluenda
argumenta aduersariorum, q̄
non dixerit, caro mea, siquidē
cōtrarius esset sibiip̄si, cū prius
dixerit, Qui manducat meam
carnem habet vitam æternam.
Caro enim Christi, vt huiusmo-
di, id est, vt iuncta filio Dei, &
spiritui charitatis in anima Chri-
sti dat vitam mundo. Caro au-

tem, vt caro, simpliciter ere-
gione spiritus nec crucifixa, nec
mortua prodest. Verba quoz lo-
cutus sum vobis, spiritus & vita
sunt. i. spiritualiter intelligenda
sunt, & ita conferunt vitam, vel vitam
de spiritu intelligenda sunt, q̄ prius
videlicet is viuificet. Quod si in-
telligatur quiras modū, quo Christus inci-
pit esse in Eucharistia, cū nō mu-
tetur, nec deserat patris dexte-
rā in cœlo, vt ait Aug. Donec se-
culū finiatur sursum est dñs. Re-
spondet q̄ Christus incipit esse
sub panis & vini sp̄ibus absque
mutatione locali proprie dicta,
qua licet deseratur prius aliquis
locus, & acquiratur alius motus
circumscriptione, seu occupando
ipsum, non deserit locum, quem
in cœlo habet, cum huiusmodi
speciebus recenter sit præsens:
Sed laxato vocabulo mutatio-
nis, potest dici mutari, quatenus
videlicet acquirit nouum reipe-
ctū extrinsecus aduenientē suæ
præsentiæ ad illas species. Ad lo-
cū igitur Augustini dicētis, Cor-
pus dñi in vno loco esse opor-
tet, Respondetur palam esse ibi
Augustinum prius nullā men-
tionem cœnæ domini facere,
iubet audire Christum in euan-
gelio loquentem, Quia ipse cor-
ram nunc non doceat homines,
loquitur igitur de consuetudi-
ne visibili, qualem esse oportet
docentis, hanc negat cōpetere
Christo passim inter hōes: Nec
præterea sic Augustinus ait sur-
sum esse dominum, quin locū il-
lum si velit, relinquat, quod ef-
faciet in die iudicij. Et idem ef-
fecit, cum Paulo apparuit. Simi-
le refert Egesippus, cum Petro
apparuit ē Roma discedenti.
Quod si curiosius persequeretur,
quonam pacto possit ibi verē
Chri-

1. Co. 11

Ioan. 3.

Chri-

Super quartum lib. Sententiarum.

51

Christi corpus esse sine loci occupatione. Respondetur, apud homines hoc impossibile est, apud Deū aut omnia possibilia sunt. Quapropter sicut potest facere actiuum & passiuū sine actione, vt apud Danielē de tribus pueris in fornace existentibus, sic pōt facere * corpus & locū sine vbi proprie sumpto, hoc est, locali & dimensionis, & exconsequētī maius quantum esse cum minori quanto. Præterea quantitatem sine suo effectu, qui est loci repletio, perinde ac calorē sine calefactione efficere valet. Quapropter licet Christus in sacramento cum sua quantitate existat, nō tamen utitur occupando locū. Vnde Hugo, Nō est mirū si mirabilia operatur, Qui enim locum fecit, & locum in corpore, & corpus in loco, & qui fecit vt corpus vnū in vno loco esset, fecit sicut voluit, & si voluisset aliter facere, fecisset, & potuisset. Nam & quā vult aliter facit, & Iob, Si subuerterit omnia, vel in vnum coarctata uerit, quis contradicer ei, vel quis ei dicere potest, cur ita facis? Obserua interea q̄ licet Christus contineatur totus sub vtraque specie, aliter tamen continetur sub specie panis, & aliter sub specie vini: Ex vi enim Sacramenti continetur corpus Christi sub specie panis, tanq̄ eius propriū signatum, sanguis vero, anima, & deitas continentur ibi concomitantē, quia corpus Christi non est sine sanguine, anima, & deitate, sub specie autem vini continetur sanguis ex vi Sacramenti, vt eius propriū signatum, corpus vero, anima & deitas, per concomitantiam, & sic panis conuertitur in corpus

Christi, & vinum in sanguinem. Pleraque alia hic curiosius inquiri possent, vt puta, an id corpus possit esse simul in diuersis locis. Deinde de proprietatibus, & actionibus corporis Christi, vt est in Eucharistia, q̄ sciēs taceo. Viderit ille qui sic instituit, modo ego credam hic, & faciam quod ille dixit, & commisit. Oportet enim nos in sumptionibus diuinorum mysteriorum indubitatam fidem retinere, & non querere quo pacto: Iudaicū enim hoc verbum, Quomodo, est & extremi supplicij caula. Cum ergo Deus operatur, non queramus quomodo, sed operis sui viam, atque scientiam illi soli concedamus. Nam quemadmodum nullus nouit, quidnam secundum naturam Deus sit, iustificatur tamen per fidem, cum credat præmia illū redditurū quærentibus eū. Sic et si operum eius rationē ignorat, cū tamen illū omnia posse fide non dubitat, non contēnenda probitatis eius præmia cōsequetur. Animalis vero homo, q̄ sequit̄ humanas cogitationes & animales, non est capax eorū q̄ sunt super naturā & spiritualiū, atque spiritualē esum carnis diuinæ nō intelligit, cuius qui nō sunt participes, non erunt participes vitæ æternæ, eo q̄ non susceperint Iesum, qui est vita æterna. Non enim nudi hominis caro est, quæ māducatur, sed Dei, & quæ edificare valet, vt pote cōtemperata deitate. Disputamus quoque de hoc Sacramento, & aliis, quæ sunt fidei, non ad fidē querendam, quæ innuitur ueritati, sed ad ipsam nutriendā, ne propter ignorantia aliquis cōcedat repugnans fidei, vel ne-

Eucharistia mystica non sūb corpore p̄scrutanda.

Heb. 11.

De Eucharistia qua re disponitur.

D a gce

get conueniens ad fidem, sicque
& ipsa cognita errores caueam⁹,
& cauendo in virtute persista-
mus. Rationes quoque quæ in-
ducuntur a sanctis ad proban-
da ea, quæ sunt fidei, sunt persua-
siones quadam, manifestantes
non esse impossibile, quod in fi-
de proponitur. Consideremus
potius finē, ob quē ipsum sacra-
mentum a Christo institutum
est. is autem est triplex. ¶ Primus

*Eucharis-
tie finis
sui utili-
tas.*

Cap. 53.

ut hac sumptione adiuti recor-
demur passionis, & resurrectio-
nis Christi, & hoc testimonio fi-
des confirmetur, nempe ut cer-
tus sis nunc implerū esse quod
Isaias prædixit, Ipse vulneratus
est, sanati sumus, ut certus sis, in-
quā, Christi corpus pro te tradi-
tū in morrē, tua culpa flagella-
tū, consputū, casum, perfoflum,
& in cruce immolatū, & sangui-
nē ipfius pro tuis delictis exter-
gendis effusum, te a peccatis, &
peccatorū maledictione redem-
ptū, patrique celesti reconcilia-
tum, passionē, & meritū Christi
tuū esse: inquit enim, quod pro
vobis traditur, sanguis pro vobis
effunditur. De hoc fine concio-
natur Christus dicens, Hoc faci-
te in meā cōmemorationē: vult
nos retinere memoriā passionis,
& promissi beneficii, nec vult tā-
tū in historiz memoriā conser-
uari, sed vult ut hæc beneficia in
vfu Sacramenti nobis applice-
mus. Nobis enim ista dicta sūt,
nobis obseruanda, in hæc verita-
tis verba spem fixam ponere cō-
uenit, his enim se nobis donat
Christus cum tuo merito, sicut
nobis natus est, & mortuus pro
nobis, ita quoque meritum lux
passionis hoc sacramento dispen-
sat. ¶ Cibus huius mensæ est cor-
pus Christi, quod pane exhibet.

¶ Potus huius cenæ est sanguis
filij Dei, qui poculo offert. Vfus
huius sacramenti est sanctifica-
tio nostri, qua nostra cōscientia
certificatur, & fides firmatur de
voluntate Dei, promissione gra-
tiæ, & condonatis peccatis. cōse-
cundus finis huius Sacramenti
est, ut vicissim agamus gratias
Deo in vfu huius sacra-
menti pro tantis beneficiis. pro
immensa sua misericordia erga
nos, & filio pro nobis dato, ut
Cyprianus ait, pietas inter do-
na & donata se diuidens, gratias
agit tanti beneficii largitori. ¶ Ter-
tius finis est, ut facti membra
Christi admoneremur de mu-
tua charitate, quare Paulus ait:
Sicut vnus est panis, ita vnū cor-
pus multi sumus, sicut visitata cō-
uiuia sunt symbola amicitiz.

DISTINCTIO. XI.

Quæst. 1. Pag. 254.

*Est ne possibilis verum transub-
stantiatio.*

RESOLVTIO.

Ranstransubstantiatio
(ut a nominis rōne transub-
stantiamur) est transub-
stantiatio totalis sub quā
stantia in substantiā
tā: Totū autē syncategoremati-
ce hic accipit, vt puta pro qualibet
bet ipfius totius parte, vt hoc p. 1. q. 1.
sto seernat a mutatione natu-
rali, q̄ est illa, qua quidē totū in se mutatur
totā mutat, sed vtrōq; eodem de ge-
manente subiecto, de qua Arist. & Philo-
stoteles. Porro talis transubstantiatio, sine transub-
cōuersio soli Deo cōuenit, quip̄ transubstantiatio
pe qui solus, & creare, & annihilare possit. Qui oia creauit Deus dicitur
est, &c. Tu creasti oia, & pp. v. transubstantiatio
lun.

Iuramentum tuum erant, & creata sunt. Hac de re vide latius dist. 1. q. 1. libri. Quod si inquiras, ad quod genus mutationis secundum philosophos refertur, Ad nullum profecto. Quandoquidem transubstantiatio non est mutatio proprie dicta, nisi exte-
 so vocabulo mutationem accipias pro habitudine successio-
 nis vnius substantiæ ad alteram, corporis videlicet Christi ad pa-
 nem ipsam, nec de hac locuti sunt philosophi, cum eam prorsus ignorauerint. Deum autem res ip-
 se sic in alias commutare pos-
 sit, nemo qui sincere de omnipoten-
 tia sentit diuina, ambigit. Ait. n. Ambrosius, Si tanta vis est in ser-
 mone domini, ut inciperent esse, qui non erant, quanto magis opera-
 torius erit, ut sint quæ erant, & in aliud commutentur. Item ibi-
 dem, & hic in decreto, Non est minus dare nouas, quam na-
 turas mutare rebus. Ex quo co-
 cludit, quod sicut Deus potest da-
 re nouas naturas rebus, qui prius non erant, ita potest mutare na-
 turas earum, quæ prius erant, & transubstantiare vnam in al-
 teram.

DISTINCTIONIS XI.
 Quæst. II. Pag. 259.

Potestne quoduis ens in aliud
 conuertere?

RESOLVTIO.

Non potest sane crea-
 tura in deitatem co-
 uerti, nec e contra-
 rio ipsa deitas in
 creaturam muta-
 ri, quia nihil intrinsecum Deo sub-
 iectum est diuinæ potentia, cum o-
 mne tale

sit necessarium simpliciter, & impos-
 sibile non esse, sed qualibet crea-
 tura in aliam semel commutari po-
 test, cum subicit omnipotentia diui-
 nae. & quantum ad esse, & quantum
 ad non esse. Id autem constat ex Ge-
 nesi, de vxore ipsius Loris in sa-
 lis statuam versa, & ex Ioanne, de
 vino in aquam verso. Et quamquam
 diuinus Augustinus & Boetius asserant
 corpus non posse in spiritu con-
 uerti, nec contra, & Rudesindus
 intelligere de potentia creata, non
 autem diuina: aut melius innunt
 plura repugnancia inesse spiritui,
 ut in corpus conuertatur, quam corpo-
 ri, ut in aliud commutetur. Quæ ad
 modum & Christus duo naturæ
 impossibilia adfert, attamen vnum al-
 tero facilius esse asserit. Facilius
 est (inquit) camelum per foramen
 acus transire, quam diuinitatem intrare in
 regnum celorum. Necessarium tamen est de
 mas respectus, in quibus est es-
 sentialis dependencia: quoniam quid
 homini in sua fundamenta conuer-
 ti nequeunt, perinde ac inde-
 penderenter creaturam. Deus
 efficere potest.

DISTINCTIONIS XI.
 Quæst. III. Pag. 263.

Conuertiturne in Christi corpus pa-
 nis in Eucharistia?

RESOLVTIO.

Quemadmodum refert Inno-
 centius, circa Eucharistia
 factam tres extiterunt opiniones.
 Prima, in Eucharistia permane-
 re panis & vini substantias asse-
 rit, & nihil in eadem vere esse Christi
 & corpus & sanguinem, cuius pri-
 mus assertor fuit Berengar. De
 inde aliquot post seculis Angli
 quidam Ioannes VViclefius, & alter
 D 3 eiusdem

qualibet
 in aliam co-
 merti potest.
 Gen. 19.
 Ioan. 2.
 Lib. 7. sup.
 Gen. ad lit.
 c. 4. Li. de
 duab. nat.
 & vna p
 sona Christi
 Hi. c. 7.

Matth. 19.

Euchari-
 stia veri-
 tatis tres
 opiniones.
 De effi-
 cis. par.
 s. c. 20.

eiusdem nominis vssita, illius discipulus nouitatis captatores, quorum sententia etiam placuit Luthero, ex cuius schola (vt qui libertatem proponit omnibus, & docet sentiendum de dogmatibus doctrinae Christianae, qd cuique ex scripturis visum fuerit, quod quisque suo ingenio intelligit) etiam Oecolampadij, Zuinglij, Sacramentarij, atq; huiusmodi pestis hac in re illo pestilentiores (quippe qui solum in signo Christum in Eucharistia esse asseuerant) prodierunt. q Altera opinio fuit, q panis qdem non remanet, nihilominus non conuertitur in Christi corpus, sed definit esse, vel per annihilationem, vel per resolutionem in materia, aut per corruptionem in aliud. q Tertia opinio est, q panis transubstantiatur in Christi corpus, & vinum in sanguinem, Et hanc postremam (reiektis alijs duabus) semper tenuerunt fideles, quique omnium, tam orthodoxorum, q hereticorum ad Berengarium vsque vna haec fides semper exiuit, nempe consecratis in mensa dnica per sacerdotis ministerium pane & vino, diuina virtute eorum substantias in Christi corpus & sanguinem conuerti opinor, pp tam clara Christi verba, quae describuntur ab Euangelistis, & Apostolo, qpe qui nouissima cena accepto, & benedicto pane distribuisse discipulis sacrum sub hac asseueratione, & contestatione consonanter, & constanter affirmant, Accipite, & manducate, hoc est &c. similiter de calice, Bibite ex eo oes, hic est &c. Accipit panem, & vini calicem, & post benedictionem, hoc ipsum quod portexit discipulis, affirmauit esse

suum corpus & sanguinem, neq affirmationi veritas de fuit. Vnde euidenter consequens est illud ipsum non fuisse simul panem & vinum, cum euidentem contradictionem implicet esse aliqua essentialiter & substantialiter diuersa, atque eadem esse substantialiter atque essentialiter eadem, vt quod bos & asinus, vtrunque manens quod erat, vnum nihilominus fit alterum. Quando igitur ex verbis Christi manifestum euadit, hocq distribuit discipulis, fuisse verum Christi corpus & sanguinem, ex dicto axioma constat, idem non fuisse panem & vinum, cui sciz si in epla demonstraerimus subscrivere Iacobij fidem ab initio per orbem Catholicae ecclesiae, nec nuper excoegitatum, & introductum a scholasticis, vt illi falso persuadent, non puto dubitationem quampiam, q mentis & rationis compos est, cui potius assertioni assentiri debeat. Ita. n. senserunt Clemens Papa Petri successor, Ignatius, Dionysius, Cyprianus varijs in locis, & maxime in sermone de cena domini, vbi ait, Hoc sacrum aliqui Christi portionem vitae aeternae appellat, aliqui corpus suum, interdu carne, & sanguinem, nonnunquam vero panem. Panis tamen iste in carnem & sanguinem mutatus, prodest vitae non tam spirituali, q corporali & transitoriae, vides ibi hoc verbo (mutatus) ipsius insinuari a Cypriano transubstantiationem. Ambrosius dicit, antequam consecraretur panis est, vbi autem verba Christi accesserunt, corpus est Christi. Hieronymus, Augustinus ait, cum de lacris tractaret, dixi vobis q ante verba Christi quod offertur panis est, vbi verba Christi deprompta fue-

Eucharistia panis, & vinum in Christi corpus & sanguinem transubstantiantur.

panis. r. i. n. i. a. m. n. o. n. p. a. n. i. s. d. e. , s. e. d. c. o. r. p. u. s. a. p. p. e. l. l. a. t. u. r. , C. h. r. y. s. o. s. t. o. m. u. s. ,
d. e. d. o. g. m. a. t. e. n. u. s. , T. h. e. o. p. h. i. l. a. c. t. u. s. s. u. *1. Cor. 10.*
s. a. n. c. t. u. s. p. e. r. i. l. l. o. P. a. u. l. i. , C. a. l. i. x. c. u. i. b. e. n. e. d. i. c. t. u. s. *1. Cor. 10.*
p. a. n. i. s. i. l. l. e. p. e. r. m. y. *1. Cor. 10.*
E. u. a. n. g. e. l. i. s. t. a. m. b. e. n. e. d. i. c. t. i. o. n. e. m. , C. y. r. i. l. l. u. s. ,
O. r. i. g. e. n. e. s. i. u. s. , c. u. i. u. s. s. e. n. t. e. n. t. i. a. m. , & p. r. a. d. i. c. a. t. u. s. *1. Cor. 10.*
f. i. l. i. u. s. c. a. b. r. e. u. i. t. a. t. i. s. r. e. l. i. n. q. u. o. *1. Cor. 10.*
I. o. h. a. n. n. e. s. a. s. s. e. r. u. n. t. i. n. h. o. c. s. a. c. r. a. m. e. n. t. u. m. *1. Cor. 10.*
n. o. n. s. o. l. u. m. c. o. r. p. u. s. C. h. r. i. s. t. i. , & *1. Cor. 10.*
l. a. n. g. u. i. n. e. m. e. s. s. e. , s. e. d. e. t. i. n. e. s. t. a. b. i. l. i. *1. Cor. 10.*
l. i. t. e. i. p. o. t. e. n. t. i. a. m. m. u. t. a. r. i. n. a. t. u. r. a. s. *1. Cor. 10.*
p. a. n. i. s. & v. i. n. i. i. n. i. d. q. d. n. o. n. e. r. a. t. , *1. Cor. 10.*
s. c. i. l. i. c. e. t. i. n. C. h. r. i. s. t. i. c. o. r. p. u. s. & l. a. n. g. u. i. n. e. m. *1. Cor. 10.*
E. t. l. i. c. e. t. t. r. a. n. s. u. b. s. t. a. n. t. i. a. t. i. o. n. i. s. v. o. c. a. b. u. l. o. p. o. s. t. e. r. i. o. r. e. s. v. s. i. *1. Cor. 10.*
s. u. n. t. , n. o. u. o. q. u. i. d. e. v. o. c. a. b. u. l. o. v. s. i. *1. Cor. 10.*
s. u. n. t. , s. e. d. a. n. t. i. q. u. a. m. e. c. c. l. e. s. i. a. c. a. t. h. o. l. i. c. a. s. i. n. i. a. m. e. x. p. l. i. c. a. n. t. e. *1. Cor. 10.*
H. u. c. a. c. c. e. d. i. t. q. u. o. d. e. s. a. c. r. a. m. e. n. t. i. s. t. e. n. e. n. d. u. m. e. s. t. , s. i. c. u. t. t. e. n. e. t. s. a. n. c. t. a. *1. Cor. 10.*
R. o. m. a. n. a. e. c. c. l. e. s. i. a. , v. t. h. i. i. n. d. e. c. r. e. t. a. l. i. b. u. s. *1. Cor. 10.*
A. r. q. u. i. i. p. s. a. t. e. n. e. t. p. a. n. e. m. t. r. a. n. s. u. b. s. t. a. n. t. i. a. r. i. i. n. c. o. r. p. u. s. , & v. i. n. u. m. i. n. l. a. n. g. u. i. n. e. m. , s. i. c. u. t. h. i. i. n. *1. Cor. 10.*
i. i. s. d. e. m. d. e. c. r. e. t. a. l. i. b. u. s. , v. b. i. d. i. , I. p. s. e. *1. Cor. 10.*
I. e. s. u. s. C. h. r. i. s. t. u. s. s. a. c. e. r. d. o. s. e. s. t. , & s. a. c. r. i. f. i. c. i. u. m. , c. u. i. u. s. c. o. r. p. u. s. & l. a. n. g. u. i. s. i. n. s. a. c. r. a. m. e. n. t. o. a. l. t. a. r. i. s. s. u. b. *1. Cor. 10.*
s. p. e. c. i. e. b. u. s. p. a. n. i. s. & v. i. n. i. , v. e. r. a. c. i. t. e. r. c. o. n. t. i. n. e. t. u. r. , t. r. a. n. s. u. b. s. t. a. n. t. i. a. t. i. s. p. a. n. e. i. n. c. o. r. p. u. s. , & v. i. n. o. i. n. s. a. n. g. u. i. n. e. , p. a. r. t. e. d. i. u. i. n. a. *1. Cor. 10.*
H. u. c. a. c. c. e. s. s. i. t. & i. l. l. u. d. A. m. b. r. o. s. i. j. , v. b. i. a. c. c. e. s. s. i. t. c. o. n. s. e. c. r. a. t. i. o. n. e. p. a. n. e. s. i. t. c. o. r. p. u. s. C. h. r. i. s. t. i. , & i. l. l. u. d. E. i. s. e. b. i. j. E. n. i. c. e. n. i. j. , S. a. c. e. r. d. o. s. i. n. u. i. s. i. b. i. l. i. s. v. i. s. i. b. i. l. e. s. c. r. e. a. t. u. r. a. s. i. n. s. u. b. s. t. a. n. t. i. a. c. o. r. p. o. r. i. s. s. u. i. s. e. c. r. e. t. a. p. o. t. e. s. t. a. t. e. c. o. m. m. u. t. a. t. , & p. l. e. r. a. q. u. e. a. l. i. a. h. a. b. e. t. u. r. i. n. d. i. s. t. i. n. c. t. i. o. n. e. c. o. n. s. e. c. r. a. t. i. o. n. i. s. v. n. d. e. h. a. c. d. e. s. u. m. p. t. a. s. u. n. t. *1. Cor. 10.*
N. e. c. a. r. b. i. t. r. e. t. i. s. h. u. n. c. i. n. t. e. l. l. i. g. e. n. d. i. m. o. d. u. m. h. u. m. a. n. a. a. d. i. n. u. e. n. t. u. m. a. u. t. h. o. r. i. t. a. t. e. *1. Cor. 10.*
E. o. s. i. q. u. i. d. e. m. s. p. i. r. i. t. u. e. x. p. o. s. i. t. e. s. u. n. t. s. c. r. i. p. t. u. r. a. , q. u. o. c. o. n. d. i. t. a. , n. o. e. n. i. m. (v. t. a. n. t. D. P. e. t. r. u. s.) v. o. l. u. n. t. a. *1. Cor. 10.*

te humana allata est aliquando prophetia. Idcirco D. Paulus testatur se mysterium hoc a domino percepisse, ne humanum institutum Corinthij arbitrentur. Quamobrem necesse est nobis redigere in capitiuitatem, intellectum oem in obsequium Christi. Si quis autem inter vos videtur sapiens esse, in hoc seculo stultus fiat, vt sit sapiens, &c. Vos stulti pp Christum. Excludenda est igitur naturalis luasio, vt fides locu habeat. Si alicubi repertas doctores, dicentes panem esse signum corporis Christi, vt Augustinu. Non dubitauit dñs dicere, Hoc est corpus meum, cū daret signum sui corporis, & qd citatur de decreto, Quod videtur panis est, & calix &c. Respondetur in cœna signum est simul, & corpus Christi. Signum est, qd sensu percipitur, corpus Christi quod ibi contentum credimus. Si rursus inites, Scriptura sacramentum hoc panem nuncupat, dicens, Panis quem frangimus &c. & Euangelista referunt qd accepit Iesus panem, & gratias agens dixit, Hoc est corpus meum. duo hic exhibuit panem videlicet, & corpus suum. Respondetur secundum Ambrosiu, Chrysostomum, Augustinum, Theophylactum in illud Ioannis, Panis quem ego dabo, &c. q ante quam concreteretur panis est, vbi autem verba Christi accesserunt, corpus est Christi. Attramen iniquies etiam facta consecratione dicitur ab Apostolo panis. Hoc proculdubio fit propter speciem remanentem, & quia panis antea fuit. Soler enim scriptura vocare res quascumque nominibus earum rerum, ex quibus fiunt, vt cum dicitur ho-

Gene. 19.
Exod. 17.

mini, Quid superbis terra, & ci-
nis, & care. Et statua salis, vxor
Loth. Sicut etiam virga Moysi
dicta fuit virga, quanquam con-
uersa fuerit in serpentem. In
humanis videmus etiam quod
in aliud mutatum est, suae origi-
nis aliquando nomen retinere.
Nam si quis tibi vinum dederit,
quod iam in acetum versum
est, dices, ecce vinum, quod mi-
hi dederas. Insuper scriptura pa-
nem appellat, eo quod comedi po-
test, quo pacto, & manna panis
dictus est, & filius quoque Dei
panis dicitur, quia spiritualiter man-
ducatus mentem reficit, vel pa-
nis dicitur hoc sacramentum, quod
reuera panis anima sit, & ange-
lorum vitam aeternam mundo
ministrans. Et postremo quod
adumbratum specialiter in ob-
latione Melchisedech, ut dicit
Apostolus. unde in Genesi, At
vero rex Salem, &c. Et quomo-
do inquis non apparet nobis
caro, sed panis? Ut non abhor-
reamus ab eius esu. Condescen-
dente siquidem domino nostrae
infirmiati, talis apparet nobis
mysticus cibus, quali alioqui
assueti sumus, tum ut fidei suae
exerceat, quae est de his quae non
videntur. Aduersus praedicta obij-
cies fortasse, sicut obiecit Oeco-
lampadius Echio illud Augu-
stini, Christi corpus dicimus,
quod ex fructibus terrae acce-
ptum sumimus, sed non est ali-
quid acceptum ex fructibus terrae, nisi pa-
nis, & vinum, ergo non transub-
stantiatur. Respondetur quod
quemadmodum panis dicitur
collectus ex granis, ita species
remanentes dicuntur collectae,
quia sunt aliquid collecti, & ita
exponit Augustinus in illo lo-
co. Deinde & obijcies Augu-
sti-

Sep. 16.

Ioan. 6.

Psa. 78.

Ioan. 6.

Vide can.

co. 10. fol. 54.

lit. a.

Heb. 7.

Gen. 14.

Lib. 3. de

tri. c. 4.

Euchari-

stia. tr. 1. f.

substantia-

tionis

argumen-

ta.

1. C. 10.

nū super illud, Vnus panis, &c.
Sicut vnus panis. ex multis gra-
nis, & corpus Christi ex multis
membris, ita ecclesia ex multis
personis. Vnde consequitur Eu-
charistiam propter istam simi-
litudinem significare corpus
Christi verum, & mysticum. Sed
ex multis granis non colligitur
aliquid significatiuum, nisi pa-
nis, Ergo ille manet in Eucharis-
tia. Respondetur, quod species
panis & vini ita representant cor-
pus Christi verum & mysticum,
sicut panis, cum etiam ex mul-
tis granis fuerint collecti.

DISTINCTIONIS XL Quaest. III. Pag. 294.

Annihilaturne panis in hac
conuersione?

R A S O L V T I O.

EX praedictis in vlti-
ma resolutione la-
tis superque con-
stat panis substan-
tiam non manere
conuersione facta, nec tamen ista
conuersione annihilatur panis,
quandoquidem terminus ad
quem transitus huius panis, seu
conuersionis non est purum ni-
hil, sed corpus Christi: quia etiam
negatio panis concomitet ter-
minum ad quem, non tamen termi-
nus iste est omnino nihil, sed est
in aliquo positio, nempe cor-
pore Christi. Terminus autem
ad quem annihilatio non est
purum nihil, sicut & terminus a
quo creationis, quocirca non di-
citur panis annihilari. Porro per
hanc conuersionem, ut vere exprima-
tur per propositionem aliquam,
oportet alterum extremum in
aliquo accipere, addita prepo-
sitione

tione de, vel ex, quæ ordinem in
nuat extremi ad extremum. Hoc
modo ex pane, vel de pane fit
corpus Christi, quomodo philo
sophus dicit, quod ex aurora fit
dies vere. Hæ autem propositio
nes debent addi termino a quo.
Potest et vere exprimi addita p
positione, in termino ad quem,
hoc modo panis transfit in cor
pus Christi. Et omnes aliæ enu
ciationes, vt veræ sint, ad alterã
iustitiam istarum reducendæ sunt, vt illud
Ambrosij, astruimus quomodo
panis sit corpus Christi, Item
sacramentum vinum in calicem cum aqua mix
titur, & fit sanguis Christi, sed
secunda est magis propria, cum
non denotet commune manere,
sicut denotat præpositio, ex,
si proprie accipiat.

DISTINCTIONIS XI.
Quæst. VI. Pag. 304.

Utrum solus panis triticeus sit lu
nus sacramenti materia
debita.

RESOLVTIO.

Materia debita con
secrationi corpo
ris Christi, est pa
nis triticeus aqua
elementari cõpa
ritus, vt habetur in decreto. Ra
tio huius p̃cipua est, quia Chri
stus sic instituit, & tali materia
nisi (vt creditur) usus est, & Et huius
congruentia accipitur ex illo
Ioannis. Nisi granum frumenti,
&c. vbi le Christus grano fru
menti comparat, quem locum
edificans Augustinus, & h̃r in
glossa ordinaria (quia in Ioannẽ
non reperi) frugum cum sint multa
grana nulli se comparat, nisi il

li, vnde mos cepit ecclesiæ, de
hoc solo grano conficere cor
pus Christi. Altera congruen
tia huius institutionis est quod cum
hoc sacramentum sit signum nu
tritionis spiritualis, congrue in
stituitur in pane triticeo, qui est
principale nutrimentum corpo
ris, non sufficit ad hoc pasta et
triticea, cum non sit cib. vusualis,
nec conueniens nutrimentum,
nec et amidum, aut alter panis.

Quare si in eis conficere atten
taret sacerdos, peccaret vti que,
& nihil efficere, nihilominus si
ex ignorantia hæc faceret, non
esset idololatra, nec cãm idolo
latræ populo traderet, quia
quantum in se est, supponit ma
teriã idoneã, & a se & alijs ado
rãdam. Adde quod adorant sub eo
dicatione tacita. Sed an requira
tur quod panis sit fermentatus, vel
azimus maiorem h̃et difficulta
tem, propter diuersas assertio
nes ecclesiæ Græcæ, & Latinæ.

Dicunt enim Græci quod ne
cessario oportet panem esse fer
mentatum, vñ & tenent quod Lati
ni nõ cõficiant, id aut astruere ni
tuntur varijs rōnib. Dicunt cãm
imprimis quod Christus sic in
stituit. Nam (vt aiunt) passus est
luna 14. fallum est, immo luna
15. vt impleteretur figura legis de
agno paschali, qui immolabatur
luna 14. Dico quod illa hora im
molationis agni erat initium lu
næ 15. Planum autem est quod die
præcedente passionem, Christus
hoc sacrm instituerit, tunc autẽ
luna videlicet 13. panis fermenta
tus Iudæis erat in vñ. Deinde
de hoc astruunt ex illo Ioannis,
Iudæi non introierunt in preto
rium, vt nõ cõtaminarent, sed vt
manducaret pascha. Pascha autẽ
interpretatur de agno paschali (fal
sa est

Quantum
ad panẽ.

De Euch
ristia ma
teria Gra
corum op
nso.

Leop. 16.

sa est hæc interpretatio, nam intelligitur de panibus azimis) & is debbat comedi luna 14. ex quo colligunt Christum eo die traditum fuisse Pilato, & pridie Christum cenam fecit. ¶ Afferunt *Ioan. 13.* & illud Ioannis, Ante diem festum paschæ, &c. Et illud Matthæi, Quo Iudæi cogitauerunt occidere Christum dicentes, non in die festo. Ille autem dies festus principalis (ut ipsi aiunt) erat luna 15. iuxta illud Numeri, Decima quarta die primi mensis Paschæ erit, & decima quinta die solennitas, ergo de illo intelligitur in Ioanne, cum dicit, Ante diem festum paschæ. Sed hæc Græcorum opinio est falsa. Nam Christus luna 13. passus est, & consequenter instituit sacram 14. Quod probatur per illud Matthæi, Prima die azimorum quaesierunt discipuli, ubi vis paremus tibi comedere Pascha. & Marci, Prima autem die azimorum, quoniam pascha immolabant, &c. Dicebatur vero prima dies azimorum, propterea quod esset initium sollemnis diei lequentis, quod erat prima dies azimorum incipiens in vespere lune 14. Iō non erat proprie prima dies azimorum, & Luca, Venit dies azimorum, &c. Ex quibus constat quod prima dies azimorum, scilicet luna 14. comedit Christus agnum paschalem iuxta illud Numerorum, ut prius allegatum est, & 15. dies erat solennitas, i. primus dies integer sollemnis solennitatis Paschæ, & illa die passus est Christus, & sic hora a lege præscripta, scilicet 14. die mensis primi, (qua comedi debuit Agnus paschalis) verum agnum discipuli comederunt, Ex quibus. consequitur Christum non confecisse in fermento, sed in azimo.

Siquidem azimis tunc Iudæi utebantur. Quare autem obiectis Græcorum satisfacere valeas, obserua nomen paschæ, ut habetur in *De offi. Innocentius*, quinque modis accipi. ¶ Primo pro sollemni die azimorum, qui erat luna 13. quoniam accipitur a Ioanne, cum ait, Ante diem paschæ, &c. Et a Luca, Appropinquabat iam dies azimorum, quod dicitur pascha. & in *Leuitico*, ¶ Secundo pro die, in cuius vespere comedeatur agnus, qui erat luna 14. & hoc modo acciperunt tres Euangelistæ, cum referunt Apostolos dixisse eis, quo vis eamus, & paremus tibi comedere Pascha, & in *Exodo*, ac in *Numeris*. ¶ Tertio pro hora immolationis agni, quæ erat pars diei 14. & sic accipit a Matthæo, Scitis quia post biduum Pascha fiet. ¶ Quarto pro agno, qui immolatus debeatur, ut est apud Lucam, Necessè erat occidere Pascha. ¶ Quinto pro panibus azimis, ut est apud Ioannem, ut non contaminarent, sed ut manducarent Pascha. Hæc proinde varia nominis paschæ acceptio, Græcis imposuit, quia plane accommodata facile eorum argumentationibus rñdebis. Non est tamè necessarium simpliciter, seu de necessitate sacri panis consecrabilem esse azimū, quoniam quidem potest solute fermentatus esse. Nā azimus & fermentatus secundum Augustinum, non differunt quantum ad substantiam, seu speciem. Quocirca nec negamus Græcos vere conficere. Huc accedit, quod in concilio Florétino sub Eugenio 4. in azimo fuerit sanctum in azimo, vespere mēto panis triticeo corpore christi veraciter confici, sacerdotibus; in altero ipsorum domini corpore perficere debere, vñ quicquid iuxta suum officium

Ioan. 13.
Mat. 16.

Num. 15.

Mat. 26.
Græcorum
opinio re-
fallitur.
Mar. 14.

Luc. 22.

Num. 28.

Psalm.
Acceptio.

De offi.

Innocentius

Mat. 13.
Luc. 11.

Leuit. 15.

Exod. 12.

Num. 15.

Mat. 26.

Luc. 22.

Ioan. 13.

Augustinus

Concilium

Florétinum

Eugenius 4.

in azimo

vespere

mēto

panis

triticeo

corpore

christi

veraciter

confici

sacerdotibus

in altero

ipsorum

domini

corpore

perficere

debere

vñ quicquid

iuxta suum

officium

Super quantum lib. Sententiarum. 59

eleſiæ ſue Occidētis, ſue Oriē-
tis conſuetudinē. Hoc autē factū
fuit pro pace, & vnione Græco-
rū & Latinorū. Insuper ipe Leo-
nis 1. Papæ fuit conſtitutū, q̃
conſecraretur in fermentato, &
id quidē ad extinguendā here-
ſim Ebionitarū, qui aſſerebant
Chriſtianos debere Iudaizare, &
Paſcha ſuū more Iudæorū cōfi-
cere in azimo. Sed extincta illa
herēſi, Occidentalis Eccleſia re-
diit ad primā conſuetudinē in-
ſtitutioni Chriſti conformē, &
promulgationi factę per Apoſto-
los. Eccleſia enim naſta occaſio
ne, aliqua ſtatuerē poteſt, qua
ſubinde ceſſanti tali cā mutare
ualet. Veluti in primitiua Eccle-
ſia baptizabant in nomine Chri-
ſti, quo illius nomen apud om-
nes celeberrime haberetur. Sed
de neceſſitate miniſtri oportet
ſacerdotē Eccleſiæ Latinæ, ſeu
Romanæ in azimo conficere, ſe-
cus grauiter peccaret.

DISTINCTIO. XL.
Quæſt. vlt. Pag. 307.

*Vinum ſolum vitis vinum ſit Eucha-
riſtiæ materia debita.*

RESOLVTIO.

Vinum haud dubie
naturale expreſ-
ſum de vua, & nul-
lum aliud, ſiue ar-
tificiale, ſiue poma-
rum, (quippe quia non ſunt vina
ſimpliciter, ſed ſc̃m quid, & æqui-
uocē) eſt conueniens materia
conuerſionis, & in ſanguinem.
Et principalis ratio huius eſt, quia
Chriſtus ſic inſtituit. Congruen-
tia autem, quia principalis nutri-
tio, quæ eſt potus, ſi in vino cōfi-

ſtit, iuxta illud Pſal. miſta, Vi-
num lætificat cor hominis, & de
hoc habetur in decreto, vbi etiā
habetur, q̃ vinum debet eſſe de
vua expreſſum. Nam quandiu
liquor eſt in vua, magis habet ra-
tionem comēſtibilis, quam po-
tabilis. Huic autem vino appo-
nere aquam non eſt neceſſariū
ſimpliciter, nec de neceſſitate
Sacramenti, quia etiam quando
appoſita eſt non conuertitur in
ſanguinem, niſi prius ſit conuer-
ſa in vinum. Græci etiam non
apponunt, (vt dicit Innocen-
tius) eſt tamen propter præcep-
tum Eccleſiæ de neceſſitate
miniſtri. Nam & Chriſtus vinū
aqua dilutum conſecrauit, vt
habet Damascenus, & pic id cre-
ditur, cum in Iudæa ſint vina for-
tia, & Chriſtus admodū ſobrius.
Congruentia autem eſt propter
myſterium, vt ſignificetur popu-
lus vniti Chriſto, iuxta illud, cū
in calice aqua vino miſcetur, po-
pulus Chriſto vnitur, id eſt, copu-
landus ſignificatur per fidem &
ſacramenti perceptionem. Et
in Apocalypſi habetur, Aquę
multę, populus multus.

*De cōſec.
di. 2. can.
dedicim⁹,
& can.
ſeq.*

*Vino cōſe-
crabili dēt
apponi a-
qua. De of-
ſi. Miſſa.*

Li. 4. c. 14

*De cōſec.
di. 2. can.
omne.*

DISTINCTIO XII.
Quæſt. Vnica. Pag. 308.

*An in Euchariftia accidentia exi-
ſtunt abſque ſubiecto.*

RESOLVTIO.

Accidens bifaciam
accipi poteſt, Pri-
mo pro per te ſi-
gnificato, & ſic eſt
reſpectus extrinſe-
cus adueniens in-
herentis ad il-
lud cui inhæret,
cuius videlicet
fundamentum eſt
abſo-

*Accidens
duplīter
ſignificatur.*

absolutum, & terminus est subiectum talis accidentis. Huiusmodi autem accidens sine subiecto esse nequit. Si enim actu inhæreat habet subiectum actu, si aptitudine, aptitudine. Pater, quia respectus est habitudo essentialis inter duo extrema. Secundo

Accidens absolutum sine subiecto esse potest.

accipitur pro fundamento talis respectus, ut puta pro accidente absoluto, & huiusmodi sine subiecto, cui actu inhæreat, esse potest. Quod hinc astruitur, quia nulla est dependentia simpliciter

9. Meta.

necessaria alicuius accidentis absoluti, ad aliquod quod non est de eius essentia, nisi ad causam extrinsecam simpliciter primam, scilicet Deum. Subiectum autem non est de essentia accidentis, quia tunc homo albus non esset ens per accidens, quod est contra Philosophum. Ergo dependentia actualis accidentis ad subiectum, non est simpliciter necessaria. Voco autem simpliciter necessariam, cuius oppositum includit contradictionem. Maior, seu prima Propositio probatur, quia actionem cuiuslibetque causæ extrinsecæ, respectu cuiuslibetque effectus prædictæ supplere potest prima causa, quia habet in se omnem talem vim & actionem eminentius quam secunda causa.

Accidens absolutum absque aptitudinali inhærentia esse non potest.

In Eucharistia sine accidentibus sine subiecto.

tur illis accidentibus. Non enim corpus Christi talem in se formam habet, sed qualis in iudicio apparebit, nec afficiunt aerem, quia ipsorum non est capax. Remanent ergo illa accidentia per se substantia ad mysterium, ad gustus fideique iustitiam, quibus corpus Christi habens formam suam, & naturam, tegitur. Obserua tamen duplex esse accidentis subiectum: Quoddam quod ultimatè terminat eius dependentiam, seu ipsam sustentat, sic quod nihil aliud terminet, & sic substantia dicitur subiectum accidentis, & hoc modo omne accidens est ibi sine subiecto. Alio modo subiectum accidentis dicitur, quod proxime terminat eius dependentiam, seu illud cui immediate inhæret, licet non ultimatè, & hoc modo non omne accidens est ibi sine subiecto. Albedo enim inhæret immediate quantitati, & secundum eius extensionem extenditur. Si enim virtute diuina fieret sine quantitate, esset indiuisibilis, & insensibilis potentia propinqua, quia non esset sub modo conuenienti ad diuisionem, & sensationem, esset tamen diuisibilis, & sensibilis in potentia remota, quia esset accidens natum informare corpus. Aqualitas enim vnus quantitatis ad aliam fundatur immediate in quantitate, & similitudo vnus qualitatis ad aliam fundatur in albedine. Habent enim accidentia separata a substantia actionem in sensum, sicut & in continetia, cum sint principale, & totale sensatio nis in suo ordine obiectum. Vnde visus videt albedinem panis conuersi in corpore Christi, & olfactus percipit odorem, & gustus saporem. Non

Non autem habebit actionem respectu substantiæ generandæ, cum sint imperfectiora ipsa substantia. Franguntur etiam accidentia ipsa, cum hostia consecrata dividitur. Unde retinent motum, dum agendi, & patiendi, quem prius habebant. Illud autem quod dicitur in decreto. Ego Berengarius verum corpus, & sanguinem Domini nostri Iesu Christi in manibus sacerdotum frangi, & dentibus attriti, &c. debet referri ad species. Quia enim ille Berengarius fuerat infamia notatus, quod non crederet corpus Christi realiter contineri sub specie panis, ad sui purificationem, per verba excoeliua contrarium asseruit, & sic verum Christi corpus frangi dicitur, quia species, sub qua vere continetur, frangitur, & hoc modo etiam dicitur, a populo in manibus sacerdotum videri, cum tamen ipsum corpus, ut in sacramento non immutetur sensum, quia non est ibi motus quantitas, ut dictum est in præcedentibus: divisa itaque hostia corpus non dividitur, sed remanet integrum sub qualibet eius parte sensibili, quoad remanent species panis, vel vini, cum sit totum in qualibet parte. Quia vero Deus instituit non conseruare ibi corpus Christi, nisi quantum manent accidentia, quæ nata sunt efficere substantiam panis, vel vini, & conuerſa, ideo non instanti corruptionis huiusmodi accidentium, siue per digestionem, siue alias, redit actio ne diuina talis substantia, qualis nata efficitur accidentibus consequentibus, seu qualem generasset natura de pane corrupto. Hinc est quod huiusmodi species nutriunt, & ipsis corruptis

generantur vermes. Hoc autem facit Deus ad meram fidem meritum. Si enim videremus ex ipsis speciebus nihil generari, experimento cognosceremus eum esse sub illis speciebus panis, & vini. ¶ Obijcies fortasse Aristotelem dicentem, quod non sit possibile aliquod accidentium esse sine subiecto. ¶ Respondetur, quod hoc quidem philosophi admitterent, qui ponunt ordinem causarum simpliciter necessarium, ut patet ex eodem Aristotele, adeo ut asseuerent primam causam non posse agere sine secunda causa concursu. Subiectum autem quandam efficientiam habet respectu accidentis, habet enim se ut materia, in qua nam naturaliter ipsum subsistat. Quapropter asserunt sine subiecto accidens non posse esse. Atqui nos non ponimus huiusmodi ordinem causarum simpliciter necessarium. Concedimus enim quod quidquid potest agere causa prima cum secunda, hoc potest se sola. ¶ Deinde obijcies Boetium asserentem quod accidentis esse est in esse. ¶ Respondetur, quod intelligit de inhaerentia actuali non autem aptitudinali. ¶ Postremo ratiocinaberis, postea essentialiter non posse esse sine priori, Atqui accidens substantia est posterius, Ergo non potest esse sine ipsa. Respondetur quod Aristoteles intelligit posterius non posse esse sine priori, quod necessario actualiter præsupponit, Accidens autem non sic præexigit substantiam, sed tantum aptitudinaliter.

7. Meta.

8. Physico.

5. Meta.

7. Meta.

DISTINCTIO. XIII.
Questio I. & II. pag. 377.

*Num sola diuina actione, & non
item a quolibet sacerdote Eucha-
ristia sacramentum conficit pos-
sit.*

RESOLVTIO.

*Eucharis-
tiam con-
ficere qui-
bus compe-
tat.*

*Ioan. 6.
Sapient. 6.
nomi. 83.
Lib. de cor-
po. Domi-
ni.
1. q. 1. can.
inter ca-
tholicam.*

*1. q. 1. can.
multis se-
cularium.*

*Eucharis-
tia admi-
nistrare
de facto,
aut de iu-
re.*

Vcharistiam confi-
cere bifariam ali-
cui competere po-
test. Primo veluti
causa principali, &
hoc pacto soli competit Deo, vn
de illud Ioannis, Panis quem ego
dabo &c. & Sapientis, Panem de
coelo prestitisti eis. Chrysosto-
mus inquit, Humanæ virtutis
non sunt hæc opera &c. Augusti-
nus, & habetur in decreto, My-
sterium corporis & sanguinis di-
uini perficitur virtute Spiritus
sancti. Et sequitur, Sicut Chri-
stus est, qui baptizat, ita ipse est
qui per Spiritum sanctum hanc
suam efficit carnem, & transfun-
dit in sanguinem. Gregorius, Vnus
idemque Spiritus sanctus in to-
ta Ecclesia inuisibiliter myste-
ria corporis Christi & operando
sanctificat, & sanctificando be-
nedicit. Secundo, conficere eua-
charistiam potest competere ali-
cui, vt causa instrumentali, vel
magis proprie, vt ministro: &
modo conficere bifariam acci-
pi potest, primo absolute, siue de
facto, facto, sic videlicet, quod si atten-
ter facere, efficit quod intendit:
secundo ordinate. seu de iure,
ac licite, & hæc distinctio gene-
ralis est in omnibus sacramen-
tis. Quandoquidem plus requi-
ritur ad licite administranda, q̃
ad simpliciter, & de facto. Si igi-
tur loquamur de facto, seu sim-

placiter, & absolute conficere, quiuis sacerdos rite ordinatus, siue bonus, siue malus fuerit, siue fidelis, siue hæreticus, aut ab ecclesia præclusus, seu excom-
municatus, suspensus, interdi-
ctus, vel degradatus, modo con-
secrationis verba super mate-
riam debitam proferre possit, cum debita intentione facien-
di quod Ecclesia facit, hoc con-
ficere sacramentum potest, & si
presumat, vere conficit. Hoc pa-
ter ex Augustino, & citatur in de-
creto Gratiani, vbi dicitur intra
Catholicam Ecclesiam in my-
sterio corporis & sanguinis Do-
mini, nihil a bono maius, nihil a
malo minus perficitur sacerdo-
te, quia non in merito consecra-
tis, sed in verbo perficitur crea-
toris, & virtute Spiritus sancti.
Item Gregorius, & citatur in de-
creto, Putant quidam commu-
nionem corporis minus esse
sanctificatam, si illorum fiat of-
ficio, quorum vita videtur igno-
bilis, Heu in quam magnum lo-
queum incidunt, vt diuina & oc-
cultæ mysteria plus ab alijs san-
ctificata possint fieri credant, cū
vnus idemque Spiritus sanctus
in tota ecclesia inuisibiliter ea
mysteria & operando sanctifi-
cet, & sanctificando benedicat:
siue ergo per bonos, siue p̃ ma-
los ministros intra Ecclesiam di-
spensetur, sacramentum tamen
est, quia Spiritus sanctus viuifi-
cat, nec bonorum dispensato-
rum meritis ampliatur, nec ma-
lorum attenuatur in se: Et idem
de alijs sacramentis tenendum
est. Quia diuina solummodo est
hæc virtus, siue potestas, non hu-
manæ efficacit. Rō ad hæc adijci
potest, Quia apud talem mini-
strum semper remanet character
sacer-

*Lib. 1. d.
corpo. do-
mini.
1. q. 1. can.
inter ca-
tholicam.*

*1. q. 1. can.
Multi sa-
cramentum.*

sacerdotalis indelebilis. Nam
 Deus noluit ministros posse hu
 iusmodi characterē amovere, li
 cet ipsum privilegio spoliēt cle
 rical, quod non est ordini essen
 tiale. Vnde Apostolus, Non de
 dit nobis Dominus potestatem
 in destructionem, sed in ædifica
 tionem. Quare regula illa to
 pica, Facilius est destruere, quā
 construere, non conceditur de
 ministerialiter agente in sacra
 mento, sicut manifeste patet in
 matrimonio: nam vir & mulier
 mutuo consensu contrahunt, q
 per dissensum adinuicem distu
 ginequeunt. Intelligitur ergo il
 la regula de causis essentialib⁹.
 De hoc etiam habetur in iure
 canonico. Nihilominus solus id
 potest sacerdos, ut puta de facto
 consecrare, ut patet ex decreta
 tionibus, ubi dicitur, Hoc sacra
 mentum cum nemo potest conficere, nisi
 solus sacerdos, qui rite fuerit or
 dinatus secundum clauēs eccle
 siæ. Quod si exquiras ex scriptu
 ris huius decreti fulcrū,
 illud paulo dubio ex verbo Chri
 sti, Hæc quoriscunque feceritis,
 &c. solos discipulos alloquē
 tis, colligitur. Nam illi soli cum
 eo recumbebant, ut constat ex
 eo quod ait Christus in mensa,
 Vnus ex duodecim, qui intingit
 mecum manum in catino &c.
 Item cum contentio esset inter
 eos, quis esset maior, subditur,
 Et vult sedere super thronos iu
 dicantes duodecim tribus Israel.
 Item apud Matthæum, ait Pe
 tro, An putas quod non possum
 rogare patrem meum, & exhibe
 bit mihi modo plusquam duo
 decim legiones Angelorum,
 quasi dicat loco duodecim Apo
 stolorum, aut saltem non allo
 quebatur alios ab Apostolis, q̃

discipulos, quorum forte aliqui
 ministrabant, (ut B. Martialis)
 quilibet in ecclesia non succe
 dunt, nisi sacerdotes. Siquidem
 Apostolis succedunt Episcopi,
 & discipulis presbyteri, ut habe
 tur in decreto. Id etiam colligi
 potest ex illo Pauli, Panis, quem
 frangimus, nos videlicet Aposto
 li, & discipuli Domini: Si enim
 fidelis quilibet conficere posset,
 non oporteret aliquem alium
 alius frangere, sed quilibet seip
 sum communicaret de suo sa
 crificio. Preterea hoc fuit ad
 bratum in Ozia Rege, qui reni
 tentibus sacerdotibus adolere
 ausus fuit, & manus eius lepro
 sa facta est: de Chore, Dathan, &
 Abiron, qui sacerdotium sibi vē
 dicare volentes contra Dei de
 cretum, iusto Dei iudicio a ter
 ra absorpti sunt, & perierunt. Si
 autem loquamur de iure, ut pu
 ta quisnam debite & licite con
 secrare potest, solus utique sacer
 dos omni carens impedimen
 to, tam ex parte sui, quā alio
 rum concurrentium ad rite ce
 lebrandum. Ex parte autem mi
 nistri, non tantum impedit cul
 pa, sed etiā pœna canonica (quæ
 est prohibitio alicuius actus exer
 cendi, vel gradus recipiendi, qui
 aliis non prohibito compete
 ret) ut excommunicatio, suspensio,
 irregularitas, degradatio, depo
 sitio, lymonia, infamia. Pro
 hibetur etiam sacerdotibus, qui
 sunt publici peccatores, fornicarij,
 usurarij celebrare. Item muti
 latis, vel horribili infirmitate
 correptis, ut lepra, aut alio mor
 bo, his enim prohibet ecclesia
 celebrare propter sacramenti re
 uerentiam, ut patet ex iure cano
 nico. Figura autem habetur in
 Leuitico, Homo de semine tuo

Dist. 27.
 can. In no
 uo testa
 mento.

1. Cor. 10.

s. Paral.

26.

Num. 26.

Eucharis
 tiam de
 iure quis
 conficere po
 test.

Dist. 55.
 & ext. de
 corp. vi
 tial.

tuo

Leuit. 21. tuo &c. Ex parte autem aliorū
Missa in- concurrentium sunt primo or-
damenta namenta, ut habetur in dicto iu-
De conse- re canonico, ubi dicitur, quod
cras dist. vestimenta ecclesiarum, quibus Deo
1. can. Ve- ministratur, debent esse sacra-
ta ta, honesta, quæ alijs vsibus applica-
 ri non debet. Quod hæreticus di-
 xerit hoc non haberi in euange-
 lio, falsum est: Ait enim Chri-
 stus, Hec quotienscunque fece-
 ritis, & Apostolus, Mortem Do-
 mini annuntiabitis donec ven-
 niat. Quanto autem magis ac-
 cedit sacerdos ad Christi passio-
 nem, tanto amplius facit in eius
 memoriam, & significantius ex-
 primit passionem, atque indu-
 menta proxime Christi repræ-
 sentant passionem, ut amictū, ve-
 lum, quo eius facies fuit velata,
 alba, vestem qua eum induit He-
 rodes, & sic de singulis. Quare
 consonum est euangelio, & do-
 ctrinæ Apostoli huiusmodi uti
Missa di- indumentis. Deinde requiritur
scenda lo- locus conueniens, utpote pæpi-
cus conu- scopum sanctificatus, ecclesia vi-
niens. delicta consecrata, vel altare, &
De conse- quod non sit locus interdi-
cras. dist. ctus, istud habetur in decreto,
1. can. Si- nisi in causa necessitatis, ut ha-
betur et seq. betur ibidem. Si dixeris (ut hæ-
 retici) hoc non haberi ex euange-
1. Timo. 2. lio, cum Paulus velit omnes om-
 ni in loco orare, hoc sane falsum
 est, quandoquidem ex euange-
 lio habetur locum orationis nō
 debere esse prophanū. Ait enim
Mat. 21. Christus, Domus mea domus
2. Paral. 2. orationis vocabitur. Hoc autē
et 6. fuit adūbratum in templo He-
Exod. 40. rosolymitano a Salomone dedi-
Genes 28. cato, & in tabernaculo per Mo-
 sen sanctificato. In huius etiam
 figuram Iacob erexit lapidem:
 & si vera sunt, quæ a maioribus
 accepimus, Christus dedicauit

Ecclesiā sancti Dionysij in Gal-
 lijs, Michael in Apulia, Angeli
 ecclesiam beata Mariæ de An-
 gelis Amissij. Desideratur & lu-
 men. Hoc fuit adūbratum in Exo-
 d. Leuitico, Ignis autem semper ar-
 deat in altari meo. De qua re et
 vide Hieronymum aduersus Vi-
 gilantium. Calix enim, & patena debet
 debet esse ex auro, argento, aut lami-
 nario, sub quo secundum ali-
 quos intelligitur plumbum. Si Calice
 obijcias Hieronymum qui lau-
 dat Exuperium Episcopū Tho-
 losanum, quod in disco vimi-
 neo sacrum Christi corpus, & lau-
 vinum vase vitreo administra-
 ret: Respondetur, tantum fuisse Episcopū
 tunc Ecclesiæ Tholosanæ paup-
 tatem, ut aliter fieri nequiret: Nam
 non debet igitur esse ex are, au-
 richaleo, ligno, aut Vitro. Altare
 debet esse lapideum, non dimi-
 nutum, aut fractum fractione
 notabile: Et debet esse consecra-
 tum. Altari autem portatili, cel-
 lante necessitate, non licet extra
 Ecclesiam indifferenter vi. Con-
 ceditur tamen fratribus Prædi-
 catoribus, & Minoribus, quod
 ubicunque fuerint cum altari
 portatili celebrare possint, mo-
 do id sine iuris parochialis præ-
 iudicio inquam decimarum, & of-
 fertorij, quæ illi debentur. Tem-
 pus vero quo sacrum fieri de-
 bet, est ab aurora ad meridiem
 usque ex introducta consuetu-
 dine. Congruentia ad hoc pot
 assignari, Quia lex euangelica
 in sacris ordinis literis dicitur
 dies, Eratis aliquando tenebre,
 nunc autem lux in domino: Nox
 præcessit, dies autem appropin-
 quauit. De iure tamen licet ad
 horam nonam usque, iuxta Iu-
 daeorum computationem, quæ
 iuxta

iuxta nostram computationem respondet hora tertia post meridiem. Indis est enim hora prima, quando nobis est sexta mane, Tertia vero hora, quando nobis est nona, Sexta autem, quando nobis est meridies, nona, tertia hora post meridiem &c. Et ubi nullum est scandalum, nihil esset periculi celebrare usque ad horam nonam, seu tertiam horam post meridiem, Quia & in primitiva Ecclesia, & longo post tempore id fiebat, maxime in ecclesijs collegiatis in diebus rejuniorum, & quando ordines sacri celebrabantur. Ratione tamen consuetudinis abstinendum est, quia mos inuoluit, ut ad meridiem usque missae celebrarentur. Postremo oportet celebranti aliquem assistere, qui illi in totius ecclesiae persona respondeat: Et hoc ipso denotatur ipsum sacrificium mediatoris esse inter Deum, & Ecclesiam, dum Deo pro Ecclesia illi assistente sacrificium offert. Aduersus praedicta obijcies illud Malachia, Maledicam benedictionibus vestris. quod in malis sacrificijs dicitur: In quem locum Hieronymus, Quid quid a vobis benedictum fuerit, a me maledicetur. Vnde consequitur sacerdotes malos Eucharistiam conficere non posse. Respondetur hoc esse accipiendum de benedictionibus, quas faciunt mali sacerdotes, in quantum mali sunt, ut puta cum adulando benedicunt, malis suis adulationibus in sua malitia fauendo, dummodo diuites sint, nihil aliud curant. His enim hand dubie Deus maledicet. Sed sacerdotes Eucharistiam non conficit, aut administrat, quatenus ma-

lus, sed ut mater ecclesia habes ipsius in consecrando intentionem, & benedicendo: Gregorius, Maledicam benedictionibus vestris, id est his quae in his benedictionibus possidetis, vel quoniam non benedicunt sanctis in vero corde. Deinde obijcies illud, Suspendo ab officio vel deposito sacerdote, nulla ei relinquitur potestas: Respondetur quod id quidem verum esse de potestate ad ordinate ministerium suum exequendum, non autem de potestate ad simpliciter, & de facto exequendum. Argumentor, Virtus & efficacia missae in ipso Eucharistiae praecipue consistit sacramento: Si igitur malus sacerdos aequae conficiat sicut bonus, tantum proderit sacramentum a malo, sicut a bono sacerdote factum. Distinguo, ex parte sacramenti & meriti ecclesiae concedo, ex parte autem ministri seu meriti personalis nego, hoc est, missa quidem melioris sacerdotis melior est, ac magis prodest, non utique ratione sacramenti, quod utrobique (& dum a bono, & dum a malo administratur) aequale est, sed ratione orationum eius acceptarum. Ad scripturas autem, quibus significari videtur Deum odio habere solennitates, sacrificia, & sacramenta impiorum: Respondetur, quod Deus non acceptat ea ad operantis salutem, licet bene ad salutem recipientis. Obijcies Augustinum dicentem, Sacramentum dat Deus etiam per malos, gratiam vero non nisi per seipsum, vel sanctos suos &c. Respondetur quod Augustinus intelligit de gratia, quae datur merito congrui, seu suffragio orationis

I. qna. 1. can. Quod quidem patet. apparet.

Missae melioris sacerdotis melior est, & magis prodest.

Resolut. 4. E. cc.

*Degrada-
tus de sa-
cro coſcric-
tione
Eucharis-
tiam.*

*1. e. huius
dist.*

*2. priorum
ad 20.
Magister
non tenet.*

ecclesiæ, non de illa quæ vi san-
ctorum datur. Argumētōr, De-
gradatus non manet sacerdos,
nam clericali spoliatur priuile-
gio, & traditur seculari foro, er-
go nequit consecrare, seu con-
ficere. Respondetur huiusmo-
di priuilegium non esse ordini
essentiale, sed concomitans, &
accessorium, quia fuit conce-
ssum ab Imperatore Constanti-
no, ante cuius concessionem sa-
cerdotes eo carebant. Potest
etiam dici quod non spoliatur pri-
uilegio clericali, cum datur fo-
ro seculari, sed quod iudex se-
cularis hac in re est minister, seu
executor iudicis spiritualis, &
ecclesiastici. Quia nullus alius
a iudice ecclesiastico eum com-
mittere potest seculari iudici,
quicunque manente priuilegio
potest esse minister ecclesiastici
iudicis. Argumentor, Sacerdos
hoc sacrificium offert non in
persona propria, sed Ecclesiæ, cu-
ius est minister, Atqui hæreti-
cus & schismaticus id non præ-
stant, cum sint ab Ecclesia præ-
cisi, ergo non conficiunt. Huic
ratiocinationi subscribit Magi-
ster sententiarum. Responde-
tur quod hæreticus, & schisma-
ticus, quamuis sinceram non
habent Eucharistiæ fidem, seu
(ut aiunt) non intendant in spe-
ciali, nihilominus si habuerint
intentionem ecclesiæ in vniuer-
sali intendentes, valent facere
quod Christus instituit facien-
dum, & quod ecclesia facit, ve-
re consecrant. Huic simile est
illud Aristotelis, contingit scire
omnem mulam esse sterilem,
& dubitare de hac. Ideo Magi-
ster hic non tenetur. Adde his
quod oblatio non pertineat ad
rationem consecrationis. Argui-

tur, Consecrationis finis est ip-
sius sacramenti sumptio: Qua-
propter est quid nobilius, & im-
plicitè melius, quam confice-
re (nam finis est potior his quæ
sunt ad finem) sed laicus Eucha-
ristiam sumere potest, igitur
& eam conficere. Respondetur
quod licet sumere Eucha-
ristiam sit in se nobilius, tamen
est magis necessarium, Quocir-
ca pluribus competit. Adde quod
& Christus ita instituit, ut ab
omnibus sumeretur, Nisi man-
ducaueritis carnem &c. Et a so-
lis ecclesiæ ministris dispen-
saretur, ut hic docuimus. Vnde
Apostolus, Sic nos existimet ho-
mo &c. Item, Legatione fungi-
mur pro Deo &c. Arguit, Beatus
Laurentius sanguinem dispen-
savit, ut patet ex eius verbis ad
Sixtum, Mihi commisisti domi-
ni sanguinis dispensationem.
Item in decreto dicitur, Dia-
conus Eucharistiam corporis Christi
sumere, si necessitas cogit, erogat. Et te pro-
pterea non solus sacerdos. Respon-
detur quod occurrente neces-
sitate diacono Eucharistiam
dispensare (quod est minoris re neces-
situdinis dignitatis) permittitur quidem, tamen
nunquam autem conficere, quia
quod maius est, Neutrum au-
tem laico conuenit. Ratio con-
grua est. Nam quemadmodum de corpore
ab anima mediante corde, ip-
sius animæ virtutes ad alia de-
riuantur membra, & præcipua
sedes vitæ in ipso est corde,
Oī custodia custodia cor tuum,
quoniam ab ipso vita est. In-
super in qualibet politia
persona aliqua principalis, ad re-
tam præcipui actus talis po-
litie pertinet: Sic rationi con-
sonum est, hunc adeo excellen-
tem actum administranda Eucha-
ristiam.

charitatis residere apud illum, qui est principalis in Hierarchia ecclesiastica, cuiusmodi est sacerdos. Præterea non minor reuerentia, & auctoritas debetur corpori Christi vero, quam mystico, Atqui super corpus Christi mysticum solus sacerdos auctoritatem absolueudi, & legandi in foro interiori habet, iuxta illud Ioannis, Accipite Spiritum sanctum &c. Hæbitigitur & solus auctoritatem administrandi corpus Christi verum in Eucharistia.

DISTINCTIO. XIII.

Quæst. 1. Pag. 407.

Requiritur ne ad peccati deletionem penitentia.

RESOLVITIO.

Respondeo quod homo cessauit ab actu vitioso & interiori, & exteriori, remanet quidē in eo habitualis iniustitia, q̄ nihil aliud est quā gratiæ priuatio: Sed ab hac sola non denominatur quis peccator, quia sic peccato res omnes æque vitiosi essent, cum cuilibet mortali gratia tota auferatur, non magis, aut maior unico, quā pluribus peccatis. Non dicitur deinde peccator ab iniustitia actuali, quæ est deordinatio ipsius actus a suis regulis, videlicet a iudicio recto rationis, & voluntate diuina. Nam hæc deformitas, siue deordinatio non perseuerat in anima cessante actu, qui est eius subiectum. Nec tertio dicitur quis peccator a reatu culpæ, seu obligatione aliqua

quæ sit relatio realis (vt asserit D. Thomas) quia nulla talis relatio manet in anima post peccatum, vt probat Scotus. Nec a macula quadam, quæ sit quid absolutum polluens animam (vt ait Magister sententiarum) tunc peccatum vnū aliud sibi oppositum pelleret. Nec postremo dicitur quis peccator a dispositione, seu habitu vitioso derelicto ex frequentatione actuum vitiosorum, quia hæc in iustificato perseuerant, quoadusque per exercitia virtutum expoliarit hos malos habitus. Vnde illud Matthæi, Re-
gnum celorum vim patitur, & Rom. 6. violenti rapiunt illud &c. Et Apostoli, Sicut exhibuistis membra vestra &c. Et Iacobi, Beatus qui suffert tentationem. &c. rursus illud Apostoli, Omnis disciplina &c. Et Sapientis, Fili accedens ad seruitutem Dei sit in timore. In huius rei figura dicitur apud Neemiam, In reedificanda Hierusalem vna manu tenebant gladium, & altera ædificabant. Adde quod & ista per desitionē actuum esse desinere, etiam absque resipiscencia. Illud ergo quo quis peccator post vitiosum actum & interiorem, & exteriorem dicitur, est relatio, seu respectus rationis p̄ductus ab ipso Deo, in ipso peccatore, quem Dei voluntas destinat ad penam debitam illius peccato, & id præiudicat diuinus intellectus, donec vere resipuerit. Hæc asstruitur assertio per beatum August. Super illud Psalmistæ, Beati qui remissæ sunt iniquitates &c. dicentem, videre Deum peccata, est ad penam imputare: Auctere autem faciem a peccatis.

E 2 hoc

Matth. 11.

Rom. 6.

Iac. 1.

Heb. 12.

Ecclesi. 2.

Neem. 4.

Tom. 8.

2. Esdra
4.6.

hoc est ad poenam non reserua-
re. Simile habetur apud Eldra,
Ne operias peccata eorum. Cō
firmatur item a simili de eo qui
bonis operibus plura meretur,
cui tamen fortasse Deus tunc
non addet gratiam, maxime si
remisse operaturo, ordinatur ta-
men ad maius pramium, quæ
sane ordinatio nihil est aliud, q̃
respectus rationis. Item, de eo
qui principem aliquem offen-
dit, cui deinceps est inimicus, li-
cet nihil reale in se receperit.
Hæc autē relatio rationis, qua-
tenus est ipsi animæ disconu-
niens, dicitur macula, Beatus vir
q̃ inuentus est sine macula &c.

Eccles. 21.
Ephes. 5.
Lib. 6. ad-
mor.
Psal. 6. 8.

Secundus
articulus.
Reatus de-
letur per
punitiōe.
Isa. 43.
Matt. 9.

Luc. 7.

Non habens maculam &c. Qua-
tenus autem est obligatio ad pe-
nam, dicitur reatus, vt habet Au-
gustinus, Peccata quæ transeunt
actu, manent reatu. Quatenus
vero hæc obligatio est actus vo-
luntatis diuinæ, dicitur offensa.
Siquidem offendi, vel irasci in
Deo nil aliud est, quā velle vin-
dicare ista pena reatus, Deinde
hic reatus deleri potest acce-
dente Dei misericordia, qui ait,
Ego qui deleo iniquitates &c.
Confide fili &c. Dimissa sunt ei
peccata multa &c. Patet & in
Dauid, Petro & Paulo. Licet
autem Deus omnipotentia sua
absoluta abique quocunque ho-
minis actu hūc reatum, seu ob-
ligationem remittere possit, ta-
men ex sacris literis constat q̃
abique pena, vel æquivalente
non remittat. Quare dicitur ira-
sci, velle vindicare peccata &c.

Pena autem (auctore Boetio)
est ordinatiua culpe, & ita vt in
pluribus culpa per penam au-
ferretur. Potest nihilominus, &
per seruientem actum dilectio-
nis Dei remitti, vt patet ex Lu-

Luc. 7.
1. Petr. 4.

ca, Dimissa sunt ei peccata &c.
& ex Petro, Charitas operit mul-
titudinem peccatorum &c. Et
per martyrium, Vnde illud Mar-
thæ, Omnis qui confitetur me *Matth.*
coram hominibus &c. Patet &
in Bonifacio, qui fuerat & infi-
delis, & adulter, & enelligio pro-
filijs ad martyrium. Non dele-
tur autem hic reatus per quan-
cunque penam, quia si inuolun-
taria fuerit (qualis est in dam-
natis) aut contracta, quæ sequi-
tur culpam, de qua Hieronimas, *remittit*
Arguet te malitia tua &c. Et *pan.*
Isaias, Vermis terre non morie-
tur. Hieronymus in illud Eze-
chielis, Porta ignominiam tuam, *Ezech.*
Portat ignominiam tuam, qui
propria torquetur conscientia.
Augustinus, Iussisti, Domine, &
ita est, vt pena sibi sit omnis in-
ordinatus animus, per illam nō
remittitur, Hilarem enim dato-
rem diligit Deus &c. Voluntarie
sacrificabo tibi, ait Psalmista, &
Apostolus, Elau non inuenit pe-
nitentia locum, huc spectat, & il-
lud Machabæorum, Orabat sec-
lestus, quoniam &c. Hi siquidē
molette patiebantur has pecca-
torum penas. Licet vero pena
quæuis inuoluntaria sit, si spe-
ctes affectionem commodi, &
appetitus sensitini, propter qd̃
& Christus fugiebat mortem,
& Petro dicebat, Duce te quo
tu non vis, &c. Tamen affec-
tione iustitiæ voluntaria esse po-
test, cū aut peccator libere pro-
pter peccata se affligit, aut gra-
tanter penas sibi intinctas acce-
pat, vt Christus & Petrus. Vnde *Voluntaria*
quadrifariam quidpiam dici po-
test voluntarium. Primo quia
patiendo suscipitur, vt de bono la-
trone legimus, & de fratribus Io-
seph, Merito hæc patimur &c. *Gen. 4.*
& Sc-

quents. Vindicare autē peccatū non est pręcipue propter eius, qui punitur correptionem (licet illa qñque sublequatur, vt pater in Dauidē, & in Paulo) sed vt ordinetur culpa per penam, & obferuetur lex ipsa: sit insuper gratia boni communis, & gratia legiflatoris, si ipse fuerit finis legis, vt est Deus ipse. Quamobrē sapē iusta sit vindicta, omnino reum exterminanda. Est igitur actus iste iustitię punitiue, & actus ipsius voluntatis, cuius solius est bisipii, & intellectus imperare. Deinde penitere secūdo mō, qđ est detestari peccatū, est et actus virtutis, & penitere tertio modo, qđ est gratanter acceptare inflicitā pro commisso peccato penam, sed non peculiaris alicuius virtutis, sed cuiuscunq; appetitiue. Penitere vero quarto mō, qđ est patienter ferre penā inflicitā est actus patientię virtutis. Ad deletionē igitur peccati nō requiritur penitentia, qđ fitalicuius determinatę virtutis actus, cum possit esse indifferenter plurium, nec oportet qđ eliciatur a virtute habituali, seu iam inexistente, cum talem possit hēre is, qui nec adhuc quidē habebit harū virtutū habitus, sed pōt dici actus virtutis, quia est ipsius generatius. Deinde obseruandum ad peccati deletionē requiri actū humanum, qui s. fit cum deliberatione bifariam, videlicet, vel vt primam dispositionem, vel vt concomitantem. Primo modo sufficit actus informis, id est absque charitate, vt pater in filio prodigo, de quo dicitur apud Lucam, In se autem reuerfus ēcē. Deinde & cum adhuc longe esset & cęt. Vnde constat

ipsum non habuisse adhuc charitatem. Quod & manifestum euadit, ex eo quod pater praecepit illi dari stolam nouā, quā significatur charitas. Item in typo leproforum, quā longē clamabant. Secundo modo exigitur actus formatus, id est habes secum charitatem, quandoquidem in infanti illo, in quo peccatum deleuit, gratia infunditur, & inest. Insuper ad maiorem horum declarationem obseruandum, quod peccator ex naturalibus cum communi influenza spiritus Dei, non generali, quā omnibus infuit creaturis, sed ea quam promissit peccatoribus, dicens, Ego sto ad ostiū, & pulsus. De qua etiam, Nemo potest venire ad me, nisi pater me traxerit cum. Item vocauit, & renouigis. Item, Quoties volui congregare filios tuos &c. pōt considerari peccatū ipsum, vt Dei offensum, impedimentum praemij, inductum supplicij &c. Et sub illis rationibus detestari, & continuare hanc peccati dissolentiam, ante gratiae infusio nem cum debitis circumspectionibus moralibus, & eius dicitur attritio, & est dispositio, siue merium de congruo ad deletionem peccati, quā fit post aliquam continuationē talis actus. Quamuis enim peccator nō sit dignus, nisi supplicio, congruit tñ diuinæ bonitati, ac liberalitati vti bene ventī bono naturae, ac cōmuni inspiratione, Deus, qui est maxime munificus, bona gratiae largiatur. Secus si nulla proflus exigeretur peccatoris dispositio, esset vtique apud Deum personarum acceptio, dum vni culpam, & non alteri remitteret. Hæc autem dispositio,

2. arſich.
An pœni-
tere, ut a-
ctus virtu-
tis requi-
ratur ad
peccati de-
lectionem.

LIII. 19. longe efficit & cæt. Vnde constat

tio, seu meritum congrui, quod
 ab hæreticis prorsus rejicitur, ex
 sacris astruitur literis, Præpara-
 tionem cordis eorum audiuit
 auris tua. Item, Cor hominis di-
 sponit viam suam. Item, Ho-
 minis est præparare animam
 suam &c. Dispone domui tuæ,
 quia morieris, & non viues. Nō
 ne præpara loquebatur autem Propheta de
 domo materiali, sed de consciē-
 tia. Dominus etiam in euange-
 lio laudat seruum vigilantem.
 Patet etiam de seruo abscon-
 dente talentum domini sui, &
 de virginibus sapientibus, quæ
 cum habuerunt oleum, intraue-
 runt ad nuptias. Sic obstetrices
 Egyptiæ non interimentes
 mares Iudæorū, meruerunt sibi
 edificari domos, hoc est dedit
 illis prolem cum essent steriles.
 Et Iesu vindicans peccatum
 Achab meruit, vt perseveraret
 sibi regnum in quartam genera-
 tionem. Nabuchodonosor quo-
 que meruit sibi dari terram
 Egypti, qui seruivit Dño con-
 tra Cyrum, Et Cornelius mitti
 ad se Angelum meruit. De hoc
 merito est illud Zachariæ. Con-
 uertimini ad me, & ego conuer-
 tar ad vos. Et illud Ezechielis,
 Quæcunque hora auerterit se
 impius, & fecerit iustitiam, om-
 num iniquitatum eius non re-
 cordabor. faciente namque ho-
 mine quod in se est, Deus super
 addet quod suum est ex sua li-
 beralitate. Id etiam common-
 stratur ex curatione cæci, qui in-
 terrogatus a Domino, an vide-
 ret, respondit, video homines ve-
 luti arbores. Vnde rursus spuit
 Dominus in oculos eius. Sali-
 ua significat sapientiam, seu bo-
 nam inspirationem, per quam
 peccator non statim iustifica-

tur, sed cum subinde Deus con-
 fert illi suam gratiam. Deinde
 & in cæco misso ad natatoria
 Siloe, posteaquam imposuisset
 illi Dominus lutum super ocu-
 los, Hoc enim modo & pecca-
 tor præuentus Dei misericor-
 dia, mittitur ad penitentiam. Ad
 hæc facit & exemplum Rahab,
 quæ non periit quod receperat
 exploratores, quæ tamen adhuc
 non perfecte credebatur. Hæc enī
 commonstrant nostram præpara-
 tionem aliquando procedere
 ex imperfectione, Sed Deus
 illam perficit, iuxta illud, Ope-
 ratur in nobis velle, & perfice-
 re. Si enim non esset requisita
 hæc præparatio, & meritum cō-
 grui in peccatore, quomodo
 vnus esset potius obstinatus,
 quàm alius? Sed (vt ait Augusti-
 nus) quemadmodum sol indu-
 rat lutum, & liquefacit ceram,
 Ita Deus se habet erga homi-
 nes secundum eorum disposi-
 tionem. Per actum igitur pœ-
 nitentiæ informem deletur pec-
 catum, vt per dispositionem
 præuiam, & meritum de con-
 gruo: per actum autem pœni-
 tentiæ formatum, qui & contri-
 tio dicitur, deletur, vt per actum
 concomitantem. Quod si in-
 quiras, quis illorum quatuor
 actuum sit aptior ad peccati de-
 lectionem, is procul dubio, qui
 est perfectior, aut pluribus ma-
 nat virtutibus, vt qui ex charita-
 te elicitur, aut ex iustitia & cha-
 ritate simul. Si vero expetis, quæ
 illorum actuum tristitiam faci-
 lius ingerat, duo ultimi eā sup-
 ponunt, Duorum aut aliorū es-
 se potest mutua quædam excellē-
 tia, Quæque enim ex sola Dei di-
 lectione suboritur peccati de-
 testatio, & consequitur tristitia
 etiam

etiam maxima. Quandoq; vero inierit actus iustitia (is videlicet, Volo punire meum peccatum) & tñ ex illo non mouetur efficaciter intellectus ad peccati considerationem, & voluntas ad derestationem, Et quamuis aliquoties moneatur, non tamē semper subsequitur tristitia propter complexionem peccatoris, aut habitus contrarios, aut bonum inde subsequens, vt de ma-

*Vide vitz
Gratiani
qui com-
pilauit De
ordina.*

tre Magistri sententiarum patet. Et potissimum, quia appetitur intellectus iustus sensituius appetitui, quantum ad faciliter delectari, & contristari, cōformatur. Quare cuius appetitus sensituius non est natus dolere, eius voluntas non facile tristatur. Ex quo manifestum est aliquē intense penitere primo modo, id est habere hunc actū intentum. Volo punire meum peccatum, qui tamen nullam, aut modicā habebit peccati tristitiam, quā nihilominus sine illo actu alius habebit ex Dei amore. Vnde cōsequitur, quod plus debet meritorie peccatum actus tristitiæ accutius, quam tristitia ipsa, quæ est passio consequens ipsū voluntatis actum. Quod si instes in oppositum, qd is actus penitentia primo modo nō sit absque tristitia sufficiens per illud Augustini, Sciatur se culpabiliter durum, qui desit mortem amici, & dolorem peccati non offendit lachrymis. Verum id quidē est, si appreciative mortem amici debeat. Flere siquidem peccata non est omnibus datum, cum sit donum Dei speciale, Vnde Hieronias, Quis dabit capiti meo aquam decet. & Ezeciel, 36. Auferam a vobis cor lapideum. Debemus ad id ni-

*Hier. 9.
Ezec. 36.*

hilo fecius pro viribus conari, secundum illud Matthei, Regnum celorum vim patitur.

DISTINCTIO. XIII. Quaest. III. Pag. 427.

*Est ne penitentia virtus, virtus dan-
taxat poena inflictiua?*

RESOLVTIO.

Um cuiusque appetitū virtuti respondet aliqua in intellectu regula, seu practicum dictamen. Si quidem actus (hoc est sapiens) agit oīa cū consilio, habebit penitentia virtus sūm primā penitere acceptationem propriā regulam, iuxta quā sequetur actus vnus, aut pluriū penarū inflictiuius. Ipsius porro regula est duplex. Prima naturaliter cognoscibilis, de qua Plalmista, Signatū est super nos lumen vultus tui Dñe. Et Apostolus, Cū n. gentes, quæ legē non hñt &c. & est hæc, derestandum est peccatum. Altera autē nota est solū ex fide, seu reuelatione ista, videlicet, Derestandum est peccatū, in qd Dei offensum, beatitudinis impeditiū, & finalis miserie inductiū. Pñia igitur, vt habet regulam naturaliter notā, est vnus tñ penæ inflictiua, videlicet displicentiæ peccati, & consequentis tristitiæ, sed vt habet regulam ex sacra scriptura notam, est pluriū inflictiua poenarum, quod videlicet Deus ipse illud reuelauit, patet ex illo Iohelis, Conuertimini ad me &c. & Matth. Facite fructus dignos penitentia. Et quamuis huius virtutis regula sit

Primus

Penitentia

Regula

Regula

Regula

Regula

Regula

Regula

Regula

Regula

Regula

Regula

Regula

Regula

Regula

Regula

Regula

Regula

Regula

Regula

Regula

Regula

firmitas ex reuelatione, vel fide nota, nihilominus id non obstat, quo minus sit moralis virtus, cum ex frequentis actibus (quæ est virtutis moralis ratio) generetur. Idem quoque dicendum de euangelica paupertate, castitate, & obedientia, humilitate, & patientia, quarum finis (qui est beatitudo) & ratio non cognoscitur naturali lumine, sed supernaturali, quod in causa est, quod rejiciatur a sapientibus huius seculi. Nec prope minus sunt virtutes, imo excellentiores, Tu quia practica illarum dictamina excellentiora sunt, cum ad eas non attingat naturale lumen, tu quia sunt certiora, cum sint ab infallibili veritate.

DISTINCTIO. XIII.
Quest. III. Pag. 430.

Utrum poenitentia sacramentum culpa deleatur.

RESOLUTIO.

 Penitentia sacramentum est absolutio hominis poenitentis facta certis verbis, cum debita intentione prolatis, a Sacerdote iurisdictionem habente, ex institutione dei efficaciter significantibus absolutionem anime peccato. Sacramentum autem istud non fuit prorsus necessarium, cum absque ipso Deus remittere possit hominibus delicta, fuit tamen congruum quantum ad totam hanc nominis rationem. Primo ut esset aliquod sensibile signum remissionis peccati, ad peccatoris exercitationem, eruditionem, & humilationem.

Deinde ut esset a Deo institutum, qui solus effectiue peccata condonat, quatenus ipse peccator huius absolutionis certior fieret, & religiosius illud susceperet. Tertio ut institueretur in verbis significantibus absolutionem, quatenus iuxta Augustinum signum repræsentet signatum. Est enim poenitentia sacramentum sententia quadam diffinitiva iudicis secundarii, seu commissarii, qua reus absoluitur, vel ligatur secundum quod expedit. Quarto Poenitentia quod fiat a sacerdote. Conuenit enim in ecclesiastica Hierarchia, seu in ecclesia militante extrema (videlicet peccatores, quasi nihilum ob peccata reputati) reduci in extremum, hoc est in Deum ipsum, per Hierarchiam, id est sacerdotem, de quo Malachias, Angelus domini & ceter. Angelus enim Domini dicitur secundum Hieronymum, quod sequestrer sit inter Deum & hominem, quemadmodum Moyses de seipso dicebat, Ego sequestrer & ceter. Vnde Apostolus, Omnis namque pontifex & ceter. Hoc etiam modo fit in ecclesia triumphante, ubi homines ad Deum per Angelos reducuntur, ut patet ex illo Apostoli, Omnes sunt administratores & ceter. Item, Angeli Lazari animam in Abraham sinum detulere. Operæpretium siquidem est, ut hac absolutio a iurisdictionem habente præstetur. Quandoquidem sententia a non iudice lata nulla est. Vnde illud Apostoli, Tu quis es, qui iudicas & ceter. Nec his quadante obsistit quod hæretici asseruerant fideles omnes sacerdotes esse ex Petro, Vos autem genus ele-

Poenitentia sacramentum

Malach. 2

Deut. 5. Heb. 5.

Sacerdotis

Ca. 1. de reg. 18. in 6.

Rom. 1. 4. 1. Petr. 2.

Exod. 19.

Rom. 12.

Apo. 1. &

5. &

3. Reg. 19.

2. Paral. 1.

26.

3. Reg. 6.

6. 1.

Paral. 19.

Num. 16.

16. 10.

Deut. 4.

Mat. 16.

16. 20.

electum, regale sacerdotiū, hoc enim desumptum est ex textu Exodi, In quo eadē populo Iudaico dicebantur, tamen constat tunc sacerdotium distinctū fuisse, & non omnibus concessum, sed soli tribui Leui, & familiæ Aaron. Qua de re necesse fuerit, ut is locus de spirituali sacerdotio interpretaretur. Quod etiam comprobatur ex illo, qd ibidem subsequitur, Offerentes spirituales hostias Deo, ad quorum oblationem etiam Paulus nos exhortatur his verbis, Exhibentes corpora vestra &c. Consimiliter exponens quod scribitur in Apocalypsi, Fecit nos Reges, & sacerdotes. Adde quod in veteri lege qui præsumpserunt sacerdotiū munus exequi, grauissime a Deo puniti fuere. Pater de Hieroboam, cuius manus aruit, cum vellet adolere incensum super altare, de Osia, qui ea de causa effectus fuit leprosus, de Osia, de Chore, Datan & Abiron. Quanto igitur deteriora merentur supplicia, qui sacerdotium nouæ legis profanarunt? Iuxta doctrinam Apostoli, Irritam quis faciens &c. Expedit præterea, qd suscipiens hoc sacramentum atteratur de peccatis, iuxta illud Deuteronomij, Cumque quasieris dominum, & Palmissæ, Cogitabo pro peccato meo &c. Nam & seculares iudices leuius condemnant reum, cui scelus a se commissum displicet, quam proteruum in scelere. Quod autem hoc sacramentum ita primo institutum fuerit, patet ex Matthæo, Quæcūque ligaueris, &c. Et Ioanne, Quorum remisieris &c. Nec est eadem ratio omnino Evangelici sacerdotis, & Moysæi. Nā

hic duntaxat indicat mundatos a lepra, nullum suis ceremonijs mundans, cum in hunc finem non essent a Deo instituti. Ille autem ministerialiter peccatores mundat a peccatis, administrans institutum a Christo sacramentum, secus poenitentia nunquam deleret, sed necesse foret id prius deleri per contritionem, nec esset secunda contra naufragium tabula, contra sanctum Hieronymum, cū nullus per eam euaderet naufragium. Quocirca asserendum est peccatorem assequi duplici viam remissionem peccatorum, primo contritione vehementi est sufficienti, absque actuali sacramenti susceptione, sed quæ solum fit in voto. Vnde, Cor contritum &c. Cumque quasieris eum &c. Secundo per sacramenti receptionem, quando contritio leuis est, & remissa, ac propterea minus sufficiens ad deletionem peccati. Tunc enim peccator, modo non ponat obicem, & ad sacramentum poenitentiae accedat cum fide, & intentione ecclesiae, non ex suo merito, sed ex institutione ipsius Christi, certissime recipit remissionem, & gratiā ipsam, non secus ac gratiam baptismale obtinere valet adultus, & baptismo fluminis (qui consistit in fide, & poenitentia) & baptismo fluminis, qui administratur in aqua. Sic enim & Dei amplā bonitas (qua pluribus medijs prouidit peccatoribus) & potestas (quam sacramentis nunquam alligauit) amplissime mortalibus apparent.

Super quantum lib. Sententiarum. 75

DISTINCTIO. XV.
Quaest. Vnica. Pag. 435.

Virum cuiuslibet peccato mortali propria quadret, seu correspondeat satisfactio.

RESOLVTIO.

Satisfactio utique (vniuersaliter accepto vocabulo) redditio est voluntaria aequiualeñs, seu quid alias indebiti. Nō est enim absoluta datio, sed redditio: quā esse debet voluntaria, secus non satisfactio, sed satisfactio dicen da foret, qualis reperitur in dā natis, de quibus sic Matthaeus, Ligatis manibus, & pedibus mit tite eū &c. Adhuc esse debet aq ualens, nā hoc iustitia requirit, & tale aequiualeñs dēt esse alias indebitū. Si. n. foret alia cā de bitum, iam nō esset huius satisfactio. Verumtamen duplex est debitū, videlicet respiciens de bitū, & respiciens penam. Primo debito tenetur ieiunare diebus statutis, etiam is qui non tenta tur carne, nec admisit scelera ie iunio purganda: Nec istud prae ceptum impedit, quo minus & penā debito idem persolvere possit. Quare ieiunio ab Eccle sia indito potest peccator suo satisfacere peccato, cū non sit alias debitū, vt ordinetur in sa tisfactionē penā ipsorum pecca torum. Et obligatus dare elec mosinā satisfacit beneficiendo. Et, qui est in extrema necessita te, licet alias teneretur, quia non hoc sine, sed Dei praecepto. Ve rumtamen videbitur alicui for tasse peccatōre non posse hac ratione pro peccatis suis satisfacere,

re, maxime quod illis peccatis debitū Deo abstulerit honorē, *Rom. 2. iuxta illud Apostoli, Per prauari cationē legis Deū inhonoras. & Malachia, Si ego pater, vbi honor meus? Nihil autem aequiualeñs honoris eius pōt a nobis re pendere, quia maior est omni laude. Insup malū peccati infinitū apparet, cū infinitus offendatur Deus. Omne aut bonum quod prestare possumus, finitum est. Huc accedit, q̄ quidquid obsequij & honoris Deo impendere valemus, eidē debemus cā beneficiij creationis, conseruationis, redēptionis &c. Vnde & nihil non debitū ei p̄stare possumus. Hic consideranda venit dū plex Dei potētia, absoluta, & ordinata. Peccator quidē viribus propriis satisfacere pro peccatis (vt indicant p̄dicta beati Ansel mi rōnes) nequit. At acceden te merito passionis Christi hoc pōt, Adeo enim accepta est Deo patri, vt opus peccatoris alioquin ex se ad id insufficiens, cōueniens sit ac sufficiens delictō rū satisfactio, nec aliter sū po tentiam Dei ordinatam, potest quis peccatis satisfacere. Ipsum enim (acclamante Apostolo) proposuit Deus propitiatorem per fidē in sanguine ipsius. Et, Factus est nobis propitiator &c. Cum inimici essemus &c. Pro prio filio non pepercit &c. Et Ioanne, Sic Deus dilexit mūdū, & Luca in actibus Apostolorū, Non est in aliquo alio salus &c. Non enim decreuit reconcilia re sibi inimicum, nisi per obsequium magis gratū, quam of fensa fuerit displicens. Et huius modi fuit Christi passio, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui &c. Nihilominus*

Rom. 3.

1. Cor. 1.

Rom. 5.

Rom. 8.

Ioan. 3.

Ag. 4.

secundum potentiam I ei absolutam posset peccator absque merito passionis Christi satisfacere. Patet ex Augustino, Fuit quidem & alius modus nostre redemptionis possibilis, sed nulus nostre miserie seruande conuenientior. Et Christus dicebat,

*Li. 19. de
Tri. c. 10.*

An putas quia non possum rogare patrem &c. Et in oratione ad patrem, Omnia tibi possibilis sunt. Item Paulus, In capite

1. b. 10.

libri scriptum est de me, ut faciam voluntate tua Deus meus, volui, & facta, Oblatus est quia ipse voluit. Potuisset igitur Deus absque Christi passione attrito dare gratiam, qua posset pro peccatis satisfacere. Quod si non

*3. articu-
lus in qui-
bus con-
stat satis-
factio.*

obligasset hominem, nisi ad decalogum, potuisset indebita exhibere. In quibus vero potissimum consistat hæc peccatorum satisfactio, Consistit utique regulariter in actibus, vel passionibus afflictivis. Patet ex Psalmista, La-

Piere. 6.

borati in gemitu meo, &c. Hieremias, Erudire Hierusalem &c.

*Hieremi-
as in sub-
sequenti-
bus in fin. c. 6.
ad Galat.*

Hæc autem crudelitio fieri debet per satisfactionem, ut patet ex Hieremia illo loco, Filia populi mei induere cilicio, & ex diuo Paulo, Qui Christi sunt &c. Mor-

5.

tificate membra vestra &c. Cul-

Colossen 3.

pa. n. per poenam, autore Boe-

Matth. 15.

tio, rectificatur. vnde Matthæus

*3. articu-
lus in qui-
bus con-
stat satis-
factio.*

Si quis vult venire post me &c.

*3. articu-
lus in qui-
bus con-
stat satis-
factio.*

Terre autem crucis, est penis pro peccatis satisfacere, quemad-

*4. articu-
lus in qui-
bus con-
stat satis-
factio.*

modum & Christus sua cruce

Heb. 12.

satisfecit pro eisdem. Vnde Apo-

Heb. 12.

stolus, Si tamen compatimur, ut & conglorificemur. Eadem quoque satisfactio disciplina

Heb. 12.

vocatur, ut patet ex illo Hebreo- rum, Quod si extra disciplinam

Heb. 12.

&c. Isti autem poenales actus sunt displicentia, seu tristitia pec-

cati. Psalmista, Quia cinerem tanquam panem manducabam &c. Patet in Niniuitis, Confessio auricularis, seu verecunda sublequens, quæ est confusio adducens peccatum. Ambrosius, Si vis iustificari, confitere delictum, Tunc nexus soluit criminum, Tunc verecunda confessio peccatorum, oratio, ieiunium, & elemosyna. Quod autem floribus satisfacere debeamus peccatis, aduersus hereticos probatur ex Luca, Filie Hierusalem &c. & ex Petro, Lucas Christus passus est &c. Ibi vestigia eius. Vestigia hæc sunt illa de quibus apostolus. Adimpleo &c. Christus item flevit super peccata Iudaorum, Videns civitatem &c. Quare etiam peccator propria non desinit peccata? Possumus nihilominus alio actu, quam poenali, peccatis satisfacere, feruenti videlicet Dei dilectione, ad exemplum Mariæ Magdalene, ut apud Petrum, Charitas operit multitudinem peccatorum, non ratione culpe, cum amplius non insit, sed ratione poenæ. Non autem correspondet propria seu determinata satisfactio in in specie, aut in numero tali quocumque mortali peccato. Nam contritione satisfieri potest cui dat poenitentiam liber mortali peccato. vnde illud Deuteronomio, Cum tu quesieris dominum &c. illud Psalmista, stes, Cor contritum &c. Itæ, in spiritu humilitatis, & animo contrito suscipiamur a te. Et vnico actu potest quis omnia simul detestari peccata, ut Manasses dicebat, Peccati super numerum arenæ maris, & Psalmista, Multiplicatae sunt iniquitates meae. Verumtamen ut hæc sufficiens sit, debet esse intensior, quam si esset solum vnus peccati, aut paucorum.

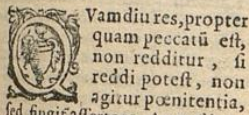
Super quantum lib. Sententiarum. 77

rum. Quod si remissa fuerit, ad datur et uniuersum, oratio &c. & equi ualebit intentio. Vnde Ambrosius. Reperit quosdam sulcasse vultum lachrymis (vt de Petro legimus apud Clementem) & corpus strauisse calcantibus.

DISTINCTIO. X V.
Questio II. pag. 443.

Utrum alienum datinens ad restitutionem teneatur.

RESOLVTIO.

Vam diu res, propter quam peccatum est, non redditur, si reddi potest, non agitur poenitentia, sed fingit affectore Augutino: No enim dimittit peccatum, nisi si restituitur: ablatur, vt est in decreto. Huc accedit illud Exodi, Si quis furatus fuerit. Et preceptum iuris natura. Qd tibi oderis fieri, tu facies &c. Et pleraq; alia loca. Sed vt plane noueris, qd in iuste te aliena detineat, & proinde restituere debeat, obserua varias reru esse translationes, & que desiderat vt iuste fiat. Tria perinde hic obseruamus. Primum vnde sint reru dominia distincta, vnde hoc dicat meus, & illud tuu. Secundo quo dominia primo distincta iuste transferant. Tertio quo quibus restituere teneatur. Quantum ad primum, lege natura, vel diuina no sunt reru dominia pro statu innocentie distincta. Quia pro eo statu communis eoru vltus plus proderat ad pacificam conuersionem, & necessariam sustentationem, quam reru occupatio: Pro-

pterea qd nullus receperet, nisi sibi necessaria, & que necessaria alijs fuissent no occupasset. Post lapsum aut, illud preceptum legis natura, qd omnia forent nostra, reuocatum fuit, dicente Domino Ade, In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Quia subinde bona esse communia, obesset conuictui pacifico, & necessarie mortali sustentationi. Quia cupidus, & mali sibi vltra necessaria agglomerarent, Et fortiores alijs vini inferrent. Sicut legit de Nem broth, qd esset robustus venator cora domino, id est hominu oppressor. Vnde Psalmista, Qui deuorat plebem meam sicut elea panis. & Iacobus, Nonne diuites opprimunt vos. & Ilaia, Vt qd conpresserunt leges iniquas. Quamobrem Aristotelis politia, qd no sint omnia communia, melior est quam Socratis tenentis oppositum, secundum illu statum, que philosophus reperit hominibus. Reuocato aut tali precepto, prima dominioru distinctio iuste fieri potuit a lege positua, iusta, lata a patre, vela principe, & cointate iuste regere. Et ita factu esse, est vero simile. Na in Genesi legimus, qd a tribus filijs Noe diuisa sunt insule gentiu in regionibus suis, quaque secundum linguam suam, iuxtaque familias suas in nationibus suis, & ibide ab his diuisa sunt gentes in terra post diluuium. & Hieronymus in questionibus Hebraicis, Sem Asiam occupauit, Cha Africa, & Iaphet Europam. Hoc modo Abraham fecisse cum ipso Loth legimus. Quantum ad secundum, translatio reru fieri potest dupliciter, vel quantum ad dominium, vt fit in emptione & venditione, vel quantum ad vsum

tan-

Genes. 3.

Genes. 10.
Psalm. 13.

Jacobi. 2.
Esa. 10.
Lib. 1. Politicorum.

Genes. 10.

Genes. 19.
Reru translatio qua fit.

tantum, vt in mutui datione, & translatio dominij bifariam fieri potest, vel auctoritate publicae principis, vel legis, vel auctoritate priuata ipsius domini re possidentis. Quod si translatio dominij fiat auctoritate legis iuste, iusta est, sicut fit in praescriptione, & usucapione, quae quidem est acquisitio dominij per continuationem possessionis per

Prescriptio & usucapio.

tempus a lege definitum. Prescriptio in immobilibus, vt agro vel vinea, &c. Usucapio in mobilibus. Et hanc legem iustam esse pater, quia secus acciderent lites & contentiones inter ciues, quas sedare esset impossibile, propter defectum probationum sufficientium, & hoc esset perpetui odij inter litigantes seminarium. Si autem translatio dominij fiat auctoritate priuata personae rem ipsam possidentis, hoc fit bifariam, vel donatione, quae est translatio rei mere liberalis, cum nihil expectatur ab eo cui datum est, vel contractu, in quo quidpiam ab altero accipitur.

Donatio iusta.

Donatio vt fit iusta requirit. Primo, quod donans liberus sit, & non coactus. Secundo, quod recipiens velit id iuste recipere, defectu cuius Franciscano nequit dari pecunia. Tertio, quod neater aliqua prohibeatur lege. Idcirco filius familias, seu qui nondum est emancipatus absque parentis consensu, nec monachus absque Abbatis consensu dare potest. Nec visitantes a visitatis munera accipere possunt,

Extra de consensu l. tractus autem, quibus rerum dominia transferuntur, tripliciter fieri possunt. Primo commutatio rei vtilem pro alia re, etiam sic vtili, vt si vinum fru-

mento commutetur, &c. & vocatur rerum permutatio. Secundo exhibendo pecuniam, seu nummismata pro alia re commoda vitae humanae, vel contra. Cuius enim esset difficile res hominibus necessarias immediate commutare, idcirco inuentum est medium (nempe nummismata) vt ait Aristoteles, quo facile talia commutarentur, & vocatur is contractus emptio, & venditio. Tertio fit exhibendo nummismata pro nummismate, & dicitur mutui datio, & mutui acceptio. Vt autem praedicti contractus recte fiant obierunt. Permutatio est iusta, cum domini rerum in earum permutatione sine fraude seruant aequalitatem valoris in commutatis, secundum rectam rationem. Vnde, Ne fraudem feceris, debet enim cauere, ne sit tibi fraus. Primo in substantia, vt non permutetur aurum cum pro auro, aqua pro vino. Secundo in quantitate, siue rei quantitas mensuretur potest, vna, sextario, modio, aut alia quauis mensura, seruetur illud Leuit. & illud Deuter. Nolite facere iniquum quid in iudicio, in regula, &c. Tertio in qualitate, vt non exhibeatur putridum pro puro, aut corruptum vel infirmum, tanquam sanum. Et haec omnia probantur in Decretalibus, Qui occasionem dantur, si dat, damnum dedisse videtur. In eiusmodi enim fraus committitur, quia commutans non commutaret, nisi crederet aliam substantiam, aut alterius quantitatis, vel qualitatis recipere. Est etiam aequalitas valoris secundum rectam rationem seruanda, quia habet Aug. vili vel leuare, & eare velle vendere.

re vera vitium est. Vnde in Prou. Malum, malum est, &c. Illa autē aequalitas non consistit in indiuisibili, quia impossibile esset ad illud pertingere, sed in quodam medio, quod quandā habet certitudinem, intra quam in quocunque gradu circa extrema iuste sit commutatio. Hæc autem latitudo, vel ex lege positua, aut ex consuetudine innotescit. Lex enim rescindit contractum, vbi contrahens decipitur ultra dimidium iusti pretij, tamen infra illud, si aliunde appareat iniustitia, restitutio fieri debet. Quandoque etiam relinquitur ipsis commutantibus, vt seruato illo præcepto iuris nature, Quod tibi oderis fieri, vide ne alteri feceris, mutuo sibi donent excessum. Sicut autem est de permutatione, sic etiam dicendum de venditione & emptione, mutui datione, conductione, & locatio ne. Et in his omnibus obseruanda quoque tres ille conditiones de donatione. Et obserua quod is, qui indiget re sua, ex cuius venditione, aut permutatione magnum incurrit damnum, potest illam carius appetiari, vt seruet se indemnem, non autem si emens ex illa magnum assequitur commodum. Nam propterca res nō est in se pretiosior.

¶ De datione mutua pecunie.

RESOLVTIO.

DAns autem pecuniam mutuo nihil præter sortem, vt mutui recipere potest, iuxta illud Matthæi, Mutuum date, nihil inde sperantes. Ratio vero est, quia

pecunia suapte natura nullum proferit fructum, secundum illud Aristotelis: Contra naturam est, quod nummus pariat nummum: Sed tantum prouenit fructus aliquis ex alterius industria, que quidem non est eius, q pecunia concedit, quare nequit de aliena industria commodum recipere. Exciipiuntur tamen duo casus in genere. Quādoq; enim licet recipere ultra capitale ex pacto, quandoque non ex pacto. Ex pacto tripliciter. Primo ratione poenæ conuentionalis: Verbi gratia, Socrates indigens sua pecunia ad negotiandum, dat eam commodato Platoni vsque ad certum diem, adijciens poenam conuentionalem, videlicet quod nisi eo die restituat, reddet decem libras, aut aliud premium ultra capitale, pro damno, quod ipse incurret. Hoc, inquam, licitum est, dum tamen nō fiat in fraudem vsurarum. Signum autem quod non fiat in fraudem vsurarum est, quando mercator præligeret pecuniam sibi reddi præfixo die, quā in crastino cum poena adiecta. E contrario autem quando mallet diem præterire, & quando probabiliter scit debitorem esse pauperem, qui non poterit die præfixo restituere. Item, si habuerit infortunium aliquod, ratione cuius nō sit soluendo, & creditor non multum patiatur damnum. Secundo ratione interesse, hoc est, quando creditor incurrit notabile damnum, propterea quod debitor præfixo tempore nō restituat pecuniam, tunc enim debitor in foro conscientie damnum recompensare tenetur, & istud etiam cum pacto fieri potest. Exempli gratia. Probus mercator

r. Politia.

In mutui datione licet ultra sortem recipere.

cator iuste, & vtiliter pecuniam suam mercantijs exponere paratus, & malens id quam pecuniam suam mutuo dare, requisitus tamen dat eam commutato proximo indigenti, cui interesse quod pati noller patefacit, isti licitum est vsque est interesse refusionem & incrementum ultra sortem recipere. ¶ Tertio quando vtrumque, nempe capitale & lucrum sub incerto ponitur, quod non videtur magis mutabiliter in fauorem dantis, quam recipientis: Tunc enim ultra sortem, ratione verisimilibus, recipere aliquid potest, quod probatur ex iure canonico.

Ext. de usuris. c. fat. ita in proposito sine pacto Naugan
 Quia sicut ille dubium excusat, ita in proposito sine pacto etiam ultra sortem recipere potest ratione gratitudinis mutuarij præstimate. Exempli gratia, ipsius mutuarij liberalitatis vires repensari præcognoscitur benevolentia, non tamen huius retributionis vi mutuatur: Immo hoc circumscripso mutaretur sic mutans, lucrumque sperans futurum non prauitate vsure inficitur. Mutuat enim nihil inde, (id est vi mutui) sperans, & ita in mutuo sperat lucrum, & non mutuatur propter lucrum. Solus enim animus sine pacto verba li, aut alio signo æquivalenti ostendere debitori, quod creditur non mutuo daret sine spe lucri, non facit recipientem ultra sortem habere alienum, & ex consequentia si ad restitutionem.

¶ De mutui ratione rerū venalium.

Resolutio Notanda.

Rædicta ostendunt quid iustum & iniustum sit in commutationibus factis. Sed cum obferuntur commutationes non statim sunt quid iuris? Respondeatur quod propter prædicta hæc duo obseruanda sunt. ¶ Primum quod commutans non commutet vel vendat tempus, quia suum tempus non est. ¶ Secundum non sic agat, ut ipse sit tutus semper, vel in pluribus quod lucrabitur, & damnum omnino in alteri, cum quo commutat, reiciat. His modis patent multi casus, verbi gratia, quando frumentum datur commodato in festo Natiuitatis domini, si mercator erat tunc venditurus, & dat commodato, magnam facit cum proximo misericordiam, quia expectat solutionem. Si autem magis vult pretium, quam tunc vendatur, est usurarius, quia vendit tempus. Si autem non volebat vendere frumentum in Natiuitate domini, sed aliàs cum venderet certum pretium, vel non, si determinet certum pretium, sicut res tunc valet, facit misericordiam. Si vero assignet maius pretium quam tunc valeat, non tamen adeo immoderatum, cum sit verisimile quod tempore solutionis aliquando magis, aliquando minus venditur, ratione dubij excusatur, quia non agit contra prædicta. Si autem determinacionem pretij ex valore futuro illius rei pedere relinquat, aut ergo dat eam pretio, quo ven-

Est etiam

Est etiam

Est etiam

Est etiam

Est etiam

Est etiam

Est etiam

venditur tempore solutionis determinato, aut alio tempore, in quo non cōsuevit communiter res plus valere, q̄ tempore, quo dat rē suam, & tunc misericordia facit, quia subleuat indulgē-
tiam, & alter non habet damnū. Sed si voluerit pretium sic esse indeterminatum, vt sit securus de lucro, & alter de dāno, vtputa si dixerit, Dabis mihi pro hoc frumento quantum venditur carius inter festum Natiuitatis domini, & Ioannis Baptiste, vltari-
us est, peccans contra secundā conditionem prādictarū. Sic dices de consimilibus.

¶ De negotiatoribus.

Resolutio notanda.

IN negotiationibus mercatorij, vltra prādicta, duo sunt obseruanda. Primo q̄ talis commutatio seu res, quam venalem habet, sit Reipublice vtilis. Expedit enim vt sint mercatores, qui res quibus vna patria indiget, aliunde adferāt. Præterea & q̄ sint aliqui, qui veniales res cōseruent, vt a ciuibz, cū indiguerint hīs possint. Hinc collige eos peccare, qui vendunt psonas, aleas, taxillos, & alias vanitates indifferenter. Peccāt, & qui ea faciunt, quia vt in pluribus hoies illis abutunt. Intellige hoc (ne consejas aliquē ī desperationē) de his qui exhibent hmōi res eis, quos sciunt abufuros, & de his, qui praua intentione hæc faciunt, videlicet, vt hoies abutantur eis, secus exculari possunt, propterea q̄ taxillis, licet aliquā bene vt, & in donum sinem.

¶ Secundum, quod mescator iuxta suam diligentiam, prudentiā, & sollicitudinē, ac pericula accipiat lucrū. Rō est, quia vnūquemque in opere honesto seruientē Reipublice oportet de suo labore viuere. Dignus est. n. operari mercede sua. Quis, n. plantat vineā, &c. inquit Paulus. Item potest habere rationē suæ industriæ, quæ magna requiritur ad deferendas, & conseruandas merces. Insuper etsi incurrit aliqua damna, vt si amiserit nauē onustam mercibus in mari, aut terra, &c. Et pp hæc infortunia pōt carius vendere, vt vt possit quadātenus rescire, q̄ amisit. Ex his facile est videre, plerq; esse negotiatores vituperabiles, vt pte illos qui nec transferunt, nec conseruant res venales, nec eorum industria meliores fiunt res ipsæ. Tales dñt gallice Regratiers, & dicuntur proprie monopolē. Huiusmodi essent excludendi a republica, quia sunt causa, q̄ res carius emantur.

Seco, in 4. pag. 454.

Et de monopolis.

¶ Restitutio quomodo fieri debet.

Resolutio notanda.

Vantum ad tertium articulum, quinque sunt consideranda. Primum, cur restitutio est facienda: Deinde quis restituere tenetur: Tertio quid: Quarto cui: Quinto quādo, & qualiter. ¶ Primum cur restitutio sit facienda, vtique propterea quod, sicut auferre alienum est mortale, quia contra præceptum secundę tabulę: Nō furtū facies, ita tenere alienum

Resolut. 4.

F in

Quis.

inuito domino, & per cōsequē debet statim reddere actū, vel effectū, cum fuerit illi opportunum, secus penitentiam fructiferam agere nequit. ¶ Secundum, quis restituere debet & teneatur, patet his verbis

In iſto, conſilium, conſenſus, palpo, recurſus,

Participans, mutui, non obſtans, non manifeſtans.

Omnes iſti generali nomine fautores appellātur, & tenetur quilibet inſolidū restituere, si sine suo favore non fuisset res ablata, aut nō detineretur. Secus autem iſm teneatur de his, q̄ habuerunt ſatisfacere, vel damnum, quod ipſi per ſe, vel ſuos intulerunt, reſarcire. Quod si vnus in ſolidū ſatisfecerit, alij nihil debent damnificatio, ſed quilibet pro rata portionis, q̄ ei contingit, ei qui ſatisfecit restituere tenetur. Hęc vero aſtruuntur ex ca-

*Can. notū.**2. q. 2.**Rom. 1.**Quid.**Ex. de re**ſp. C. tñ**Gramis.**Exod. 23**Qui.*

nōne. Notū, vbi dicitur quod facientē & ſcientē par pena contingit, quod deſumptum eſt ex illo Pauli, Non ſolum qui faciunt, &c. Item qui occaſionē damni dat, damnum dediſſe videt. ¶ Tertiū, quid reſtitui debeat. Profecto res ipſa cum fructibus ex ipſa perceptis, & damnis, quæ per eius abſentiam domini reī paſſus eſt. Deductis ſc. ſp. C. tñ expenſis, quæ fiunt gratia fruſtuū congregandorū. Vnde in Exodo: Si quiſpiā laſerit agrū, vel vineam, &c. & in Leuitico, Ipſum quod accepit damnum reſtituet, &c. Hoc tamē intelligitur, si res ex ſe erat fructifera, quia non tenetur fructum reddere, qui ex induſtria videntis illa re prouenit, quemadmodum si res detenta, fuerit pecunia. ¶ Quartum, cui reſtitutio facienda ſit:

Hand dubie illi, cui damnum illatum eſt, aut eius propinquis, si mortuus fuerit, aut adeo diſſet, vt non expeſtetur venturus, vel maiores fierent expenſæ, quam damnum illatum ſit. Si autē ignoretur damno affectus, & eius p. quinquē, & non poſſit ad eū ſine maioribus expenſis mitti, reſtitutio tunc facienda eſt pauperibus pro eius anima, reddēdo ſpiritualiter, quod temporaliter reddi nequit. Vnde illud Numeri: Homo cum mortuus fuerit, &c. Et poterit ipſe conſilio viri probi illud pauperibus diſtribuire, quia dare poſſet conſeſſario, qui infideliter legeret. ¶ Quintū, qñ ſit facienda reſtitutio dubio procul ſtatim, & cū primū fieri pōt debite, quia non licet aliquo tempore rōnabiliter inuito domino alienum detinere. Poſſet tamē caſus euenire in quo differenda eſſet reſtitutio, vt ſi foret in præiudiciū communitatis. Nam bonū cōe debet præferri particulari: vel in præiudiciū ipſius recipientis, vel ſi actu ludere, aut eſſet prodigus, &c. vel vergeret in maximum incommodū, vel infamatio nem reſtituentis. Damnificatus enim debet præferre famā proximī, & illius maximum damnum modico lucro, quod ipſe ſtatim obtinere poſſet. Quocirca grauiffime delinquant diuites, qui pauperes cogunt ſubito ad debitorum ſolutionem, licet non indigeant. In his ergo caſibus nō tenetur quis mox reſtituere, ſed ſufficit q̄ animo id proponat facere, eū illi fuerit opportunum ſine fraude, quia Deus ſeruat renes, & corda. Ex his quæ manifeſtū euadit, q̄ quando ablato rei ſuit occulta non

tenc-

teneretur ablator se prodere, aut per seipsum restituere, sed per confessarium, cum crimen est detectum, aut aliam personam fidelem & secretam cui fidat, & potest differre quoadusque nactus fuerit hanc opportunitatem. Insuper quando quis præ paupertate nequit restituere, tunc excusatur, tenetur tamē postea, si peruenit ad meliorem fortunam, restituere. Probatur ex l. de f. r. can. si, si non in totum, saltem in parte, prout poterit, l. de h. c. habita ratione ne egeat, quia non est fraudandus quotidianis alimentis, ut ibi probatur.

lucratur eo modo, quo taxillorum, vel alearū ludus prohibitus est, tenetur enim quosdam restituere, potissimum quoniam lucrat ab his, qui rem suam alienare nequeunt, ut pupilli, furiosi &c. Et qui ex cupiditate lucrandi protrahit aliū ad ludum, aut vi, dolo, vel nimia importunitate. Item qui fraudulenter lucratur, etiam si fiat eo modo, quo ludus non est prohibitus, tenetur talibus restituere. Quia huiusmodi res suas alienare nequeunt.

DISTINCTIO. XV.
Quæst. 3. Pag. 461.

¶ De ludo.

Astringiturne restitutioni, qui alio-
ri damnum dedit.

Resolutio notanda.

RESOLUTIO.

Ludus aleæ generali-
ter dicitur omnis
ludus, qui fortunę
viribus innititur.
Prohibetur autem
iure civili (ne videlicet fiat in
pecunia, seu ex cupiditate) & Iu-
re canonico, ubi sic habetur, Episco-
pus, presbyter, aut Diaconus aleæ,
aut ebrietati deserviens, aut de-
linat, aut inde dānet, id est, depo-
natur, similiter & laicus. Qui igitur
tali ludo ex cupiditate deser-
uit mortaliter peccat, (cū tales
penę non sint imponendę, nisi
pro gravi crimine) potissimum
si ita traxerit in consuetudinem.
Secus, si quis nō ex cupiditate,
sed pro recreatione, aut ut tedium
& militiā a se repellat, luderet.
Hoc enim modo conceditur talis lu-
dus pro cōi cōmodo faciendo,
& qui hoc modo lucratur, non te-
netur restituere, maxime quoniam p-
ciens non notabiliter dānificat,
habita rōne sui status. Qui vero

Ubi anima ipsa asserit *Matt. 5.*
tore Christo, Noli- *Satisfa-*
te timere eos, &c. *Ationi a-*
in corruptibilis sit, *stringitur*
nequit sane vnus al- *qui alium*
terius ledere quantum ad sub- *in corpore*
stantiam, & naturalia, nisi per ac- *aut in ani-*
cidens, & quantum ad vltimū potē- *ma lais.*
tiarū, ut puta verberibus caulan-
do manū, aut inebriando homi-
nem. Deinde & quantum ad bo-
na accidentalia, quę sunt virtutes,
quia videlicet retrahit eū a bo-
nis moribus, & pellicit ad vitia,
quibus animę virtutes corrup-
puntur, iuxta illud Apostoli: Cor-
rumpunt bonos mores colloquia
praua, & illud Matthæi: Vgmun-
do a scandalis, &c. Vg vobis vnū *Matt. 16.*
pſellitā, &c. Et rursus illud Apo- *Matt. 23.*
stoli: Noli cibo perdere, &c. & il- *Rom. 14.*
lud, Peribit infirmus, &c. Aut
proximū impedit ab acquisitio-
ne virtutū, & ad salutem neces-
sariorum, secundum illud Mat- *Matt. 23.*

thai, Vt qui clauditis regnū celorum, & Luca, Tulisti clauem. Hoc autem damnum directe, & immediate inferri nequit, cum peccatum omnino sit voluntarium, Sub te erit &c. Nulla creatura, &c. Peccatum vobis nō doctum, &c. Deus ab initio, &c. De vera. Perditio tua ex te, &c. Accedit Galg. c. 14. huc beatus Augustinus dicens peccatum non posse esse, nisi voluntarium. Sed indirecte, inducendo videlicet alium ad actus (suo consilio & persuasione) quibus virtutes corrumpuntur, aut impediendo easdem generari. Et is vtique restitutioni ascriptus est: Debet enim primū persuadere homini respiciētiā, inducere ad virtutes oppositas: Deinde debet alios rogare (salua proximi bona fama) vt eīdem persuadeant meliorem vitam, si ipse id efficere nequeat. Tertio debet pro eo orare, ac aliorum preces hac causa procurare. Et quanto hac anima bona pręstat corporis, & fortunę bonis, tanto tenetur quis amplius ad eorundem reparationem, & cauere ne in his proximo incommode, Quia voluntatem semel allecā vitij, vix poterit retrahere ad meliora, & virtutes, iuxta illud Ad Th. 3. Pauli: Hereticum hominem, &c. Ladens in corpore. Quantum vero spectat ad corporis incommoda, si vltimū intulerit damnum, mortē videlicet, vel aliud citra mortē, si pro hac re lex talionis statueretur, iusta profecto esset. Quia vix homini aliquo dāno in corpore affecto, pōt bonis fortuna satisfieri, cū hac illis longe sint inferiora, secundum illud Matthai, Matt. 6. Nonne anima, &c. Nec propterea Iudaizare dicemur Christiani, cū hac talionis lex si foret

instituta, non obseruaretur, propterea qd a Mose esset olim sancita sed quia recenter sancita a Principe Christiano. Est autem instituta duntaxat pro homicidio in pleriq; politis. Quia morē optime, & securius ageret homicida, si paritūtur mortē sustineret, cū lex illa conformis sit iuri naturę, legi Moisaica, & Eūg. Gen. 4. gelicę, Oīs qui acceperit gladiū, &c. & si ea lex non fuerit contrā Exod. 21. tuta, optimum erit homicidę exponere vitam propriā pro cā iusta, vt contra inimicos fidei. Veruntamen hoc non est necessariū (licet sit melius) quare si noluerit quouis modo discrimini mortis sese exponere, debet in bonis spiritalibus satisfacere defuncto, orando videlicet pro illo, & procurando aliorū orōnes. Deinde debet nutrire familiam defuncti, & amicis providere, nō secus atq; ipse defunctus faciebat, & quātū verisimile est defunctū (si vixisset) instruere liberos, & filias nuptui tradere, quō verisimile est defunctū fecisse. Quā grauis vero debeat illis imponi penitentia, vide Gratiani decretum, Displicet. n. ipsi sep. Deo supra modum homicidiū, Gen. 9. quippe qui voluerit bestia, quę hominē occidisset interficī, & 1. Petri. homicidam voluntarium non habere refugium, & respicit templū adificandū ab homicida David. Is vero, qui aliud pter mortem intulit proximo dānū in corpore, siue remediabile, siue non, debet primum soluere expensas omnes pro curatione corporis illius exponēdas, vt patet ex Decretalibus, quod de iumptū est de libro Exodi. Deinde tenetur eidē oīa rependere damna quę incurrūt, & incurret impollec-
tū

rum ob hanc lationem. Quocir-
ca si illi præciderit membrum
aliquod, aut graue vulnus infir-
merit, adeo ut non possit sibi, &
familia suæ acquirere, aut ami-
cis victum, ut prius faciebat, te-
neatur, qui cum læsit omnibus
his ea præstare, quæ alius verifi-
citer præstitisset. Postremo
debet & illum in hac afflictio-
ne consolari, ad quod etiā alius
ex præcepto dilectionis proxi-
mi strictus esset. Et in his est
habenda maior ratio diuitis, quā
pauperis, cæteris paribus.

DISTINCTIONIS XV.

Quæst. III. Pag. 466.

*Utrum teneatur ad restitutionem
qui alterum infamauit.*

RESOLVTIO.

Infamare alterum
quis potest trifor-
mam. Primo fal-
sum crimen impo-
nendo, quod pluri-
bus modis fieri potest. Primo
verbis manifestis, ut accidit Io-
seph, & Susannæ. Secundo ver-
bis artificiosis, ut fit in cõtile-
nis. Tertio signis, quā digito oñ
dicitur quispiam, quā est suspicio
furti, aut alterius criminis.
Quarto scripto, aut libello.
Quicumque autem aliquo illo-
rum modorum proximum sug-
gillauerit, dēt retractare verbu
eo modo, quo ipsi infamauerit,
si publice, publice, si corā duo-
bus, corā duobus, &c. Secus nõ
seruaret iustitiā, cuique reddē-
do quod suū est. vnicuique vita
bona necessaria est, proximo bo-
na fama, vñ Paulus, Siue osten-
sione estote, &c. Nec oportet co-

queri, quod talis hoc agendo se-
infamet, ostendens se calūniatorē,
quia iam iniuste retinet sibi bo-
nam famam, quæ iuste debetur
infamato, quare eidē dēt resti-
tuere. Sin vero non imposuerit
proximo crimen, sed murmurau-
erit de illo dumtaxat, aut retu-
lerit se ita audiuisset, proculdu-
bio, nisi ex modo referēdi indicet
maiorē certitudinē, quā ex cõtē
relatione conciperetur, non est
infamat, neque ad restitutionē
astringit, quia nec audientes de-
bent illi assentiri, Nam qui cito
credit, leuis est corde. & nõ solū
ille reus est, qui falsum de alio
profert, sed et is qui aurem cito
criminibus accommodat. Ni-
hilominus ad euitandū pusillo-
rū scandalū, qui proueniunt ad
credendum mala de proximo,
oportet ab his cauere, quia qui
non offenderit in verbo, hic per-
fectus est vir. Deinde cõtigit
infamare proximum, verum cri-
men, sed in occultu ei publice
imponendo, & tunc nõ teneret
formaliter verbū retractare, ne
mentiatur, sed hoc modo, aut cõtē-
mili debet satisfacere dicēs, nõ
existimetis hunc esse furē, male
enim & inconsiderate hoc illi
imposui, Tertio quis infamat
proximū negando verū crimē,
sed occultu publice sibi imposi-
tū, quia sic insimul ab eū calū-
niat. Et talis non debet retracta-
re quod negauit, sed debet per-
suadere alijs ne habeant talem
pro calumpniatore, quia dece-
pit fuit. Consimiliter est dicē-
dum, si index eum urgeat ad fa-
rendū tale crimē, verumtā subin-
de, quia bonariū mentiū est cul-
pam agnoscere, vbi nõ est opti-
mū erit eū de hac negatione
distincte, tanquā de facto, de quo
F 3 igno-

Ecclesi. 29.

Iacob 3.

ignoratur mortale ne sit, an veniale poenitere.

DISTINCTIO. XVI.

Quæst. I. Pag. 470.

An contritio, confessio, & satisfactio sint partes poenitentia.

RESOLVTIO.

Poenitentia partes.

Poenitentia sæpius pro sacramento accipitur, videlicet pro absolutione sacramentali a sacerdote iurisdictionem habente collata. Aliquando vero non est sacramentum, sed virtus: & quædrifariam accipi potest. Primo pro virtute habituali, seu pro habitu, quo quis propensus est ad eliciendum velle vindicatiui sui peccati. Secundo pro actu elicitio a tali habitu, quo quidē actu, quis vult vindicare suum peccatum. Tercio pro actu imperato ab ista volitione vindicandi peccatum suū, & talis actus est nolle peccasse, supponens considerationem peccati, & de testationem ipsius. Quarto accipitur pro poena consequente hunc postremum actum, pro tristitia videlicet. Hæc autem quatuor adinuicem distinguuntur, cum separari, & vnum absque alio, & contra consistere possit. Porro contritio, confessio, & satisfactio non sunt partes poenitentia virtutis, sed poenitentia primo horum quatuor modo accepta, cum hæc sit simplex forma, deinde & quid permanens. Illa autem esse habent in fieri. Insuper confessio, & satisfactio sunt quædam externa. Is autē habitus voluntati inhæ-

ret, nec sunt deinceps partes poenitentia: secundo modo accepta, quia & hic actus simplex est, & elicitus a voluntate. Illa autem sunt actus imperati. Sed si capiat poenitentia tertio modo, nempe pro causis proximis poenæ, quam vindicatur peccatum, vel quarto modo, videlicet pro poena, per quam vindicatur peccatum, tunc utrique hæc tria sunt partes poenitentia, quod sanctificatio ostenditur. Poenitentia enim sic accepta est quædam punitiva iustitia, quæ spectat ad commutativam iustitiam, quippe quæ commutat culpam in poenam, non secundum æqualitatem rei (quia illa non est medium iustitia secundum Doctorem) sed rationis, & id iuxta legem, secundum quam culpa venit puniendā. Lex autem Evangelica, iuxta cuius præscriptum peccata sunt puniendā, tres præscribit poenas, vnam interiorem, videlicet contritionem, seu compunctionem, de qua in Deuteronomio, Cumque quaesieris dominum &c. Et apud Iosephum, Scindite corda vestra, &c. Psalmistā, Confitebor tibi Deus spiritus contritus, &c. Iaiam, Ad quem reuertamur, &c. Mattheum, Beati qui lugent, &c. & Paulum, Gaudeo quod contristati, &c. Duas autem exteriores, videlicet erubescētiā, & dolorem: unde apud Hieremiam, Noluit erubescere, & Erubescere nescierunt, &c. Ezechielem, Confundimini, & erubescite. & Sapientē, Est confusio adducens gloriā, &c. & gratiam, & afflictionem conuertit, &c. & Iosephum, Conuertimini ad me, &c. Et Mattheum, Facite dignos fructus poenitentia, &c. In Deuteronomio, Pro men-

lura

Item. 4. fura delicti erit plagarum modus, &c. Apud Barruch, Sicut fuit sensus vester, &c. Atqui istarum trium penitentiarum ista tria sunt causae immediatae, scilicet contritio causa tristitia, confessio erubescitiae, satisfactio doloris, siue afflictionis corporis. Quare subsequitur illa tria esse partes penitentiae tertio modo capte, videlicet pro causis penarum, per quas peccatum est puniendum. Consimiliter si penitentia quarto modo accipitur, & illa tria possint dici partes illius, nam saepius sortiuntur nomina suarum causarum, ut tristitia dicitur contritio, opus penae satisfactio. Magis proprie tamen dicuntur partes penitentiae tertio modo acceptae, & poenitentia quarto modo dicitur confluere, seu integrari ex tribus poenis. Poenitentiae vero quae est sacramentum, non sunt partes. Nam ea uti alia sacra suo verbo, suo item elemento sacramentali, tanquam suis partibus essentialibus constat. Insuper contritio est quid insensibile, sacramentum vero signum sensibile. Deinde sacramentum esse potest absque satisfactione. ergo non est pars illius, nec est confessio, quia fit a penitente, Sacramentum autem penitentiae a solo sacerdote conferri potest. Nihilominus haec tria requiruntur necessario ad debitam huius sacri susceptionem. Si enim quispiam absque displicentia accedat ad sacramentum, iniuriam illi facit nec potest sacerdos absolueret, nisi confessum. quatenus est penitens adaequatur effectum Sacramenti, requiritur satisfactio, ut amplius in subsequenti bus haec probabuntur.

DISTINCTIO. XVI.

Quaest. II. Pag. 474.

Utrum expulso culpa, & infusio gratiae sint una mutatio.

RESOLUTIO.

Remissio culpae, & infusio gratiae non sunt una mutatio, gratia in cum fieri nequeat fusio non quod vnum & idem sunt una mutatio. multiplicitate & non multipliciter, quia duo contraria non possunt de eodem verificari. Sed in habente plura peccata, quam ei dimittantur, sunt plures remissiones, & una gratiae infusio. Deinde haec potentia Dei absoluta separari possunt ab invicem, quare non sunt una & eadem mutatio, veruntamen non sunt duae mutationes reales, quia licet gratiae infusio sit realis mutatio, quia per illam acquiritur forma realis spiritualis gratia, non tamen remissio culpae est ratio realis, Quia non dicit nisi priuationem obligationis ad poenam aeternam, & haec obligatio non est quid reale, sed solum relatio rationis. Quod si dixeris non esse transitum de contradictorio in contradictorium sine mutatione rei, & non sufficit mutatio rationis, quia omnis mutatio rationis ad realem reducitur. Respondetur, quod quamvis non possit esse transitus de contradictorio in contradictorium respectu voluntatis creatae absque mutatione obiecti rationis, nihilominus, & voluntate divina potest esse transitus de contrario in contrarium, sine quacunque mutatione, & in voluntate, vel

in obiecto. Exempli gratia, sit Petrus per totam aliquam horā in peccato, & in fine horā remittatur illi delictum, tunc Petrus de obligato ad poenam ad non obligatum, per hoc quod Deus vult eum pro hora prima esse dignum pena aeterna, & secunda hora non vult eum esse dignū ea pena aeterna, ille transit nō est, q̄ in Deo prima volitio precedat, & secunda sequatur, immo utraque est aeterna. Nam ab aeterno Deus voluit Petrum in prima hora esse dignū pena aeterna, & in secūda nō esse dignum. Vnde ex parte Dei non est mutatio, nec etiam ex parte Petri, licet de obligato fiat non obligatus. Quia non potest obiectum in quo est respectus rationis mutari mutatione rationis, nisi aliud obiectum mutetur mutatione reali, puta si intellectus vel voluntas, per cuius cognitionem, aut volitionem id obiectum mutatur mutatione rationis, ad realem sit reducenda, Exempli causa, Si velim nunc Petrum currere, & postea non velim, Petrus transit de esse volito ad non esse volitum per mutationē realem mei ipsius, qui amitto vellem, quod prius habebam. In proposito autem quando quis transit de digno poena aeterna ad non dignum, hoc non fit propterea, quod Deus amittat volitionem, quam prius habuit, immo ab aeterno habuit utramque. Quare nec Petrus debet dici mutari mutatione rationis. Ex quo colligitur, quod quodammodo confessio culpae non est mutatio.

DISTINCTIO. XVII.

Quaest. Vnica. Pag. 483.

Est ne peccatori necesse omnia sacerdoti confiteri peccata.

RESOLUTIO.

Recepta quaecunque, vel iuris naturalis sunt, vel positivi diuini, aut positivi humani. Et ideo quidem naturali iure nullatenus ad auricularem confessionem arctamur, cum neque sit principium practicum ex terminis notum, neque conclusio ex illis necessario illata, aut eiusdem principijs & conclusionibus consonum omnium iudicio. Insuper quae sunt naturalis iuris semper vniiformiter obligant. Constat autem hoc praecipuum non fuisse in statu legis naturae, nec tempore legis Moysaicae, nam tamen confessionis in veteri instrumēto saepius fiat mentio, ut in Leuitico, & in Numeris, & in Prophetis simi, & 19. Iher, ut in Isaiā, in Salomone, & in Ioele, nihilōsecius hāc intelliguntur de confessione interiori soli Deo faciēda, maxime peccatorum occultorum, & deinde de confessione publica, quam faciebant sacrifici veteris testamēti in vniuersali, perinde ac nunc recitatur festis diebus in suggestu generalis confessionis a Parochis. Insuper intelligitur de confessione irregularitatis, quam committēbant publice transgredientes praecipua legalia illius legis, ut contingendo mortuum. Hi enim publice a sacerdotibus iuxta Straban.

Atabantur aqua expiationis cō
 fiteres hanc transgressionem,
 & sic ab ea mundabatur, tamen
 his adumbrabatur sacramenta-
 lis confessio, & potissimum in
 Leuitico, quem admodum & in
 lege naturæ insinuabatur, quā
 do Deus vocauit Adam post
 transgressionem præcepti di-
 cens, Vbi es? quæ vox sane inter-
 prete Augustino, fuit increpan-
 tis, & confessionem inquirentis.
 Consimiliter & in alio Genesis
 loco, in quo ait Caino, Vbi est
 frater tuus? Quantum ad ius po-
 situm humanum plane non
 defuerunt, vt interpretes canonis,
 & Panormitanus, qui præce-
 ptum faciendæ confessionis sa-
 cerdotibus asseruerunt huius
 esse iuris, sed aberrauerunt ipsi
 tota via, cum ecclesia non pos-
 sit sacramentum instituere.
 Et licet ipse Christus ipsum in-
 stituisset sacramentum, & non
 præcepisset ipsis fidelibus confi-
 teri, maiores ecclesiæ id præ-
 cipere non potuissent, cum eo-
 rum autoritas non se exten-
 dat ad actus interiores fide-
 lium. Vnde in Deuteronomio,
 Abcondita Deo nostro, & car.
 Et in Decretalibus, Exteriora
 iudicibus exterioribus, interiora
 vero Deo sinit referuanda.
 Quare non potuisset præcipe-
 re confessionem, saltem pecca-
 torum cordis secretorum. Ad
 de quod assertores huius opi-
 nionis nequeunt adferre locum
 huius opinionis. Nam ante il-
 lud capitulum, Omnis verius-
 que sexus, quod sancitum fuit
 in concilio Lateranensi anno
 Domini milleimo ducentesi-
 motertio a Christo passio, con-
 fessio frequentabatur a fide-
 libus, vt patet ex operibus Beati

Clementis, dicentis, quod plebs
 Christiana nō consueuerat Ro-
 mæ tempore Petri accedere ad
 Eucharistiam, nisi prius confes-
 si fuissent. Cyprianus maxime
 ex Augustino, qui præcessit Cō-
 cilium illud per octoginta an-
 nos qui confessionem plurimū
 prædicat. Quod vero glossator
 adfert de Græcis non adstrictis
 ad confessionem, falsum est.
 Ad hæc, & priusquam forent se
 parati ab Ecclesia Latina con-
 fitebantur, vt patet Chrysosto-
 mo, Origine, & alijs doctori-
 bus Græcis, qui meminerunt
 huius confessionis in suis ope-
 ribus. Fatendum est igitur iure
 diuino nos ad hanc adstringi
 confessionem, ex eo maxime,
 quod ab Ioanne scribitur, Acci-
 pite Spiritum sanctum, qui lo-
 cus sic est interpretandus, acci-
 pite spiritum sanctum, id est, au-
 thoritatem dimittendorū pec-
 catorum: quæ sane autoritas
 donum est spiritus sancti, quo-
 modo intelligitur de gratia, q̄
 iam habebant. Nam secus exi-
 stens in mortali peccato absol-
 uere non posset. Hic ergo con-
 cessa est Apostolis, & in his oib.
 sacerdotibus, potestas remitten-
 dorum peccatorum ministeria-
 liter, & arbitratue. Vnde Aristo-
 teles, Vnusquisque bene iudicat
 qui cognoscit, & hic est bonus
 iudex. Et coipso præceptum est
 fidelibus eisdem cōfiteri in cer-
 ta causa, q̄n eadem arbitrari ne-
 queant. Deinde nulli committi-
 tur potestas iudiciaria, nisi ali-
 quis adstringatur sese submitte-
 re illi, cum nullus sit iudex il-
 lius, cuius arbitrio subest iudi-
 cari ab eo, vel non iudicari. Hoc
 utique modo iudex ille nullam
 haberet autoritatem. Atque
 præ-

1. Epi. ad
 Iacobum.

Lib. de la-
 pps.

Li. de ve-
 ra et falsi
 poms.

Ioan. 20.

r. Epi.

c. 9.

prædictis Christi verbis collata est potestas sacerdotibus ligandi, & soluendi. Ergo alicui vt reo præcipitur, vt se sacerdotis iudicio submittat. Insuper quicumque primam amisit gratiam, tenetur illam recuperare præcepto illo, Diliges Deū tuū ex toto corde, & cætera. Et illo, Diliges teipsum, quod in præcepto dilectionis proximi includitur. Sed existens in mortali peccato amisit gratiam, & eandem medio confessionis obtinere valet, cum sit remedium efficax a Christo institutum, quare ad illam plane obligatur. Quod si dixeris esse viam aliam, videlicet contritionem, vt in Deuteronomio, Cumque quaesieris, & cætera. Et in Psalmista, Cor contritum, & cætera. Attamen non est adeo facilis, & certa, sicut sacramentum poenitentiae, ad quod requiritur duntaxat cum aliquali poenitentia obicem non ponere. Contritio autem, vt remissionē adsequatur peccatorum contrinuari, & intendi debet, vt ostendit Christus in parabola de illo, qui adiit amicum accepturus ab eo tres panes, in qua tandem subinfert, Petite, & accipietis, & cætera. Et de vidua, quæ a iudice propter importunitatem exaudita fuit, & de filio prodigo, de quo dicitur, Cū adhuc longe esset, & cætera. Vbi autem via est facilior, debet qui libet illam ingredi, secus se exponit periculo, & indicatur suæ salutis contemptor. Adde quod tale remedium multum prodest ecclesiæ: plerique enim, si non esset hoc præceptum, nec de peccatis, nec animæ salutem curarent. Et quia doctor præ-

dictas rationes nititur diluere, ideo alij præceptum confessionis eliciunt ex posteriori sententia, videlicet, Quorum retinueritis retenta sunt, in hunc modum interpretantes eandem, Quorum retinueritis, id est, non remiseritis, retenta sunt, id est, non remissa in cælo. Vnde optime sequitur, Quorum peccata non remittuntur a præbytero, non remittuntur apud Deū. At quilibet ad laborare debet, vt remissionem obtineat peccatorum, quare ad confessionem adstringitur. Quamobrem etiam Christus illic expresse confessionem non præceperit, tacite tamen indicauit, velut rem necessariam sine qua ad absolutionem sacramentalem perueniri non potest. Quid enim soluet aut ligabit sacerdos, si nihil ei confessum fuerit? Audi quid Beatus Bernardus dixerit, Sufficiebat infirmo ostendere medicum, qui si sanus fieri vellet, illum inquirat, & Boetius, Si opera medentis expectas, vulnus tuum detegas necesse est. Huc accedit Christiana religionis machina inuincibilis, quæ vt ait Augustinus, cum etas hæreses semel aboleuit, Hæc autem est traditio, seu definitio ecclesiæ, hoc est, ipsa confessio concors omnium Patrum sanctorum, secundum suorum temporum successiones concorditer reddentium testimonium scripturis sacris, sententijs Christi, & consuetudini primitiue ecclesiæ. Hi enim concorditer ex illis Christi verbis astruxerunt confessionem omnibus fidelibus necessariam: quorum sententias vide apud illos, qui contra hæreticos scripserunt. Quare nihil

Ioan. 20.

*Deut. 4.
Psalm. 50.*

Luc. 11.

Luc. 18.

Ioan. 21.

Super quartum lib. Sententiarum. 91

hinc moramur, quæ Doctor sub-
Iacti 3. inde assert, nempe locum Iaco-
 bi, aut doctrinam ab Apostolis
Confessio susceptam, intelligo pro cōfesi-
 one astruenda, cum ex Euange-
mundi lio satis superque constet. Porro
100. in hoc præcepto pleraque conti-
 nentur. ¶ Primo quis confiteri
 debet, quia adultus, id est, habēs
 rationis vsum, qui videlicet cog-
 noscit quid iustum, quid inius-
 tum sit. ¶ Deinde quid confite-
 ri debet, quia peccatū mortale,
 pp quod solum post baptis-
 mū quis naufragium patitur, nō ve-
 niale, quod stat cū charitate, vt
1 Cor. offendit Apostolus. Id etiam vi-
 dere est in Apostolis ipsis, qui et
 post diem Pētecostes venialiter
 aliquando offendeant. Debet
 autem diligēs precedere inqui-
104. sitio, iuxta illud Psalmistæ: Exer-
 cebam, & scopebam spiritum.
Luc. 16. meum, & Lucæ. Redde rationē
 villicationis tuæ, & iterum, Reco-
 gitabo tibi oēs annos meos, &c.
 Cogitabo pro peccato meo, &c.
Ezech. 38. Et illud Ezechielis, Fecerit iudi
Deuotet cū, & iustitiam. ¶ Debet etiam
105. pen. integre confiteri iuxta illud Au-
 gustini, Quidam vni celant, qđ
 alij manifestandum seruant, qđ
 est se laudare, & ad hypocrisim
 tendere, & semper venia carere,
 ad quam credunt frustra perue-
Diff. 5. nire. Vide magistrum. ¶ Nec so-
Corru- lum peccata, sed circumstantias
ritia pec- peccatum aggravantes quisque
106. uenit cōfiteri debet, cuiusmodi sunt,
 quæ specię peccati variant, vt fu-
 rari lacrū, cognoscere cōlangui-
 neam, &c. ¶ Deinde fręquentiā,
 & quoties admisit peccatum,
 & id quid si habuerit certitu-
 dinē, vel probabilitatem, si non,
 oportet attingere propinquitatem
 numeri, quia toties cōmisit
 nouū peccatū. Sūt & alię circun-

stantiæ, quæ aggravant quidē,
 sed non variant specię, aut non
 ponunt in numerū, quales sunt
 maior vel minor tētatio, & hoc
 ex parte obiecti, quia videlicet
 pulchrum, aut turpe, aut ex parte
 peccantis, quia videlicet præ-
 uenit tēntationem, aut tēntatio
 fuit maxima. De his quidem cō-
 munitur dicitur, quod nos sunt
 confitendæ, nisi confessarius in-
 quirat de eisdem, tamen tutius
 est eas confiteri, iuxta illud, Tē-
 ne certū, & dimitte incertum. .
 Huc accedit & Beatus Augusti-
 nus dicens: Consideret tēntatio-
 nē, quia magis peccat cognos-
 cēns turpem, quā pulchrā, pro-
 pter minorem tēntationem. Ex
 eodem etiam Augustino astrui-
 tur, prædictas circumstantias esse
 confitendas dicente, Confide-
 ret qualitatem criminis in loco,
 in tpe, in perseverantia, in varie-
 tate personæ. Impertinētes autē,
 id est, sine quibus peccatū esset
 adeo graue, & alleuiantes non
 sunt necessario confitendæ, nisi
 sacerdos inquirat. ¶ Tertio con-
 tinet præceptum cui, quia sacer-
 dōti iurisdictionem habenti, si-
 quidem sententia a non suo iu-
 dice lata nulla est. Vñ illud Pau-
 li, Tu quis es, qui iudicas alienū
 Ierūs, & ceter. ¶ Quarto, quan-
 do, quia quotiescunque est in
 periculo mortali, nedum in infir-
 mitate mortali, sed etiam immi-
 net verisimiliter mors, vt in bel-
 lo, nauigio, &c. vnde Christus:
 Estote parati, quia nescitis, &c.
 ¶ Insuper quando vult admi-
 nistrare, aut recipere Sacramen-
 ta, saltem si administrans Sacra-
 menta in mortali fuerit, confi-
 teri debet. ¶ Postremo qualiter,
 quia cum peccati displicentia,
 cum proposito abstinēdi a pec-
 cato,

De reg. in.
 in 6.
 Rom. 4.

cato, & obediendi confessario, perfoluendo satisfactionē, quā libere ab eo percipiet. Quod si noluerit aliquam acceptare, nō est propterea illi absolutio neganda, cum si non satisfecerit in vita præsenti, super sit huic satisfactioni locus in purgatorio. Non desunt tamen qui asserant confessum debere persolvere in iunctam sibi poenitentiam, modo rōnabiliter imposita fuerit.

Ext. de pa
m. & re-
mis. c. Om-
nis viri
que sexus.
Quid autem Ecclesia circa præceptum istud determinauerit, habetur in decretalibus, ubi specia-
liter statuit, cui sit confitendum, quia proprio sacerdoti. Ex pri-

Matth. &
Mar. vi. c.
ma enim Ecclesiæ institutione non fuerunt distincti proprii sacerdotes, cum Apostoli iuxta Christi præceptū: Euntes in mundum vniuersum, prædicatē Euangelium omni creature, &c. Tunc enim Episcopatus Apostolorum non erant distincti. Omnes siquidem ordinarij erant ubicunque applicuissent primo, vel post alium, & id verum est de Apostolis duntaxat. Nam

Confessio-
nis mini-
ster.
cum fuerunt diuisi Apostoli, hæc diuisio ad sortem solum predicationis fiebat: Verū tamen eo tempore quātum ad discipulos, fuerunt diuisa Dioceses, & distincti Episcopi, Curati, & Commissarij. De Episcopis

ad Tit. i.
patet ex Paulo, Huius rei gratia reliqui te Creta, & ibi presbyteros, id est, Episcopos, & Ioannes in Apocalypsi scripsit septem Ecclesijs, & Angelis illarum, id est, Episcopis. De Curatis patet ex Actibus Apostolorum, Paulus

Apocal. 2.
Act. 14.
per vniuersas Ecclesias instituebat presbyteros, id est, Curatos. Siquidem est aliud instituere presbyteros per vniuersas ciuitates, & aliud eisdē instituere p

vniuersas Ecclesias. Nam in vna ciuitate possunt esse plures Ecclesiæ, & vnus ciuitatis est vnus Episcopus, Curati vero tot quot Ecclesiæ. De Commissarijs, seu priuilegiatis, patet ex Paulo ad Philippenſes, ad quos ipse Epaphroditum misit, qui tamē non erat eorum ordinarius, sed commissarius Pauli, & promisit etiam se breui missurum Timotheum. Apud Lucam etiam dici-
tur, primum designasse septuaginta duos discipulos. Obserua-
tandem pro vero intellectu capituli, Cum omnis vniuersus sexus, quod per proprium sacerdotem intelligitur habens ordinariam iurisdictionem, qualis est curatus, qui eandem habet immediate. Papa quoque & Episcopus habentes eam mediate. Religiosi vero non sunt proprii, sed commissarij, & ex eodem quoque capite facultatem habent confessiones audiendi. Dicitur. n. ibidem, quod si voluerit alieno confiteri, petat, & obtineat licentiam a proprio sacerdote. Modo mendicantes habent hoc priuilegium ab ipso Papa, & concessionē a Pontificibus. Quare abique curatorū licētia possunt audire confessiones, nam & Episcopi, Curati, possunt sufficere in locū proprium vicariū aliquem. Quare igitur non potius Pontifex summus, & Diocelani Episcopi id poterunt? Laico autem confiteri (licet absit sacerdos, & mortis periculum imminet) nullus alstringitur, cum talis facultatem aboluendi non habet. Potest enim ex intima peccatorum recogitatione tantum habere verecundiæ (in quo solo laicus illi prodesse possit) quantum si laico confiteretur.

Si

Si tamen laicus peritus esset, & prudens, posset utique tunc ab eo super peccatis consilium expetere, sed & hoc posset, licet te ipsum non nominet. ¶ Determinavit postremo Ecclesia tempus quo confitendum est, quia semel in anno, circa Pascha scilicet. Quare peccator non obligatur mox, postquam dereliquit, confiteri, licet teneamur confiteri, & melius certe, ac tutius foret statim confiteri nata opportunitate.

DISTINCTIO. XVIII.
Quest. Unica pag. 408.

Vtrum clauium potestas temporalium
seu concernat penam.

RESOLVTIO.

IN haresi fuisse Magistrum Sententiarum constat, quod existimauit Evangelicum sacerdotem nullatenus virtute clauium remittere culpam, aut aeternam penam. Quod asseruere adlaborat, Primum quod hec solius sit Dei, iuxta illud Psalmiste: Dirupisti vincula mea, &c. & Isaia: Ego deleo iniquitates, &c. Matthei: Qui potest remittere peccata, &c. Deinde ex cura leprosi, & leprosum, quos prius Christus curauit, quam ad sacrificios Leviticis mitteret, ex resuscitatione Lazari, qui utique prius fuit resuscitatus, & exhibitus Apostolis soluendus ab infirmis. Hi autem peccatores designabat, qui prius (inquit) accedat ad confessionem a culpa, & eterna pena liberatur. Et subinde confessorius nihil aliud illi prestat, quod ostendit eum esse solutum a culpa, & clauium vir-

tute eum Ecclesie reconciliat. Adfert & Magister Hieronymum in illud Matthei: Quod cum ligaueris, &c. Unde colligit has clauus nihil prorsus posse in culpam, & aeternam penam, sed duntaxat in temporariam penam, & quidem bifariam. Primum ad eam relaxandam. Remisso siquidem (inquit) peccato, & ex consequenti aeterna pena per contritionem, superest temporalis pena, vel hic, vel in purgatorio explenda, & parte huius sacerdos virtute clauium remittit. Secundo ad eandem infligendam: Confessorius namque absoluta confessione peccatorum ieiunium vel elemosinam, &c. poenitentiam imponit. Addit preterea, quod si talis poenitentia iniunctio non fuerit diuino conformis iudicio, vi potest maior, vel minor, quam diuina expostulat iustitia, & inculpae exigentiam existens, neutriquam in oculis approbatur Magistro subscribit Gabriel, & plerique alij. Hanc autem assertio doctorem subtili non placet, & maiori partem partem doctorum, & prorsus primum reprobat. Nam si sacerdos nihil omnino ageret ad remissionem culpae, non esset poenitentia sacramentum nouae legis, cum nunquam esset gratiae causa, nec ex vi operis operati culpam remitteret, quae iam praestantur a sacris nouae legis, ut constat ex sacramenti definitione, qua dicitur, quod est inuisibilis gratiae visibilis forma, &c. Deinde & ea differentia sacramentorum veteris legis (quae gratiam solum adumbrabat) & nouae legis, quae ipsam dicitur causare. Quocirca si poenitens non fuerit sufficienter contritus, tunc virtute sacramenti absolutionis remittitur peccatum, quod non remitteretur virtute illius displicentiae. Quare non absurdum dicitur, quod sacerdos remittit peccatum,

Mat. 16

Causa poenitentiae qua peccata remittuntur.

Mat. 9.
Mat. 18.
Luc. 1.

Ioa. 11.

quod claudit, & nemo aperit. Tertia est particularis, seu ministerialis, & collata est Ecclesiae ministris, unde apud Ioannem.

Joan. Accipite Spiritum sanctum, &c. Hoc autem congruum fuit. Nam Christo homini data fuit omnis potestas in coelo & in terra super peccatorum remissionem, quare cum ipse non esset perpetuus futurus praesens visibiliter (licet bene invisibiliter) Ecclesiae, post resurrectionem, congruum fuit, ut hanc potestatem committeret ipsis ecclesiae ministris, non omnibus (ut aiunt haeretici) fidelibus, ut foret ordinata Ecclesiastica Hierarchia, ut inquit Paulus, Omnia debite, & ordinate, &c. & vitima nempe peccatores de quibus, Longe a peccatoribus salus, & reducerentur ad primum, id est, Deum ipsum per medium, utpote per sacerdotem, qui per orationes, & sacramenta fideles Deo reconciliat, Omnis namque pontifex, &c. Unde & Moses dicebat, Ego sequere, &c. & haec vitima potestatis acceptio diligentius est observanda, ut plane noverimus Christum dici Ecclesiae caput, fundamentum, mediatorem remittere peccata, &c. Aliter vero Ecclesiae ministris. Siquidem Christo excellenter seu principaliter haec competunt, ministris vero minus principaliter. Huiusmodi autem potestas, seu sacerdotalis autoritas, claus per similitudinem dicitur, quando sicut claus naturalis ad hoc utilis est, ut fores referat, atque patefaciat, ita per hanc sacerdotum potestatem hominibus clauditur & aperitur regnum coelorum. Nam & hoc clauditur aliis qui per peccatum, vel per obli-

gationem ad poenam peccati. Aperitur autem quando verumque instar obicis retunditur. Vtraque vero potestas a sacerdotali characterem (quia est potestas conficiendi corpus Christi & sanguinem) distinguitur. Nam Christus Apostolis ipsis potestatem super corpus suum verum in coena contulit, alteram potestatem, nempe super corpus suum mysticum, vesperi resurrectionis. Episcopus quoque successione eiusdem in ordinatione confert. Quare obrem & distinguitur a priori potestate, & ab invicem, & possunt diuersi characteres dici. Ait enim Episcopis, Tibi dabo claves, &c. Praesupponit nihilominus ordinem presbyteratus. Si vero inquiras an quilibet sacerdos his clauibus quemlibet absolueri possit, etiam si prohibitus fuerit, sicut quilibet sacerdos etiam degradatus si attinet conficit, variant dubio procul doctores. Nam Ancharanus, Marcilius, & Durandus libere fatentur quemlibet sacerdotem ex Christi institutione potestatem habere unumquemque absolueri, quam tamen potestatem (inquiunt) Ecclesia limitare voluit, & efficere ne sacerdos quemque absoluat, si attenter, quandoquidem nullus actu peccans absoluitur, qui autem contra Ecclesiae praeceptum confitetur ei, cui non est subiectus, transgreditur Ecclesiae praeceptum, quare nec absoluitur. Nec propterea Ecclesia hac instituendo sacramenti essentiam immutauit. His subscribit Almain. Doctor autem, & fere ceteri opposita autumant, asserentes quod non quilibet, quemlibet (etiam seclusa qualibet Ecclesiae prohibitione-

*Artica
lus.*

bitione)absoluere potest, sed so-
lum ordinarius, vel commissa-
rius ab eo, nam sententia a non
suo iudice lata nulla est. Id etiā
atruit per capitulum, Omnis
utriusque.nec potest dici id ef-
se ex consuetudine, seu institu-
tione humana, nam hoc modo
obligari posset consuetudine
opposita: Sed nulla cōsuetudine
fieri potest, ut quilibet quemli-
bet sacerdotem eligere possit
sine voluntate superioris, ut ha-
betur in decretalibus, ergo ne-
dum esse de lege humana, sed di-
uina. Hęc quidem sacerdotum
potestas remota est, cuius pro-
pterea obiectum est peccator
contritus, confessus, & subdi-
tus. Quocirca ut hac potestate
uti possint sacerdotes, susceptis
ordinibus opus est, ut per supe-
riorem dentur inferiores. Præter
has clauēs (quæ sunt fori secreti)
sunt alia due in Ecclesia pro fo-
ro publico, in quo quispiā exco-
municatur, aut absoluitur eisdē
quidem nominibus nominata,
sed re ipsa distincta, cum primas
etiam habeant sacerdotes sim-
plices omnes, non autem duas,
Deinde prostrimas habere pos-
sunt etiam non sacerdotes, ut pa-
ret ex iure canonico. Collate au-
tem fuere a Christo ipsis Apo-
stolis, & successoribus, iuxta il-
lud Matthei: Si peccauerit in te,
ibi soluta & in cælo, ibi datur
multiplex potestas Ecclesię cri-
minis sententiandi: Secundo po-
testas contra non obediētes
sententię penam infligendi, ibi,
sit tibi sicut Ethnicus, &c. id est
excommunicatus, & separatus
a communione fidelium, & ieq-
uitur, Amen dico vobis qua-
cumque ligaueritis. Ex quo appa-
ret quod Deus approbat solutio-

nen, & legationem Ecclesię fi-
ctam in foro publico, quam qui
contemnit habendus est tan-
quam Ethnicus. Hac autem usus
est Apostolus, & tamen in his
duobus locis excommunicatio
sententiam de facto tulit. Et
id quidem merito, quando qui-
dem peccatum enorme erat, &
publicum, & forma debita, quia
processus legitimus iuxta præ-
scriptum Christi, ac intentio de-
bita, intendebat enim delinque-
tis correctionem, unde & Corin-
thius corripit se, ut patet ex eo-
dem Paulo, alij vero, quia here-
tici erant, non se corripisse legi-
tur. Unde de mala doctrina di-
citur a Salomone, Omnes qui
ingrediuntur ad eam, &c. & ab
Apostolo, Hereticum homi-
nem. &c. Alias tamen legimus
Apostolum prohibuisse com-
muniū malorum, Si quis vo-
bis Euangelizauit, &c. Si is qui
frater nominatur, &c. Denuncia-
mus vobis &c. Erunt homines,
ibi, hos deuota, &c. Et de Ale-
xandro arario, &c. hereticū, &c.
si quis venit &c. nihilominus nō
tulerunt excommunicationem,
nec in Euangelio legitur a Chri-
sto lata, sed tantum ferēda. Quæ
re abutuntur isto genere passim
plerique pro leuibus excommu-
nicantes, & hęc inuexit ecclesi-
asticorum auaritia, & sigilli cen-
sus, &c. Quod si exquiras qui ha-
bent excommunicandi potesta-
tem, Certe sumus Pontifex, id
propria auctoritate potest: Epi-
scopi autem auctoritate ab ipso
delegata. Nam nullus potest pro-
hibere cunctis fidelibus ut videret
aliquem (quod est excommuni-
cationis ratio) nisi habuerit in
omnes iurisdictionem, qualem
habet dumtaxat ipse Papa. Alij ta-
men

*De reg. Iu-
ris in 6.
C. omnis
utriusque
sexus.
Extra de
pam. &
remiss.
C. Si Epi-
scopus, in
6.*

*Articuli.
de exco-
municat.
De off. A.
chid. C. 1.
q. Archi-
diacones.*

442.18.

men Doctores oppositum tenent, & id astruunt ex eo, quod potestas excommunicandi prius fuit collata omnibus Apostolis, quia ante Christi passionē. *Quoniam* ligaueritis, & quā esset Petrus summus pontifex, & defunctus fuit, post resurrectionē. *Man. 16.* Pisce oves meas, &c. Sed potest responderi, quod Petro prius fuerat collata in ipsa promissione assertore Chrysostomo, & quod prius immediate potestatem iurisdictionis ordinariā a Christo acceperit, ita qui ab eo iure ordinario erant accepturi, si non fuissent a Christo praesentati. Pro ampliori horum declaratione nonnulla extra doctorem sunt obseruanda. Primum quod excommunicatio in genere, est separatio a communicatione fidelium in sacramentis, & actibus legitimis. Prohibetur siquidem excommunicato, ne vnā cum alijs fidelibus sacramenta suscipiat, & ne cum eis dem versetur. Idem quoque alijs prohibetur. Eadem deinceps duplex est. Minor quae separatur a sacramentis tantum, & incurritur per quodcūque mortale peccatum, & per communicationem cum excommunicatis. Maior quae separatur & a sacramentis, & a communicatione cum alijs fidelibus in actibus legitimis, de qua quidē communicatione dicitur a Paulo: *1. Cor. 13.* Gratia Domini nostri Iesu Christi, &c. Et beneficentia, & communionis nolite obliuisci. Hac autem communicatio in tribus potissimum consistit. Primo in participatione sacramentorum, *1. Cor. 10.* Calix benedictionis, &c. In illo sacramento communicamus *1. Cor. 12.* in gratia Dei, & vnimur Deo,

quoniam vnus panis, & vnum corpus sumus, &c. Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus. ab ista vero communione priuatur quispiam maiori excommunicatione, quandoquidem sic excommunicatus est veluti Ethnicus, & Publicanus, qui vtraque sacramentorum communione priuatur, iuxta illud Matthaei. Nolite sanctū dare canibus, &c. Secundo fidelium communicatio consistit in suffragiis communibus Ecclesiae, de quo in Actibus Apostolis, Erant perseverantes, &c. Ab ista quoque priuatur excoicatus, cum habeatur tam quā Publicanus, & infidelis, cui asini sepultura debetur. Pater etiam praxi Ecclesiae, quae licet pro infidelibus oret in die Veneris sancta, nō tamen pro excommunicatis. Quod si proferas illud Apostoli, Si quis autem non obediuerit corripite vt fratrem, vnde sequitur qd si liceat cum vt fratrem corrumpere, licebit & pro eodem orare. Respondet Apostolum non ferre illic excommunicationem, sed eā cōminatur. Obserua quoque quod licet excoicatus publicis Ecclesiae suffragiis priuetur, potest tñ quilibet seorsum, & priuate pro eo orare. Tertio consistit in cōmuni conuictu, sanctorum coicatione, in cibo, potu, & loquela, Frāgētes circa domos panes, &c. Hac etiam communicatione priuatur excommunicatus, si quis frater nominetur, &c. Praedicta autem hoc versiculo continentur. Os, orare, vale, cōio, mensa negatur. Deinde obseruandum quia de re quipia excoimunicari possit. Resolutio plane Theologorum est, qd nullus Resoluit. 4. G de.

Mat. 7.

Act. 2.

Hier. 33.

2. Thess. 2.

Act. 2.

1. Cor. 5.

debet vnquam excommunicari, nisi pro mortali peccato exteriori iuridice probato, cui annexa est contumacia, vel quia non compareret vocatus ab Ecclesia, vel discedit a iudicio ante probationem sententiae, vel non abstinet a peccato postquam illi est preceptum, & intelligunt de excommunicatione maiori, & lata ab homine:

Matth. 18. Et hæc colligunt ex Matthæi, Si peccauerit in te, &c. Hæc enim intelligitur de peccato mortali, vt pater ex eo quod subsequitur, Si te audierit, lucratus es. Si enim non esset in mortali, non lucraretur animam eius, quia non perditur nisi per mortale. Quamobrem qui minimum tribuunt legi, & mandatis, neglectis saluberrimis præceptis Euangelicis, sciant ex eo loco Euangelij vbi Dominus dedit potestatem excommunicandi, solum consequens esse eundem hanc potestatem dedisse non pro libito, aut voluntate, non pro quolibet peccato, sed pro contumacia, quia ab Ecclesia peccator correptus, manet incorrigibilis, & impenitens. Si vero a te vel ab Ecclesia correptus sese corripuerit, eum non esse habendum sicut Ethnicum, & Publicanum, et si septuagesies septies peccauerit, & toties se corripit. Propterea si mortaliter quis peccauerit, & poeniteat, paratusque sit satisfacere ecclesiae, & parti quæ suo peccato læserit, non est excommunicandus. Vnde videant illi qui pauperes excommunicant propter temporalia quando non sunt soluendo &c. Videant ministri Episcoporum qui propter pecuniam sigilli indifferenter omnes admittunt excommunicationes, contra præceptum

euangelicum, Videant qui absentes excommunicant. Hic iam si dixeris ex doctrina ibidem, si solum sequitur peccator pro contumacia esse excommunicandum: Non videtur igitur Ecclesia facultatem habere excommunicandi peccatorem criminolum ipso facto, quod est tamen contra communem ecclesie vsum, & contra canones quibus ecclesia pro multis criminibus sententiam excommunicationis infert tale vel tale crimine committentibus. Neque expectatur vlla correctio, aut admonitio, aut peccantisi contumacia, quin immo si mox post crimen perpetratum peccans poeniteret, maneret tamen excommunicatus, donec perabsolutionem reconciliaretur. Respondetur crimen sub excommunicationis pena interdictum ipso iure secum adferre voluntatis ipsum perpetrantis contumacia. Et hanc solutionem fundari in scriptura patet, si consideremus ecclesiam non infringere excommunicationis penam pro vilo opere nisi pro peccato mortali. Sic autem peccans in dolo est, sciens videlicet & ex animo opus quod ecclesia punit perpetrans, verumtamen ius diuinum propter nullum crimen, quantumlibet enorme videtur ipso facto excommunicare quemquam præter hæreticum, qui propter doctrinam hæresis (quod est maximum crimen) vitandus est iuxta sententiam Ioannis, Si quis venit ad ad vos, & hæc doctrinam non adfert, nolite recipere eum, nec aui ei dixeritis. Vñ Corinthius, qui uxorem patris sui habuit, quod crimen erat maximum, & apud gentes abominabile, non erat ipso facto excommunicatus, quippe

Luc. Cap.
c. Vm.

Vol.

Super quartum lib. Sententiarum. 99

pequem Paulus excommunicari iussit, & auctoritate ecclesie auferri de Corinthiis. Quis autem debet excommunicatus vitari, Cuius ful. & sub qua pena vide Driedonem & Summam angelicam.

DISTINCTIO XX.

Quæst. Vnica. Pag. 513.

Virum penitentia in extremis valeat ad salutem.

RESOLVTIO.

SI quis in extremis graui valetudine, vel discrimine (vt est submersio, aut aliud quiduis) constitutus vere penituerit, & plenè ad Deum, vel dolore interiori (debitis circumstantiis adornato) vel penitentia facio sese conuerterit, vtque salutem consequatur, Exemplo autem est bonus latro, de quo Augustinus, Multum sera fuit latronis penitentia, sed non fuit sera eius indulgentia. Vnde Ezechiel, Quacunque hora, &c. Id autem contingere posse constat ex eo vel maxime, quod respicere a peccatis sit donum Dei, Ignoras quoniam benignitas, &c. Et non sit abbreviata manus domini, vt saluare nequeat, nec aggravata auris, vt non exaudiat. Nihilominus penitentia, quæ videtur haberi in extremis (ab eo videlicet qui secundum naturales causas nequit subuenire) vix est vera, & sufficiens ad salutem assequendam. Quia admodum difficile est tunc vere penitere, cum tunc impediatur liber usus rationis, & voluntatis ex dolore, vel timore inhiærentibus. Vnde Psalmi-

sta: Tremor, & timor venerunt, ibi contexerunt me tenebræ, & alibi, Non est in morte qui memor sit tui, & Paulus, Sicut dolor in vtero habentis, &c. Primum autem aliqua desertatio sit vera, requiritur quod libere eliciatur, imò ad omnem virtutis actum hoc requiritur: Sed in extremis difficile habetur talis libertas. Quicquid passionibus, quæ sunt a tristantibus, secundum Augustinum, plus mouet, quam passionibus quæ sunt a delectantibus. 1. Thes. 5. 1. Lib. 83. q. 36.

Hinc est quod immanissima bestie retrahuntur a timore vel dolore a persecutione delectabilium. Sed passionibus delectabilium frequenter absorbent vltimum rationis, vt ait Augustinus, Ergo a fortiori passionibus provenientes a tristantibus, quæ licet tunc liberi arbitrij vltimum omnino non auferunt, multum tamen impediunt, adeo vt vix debite homo respicere possit, iuxta illud diui Augustini, Cum sera venit penitentia, tantus aliquando cruciatus ligat membra, & dolor sensum opprimit, vt vix homo aliquid cognoscere valeat. Præterea antequam desertatio peccati sit sufficiens ad veram penitentiam, necesse est vt sit adornata circumstantiis debitis, præcipue circumstantia finis, id est vt peccator detestetur peccata præcipua propter Deum, quæ offendit, & desiderio celestium. Is autem qui tota vita male vixit, & in extremis constitutus panitet, videtur potius moueri timore damnationis, quam amore ipsius Dei. Nam si euadere posset illud discrimen fortasse non respiceret, sicut nec antea curauit. Quare apparet in eo esse quidpiam inuoluntarium, sicut in eo qui merces in mare

proiecit timens naufragium.

Deus autem hilarem diligit datorem. Vnde Augustinus, oportet non solum timere iudicem, sed eum diligere, arbitrij enim libertatem quarit, ut possit dolere commissa, non necessitate, charitatem non timorem. Non igitur timeat poenam qui penitet, sed anxietur pro gloria. Insuper qui hactenus perleueravit in peccatis habet malos habitus qui eum impediunt a diuinis, & spiritualibus, & attrahunt ad temporalia. Adest vxor, filij, diuitia, quorum omnium (etsi ob sint) recordatur, & eius animu plurimum distrahit. Adde qd ait Augustinus, Illi autem qui cum potuerint, noluerunt conuerti confitentes, cu iam peccare nequeunt, non sic facile acquirunt quod volunt. Et alibi de vere penitentibus, quod etiam refertur a Magistro, Si quis positus in extremis. Ex quibus colligitur primum, quod persuadendum est, ut dum sanus est resipiscat propter periculum cui se exponit, sicut Christus suauit, Nisi penitentiam habueritis & nescitis quando dominus veniat sero; an &c. Deinde q in extremis agenti suadendum est q doleat de peccatis libere, & propter Deum non habita ratione egreditur, aut instantis mortis, & prae omnibus caueat ne desperet de Dei misericordia, q super exaltat iudiciu. Consideret latronem euangelicu, quem Cypranus, & Hieronymus ad Damalium testantur fuisse martyrem. Hic quoque ad furiam, ait fac de necessitate virtutem, Qd nobis concedat dominus noster Iesus Christus. Amen.

DE INDULGENTIIS.

Indulgere sonat concedere, & delicate tribuere, & indulgentia est delicata permissio. Vñ Quintilianus, Nobis illa educatio (q indulgentiam vocamus) neruos omnes & mentis & corporis frangit, & Poeta, Blanda patrum legnes facit indulgentia natos. Theologi tñ in alia vtuntur significatione, p venia videlicet, & remissione peccatorum, ut in orone, Fidelium Deus omnium, &c. Vt aut habet sanctus Hilarius, Non sermoni res, sed rei est sermo subiectus. Indulgentiarum thesaurus sit ex superabundantia meritoru (quatenus satisfactoria erant) Christi & beate Mariæ, & sanctoru, De superabundantia passionum Christi dicitur apud Ioannē, Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris tantum &c. Ex qua autoritate patet passionē Christi sufficienter satisfacere pro peccato totius mundi, & pro toto ipso mundo, ac per hoc cum executiue pro paucis tantum satisfaciatur, quia pro obtemperantibus solu, factus est omnibus obtemperantibus sibi, &c. Infinitus est thesaurus satisfactionis Christi, nec tñ inaniter Christus voluit mereri, nec pati illas penas, cum Deus nihil agat frustra, illud ergo reliquum derelinquitur pro nobis, quatenus in necessitatibus, ad multas obligati penas ex continuis lapsibus pro latifactione recuramus ad prefatum thesaurum. De sanctorum autem passionum, meritorumque superabundantia quo ad officium satisfaciendi pro nobis

De ver. et
fal. pan. 6.
12.

To. 1. hom.
41.

Luc. 15.
Mar. 13.

Isa. 1.
In form.
de cau. do
m.

hab.

bia

M. bis, patet ex libro Iob, vti nā ap-
penderentur &c. Ex his Iob ver-
bis patet, ipsum plus passum
fuisse, quā pro peccatis suis de-
buerit pati, vt et habet Hyeroni-
mus, exponens eundem locum,
dicens, (inquit) hinc peccatis hęc
facientibus hęc pati, pp hoc ve-
lim vt peccata contra calamita-
tem hanc, quā patior pensarentur,
& illico videretis, quia hęc
ipsa calamitas velut arena ma-
ris supra hęc peccatorū merita
ponderaret, hęc Hyeronimus in
super, abundantia aut passionū
& consilium super abundantia sa-
tisfactionū, & idem de multis
apertissimum. De sanctorum ve-
ro intentione. s. quod voluerint
pati, sintque passi libenter, non
solum pro se, sed & pro nobis, te-
statut Apostolos. Nunc (inquit)
gaudeo in passionibus meis p
vobis, &c. Idem aut est iudiciū
de Paulo, & alijs sanctis. Expen-
de quō miseria sanctorum adiū-
genda sunt passionibus Christi,
ad cōem ecclesię vtilitatem, &
1. 4. iste est thesaurus. Quod Papa
hinc thesaurum dispenfer, patet
ex apostolo, Sic nos exiitimet
homo, vt ministros Christi & di-
spensatores mysteriorū Dei &c.
Cui donastis aliquid, ego &c.
non donauit culpā, sed penam.
Insuper cū sancti, in quibus sup
abundantia operū satisfactio-
nis inuenitur nec expresse, nec
determinate pro isto, qui remis-
sione indiget, opera huiusmodi
fecerunt sed cōmuniter pro to-
1. ta ecclesiā, apostolo teste. Sequi-
tur, quod prædicta merita sunt
toti ecclesiā communia, ea vero
quæ communia sunt alicuius
multitudinis, distribuuntur in
gulis de multitudine, iuxta ar-
bitrium illius, qui multitudini

præest: summus etiam ponti-
fex, nedum clauiger est ecclesię
militantis, sed etiam triumphā-
tis, iuxta illud, quodcunque li-
gaueris, & cetera. vnde liquet
quod in facultate eius sunt the-
sauri ecclesię militantis dere-
lictī per Christum in manibus
suis. Indulgentiæ valent ad abo-
litionem pœnæ propter crimen
debita. Hęc sic declarantur, Li-
quido constat Christum esse ca-
put ecclesię, cum igitur capitis
sit officium dirigere membra,
concluditur Christum regere
ecclesiā. Cum igitur eccle-
sia vniuersaliter tenuerit, teneat
que indulgentias valere, sequi-
tur propositum. Præterea im-
pium esset dicere ecclesiā cu-
ius caput, Christus, & quæ san-
cto regitur spiritu, vt patet ex
actis Apostolorum, viliū est
spiritui sancto, & nobis &c. ete.
Aliquid vani facere, verum ec-
clesia vniuersalis errare non po-
test, iuxta illud Ioannis, Rogā-
ui pro tempore, vt non deficiat
fides tua, & cetera. Sed ecclesiā
vniuersalis facit, & approbat in-
dulgētiās, igitur & cetera. Ra-
tio cur valeant est vnitas corpo-
ris mistici, in qua multi in ope-
ribus pœnitentię, seu pœnalib.
supererogationis ad mensuram
suorum delictorum, & varias
angustias, perperam subierunt
patienter, per quas multitudo
pœnarum poterat expiari, si eis
deberet, quorū meritorū tanta
est copia, qd oēm penā debitam
viuentib. excedūt. Præcipue pp
Christi meritum, cuius sola gutta
sanguinis sufficiens erat. Indulgē-
tiæ in valent qd clauē nō errā-
te, dummodo ponant requisita
ad indulgentias. ¶ Primum au-
thoritas in dante, qualis est in

Ioan. 22.

*Extra de
penit. de
remissio
C. cum ex
so.*

Romano Pontifice indulgentia plenaria, quia illi commissa est plenitudo potestatis a Christo, filij vero Episcopi, & legati tantum hnt huius potestatis, quantum ab eo illis fuit concessum, & hoc in suis episcopatibus, & legati in suis prouincijs.

Secunda rationabilis cā quæ tangit honorem Dei, vt ad impugnandum fidei hostes, ad construenda loca sacra, & religiosa, vel hospitalia, vel ad ipia intertenda, &c. Non sufficit proinde authoritas in concedente, & voluntas concedendi, sed prærequiritur subsistens causa rationabilis, in istis relaxationibus obligationibus obligationum contractarum ex delicto, quemadmodum in relaxationibus obligationum quasitarum ex iuro vel voto, quia potestas concessa est Papæ in ædificatione, & non in destructionem. Non sit tamē tibi cure, quæ causa adæquate sufficiat, sed supponas summū Pontificem cum suo consilio te prudentiorem. Tertium est qd indulgentiam recipiens sit in statu gratiæ, quia non pōt fieri remissio pœnæ manente culpa, & ideo cum per indulgentiam nō remittatur culpa existentib. in mortali, non remittit ei per indulgentiam aliquid de pœna. Si tamen existens in mortali faciat contentum in forma indulgentiarum, non perdit mercedē omnino, quia tale bonū disponit aliquo modo de cōgruo ad poenitentiam &c. Aliæ etiam circūstantiæ requisitæ ad bonum opus sunt intelligendæ, quia si quis contribuat (licet sit in charitate) ad vanam gloriam, vel alias circūstantias deprimētes, meritum & indulgentiam per-

dit. Prærequiritur etiam vt consideret intentionem donantis, quæ per verba in indulgentijs posita colligitur. Plurimum autem dantur conditionaliter, quare obstante conditione non cōstant. Interdum dantur sub hac forma (omnibus contritis, & cōfessis) & tunc vtumque requiritur, prodest nihilominus contritis, & non confessis, & cetera. Volens etiam consequi indulgentiam, & non dans sicut in bulla continetur, non consequitur eas, quia conditio non extat, tamen volens assequi eas, & non potētis tantum gratiæ, & gloriæ moratur, quantum eas assequens, licet non ad remissionem pœnæ, & sic actus exterior nihil addit interiori quantum ad vitam æternam. Duo accedētes ad locum indulgentiarum itineribus æqualibus æqualiter consequuntur indulgentiā quantum ad remissionē, sed inæqualiter merentur. Nam vnus actus est difficilius altero, ratione obiecti, Dives dans pecuniam secundum tenorem bullæ, tantū indulgentiarum consequitur, quātū pauper, sed pauper plus meretur, quemadmodum vidua euangelica. Iustus nullus pœnæ debitor, si det elemosynam p indulgentijs consequendis, non consequitur, cum nihil habeat relaxandum, non tamen perdit elemosynā, quia per eam meretur. Quando indulgentiæ sunt perpetuæ in aliquo loco, quolibet die locum accedens eas cōsequitur, ceteris obseruatis, & probabile est, quando sunt temporariæ, vt quoties quis ipsam adierit locum illas consequatur. Potest tamen dici, quod semel tantum eas consequitur quan-

do

do dantur plures dies, ut qui nō potest venire in praefinito die, veniat in alio. Quid sonat, damus plures dies indulgentiarū, vel annuunt? Sciat. Respondetur, hoc est dicere, indulgentiæ tantum tibi proderunt, ac si quadraginta diebus, vel annis, penitentiam impleres, & tantum de pena culpis debita diminuūt, ac si penitentiam tanto temporis cuniculo impleres, & tanto minus punieris in purgatorio, ac si vno anno egisses poenitentiam. Sed de qua poenitentia intelligatur feruenti, vel remissa nouit Deus. An etiam intelligatur de penitentis iniunctis, vel quæ rationabiliter possunt iniungi doctores variant. Quæ autem sit remissio plenaria, Respondetur, quod remissio plenaria dicitur respectu poenitentiarū iniunctarū pro mortalibus & venialibus, plenissima respectu poenatarum iniunctarum pro mortalibus & venialibus, vel iniungendarum, vel quæ poterunt iniungi. Nec oportet in indulgentiis inculcare Symoniam, quia Papa non confert indulgentias pro causa temporalis, puta pro Symonia, &c. Sed pro pietate, & in premium boni affectus, quo cupiunt homines subuenire fidei, pauperibus, vel fabricæ, &c. Iuxta Pontificis voluntatem, & de fiderium. Nec obstat si non in omnibus æquali pietate affectis indulgentia tribuatur, quādo defuerit exterioris opus, quā si vni sit gratia, non sit alteri ex hoc iniuria. Cū autem indeterminate datur indulgentia tertiæ partis peccatorum, aut aliter, contribuenti fabricæ, &c. intelligit de auxilio, quod sit conueniens ei, qui dat, & eum quod accedit

ad hoc plus vel minus de indulgentia consequitur, ut pauper dans vnum denarium totā indulgentiam consequatur, non aut diues, quē non decet ad tantum opus tam parū dare sicut nec dicitur Regem auxiliū ferre, cui obulum daret. Idē dicitur de indulgentiis Romæ concessis, quas concesserunt Papæ pro peregrinos; nec existimantur dignum tanta gratia natū Romæ iuxta ecclesiam, sicut qui de longē venit, nec tñ suscipit indulgentiā, sed aliquā. Valent igitur indulgentiæ ex parte dātis, quantum sonant, & permittunt, non tñ æqualiter oībus, sed sēc existimationem eius, quam habuit, vel hñc debuit, qui indulgentias dedit, quod non oportuit exprimere, quia oēs fideles debent in corde supponere, quod dona, & mīserationes s. s. donantur cum æquo libramine. Quatuor igitur requirūtur, ut indulgentiæ tñ valeant, quantum sonant, ex parte concedentis duo, autoritas, & rationabilis causa, ex parte promerentis, status gratiæ, & implerio eius, ex quo concessa sunt indulgentiæ.

DISTINCTIO. XXI.

Quæst. I. Pag 517.

Dimittitur ne peccatum aliquod possit hanc vitare.

RESOLVTIO.

Voniam hæc qō alius expendenda venit, maxima ob catholice fidei infensissimos hostes, quod nulla post hanc vitā, quorūcūq; peccatorū recipiunt satisfactio-

Veniam in alio sensu dicitur.

nem. Ideo vt irrefragabiliter eorum ostendamus ignorantiam, & Christianæ veritatis piā, & certissimā fidem, ac obseruationem, qua & purgatoriū certo credimus, & defunctos pijs iuuari operibus Christiane existimemus. Nonnulla imprimis, præter doctorum contextū statuenda veniunt.

Supposita maxime Notanda.

Primū, non eis solum adhibendā esse fidē, q̄ expresse in sacris scripturis continēt, verū quoq; & his quæ inde eliciunt, aut eis plane cōfona apparent. Qd̄ constat ex eo qd̄ articulus triū personarū in diuinis nunq̄ expresse h̄r, nec personæ nomen filio accommodari, aut beatā virginē Mariā post partū pmā sese virginē. Nā & hac in re fādissime errauit Eluidius, vt ostendit Hyeronimus. Nihilominus his fidē adhibere cogimur, qd̄ dūtaxat ex sacris educunt. Hūc accedit, qd̄ Ch̄s Saluator noster probaturus carnis Resurrectionem ipsis saducæis, protulit eū locū,

Mat. 22. Ego sum Deus Abrahā, &c. Vbi
Exod. 3. no sit expresse huius rei mētio.
eadem ca. consimiliter ostensurus se esse
Matt. Deū, induxit illud Psalmistę. Di
Psal. 109. xit Dñs dño meo, &c. & illud ipsum cōmostrare volēs citauit illud Psalmistę. Ego dixi Dij estis vos, &c. in neutro tñ horū locorum h̄r expresse Mesiam futurum debere esse Deū. Insuper Ch̄s volens p̄dicare baptisma Nicodemo, aut illi, Tu es magister in Israhel, &c. Insinuans qd̄ ipse intelligere deberet mysteriū baptismatis, & tamen expresse illud in veteri instrumento nūquam continetur.

Ecclesiæ irrefragabilis interpretis scriptura.

Secundū suppositum conseruit indubitatum & irrefragabilem sacre scripturæ interpretē. Si enim hæreticus ceterum cum fideli, & vterque professus locos sacre scripturæ ad propriam adstruendam assertionē, opus est iudice qui hanc componat. Is autem non erit scriptura ipsa, Nam illa est testis, dicente Christo, Scrutamini scripturas, quoniam illa testimonium perhibent de me. Nec erit aliquis hominum (cū quilibet errare possit) iuxta illud Apostoli, omnis homo mendax. Cū igitur sacra scriptura sapientiā diuinā supernaturaliter nobis reuelatā contineat, quæ lumen naturalis rationis transcendit, erit solus spiritus diuinus proprius eius interpretis, cuius est eam condere: testatur Saluator noster ad patrem dicens, Confi-teor tibi pater, &c. Quibus verbis sapientes in oculis suis, & prudentes huius mundi ab hac sapientiā diuinitus reuelatā excludit, ideo defecerunt scrutantes scrutinio. Secundus interpretis est ecclesia, quæ ex promisso sui sponsi, spiritum sponsi certo habet directorem, & illuminatorem secundum illud Ioannis. Ego rogabo patrem, &c. Habet etiam præsentem sponsum ipsum, ego vobiscum sum vsque ad consummationē seculi. Eadem etiam dicitur ab Apostolo columna. Huc accedit quod & in veteri lege ambigua & difficilior causa ad sacerdotes deuoluebatur, quare non potius tempore noui testamenti, cum igitur profertur loci sacre scripturæ ad suaden-

Ioan. 8.

Ioan. 8.
Mat. 22.

Mat. 22.

Psal. 109.

Ioan. 14.

Mat. 28.

1. Tim. 3.

Deut. 17.

109.

suadendū, vel dissuadendū pur-
gatoriu, certus intellectus eorū
grēdus est ab ipsa ecclesia, hoc
est patribus, qui ab ipsis Apōsto-
lis per legitimā successiōē ad
nos vique ecclesię prafuerunt,
qui in concilijs ecumenicis le-
gitime congregati, ea quę fidē,
& bonos concernunt mores do-
ctore. l. l. statuunt, qua in re sic
tinuq̄ hactenus errarunt, ita
nec errare assilente eis spiritu
sancto pnt. Huc accedit illud
math. c. i. Super cathedrā Moy-
si, &c. cum interpretatione Hyero-
nimum in illud Matth. c. i. q̄ vos
audit, me audit, &c. & illud, Si
ecclesiam non audierit, &c.

¶ Remissa culpa, non semper
remittitur omnis
pena.

Tertiu suppositū qđ non sem-
per remissa penitenti culpa
a Deo remittat oīs pena culpa
debita, probatur, quia sunt due
mutationes, quę non semper se
se mutuo concomitantē necessa-
rio, nec ex sua natura, nec ex di-
uino decreto: ex sua natura nō,
quia pōt quis remittere offen-
sam et in humanis, non remisso
oī debito, vel damno illato. Nec
ex diuino decreto, nā hoc decre-
tū nō inuenitur in scriptura di-
uina. Quinimo contrarium indi-
cat, vt patet in Dauide, cui Deus
remisit offensam, dicēte Nathā
ex reuelatione Dñi, Dñs trāstu-
lit a te peccatū. Graues nihilo-
min⁹ denūciat illi penas, dicēs.
Quamobrē nō recedet gladius,
&c. Item, Quia blasphemare feci
sis inimicos, &c. Simile habes
in libris Regū de eodē Dau-
de. Frequēter igit Deus post re-
conciliationē peccatoris ipsū
tpaliter castigat, pro sua inolen-
tia contra se perpetrata, vt patet

et de populo Israel, cui cū ad
Mosis pces pro adoratione vitu-
li eēt placatus, Nihilominus ad-
iecit, ego i die ultionis visitabo
peccatū eorum, &c. Item in lib. *Exod. 32.*
Nume. Dimisi eis, ibi, impurabi-
tur. Itē de Mose & Aaron, quib. *Num. 21.*
in penā incredulitatis i eductio-
ne aq̄ de petra irreuocabiliter
insinuauit, qđ nō introducerēt
filios Israel in terrā promissio-
nis, qđ eis ingens pena erat. pōt
qđ Deus dimissa offensa, oēm
et penā non mō aternā, sed et
tpalē laxare, verū quia propheta
canit Misericordiā & iudiciū
cantabo tibi Dñe, & Vniuersę
vię dñi, misericordia, & veritas,
plurimaque in hunc modū, ex
quibus conformiter ad hylto-
rias adductas, consequit fin cō-
munē Dei dispensationem, re-
missa peccatori pena aterna, ali-
quā penā tpalem remanere sol-
uendā, in q̄ pena aterna cōmu-
tat in isto Dei iudicio, dulcore
tñi misericordię tpata. Cognoui
dñe (inquit Psalmista) quia equi-
tas iudicia tua. æquū est aut, vt
qui stultas fuit in culpa, sapiēs
fiat in pena. Æquū est, vt qui in
ordinate in creatura cōtra Deū
est delectatus, ordinate & fin
Deū afficiatua mulctet pena, cū
pena sit culpę regulatiua, p q. n. *Deut. 25.*
quis peccat, p hanc, & torquet, &
pro mēsurā delicti erit plagarū
modus. Et quantum se glorifi-
cavit & cetera. *Apo. 18.*

¶ Aliud suppositum notandum.

Quartū suppositū, Regnū cę-
lorū regnū nitidū, & alienū
ab omni culpa, & pena, summa
que puritatis, &c. Testatur Ioan-
nes, nō intrabit in illud aliquid
conquinatum.

¶ Aliud suppositum.

Quintū suppositū, accidere pōt

vt q̄spiā, q̄ multa admisit celera, nullā p̄ eis penā in hac vita perpeſſus ſit, aut ſaltem non condi-
gnam, cui Deus, ſi vere reſpi-
ſcat in fine, non denegabit miſe-
ricordiam, remittet offeſſam, &
æternam pœnam, & ſupererit tē-
poralis pena perſolūenda ex ter-
tio ſuppoſito, quā cū non poſſit
in hoc ſeculo perſolūere, ſeret
vtique in alio. pōt deinde plerū
que contingere quod quis im-
perfectus decedens in multis ve-
nialibus, quæ commiſit, hēt ad-
huc complacentiam, a quibns
ſola infirmitas, aut impaſſibili-
tas eum cohibet, non libera diſ-
ſiplicitia, ex timore, & amore
Dei nata. Talia hic non dimittū
tur, nec quo ad penam, nec quo
ad culpam, & ſic moriens ſecū
ea deſert in alio ſeculo purgan-
da. Hac doctrina ſtabilitur per

Mat. 12. verbum Chriſti. Quicumque di-
xerit, vbi dat tacite intelligere
aliqua peccata leuiora remitti
in alio ſeculo poſſe, ſic & Docto-
res ſacri intellexerunt, & pro illo-
rum emendatione neceſſarium
eſt purgatorium poſt hanc vitā,
Et hæ ſunt duæ cauſæ futuri pur-
gatorij, nempe pena remanens
mortalium, & venialia non re-
miſſa. Tertia cauſa eſt vetus Ho-
mo, fomes peccati, in nata illa
cupiditas, quæ eſt radix omniū
malorum, ab Apoſtolo quoque

1. Cor. vocaſſet vetus fermentū, lex mem-
brorū. Ad hanc autē eneruandā,
& expurgandā oīs adultus tene-
tur. Expurgate vetus fermentū,
&c. Hæ crucifixionē, & mortē
baptiſmus ſignificat, cuius ſi-
gnatū plequi tenemur. In qua
mortificatione ſi ſegnes fueri-
mus, purgabimur poſt vitæ cū-
riculū acriorib. penis. Siquid ē

Mat. 23. ad dei formis regni ingreſſum

exigit veſtis nuptialis, charitas
ab omni cupiditate puriſſima.
Obijcies forte Latronem dextrī
latens crucifixi Saluatoris, qui
tarde compunctus celerē inue-
nit remiſſionē. Perpende in illo
latrone magnitudinē fidei ſuę,
internæ cōpunctionis, cōſtantis
confeſſionis, ingentis Zeli pro
innocentia Chriſti. Vidit corpo-
reis oculis Chriſtū iuxta ſe pē-
tēdē, condemnatū, & morti adi-
ctū, vt Latronē, & credidit ip-
ſum regē hñtē in futuro ſeculo
æternū Regnum, poſſeq̄ ipſum
ſaluare, & in ſuū regnū ſulcipe-
re, ſperavit in eius miſericor-
dia, q̄ iplorauit, ſeruētē habuit
de ſuis peccatis compunctionē.
Confitebatur ipſum ore & ho-
ra qua ab hominibus blaſfema-
batur, & deridebatur, qua a di-
ſcipulis fuit dereliſtus, & qua
eum nemo publice confeſſebat,
& pro eius innocentia Zelans
ſocium ipſum blaſphemantē in-
crepauit. Vide quā ſtupenda pe-
nitētia, vere mutatio hac dexte-
ræ excelsi eſt. Vnde non indi-
gnum foret de hac celebrare fe-
ſtum, quemadmodum & de cō-
uerſione Pauli, Verendum tñ ta-
lē conuerſionē eſſe rariſſimam.
De vno Latrone non de plurib.
hanc tantam legimus in ſcrip-
turis ſanctis, fatemur tñ Deo
adhuc nō impoſſibile. Verū de
tā celeri expurgatione neminē
certificamus. Venit Chrs in illa
mirabili, & miraculoſa conuer-
ſione, oib. peccatorib. ſpē dare,
grām cōſequi poſſe, & in hora
mortis, nulli autē peccā di indul-
gere fiduciam. Obijcies deinde
meritū, & ſatiſfactionē Chriſti
exuberantiſſimā pro peccatis no-
ſtris, & proinde nō eē opus nra
ſatiſfactione colligere. Rñdetur,
Chriſti

Christi passio, & satisfactio prae-
cipue est ad placandam caelestis
patris iram, pro hominis offen-
sa, ob quam aeternam meruit pe-
nam, unde principaliter respicit
culpam, & aeternam penam sibi
quadrantem, quantam conse-
quenter ad omnem penam di-
luendam sit sufficientissima, cum
Christus eandem pro temporali
pena abolenda vult offerri pa-
tri. Verum ex scriptura non pro-
batur quod passim pro quibus-
vis eam tali offerat pacto: Nihil
loecius satisfactio Christi Iesu
omnium nostrarum satisfactio-
num est fundamentum, per qua,
& a patre caelesti acceptantur,
alioquin nec sufficientes, nec
acceptabiles, per hoc diluuntur
plurima scripturarum testimo-
nia ab aduersariis aduersus no-
stram inducta satisfactionem,
Vnde Apostolus, In quo habemus
redemptionem &c. & Lucas,
Huic omnes propheta &c.
& Ioannes, Si confiteamur pec-
cata nostra, &c. Item sanguis Chri-
sti &c. Aduocatum habemus &c.
Lauit nos in sanguine, &c. Quae
proposuit, &c. Peccata nostra, &c.
Posuit in eo, &c. Ex his igitur eu-
denter satis concluditur, quod Chri-
stus sufficienter satisfecit pro
omni delictis, imo superuenienter,
dico reconcilians patri hostem,
expianq; oes peccato debitas
poenas quantum est ex parte sui,
quod plus obtulit Deo patri, quam me-
ruerint peccata nostra, sed non
efficienter quantum ad nos, quia
Deus requirit et satisfactionem
nostram, non pro passionis Christi
insufficientiam, sed ut qui deli-
quimus, ipsum et delictum in
nos vindicemus, ut qui in peccato
quo, quantum in nobis fuit, aliquid
debiti honoris, debitorq; obedi-

tiae Deo subtraximus, poeniten-
tes aliquid delectabilis, vel vtilis
nobis auferamus, quod Deo
in honorem, ac sacrificium of-
feramus. vide Bunderium. His
suppositis asser locos sacrae scri-
pturae, vna cum interpretatione sa-
crorum Doctorum, maxime veterum,
sicut habes in operibus eorum, quod
aduersus heticos conscripserunt.
Quod si aduersarius dixerit eum
non esse gentium sensum, obli-
stas illi, & sedo supposito conpro-
bans eum esse verum scripturae sen-
sum, quae Ecclesia haecenus ex
eis locis collegit &c. Tandem pro-
feras beati Augustini, qui ut cu-
ra pro mortuis agenda ostende-
ret, duplici viri testimonio, in
primis locum ex Machabeis citat,
quo ostendit oblatum pro mortuis
sacrificium, non absterritus quod hic
liber in Canonem Iudaeorum non
sit receptus, sed solo contentus
quod Ecclesia cum libris certe anti-
quissimum, veluti impium non reie-
cerit: adde quod & deinceps rece-
ptus fuerit in Concilio Carthagi-
nensi. Tertio praesente Diuo Au-
gustino iam praeterire mille,
& centum anni, & amplius. Sed
(ut aiunt Gregorius Nazianzenus,
& Hieronymus) haereticorum
mos est a tempore Simonis
Magi, ut rejiciant libros qui eorum
erroribus aduersantur, quod
practicatum fuit, teste Ambrosio
per Arrianos, Manichaeos, & alios.
Manichaei respuebant verum tes-
tamentum. Sardon heticus solum
Lucam Evangelium, assertore Ter-
tulliano recipiebat. Ebion (ut ait
Hireneus) solum Marthae Euan-
gelium. Eusebius Caesariensis refert
generum rejecisse oes Pauli Epistolae
& Actus Apostolorum. De his ve-
ro, & similibus B. Augustinus,
sic diuinas scripturas accipiunt,

2. & 3. ar-
ti, Tit. de
satisfas.

De cura
mortuis
agenda Ma-
ch. 12.

Li. de ho-
no persone
vantis, seu
praeest.
Janit. 6. 11

vt suo quodā priuilegio, immo sacrilegio quod volunt sumant, & quod nolunt reiciant. Deinde beatus Augustinus totius Ecclesie vniuersalem consensum adducit, cuius non paruam, sed maximam auctoritatem esse cōtendit. Proferas nunc in mediū diuū Clementem, diuū Dionysium Areopagitā, & alios consequenter veteres auctores, quorum locos reperies in libris aduersus hereticos editis. Postremo dicas probatam vitam aliquis, multum addere testimonio illius, cū & i ciuilibus testis infamatus repellat. Et confers vitam hereticorum moribus Catholicorum Doctorum, & iudicet quis sana mentis, quibus sit adharendum. Ex superioribus igitur liquet peccata quędam post hanc vitam dimitti, non mortalia quidem quantum ad offensam, & eternam penam, sed duntaxat quantum ad temporalem penam. Venialia vero remittuntur & quantum ad offensam, propterea quod nihil sit venialis culpe remissio, q̄ temporalis poenę eidem debita per solutio. Transeunte enim veniali actu nihil manet in peccatore, quam obligatio ad temporalem poenę eidem debita per solutio. Transeunte enim veniali actu nihil manet in peccatore, quam obligatio ad temporalem poenę eidem debita per solutio. Transeunte enim veniali actu nihil manet in peccatore, quam obligatio ad temporalem poenę eidem debita per solutio. Transeunte enim veniali actu nihil manet in peccatore, quam obligatio ad temporalem poenę eidem debita per solutio.

hominum viatorum, & suffragia Ecclesie. quibus non solum pena temporalis remittitur, sed & veniale peccatū. Et ad hoc adduci potest illud Barruch, Dñe omnipotens Deus Israel, audi nūc orōnes mortuorū Israel, & filiorū eius, q̄ peccauerunt ante te.

DISTINCTIO. XXII. Quæstio II.

Astringitur ne confessarius detestum sibi in confessione secius in omni euentum celare?

RESOLVTIO.

Quāuis confessarius nō in persona Dei, sed in propria, veluti altissimi minister, peccatorū defectus agnoscat, quęadmodū & in propria absoluit pōna, nihil secius iure nature tenet sibi hoc nō reuerata facinora ppetuo abdere. illud aut natura ius reletur, vbi dī, Oīa quęcumque vultis, &c. & prout vultis, &c. Vbi nobis præcipit, vt quę vellemus sibi rectam rōnem nobis exhiberi, eadē & nos alijs vicissim ptemus. Qñō intelligit illud Martini Dinges proximi tuū sicut templum. Quilibet aut sibi rōnem vult propriā famā illesam seruari, & ex cōsequenti crimen admistum occultari, iuxta illud Ecclesiastici, curā habebis, ubi in æternum, &c. Et melius est bonū nōmē, q̄ diuitiē multę, ergo & ipsum alijs desiderare debet, & facinus eorū (ne propterea infamem) celare. Huc accedit fidelitas, q̄ quilibet alteri eodē iure seruare debet, Qui ambulat fraudulenter, reuelat secreta, &c. Deinde

inde & pmissi custodia pollicet, siquidē saltē virtualiter ipsi peccatori cōfessarius promittit qd nō detegat peccatū, stet igitur politicus, dicēte Zacharia, Qui mini veritatē, &c. Alstringit cōfessarius diuino iure, quo prohibet cuiuslibet ne alterū ab obseruatione legis euāgelicę retrahat, vnde illud Matthei: Qui scā dalizauerit, &c. Retraherent autē peccatores ab obseruatione huius Euāgelici pcepti de cōfessione faciēda, si cōfessarius peccata reuelaret, quo fit vt hoc quoque ius ea de celāda cōstrictus sit. Et qm homines magis verentur humanū pceptū, q̄ diuinū, iuxta illud Ecclesiastici: Et enim qā non proferē cito cōtra malos iniā, &c. dicit Ecclesia & pōnā cōfessarijs hoc pceptū transgredientibus, vt patet ex lure canonico: Sacerdos ante oīa caueat. de his q̄ ei confitentur peccata alicui recitet, nā si hoc fecerit deponat ne & oībus diebus peregriñādo ignominisus pergarēt, Caueat omnis vtriusque sexus ne verbo, vel signo, aut alio modo quouis modo prodāt peccatores, q̄ uod si fecerit deponat, & in archiepiscopū monasteriū ad agendā penitentiā detradat. Nec solū sacerdos tenet sibi peccata cōfessā celare, sed quicūque eorū habuerit notitiā aut p imprudentē cōfessariū, aut audiendo cōfessionē ipsam. Quod si quispiam dolo se alterius confessionē auscultauerit, mortaliter peccat. vnde, Virū languinū, & dolum abominabitur Dñs. & non solum dū pōnitēs viuūt, sed etiā ipso defuncto, propter supradictas rationes. Insuper & cuique etiam superiori, licet id pceptū, non licet reuelare, quia nō

habeat auctoritatem super diuini ius: & nō solū peccatū ipsum celare debet, sed & circumstātiās per quas posset deuenire quis in notitiā peccatorū. Consimiliter tenetur quis quodcūque secretū sibi extra cōfessionē receptū, celare, nec solum qm exprimit cōmittens se velle illud cōmittere secretum, sed quocūque ex modo cōmittendi appareret, quod veller illud esse secretum, vt si quis committat alteri literas sigillatas, &c. Qui secus agit calumniator habet, & infamis. Veruntamen si secretū hoc extra confessionem commissum vergeret in detrimentum reipublicę, aut tercię personę, vtiq̄ tūc reuelare posset, quia est bonum cōe pferendum particulari. Sigillo autem confessionis non potest dari maius bonum, quia est bonum fidei & charitatis. Quare propter quodcūque detrimentum reipublicę, aut alterius nunquam deregi debet.

DISTINCTIONIS XXII.

Quęst. Vnica. Pag. 33.

Redemptio semel dimissa pōnitenti peccata?

RESOLVTIO.

Eccatum frequēter actum vitiosum internum aut externum designat, pro prius tñ deformitate seu priuationē rectitudinis debitā illis actibus. Nōnunq̄ vero & reatū (obligationē ad pōnā peccatis cōmēritā) denotat, vt p̄sentariū. Quocirca peccatū hoc tertio mō acceptū potētia Dei obseruata, idē vtiq̄ numero

Ext. de Calūniat e. cum dile Aus.

mero redire pōt, licet p̄ respiscē-
tiam dimissum fuerit, potentia
tamē Dei ordinata (hoc est qua
communiter vtitur conformi-
ter ad ea, quæ nobis de ipso sa-
cre produnt litera) nusquam re-
dit, dicente Deo per Ezechielē,

Exe. 18: Si autem impius egerit poenitē-
tiā, &c. Huc accedit beatus Au-
gustinus in psalmum, Beati quo-
rum, &c. Et fere bona pars do-
ctorum in illud Nahum. Non iu-
dicabit dominus bis &c. & non
consurget duplex tribulatio. li-
cet Hebræi aliter interpreten-
tur ad literam. Quod si dixeris
bona opera mortificata reuiuif-
cere in poenitente iuxta illud

Psal. 51.

Hebræorum: Non enim iniustus
est Deus, &c. illud Corinthiorū,
Dispersit dedit pauperibus, &c.
& a simili peccata quoque re-
missa, in recidiuante denuo im-
putari. Respondetur, non esse
simile, & dissimilitudo primum
prouenit ex misericordia Dei
(Quæ superexaltat iudicium) in
cuius acceptatione perpetuo
bona viuunt opera, vt constet ex
prædictis duobus locis Aposto-
li, & ex facto Ezechie dicentis;

Heb. 9.
2. Cor. 9.

Isa. 38.

Etiam post superbie peccatum
memento, &c. Peccatorum au-
tem omnino obliuiscitur, quātū
ad vindictā, iuxta illud Isaie, De-
leuit vt nubem iniquitates tuas,
&c. Deinde & istud diuine com-
petit iustitie. Iniustum siquidē
foret peccatum cui æterna de-
bita pœna in temporalem com-
mutata fuit, & hac persoluta
quempiam rursus puniri. Ius-
tum autem est, vt merces bo-
norum operum, quæ nunquam
illi exhibita fuit referretur, vt
post respiscētiā eidē reddatur.
Vnde Hieronymus in illud Ioe-
lis: Reddam vobis agros, &c. id

Ioe. 2.

est, non patiar perire vbertatem
spiritualium, quam perdidistis
per peccata. Adde quod opera
meritoria non possunt condi-
gne remunerari per similem cō-
mutationem temporalem, quæ
nec iuste premiari, nisi beati-
tudine celesti. Dices, inde subse-
qui resurgentem a peccatis ad
maiores resurgere gratiā, quā
esset illa in qua erat quando ce-
cidit. Illud sane non colligitur,
nec gratia, quam prius habebat
illi restituitur, sed gloria dun-
taxat, quæ debetur suis meritis.
Quia adhuc illam non habuit,
erat illi solū præordinata a Deo,
& præterea habet gradum glo-
riæ correspondēte bono actui,
quo resurgat a peccatis, & sic
surgit quidem ad maiorem glo-
riam, intellige de gloria corre-
spondente meritis solum, quia
non restituitur illa, quæ respon-
debat gratiæ, cum & gratia illi
non restituitur, sed non ad ma-
iorem gratiam. Quia illi datur
iuxta dispositionem respiscen-
tis intenie, vel remisse. Ex talis
dispositio est conuersio in Deū,
& auersio a peccato. Vnde Psal-
mistā, Præparationem cordis eo-
rum &c. Et Hieremias, Homi-
nis est præparare animam suā.
Ergo inquires ex peccato com-
modum refert, nempe gradum
illum superadditum gloriæ, im-
mo incommodum maximum.
Quia opera quæ exercuit in pec-
cato, non fuere Deo grata. Si hinc
quis hominū loquar &c. &c. Qui
offendit in vno, bona multa per-
dit, nec redditur illi gloria præ-
habita gratiæ correspondēs. Re-
solutio ergo doctorū est, quod
respiscens non semper resurgit
ad maiorem gratiam, sed aliqua-
do ad æqualem, aliquando ad
maio-

Super quartum lib. Sententiarum. 111

maio-rem, aliquando ad mino-rem, secundum dispositionem, qua disposuit se ad illam. Cum vero dicit q̄ semper resurgit q̄ ad maiorem gloriam, intelligit de gloria quæ debetur meritis solum, non de ea quæ debebatur gratiæ. Quare fieri potest vt simpliciter ad maiorem resurgat gloriam, si priusquam caderet, magnam haberet gratiā, cui plures gloriæ gradus debebantur, & subinde remissæ respiciat, propter quod & remissa illi dabitur gratia, & gloria eidem correspondens minor erit gloria correspondens gratiæ, quam habebat priusquam offenderet. Non desunt nihilominus interpretes Scoti qui asserant gratiæ seorsim non correspondere aliā gloriam ab ea quæ correspondit adiutori. Immo aiunt gloriam primo, & præcipue correspondere meritis, & secundario, & per accidens, gratiæ. Vnde colligunt q̄ quia peccator resurgit ad omnia merita quæ habuit, q̄ etiam resurgat ad omnem gloriā quæ prius eidem debebatur. Prima tamen assertio contextui doctōris proprius accedit. Ex his colligit aliquando damnatum habere ius maius ad maiorem gloriam, quā aliquis saluatus. Cū autem doctores asserunt dimissa peccata redire, & id ex parabola illa Matthæi colligere videtur, id plane intelligi debet, q̄ dimissa peccata redeant nō qui dem quantum ad reatum, aut substantiam, sed tanquam circumstantia aggravans, id est remissio peccatorum præhabita aggravat subsequens peccatum. Si enim dederis duos, qui ex æquo deliquerint, & vni peccatum fuerit remissum, alteri vero non.

Si hi duo denuo offendant Deū eodem scelere, & æque vndique graui, præterquam quod vni præcedens dimissum fuit peccatum, hic vtiq̄e grauius offendit. Primum quia quando cuiuspiam immerito confertur beneficium, is lege gratitudinis maioris est benefactori deuinctus, quā esset alius qui beneficiū quadantenus promeretur. Atqui peccatori qui nihil promeretur quā penam æternā, Deus gratiam confert, quare consequitur ipsum peccatorem ratio ne huius beneficii plus esse obligatum Deo, & ex consequenti grauius delinquere. Vnde Christus arguit ingratitude decem leprosum, & Apostolus ait, Thesaurizas tibi iram &c. Et omnes doctores asserunt omne beneficium siue temporale, siue spirituale aggravare sequens peccatum, dummodo non ignoretur inuincibiliter, & hoc indicauit Christus, Ecce sanus effectus es &c. Deinde quia quanto quis tenetur quippiam perficere pluribus præceptis, seu obligationibus, grauius delinquit si transgrediatur: Atqui is cui semel fuit dimissum peccatum, tenetur immunem se a peccatis seruare. Primum ratione vniuersitatis præcepti ipsius Dei, Dein de & ratione propositi, & promissionis qua decreuit in posterum cauere peccat: Displacet n. Deo infidelis, & iniusta promissio. Ergo is grauius peccat. & sic interpretanda venit parabola apud Matthæum, nempe quod seruus ille nequam, & quilibet rursus delinquens eidem pœnæ adiudicatur, ad quam priusquā respiceretur, fuerat obligatus, nō ad eandem quidem secundum in-

Luce. 17.

Rom. 10.

Ican. 8.

Eccl. 1.

Mat. 18.

in-

14.0.2.

intentionem, secundum extensionem, Quia ad æternam poenam quæ aggravatur ratione huius circumstantiæ ingrati tudinis, & infidelitatis. Ad hunc modum interpretare & illud Iacobi, Qui in vno offendit, vti que quantum ad æternam damnationem, ad quam adiudicatur quis pro vno peccato solo, sed non quantum attinet ad grauitem poenæ. Item factus est omnium reus in charitate, quia le sit radicem omnium bonorum. Item factus est omnium reus dispositiue, Nam vt ait Gregorius, Peccatum quod poenitentia nõ diluit, mox suo pōdere ad aliud trahit. Exemplo est ipse Petrus.

DISTINCTIO. XXIII.

Quest. vnica pag. 342.

Est ne extrema vñtio sacramentum noua legis?

RESOLVTIO.

Propter. 29.

1. Ioan. 9.

Iaco. 4.

Apo. c. 21.

Mat. 6.

Sacramen

tū extre

mæ vñtio

nis a Cori

tho institut

tum.

Nemo sanæ mētis am bigit Deum posse constituto in extre mis venialia remit tere peccata, & ei⁹ remissionis instituere certum ali quod, & efficax signum (cum & homines operum suorum certa aliqua signa instituere possint.) Quod & congruum fieri cōstat, quatenus moriturus a veniali bus, quæ quasi assidue quiuis committit, iuxta sacram scrip turam, Septies in die &c. Si dixerimus &c. In multis offendimus omnes &c. certo absoluitur, ne eum ab ingressu æternæ beatitudinis remorentur, In quam nihil coinquinatū intrabit. Hoc quoque signum institutum fuisse a

Christo constat ex diuo Marco, qui narrat Apostolos vnixisse multos agros, quod propria temeritate nimine fecerunt, sed ex Christi commissione. Neque enim in principio predicationis permisit eos Spiritus sanctus ita turpiter, immo perniciose errare. Huius certa probatio est qd Deus factum eorum approba uit curans taliter inunctos etiā a langoribus corporalibus. Post modum hoc sacramentum predicatum & diulgatum est per beatum Iacobum, Infirmitatibus suis in vobis &c. Non enim Iacobus hoc sacramentum instituere potuit, tanquam signum certum alicuius effectus diuini, cuius efficientia non in eius, sed solius Dei dependet potestate. Quare fuit publicator, non institutor. Solet autem hoc pa tris definiti. Extrema vñtio est vñtio hominis infirmi poenitentis facta in determinatis paribus corporis, cum oleo consecrato ab Episcopo, ministrata a sacerdote, simul verba certa cū intentione debita proferente, ex institutione diuina efficaciter significans curationem finalem venialium. Circa vero istud sacramentum quædam sunt principalia, quæ exprimuntur in sacra scriptura, vtpote quod est vñtio hominis infirmi, quod fit per presbyteros Ecclesie, quod fit cum orationibus, quod fit in nomine Domini, in fide, & expectatione effectus spiritualis a Deo. Quædam sunt ad maiorem solennitatem, vti est, quod oleū ab Episcopo sit consecratum. Equum enim est, & iustum, vt omnia quæ in diuinos vindicantur vsus, per verbum Dei & orationem sanctificentur, Reliqua vero

Super quartum lib. Sententiarum. 113

vero suscipientem concernunt,
& ministrantem,

DISTINCTIO XXIII.

Quæst. Vnica. Pag. 545.

Utrum in ecclesia sint septem ordines.

RESOLVTIO.

Ratermissa ordi-
nis generali descri-
ptione data ab Au-
gustino, qua dicitur
parium & di-
sparium sua cuique tribuens lo-
ca dispositio, prout præsentem
designat materiam, iuxta men-
tem bonæ partis theologorum
negantium Episcopatum ordi-
nē esse. Ordo utique est gradus
eminēs in Ecclesia disponēs de
congruo actum aliquē ad con-
secrationem, vel dispensationē
Ecclesiæ pertinentem. Canonici
vero teneutes Episcopatum
ordinem esse, reijciunt postre-
mam partem, dicentes ordinē
esse gradum eminentem in ec-
clesia disponentem ad aliquem
actum sacramentalem exequen-
dum, quorum plane assertio nō
est absona, cum Episcopis com-
petant gradus aliqui, ut ordines
confecti & confirmare, qui sa-
cerdotibus non conueniant. De
inde potestas eis in consecratio-
ne collata nequit per superio-
rem auferri. Quia consecratio
minor auferri nequit, & hoc mō-
do possit dici Episcopatus superior
alijs ordinib⁹, & illi plures actus
conueniant, in quibus nobilissi-
mus continetur, qui est Eucha-
ristiam consecrare. Non est tamē
id necesse fateri, cum Episcopo-
ratione talis ordinis non compe-
tat actus excellentior eo qui cō-

petit sacerdoti. Numerus vero
ordinum iuxta prædictam defi-
nitionem ex mente theologi-
orum est septenarius, qui latius
a Magistro & admodum com-
modè explicantur. Eorundem
vero ratio a doctore sic tradi-
tur: ad consecrationem Eucha-
ristiæ pertinet sacerdotium, ad
eius dispensationem, sangui-
nis diaconatus, ad materiæ di-
spositionem subdiaconatus. Un-
de isti tres ordines dicuntur sa-
cri, Qui immediate disponunt
ad aliquem actum circa Eucha-
ristiam: alij autem quatuor re-
mote disponunt ad eundem, Acolithus disponit populum,
quantum ad feruorem affectus
deferens cereos, Lector quan-
tum ad cognitionem intelle-
ctus, Ostiarius arceat homines
indignos, Exorcista vero demo-
nes. In primitiua tamen Eccle-
sia, quia tunc pauci erant cre-
dentes, quare & pauci suffice-
bant ministri ad dispensandam
eis Eucharistiam, non oportuit
ministros in singulis gradibus
institui. Vide solutionem ter-
tij argumenti apud doctorem.
Obserua nihilominus ordinem
non esse sacramentum proprie
sic accipiendi ordinem pro gra-
du eminenti, cum is gradus spi-
ritualis sit, Sacramentum vero
sensibile signum. Sed ordo po-
test dici sacramentū accipiēdo
ordinem pro ordinatione, seu
institutione in gradu Ecclesiæ,
quæ fit a ministro idoneo certa
verba pferente, eū aliquo signo
visibili ministerium eius ordi-
nis representante &c. Est istud
sacramentum vnum (licet septis
contineat) unitate generica: Por-
ro ecclesiasticus ordo non est
humana præsumptione inuen-

Resolut. 4. H tus,

rus, sed diuina institutione ordinatus. Christus enim instituit, & institutum reliquit Ecclesie, in optima Hierarchia statui viæ competenti. Adde quod etiam Apostoli nihil infigne in actibus solennibus præcipue Ecclesiam concernentibus gesserunt sine institutione, & reuelatione, aut commissione diuina, alioquin rexissent Ecclesiam Spiritu humano: Ipsi autem Ecclesie ministros manuum impositione instituerunt, ex quo concluditur eos hoc ex diuina institutione receperisse. Quod autem sic ministros instituerint, patet ex gestis & scriptis Pauli, & actis Apostolicis, Noli negligere gratiam &c. ubi plene loquitur de gratia sibi salubriter pro episcopo parati administrando collata. Itē, Admoneo te vt resuscites &c. Vide insuper electionem septē diaconorum, Facultatem autē instituendi & ordinandi ministros Ecclesie ab Apostolis per Spiritum Sanctum esse datam successoribus, clare ostēdit Paulus scribens ad Titum dicens, Huius rei gratia reliqui te Crete &c. Eandem quoque facultatem Timotheo dedit, quē Epheſinū Archiepiscopū ordinauit.

DISTINCTIO. XXV.

Quæst. I. Pag. 151.

Impedire ab ordinis susceptione, & collatione pena canonica.

RESOLVTIO.

*Pena canonica de
ordinis de
p. 110.*

Pena Canonica ea utique est, quæ per canones, aut sæcū dum eos infligitur, prohibens aut arcens punitum ab aliquo gra-

du ecclesiastico, qui aliis eisdem liceret. Sunt autem numero septem, depositio, degradatio, infamatio, irregularitas, excommunicatio, interdictum, & suspensio. Depositio est totalis amotio a clericali statu. Degradatio est remotio a determinato gradu ecclesiastico. Cautum tamen ne propterea existimemus characterem ordinis aut ipsos ordines tolli, Sed auferuntur facultates exercendi actus ipsorum ordinum & priuilegium clericale. Porro hæc duæ penæ nunquā de iure suo ipso facto incurruntur, sed infligendæ sunt a iudice, & hoc propter peccata enormia hæresis, schismatis & reuelationis confessionis &c. Nec potest hæc pœna remitti nisi per summum potestatem. Infamia est status laxa dignitatis quantum ad vitam & mores. Incurritur autem a iure propter crimen publicè commissum, vt est per iurium, aut aliud quoduis crimen publicum pp quod ius determinat aliquem fore infamē. Deinde a iudice coram quo probatur crimen eius, iudicatur infamis. Peccata autem propter quæ quispiam infamis dicitur, hñt in iure canonico. Infamis vero dicitur qui de crimine aliquo publicè accusatur, & remedium eius est purgatio canonica. Remedium vero contra infamiam est restitutio in integrum ab eo quæ potest restitueri. Irregularitas est inhabilitas ad susceptionem, & executionem actuum ordinum, ipsa frequentius infligitur a iure. Primo ex quibudam criminibus, veluti ex Synonia, quæ potest esse in ordine, vel in beneficio. In ordine dupliciter, primo

mo scienter, quando videlicet ordinatus scit se symoniace esse ordinatum, & tunc solus Papa dispensat. Secundo ignoranter ignorantia inuincibilis, ut puta quā alius ipso inscio pecunias dedit ut ordinaretur: Et tamen non dicitur irregularis, nisi exequeretur actus ordinum postquam est horum certior effectus. Quare cessare debet, quousque a suspensione liberetur, Symoniacus vero in beneficio non adeo grauiter punitur. Tamen postquam sibi constat quod symoniace illud obtinuerit, debet resignare & restituere cuncta quæ accepit. Deinde fit quis irregularis ex furto in ordine, quando videlicet contra voluntatem Episcopi ordines suscipit, aut omittit prius aliquem ordinem prius suscipiendum. Quod si episcopus id prohibeat per excommunicationem, videlicet ne quis alterius diocesis, aut non habens dimissorias, seu non examinatus se ingerat, dispensari nequit nisi per papam. Si vero non adfuerit talis interminatio, per episcopum dispensabitur. Præterea incurritur irregularitas ex crimine, quando quis exercet actus ordinis, quem non suscepit, ut si non sacerdos celebraret, nisi haberet ignorantiam inuincibilem ordinis non suscepti. Potestimo ex contumacia in poenis Ecclesiasticis. Ut si quis excommunicatus, aut interdictus, seu suspensus sacramenta administraret, vel reciperet, nisi esset ignorantia inuincibilis. Secundo contrahitur irregularitas ex tribus quæ non sunt crimina in eo in quo sunt, videlicet ex feruitute illa despotica, seu misera

ex illegitimatione, & mutilatione vel infirmitate enormi, ut si quis priuatus esset citra culpam aliquo membro. Tertio contrahitur irregularitas ex aliquo quod indifferenter potest esse culpa, & non culpa, ut ex homicidio, & bigamia. Ideo quicumque fuerit causa interfectionis voluntariæ, ut est iudex ferens sententiam, & tortor eam exequens, procurans, accusans, & testes, irregulares sunt. Item qui interficit in bello etiam iusto, siue interficiens aggressorem cum moderamine inculpate tute læ: Et hoc propter horrorem sanguinis effusi. Sed si aliquis de operam rei licitæ, & inuincibiliter ignoret, alicubi esse hominem, si fuerit causa interfectionis, non efficitur tunc irregularis. Hæc tamen irregularitas non est nisi ex iure canonico, & humano. Similiter qui contrahit cum vidua, aut cum duabus vxoribus efficitur irregularis. Vnde illud Pauli, Vnius vxoris vir &c. Quod si hæc ante baptismum non fuerint peracta, non causant irregularitatem. Quia sunt penæ iuris canonici, cui ante baptismum nullus subijcitur, Iuxta illud, Quid mihi de his quæ foris sunt iudicare &c. Excommunicatio maior videlicet (quæ solum est pena canonica) non minor est separatio a communicatione fidelium in sacramentis, & actibus legitimis. Infigitur autem quandoque a iure, quandoque vero a iudice: Attamen a neutro inferri debet, nisi ob scelus mortale, cui iuncta est contumacia. Vide resolutionem dist. 19. Relaxatur vero per absolutionem eius qui excommunicatus si fugit a iudice: Si ve-

1. ad Ti. 3

1. Cor. 5.
Excoica-
tio quid.

*Ext. de
sen. excō.
a. super.*

*De regim.
in 6.*

*Iustitiam
quid.*

*Ext. de
sen. excō.
ca. Alma
mater in
6. Suspendi
quid.*

ro fuerit a iure, relaxatur per simplicem sacerdotem, consentiente D. Thoma & Richardo, modo superior non reservauit sibi. Oppositum tamen tutatur Scotus. Sed fauores sunt ampliandi. Item, In penis benignior est interpretatio faciēda. Interdictum est archidiano a quibuscūq; actibus ecclesiasticis exercendis, aut eisdē assistendi. Interdicitur autem quandoque persona, frequētius locus, qnq; vtrunq; . Inligitur autem a iure, vt contra receptantes vsurarios extraneos, frequētius a iudice pp multa, communiter ppter inobediētiā populi alicuius loci. Remittitur vero ab eo qui intulit, & quandoque a iure. Suspendio est prohibitio a diuinis per certum tempus, quare finito statuto tpe, ipso facto suspensus liber est. Inligitur qnq; a iure, quandoque iudex enim qui contra iustitiam, & conscientiam quidpiam agit in iudicio, in grauamine partis, propter satisfactionem ad quam tenetur parti laesa, suspensus est per annum ab officio. Frequenter vero inligitur a iudice. Aufertur vero per eum qui eam tulit, aut per superiorem illius. Hec autem penae non impediunt ordinum collationem, aut receptionē de facto, propterea q vna cum illis penis stet ratio ministri, suscipientis intentio, & reliqua necessaria. De iure autem prohibent, sic quod illicite contrarium attentatur. Quia Ecclesiae collata est potestas ordinandi, vt patet ex praecedenti resolutione, Quare potest reijcere quos merito iudicari repellendos. De prima tamen, nempe de depositione, aut degradatione va-

riant canonica, & theologi. Eorum tamen opinio habetur vtior, qui & Episcopatum asserunt esse ordinem, & depositionem nō impedire simpliciter ab administratione ordinum.

DISTINCTIO. XV.

Quaest. 2. Pag. 558.

*An sexus muliebris, aut etas puerilis
ordinis susceptionem impediāt.*

RESOLVTIO.

Vm ad ordinum susceptionem contingat quēpiam trifariam, impedi, Primo quia honesta seu debita cū preparatione eisdē suscipere nequit: Deinde quia non licite, seu absq; peccato: Postremo etiam quia si presumatur, nihil praestatur. Vtique paruulus vltus rationis carens, aut decimumquartum annum atatis nondū attingens, primis duobus modis factos recipere ordines nequit: Tum quia puer non potest se disponere, vt honeste, & reuerenter suscipiat: Tum quia etsi paruulus nō offendar, minister tñ ipsum ordinans peccat transgrediens ecclesiae praecceptum. de facto autem potest, quia etsi actus ordinis exequi nequeat, potestas tamen, seu gradus eos exequendi potest tempore actus illos praecedere, & propinquam potentiam, Nec requiritur ibi consensus aliquis, seu intentio, vt ait Durandus, Sufficit enim quod non dissentiat. Huc accedit caput vnicum de clerico per saltum promotō: de clerico Ex quo elicitur primum, q si saltem Episcopus superiorem ordinem onūto

omisso inferiori concedat, vere
fit talis ordinatus. Deinde quod
si sacerdotium, non habenti ra-
tionis usum concedat, vel conse-
rat, vere confert. Ratione con-
stat, quia sacramenta, quæ non
habent contractum matrimo-
nium, nihil requirunt ex parte
materiæ, nisi ipsam materiã &
intentionem ministri, & formam,
sed paruulus, est materia debi-
ta. Quia vir, &c. Ergo si cetera
adsint, vere est ibi ordinu colla-
tio, Sed emergit dubiu, an puer
ille obligatur ad continentiam,
ad quam nullus nisi ex proprio
consensu obligari potest, citra pro-
prium delictum. Respondetur
ipsum quidem ad continentiam
obligari, non ratione voti cuius
ipse non fuit capax. Sed propte-
rea quod ordini sacro annexa est
castitas, & id plane iure diuino,
saltem sacerdotio, Sic quod sacer-
dos iure diuino illegittimatur
ad contrahendu in futuro. Qua-
re licet vxorati effecti fuerint
sacerdotes, nunquam tamen constat
sacerdotem contraxisse, iuxta
Scotum. Respondetur, quod in ob-
ligationibus specialibus, & par-
ticularibus, nullus absque pro-
prio consensu obligatur, sed be-
ne in obligationibus generali-
bus, quæ sunt ex statuto Dei, vel
ecclesiæ. Sicut puer baptizatus
cum fuerit adultus, tenetur ad
legem Euangelicam. Sic puer
ordinatus cum peruenerit ad
rationis usum debet continere
ex obligatione, & statuto gene-
rali ipsius Dei, & ecclesiæ & non
sine iniuria ab ecclesia, sed
ab Episcopo ordinante. Verum
B. Thomas in materia de voto,
asserit presbyteratum non ille-
gitimare ad contrahendu nisi ex
iure humano. Qua de re posse

cum tali paruulo dispensari, quia
non obligatur ad castitatem ob-
seruandã. Adultus tamen, qui efficitur
presbyter, tenetur caste viuere,
propterea quod voverit eam, sal-
tem virtualiter, & interpretatiue,
cum susceperit illud cui casti-
tas annexa est iure positiuo ec-
clesiæ. Paruulus autem nullo
modo vovit, quia & si suscep-
erit ordines, quibus annexa est
castitas, non tamen suscepit vo-
luntarie, cum adhuc non sit ca-
pax voluntarij, & inuoluntarij,
quod si voluerit gaudere priuile-
gio clericali, debet seruare casti-
tatem, Si noluerit, potest vxorẽ
ducere. Mulier autem nullo mo-
do ordines suscipere valet. Nam
Christus instituens hoc sacra-
mentum in cœna, & vespere re-
surrectionis, cum solos Aposto-
los sacerdotes instituerit, abun-
di innuit solos viros materiam
esse huius sacramenti. Adde quod
nec matri omnium sanctissimæ
vllum contulerit ordinẽ, Secus
ecclesia hunc gradum mulieri-
bus nunquam abstulisset. Huc
accedit Apostolus interdicens
fœminis in ecclesia loqui, seu
publice docere, quod tamẽ pro-
prium est ordinatis. Insuper &
natura ipsa eandem ab eminẽ-
tia hac rejicit, quæ dicitur mu-
lieres, saltem post lapsum, debe-
re subdi viris ipsis. Quia ratio-
ne etiam vtitur Apostolus. Cui
igitur idem Apostolus ad Ga-
latas inquit, In Christo Iesu non
est seruus, & cetera. Respondetur
id intelligi quantum ad gra-
tiam, & gloriam consequen-
dam, non autem, quan-
tum ad gradum
excellẽtiam
habendu.

1. ad Cor. 14.

1. Cor. 14.
ad Gal. 3.

DISTINCTIO. XXVI.

Quæst. Vnica. Pag. 561.

Verum matrimonium fuerit institutum immediate a Deo.

RESOLVTIO.

Vm prolem procreare non sit actus ex se malus, aut ex se bonus, debitis utique circumstantiis ordinari, vt bonitatem recipiat, expetit. Harum aut prima est finis, id videlicet velle procreare prolem religiose educandam ad ampliandum cultum diuinum, & illud Thobie, Et tunc domine &c. Augustinus ergo sup Genesim, Bonum proles dñi nō proles ipsa, sed spes, & desiderium quo proles quæritur, vt religiose educetur, & informetur. Altera circumstantia, q̄ sint determinatæ personæ. Si quidem vagā coniunctio est contrā bonū proles, familiæ, & ciuitatis. Quare merito Aristoteles politiā Socratis reprehendit. Ille enim volebat communes esse mulieres, quemadmodum & Nicolaitæ. Tertia est q̄ huiusmodi personæ sint alligatæ indissolubili vinculo ob prædicta tria bona, & ne onerā matrimonij eos inuicem disiungant. Porro hanc indissolubilem obligationem ex libera vtriusque voluntate promanare oportet. Vnde in Genesi, cum seruis Abraham expeteret Rebeccam in uxorem Isaac, dixerunt parētes, vocemus puellam, & quæramus ipsius voluntatem. Secus sequeretur forte dissenso, si sibi mutuo, non placecerent, & contemptus. Vñ canone. Præsumptum. Quod qui non cli-

git, profecto non diligit, quod autem non diligit, facile contemnit. Expedit quoque vt ibi sit contractus. Vnde nascitur hæc obligatio, quo donent sibi inuicem potestatem suorum corporum. Et q̄ isti actus per certā signa mutuo exprimentur. Alioquin neutri constaret de actu voluntatis alterius. Forma igitur huius contractus est do, si des, vel do vt des. Congruum est etiam istam datione a Deo institui, & approbari, nam aliter nulli vellent se obligare ad tam difficile. Hoc aut factum fuisse, patet ex Genesi, & Matthæo. Relinquet homo &c. Obserua tamē aliud esse contractū istum præcipi, & supposito contractu præcipi perpetuam adhesionē. Primum tñ cū adest necessitas expedit præcipi, sicut factū est in Genesi, Crescite, & multiplicamini &c. Secundum autem oportet, pro semper dari, iuxta illud Matthæi, Quod Deus coniunxit, homo non separet. Congruit insuper prædicto contractui (cum honestus sit, & difficilis) gratiam aliquo signo sensibili a Deo instituto annecti, seu sacramentum proprie dictum coniungi huic contractui, dicente Apostolo de virginitate & matrimonio, Vnusquisque proprium donum habet ex Deo, vnus quidem sic, alius vero sic. Quō verbo intelligere dat, non minus esse necessarium diuinum donum, vt coniugatus bene matrimonio vtatur, quā vt cælebs bene contineatur. Sed quādo institutum fuit sacramentum matrimonij? In statu innocentie fuit quidem institutum matrimonium, vt est contractus, sed non sacramentum.

p. Polit.

Gen. 24.

s. 9. p. 1. ad.

p. 1. ad.

Matth.

1. cor.

maius

Matrimonij, cum omnia sacramenta habeant efficaciam a passionis Christi prauisa, vel exhibita, sed neutrum horum tunc fuisse institutio. Tertio hanc ex verbo Christi, Quod Deus coniunxit, homo non separet & cetera, quod non modo primordiale approbavit institutionem, verum ipsam innouauit. Vt sit sacramentum noui testamenti proprie dictum, non obstat quod expresse de institutione huius sacramenti non sit mentio in scripturis, cum argumentum hoc nihil concludat. Sufficit enim quod ex virtute scripturæ efficaciter elici possit. Equidem ipsa quoque coniunctio maris, & femine primaria non probatur expresse scriptura a Deo esse facta, & tamen Christo teste a Deo instituta. Ex facris habemus quod oporteat baptizari, sed non habetur quando formæ baptismi dedit talem virtutem. Cōsimiliter dicendum de alijs sacramentis, quod fuerint quidem ab ipso instituta, sed non constet quando. Formæ autem huius sacramenti sunt verba prolata a contrahentibus, aut alia signa mutuum consensum exprimentia. Si contrahentes fuerint muti, materia huius sacri sunt ipsi contrahentes, aut is qui est minister in contractu matrimonij, hoc est illi qui faciunt signa, aut proferunt verba ipsius contractus, ut parentes, qui contrahunt pro filijs, & filius pateribus. Quod si contraxerunt priusquam adesset templum, sacerdos subinde duntaxat solemniter celebrat sacramentum istud, & eisdem iterum administat. Potest nihilolocius teneri sacerdotem solum esse ministrum huius sa-

cramenti. Quare licet aliqui contrahunt, non est tamen ibi sacramentum, quouique contractus ille per sacerdotem celebretur. Et maiorem recipiunt gratiam, quam si seorsum contraherent, modo non ponant obiectionem, id est modo sint constituti debite, aut confessi. Efficacius huius sacramenti propinquus est obligatio mutua, Remotus gratia gratum faciens, quia ibi conferuntur, modo poenituerit. Obserua adhuc discrimen inter matrimonium contractum, & sacramentum matrimonij, matrimonium enim est vinculum, seu obligatio mutua contrahentium. Contractus matrimonij est mutuus consensus eorumdem. Sacram autem matrimonij est signum sensibile (verborum vel gestorum) quo explicatur mutuus consensus ex institutione diuina efficaciter signans gratiam conferendam contrahentibus. Superest dubium dissolendum, cum ex prædictis colligatur matrimonium institutum ad procreandam prolem, an possit quispiam uxorem ducere ad vitandam fornicationem. Variant doctores. Quicquid beatus Thomas, Bonauentura, & fere alij antiqui asserunt, quod si quis uxorem cognoscat, ne ipsa fornicetur, ut puta quia ipsa debitum petit, benefacit, sed si petat ut vitet fornicationem in se solo, non referens in alium finem, venialiter delinquit. Scotis vero oppositum sentit, & melius, cum dicat Apostolus. Qui non potest continere &c. Item propter fornicationem. Quocirca cum matrimonium in nouo testamento sit institutum nedum in officium, sed in remedium, cum in hunc finem,

Dubium.

1. Cor. 7.

eo vitur, non peccat, cum finis rectus sit. Sed vnde ostenditur honestas & bonitas talis actus? Respondet non ex ratione quidem naturali, sed ex vinculo indissolubili, & sacramento concomitante. Deinde & ex eo quod Christus ob infirmitatem mortalium, & propensionē ad hunc actum hoc indulgit. Quam quidem indulgentiā existimamus factam fuisse priscis temporibus. De illo vero qui propter delectationem matrimonio vitur, dicitur quod si hoc animo id agat, quod et si sua non esset, nihilominus eā cognosceret, mortaliter delinquit. Si vero nollit, nisi esset propria vxor, est veniale delictum, Martinus tamen dicit hoc postremum absque vitio fieri posse, dicens hominem posse vti medio criter delectationibus absque offensa, secus esset insensibilis, vitur autem is medio criter cum sua. Quare colligitur esse actum virtutis, & non peccatum aliquod. Præcedens tamen opinio melior est.

DISTINCTIO. XXVI. Quæst. I. Pag. 570.

Definitur ne convenienter matrimonium a Magistro?

RESOLVTIO.

Matrimonium definitur

Matrimonium ipsi magistro est viri & mulieris coniunctio maritalis inter legitimas personas vitam indissolubilem retinens. In qua sane definitione vocabulum coniunctio nec actiue, videlicet pro respectu coniungentis ad coniungentē, nec

passiue, nempe pro respectu cōiuncti ad coniungens accipitur. Hæc enim non permanent, nisi quamdiu agens agit, cum sint relationes prædicamentorum, actionis, & passionis, sed accipitur cōiunctio neutraliter, vt puta pro relatione ad aliquid, nempe pro obligatione qua per actum contractu tali, manent adinui cem astricti coniuges, Perinde ac peccator cessante actu vitioso, remanet obligatus ad æternam penam.

DISTINCTIO. XXVI. Quæst. II. Pag. 571.

An consensus verbis expressus sufficiens sit matrimonij causa.

RESOLVTIO.

Nam aliqui vere contrahant matrimonium exigat mutui consensus interior, verbis de presenti, aut alijs signis expressus: Is porro consensus non est causa efficiens proprie illius vinculi, sed est dispositio præuia, sicut baptismi. Et ordinis susceptio est dispositio ad characterem, qui in horum sacramentorum receptione imponitur. Et si mutui consensus non possint coniuges esse certi certitudine de monstratione, & euidenti, sunt tamen certitudine probabilis, quod sufficit.

Super quartum lib. Sententiarum. 121

DISTINCTIO. XXVIII.

Quæst. Vnica. Pag. 572.

*An solus consensus de futuro expres-
sus verbis, aut alijs signis
sit causa matri-
monij?*

RESOLVITIO.

IN matrimonio est
mutua traditio po-
testatis corporum,
iuxta illud, Vir sui
corporis potestatem non
habet, sed mulier, Qui autem quip-
piam promittit, non illud tra-
dit. Quamobrem cum consen-
sus de futuro (qualis est in spon-
saliis) non sit, nisi promissio
tradendi in futurum, non suffi-
cit ad verum matrimonium,
sed desideratur præsens conten-
sus, ut sit indissolubile vinculum,
& sacrum, quod debet esse repræ-
sentativum signum, & non pro-
gnosticum. Quare licet ecclesia
iudicet verum esse matrimonium
inter eos, qui post sponsalia con-
grediuntur simul, nihilominus
id non est ob præcedentem con-
sensum de futuro, sed quia exi-
stimat interuenisse consensum
de præsentibus, & quod affectu ma-
rimoniali conuenerunt.

DISTINCTIO. XIX.

Quæst. Vnica. Pag. 572.

*Sufficit na ad vere contrahendum
matrimonium coactus
consensus.*

RESOLVITIO.

Cum nulla potentia cog-
nitiva, aut appetitiva ad
proprios actus cogi queat, p-

pterea quod ad eisdem naturalem
habeat inclinationem, Neque vo-
luntas ipsa (licet ad externos
actus violentari possit) simpli, &
absolute cogi poterit ad actus
huos elictos, vel imperatos, sed
duntaxat secundum quod me-
tu, videlicet maioris mali, quã
sit ille actus. Exemplum de proij-
ciēte merces in mare metu nau-
fragij, & istud accidere potest
studio viro, & citra offensam,
modo dum sit certitudo, saltem
probabilis ex euentu futuri ma-
li, quod timeatur, ratione cuius
consentit alicui rei, cui secus
non consentiret. Deinde illud
malum sit graue & enorme,
quale est mors, mutilatio mem-
bri, perpetuum exilium. & is me-
tus dicitur cadens in constan-
tem virum, vir enim constans, ut
hæc effugeret, multa admitte-
ret, alias non admissurus. De cõ-
stante viro ait Apostolus, Ego
enim didici abundare, & penuriam
pati. Obserua tamen nul-
lum metum posse inducere quẽ-
piam licite ad peccatum. Quia
non potest esse maius malum
ipso peccato, unde, Nolite, time-
re eos &c. Quapropter consen-
sus coactus metu cadente in cõ-
stantem virum, non sufficit ad
matrimonium, quã indicauit Deus
ipse dicens, Vir adheret uxori
sue. Non autem adheret quis ei, quã
tenet inuitẽ. Huc accedit cõtra-
ctus Rebecce, & quã ait Aposto-
lus, Si vult nubat tantum in Do-
mino. Deinceps & ratio huius
contractus hoc comprobatur.

Est enim datio libera corpore
contrahentium. Illud etiam
cedit in cõmodum proli edu-
candæ, & instituendæ, quod est
finis ipsius matrimonij. Ad-
de & cõstitutionẽ ecclesiasticã.
D I.

Li. 3. et 4.

ad Phil.

4.

Gen. 4.

Gen. 24.

1. Cor. 7.

Extra de

spon. c. cõ

lo: sum de

c. veniens

2. & c. con

uultationi.

D I.

DISTINCTIO. XXX.
Quæst. I. Pag. 579.*Requiritur ne ad matrimonium con-
sensu sequens non erroneam
rationem?*

RESOLVTIO.

Error eorum q̄ sunt de necessitate, & essentia matrimonij impedit cōsensum contrahentium, Et si explicetur signo sensibili, ne sit sufficiens ad matrimonium, Sed error eorū q̄ nō sunt de necessitate & essentia matrimo- nij, non impedit. Sunt autē tria matrimonio necessaria, Primū personā contrahentes. Secun- dū mutua corporum potestatiū traditio ad procreandum pro- lē. Tertium mutuus consensus. Primū tollitur per errorē perso- nā. Vnde Iacob credens contra- here cū Rachel, nō cōtraxit cū alia tunc. Secundū aufert per errorē deterioris conditionis. Pro- pterea contrahens cū seruo em- pitio, quē putat esse liberū, ni- hil facit, ob id q̄ seruus nō ha- beat omnimodam libertatē sui corporis. Tertium remouet per dolum alterius partis contra- hentium, vt si vnus consentiat, alter vero nequaquam, inter eos non est matrimonium, non pro- pter errorem, sed propter defe- ctum vnius causæ. Quare & per- sona, quæ verē consentit, non es- set obligata, cum non sit hic matrimonium. Quod si is qui dolose contraxit, alteri subinde indicauerit, non debet ista illa credere, Quare se debet gere- re, vt tera coniux, ille vero po- terit debeat, & recenter consen-

tire. Veruntamen, si interea ali- dere duceret, secunda proculda- bio esset vera illius vxor, sed de- beret prima satisfacere. Alij autem errores non impediunt, vt error qualitatis, vel fortunæ vt si crederetur persona esse bo- na, & erit mala; diues, & est pau- per; nobilis, & est ignobilis. Si tamen error nobilitatis, vel di- gnitatis redundat in errorē per- sonæ, impeditur matrimonium, vt si quapiam intendat contra- here cum filio regis, & alius ibi exhiberetur.

DISTINCTIO. XXX.
Quæst. II. Pag. 582.*Fuit ne verum inter Virginem sa-
cratā & Ioseph ma-
trimonium?*

RESOLVTIO.

Nemo Christianus am- bigere valet inter matrem Dei & Ioseph verum fuisse matrimonium, cum Euangelistæ id certis indicent. Ait. n. Mattheus dixisse Angelū ad Ioseph, Noli timere accipere Mariā coniugē tuā, & apud eundem, Genuit Ioseph virū Mariæ & c. Item & Lucas, Ascendit autē Ioseph cum Mariā desponsa- ta sibi vxore pgnāre. Accedūt & authoritates doctorū, quas ad- fert Magister, Sed quare ipsa nu- pserit, q̄ debebat cōcipere & pa- rere salua virginitate? quō deim- de inter ipsos verum fuerit ma- trimonium, vtrique ambigi pōt. Et quidem multæ, & variæ a do- ctoribus adducuntur rationes, quæ tamen potius congruentiæ quædā & persuasiones sunt, quàm

quàm efficaces rationes. Primo
 vt Ioseph esset testis fidelis virgi-
 nitatis Mariæ, vt puta quòd ip-
 sa nec ab ipso nec ab alio fuisset
 cognita: Deinde vt Ioseph
 curam, & pueri, & matris gere-
 ret. Tercio propter honorem vir-
 ginis, ne diceretur ex adulterio
 peperisse. Quarto ad mori
 formationem, vt detur virgini-
 bus exemplum vitæ & infamiae.
 &c. Ambrosius & Origenes ad-
 dunt, vt partus diabolo celaretur,
 mysterium videlicet redem-
 ptionis generis humani, licet
 hæc parum suadeat, quia equè
 potuisset Dæmon integritatem
 virginis cognouisse, licet fuisset
 desponsata, sicuti si non nupsisset,
 si fuisset a Deo permissum.
 Dicerent Ambrosius & Origenes,
 quòd ea quæ sunt in corpo-
 re, latent diabolus, cum non
 audeat appropinquare, sicut hoc
 non audebat ob sanctitatem
 Mariæ, ideo si non nupsisset, sus-
 picatus fuisset eam esse matrem
 Messia, cum non deprehendisset
 in ea peccatum: Cum igitur
 desponsata esset, nō id existima-
 uit putans ex matrimonio ip-
 sam concepisse. Quomodo au-
 tem inter ipsos verum fuerit ma-
 trimonium, dicitur a Magistro,
 & a nonnullis aliis, q̃ ipsa virgi-
 nitatem vouerat, hæc conditio-
 ne, nisi Deus aliter disponderet.
 Contrahere vero (vt aiunt) li-
 cet repugnet voto castitatis ab-
 soluto, non tamen conditiona-
 to. Sed hæc rō inualida est, cum
 hæc conditio, nedū in omni cō-
 tractu, sed in quocunq; opere
 humano includatur, & deside-
 retur, iuxta Iacobi, Ecce nunc
 dicitis, &c. ibi, Si Deus voluerit,
 Quamobrem constat ipsam ab-
 solute virginitatem vouisse, vt

colligunt doctores sacri ex in-
 terrogatione facta Angelo, vide-
 licet, Quomodo fiet istud &c. Si
 enim solū non cognouisset tūc,
 nec habuisset propositum non
 cognoscendi in posterum, nulla
 esset questio, Quia in futurum
 cognita (modo non fuisset ste-
 tilis) concepisset. Quarebat igitur
 de modo supernaturali, seu
 (vt ait Ambrosius) de qualita-
 te effectus, quia firmissimè sta-
 tuerat virum nunquam cognos-
 scere: Et in hunc quoque intelle-
 ctum respondit ei Angelus, di-
 cens, Spiritus sanctus superue-
 niet in te &c. Item, & ecce Heli
 scilicet cognata tua &c. Item, Nō
 erit impossibile apud Deū om-
 ne verbum. Sed verū nihilote-
 rius inter eos fuit matrimonium,
 Quia in contractu matrimonij
 non est traditio mutua p̃tatis
 corporis ad copulam carnalem,
 nisi sub conditione implicita, si
 petatur rōnabiliter. Vnde si ali-
 qui contrahant cū p̃posito mox
 vouendi castitatē, vete contrahunt.
 Hæc autē conditio non p̃-
 iudicat castitatis voto, nisi pona-
 tur in effectu. Quocirca ubi cō-
 stat illā nunquā demandari exe-
 cutioni, ibi nullum sit p̃iudiciū
 voto castitatis p̃ contractū ma-
 trimonij. Siquidē votū virgini-
 tatis non est de non contrahen-
 do, sed de non habenda copula
 carnali, atq; in p̃sentia. Sicut nō
 habemus apud Matthæū, Angē
 Iū intruxisse Ioseph dicens, Nō
 li timere &c. Itā colligit magis
 virginē per Angelum, vel imme-
 diate a Deo fuisse edoctā, prius-
 quā desponsaret Ioseph, ne am-
 bigeret accipere Ioseph virū iu-
 stum in coniugē. Ecce n. ait (siue
 Deus, siue Angelus) ad virginē,
 Spūs sanctus dabit tibi en in cu-
 stodem,

Verū ma-
 trimoniū
 fuit inter
 Mariā &
 Ioseph.

Matt. 1.

stodem, & testē virginittis tue, qui tecum pari voto cōtineat, & in multis tibi ad custodiam virginittis obsequat cōgruentibus. His cōsentit Hieronymus.

Tom. 1.
aduer. He
luidiū fol.
3.

De verb.
signifi. c.
ixij: qui
feminas.

Mat. 9. &
19.

Nec mirum de ista verisimilitudine. Quia qdquid pręstitū est ipsi Ioseph per visionē angelicā, factū est ob virginem, quę fuit immediata in conceptione filij Dei. Exēpla possunt adferri, Primo ex decretalibus. Vnde colligitur dominū alicuius rei posse separari ab vfu eiusdē, & quępiam vsum, retēto sibi dominio alijs conferre posse: Ita virgo retento vfu ex cōsensu ipsius Dei, potestatem sui corporis dedit Ioseph. Deinde si quispiam contraxisset sponsalia cum iuramento, & postea ingressum vouisset religionis, deberet, priusquam ingrederetur religionem, vt satisfaceret iuramento, contrahere per verba de pręsenti, vbi licet daret potestatem sui corporis, non tamen vsum. Coniux quoque quę adultera est, habet potestatem corporis sui, non tamen vsum, propter peccatum suum, iuxta illud Matthæi, Qui dimiserit vxorem, nisi ob causam fornicationis &c. Multo igitur magis Spiritus sanctus propter rationes prędictas id facere potest. Fuit igitur inter Mariam & Ioseph verum matrimonium, & ratum, licet non fuerit per carnalem copulam consummatum, neque votum coniugis pręiudicabat illi matrimonio, propterea quod tale votum familiari consilio Spiritus sancti est factum. Decuit enim virginem Deo virginitate vniri triplici ratione. Primo, vt esset ei decentissimum, habitaculum, Quia enim sapientia

candor est lucis etęne, & speculum sine macula, quod nihil inquinatum incurrit, decebat vt ex matre incorrupta, & re, & voluntate firma conciperetur. Perfecta autem incorruptio voluntatis in voto consistit virginitatis. Secunda ratio est vt esset mulieribus totius virginitatis exemplar. Sicut. n. Deus pater Christum viris proposuit, sic eius matrem proposuit mulieribus exemplum: & quoniam hoc est maxime laudandum, & imitandum, scilicet votum virginitatis, ideo in illa esse debuit. Tertia ratio est, quod debet esse in ea totius nobilitatis & sanctitatis pruiuium. Absit enim quod aliqua alia virgo beatam Mariam excellat, immo altissimus qui fundauit eam, omni dignitatis priuilegio ipsam adornauit, vt sicut eam prę ceteris adamauit, sic omnibus etiam sanctior, & amabilior fuit vniuersis, vnde circumscripta maternitate Dei, adhuc ipsa prę ceteris debet amari, quare Spiritus sanctus, qui alijs inspirauit virginitatis votum, ei non retinuit celatum. Et prędictis etiam patet, quod admiranda sanctitatis, & puritatis fuerit ille beatissimus Ioseph, cuius custodię non solum virgo virginum in iunētutis flore, sed etiam saluator mundi extitit commissus: Cum beatus Ioannes Euangelista valde honorandus & extollendus prędicetur, quod eidem Christus in cruce matrem virginem virgini commisit, vnde arguimus eius ambi virginitatem, quā meruit esse filius adoptiui virginis, & ipsi Christo prädilectus. Quid de beato Ioseph estimare non licebit: vnde & Magister

gister. Sane credi potest, non so-
lam Mariam, sed & ipsum Ioseph
disposuisse apud se virgini-
tatem seruare velle, & id ait ex
Augustino, cui subscribit bea-
tus Hieronymus, vide locum &
Hilarius. proficere locum Apostoli, Qui
conferat sine vxore est &c. Dicit autem
Hieronymus, Tu dicit Ma-
ria. 7. riam virginem non permisisse,
Ego plus dico, & ipsum Ioseph
virginem fuisse per Mariam, vt
ex virginali coniugio virgo filius
naceretur.

DISTINCTIO. XXXI.

Quæst. Vnica Pag. 586.

Suntne tria matrimony bona?

RESOLVTIO.

Matrimonium si pro
derelicto vinculo
ex mutuo contra-
ctu accipiatur, uti-
que, assertore bea-
to Augustino, tria habet bona,
sacramentum, fidem, & prolem,
Sacramentum enim vt est ma-
trimonij obiectum non acci-
pitur proprie pro signo sensibi-
li gratie efficaci, sed large, vt
puta pro signo rei sacræ. Et ta-
le sacramentum est indissolu-
bilis vinculi matrimonialis,
quæ Deus ipse operatur: Vn-
de in Genesi, Et adhærebit vxori
sue &c. quam & Christus cor-
roborauit eisdem verbis: Qua-
re nec vnquam dissolui potest,
nisi per mortem alterius par-
tis, Quod si dormierit vir eius,
soluta est a lege viri. Aut per
voluntariam relaxationem, quæ fit ab ipso
Deo, sicut in matrimonio rato
non consummato contingit, quo-

niam alter coniugum religio-
nem ingreditur, etiam altero re-
tinente, quod quidem fieri ex
Dei consilio constar, ex quo
Christus Ioannem a nuptijs vo-
cauerit. Deinde ex facto diui
Alexij, & Macharij. Nec eccle-
sia aliter, nisi videlicet hoc Chri-
stus instituisse, permisisset, ma-
trimonio rato non consummato,
alterum ingredi religionem. Por-
ro hæc indissolubilitas sacramen-
tum dicitur, quod indissolubi-
lem Christi cum ecclesia con-
iunctionem, quæ fit per charita-
tem significat, quam profecto
significatione expressit Aposto-
lus, Sacramentum hoc magnū
est &c. Et perpetuam Christi cū
Ecclesia adhesionem ipse Chri-
stus pollicitus, est dicens, Ego
vobiscum sum &c. Quod si con-
summatum fuerit matrimonium,
designat etiam conformitatem
Christi cum Ecclesia in natura
humana. Vnde Apostolus, Nul-
quam angelos apprehendit &c.
Vide magistrum. Fides vero at-
tenditur in hoc, vt seruet fide-
litatem in actu matrimoniali,
vt reddat coniugi quod suum
est, & nec cum altera, aut cum
altero concubetur, cuius boni
faciendi, nisi Deus coniugi-
bus in hoc sacramento imper-
tinet gratiam, quoties quisque
coniux inter tot carnis, mun-
di, & Satanæ insidias positus,
eam fidem corde sinceram,
aut incommutabilem retine-
ret? Nam Christus moechatio-
nem cordis, moechationi carnis
æquat, Vnde apud Mattheū, Qui
viderit mulierem &c. Proles po-
stremum bonum, cuius potissi-
mum gratia matrimonium con-
trahi debet, consistit in obliga-
tione ad prolem gratanter accipien-
dam

Ext. de i8
uerf. con-
ing. e. ve-
rum & c.
ex publico.
instruitur
Ephes. 5.

hab. e.
Dist. 37.
littera o.

Mat. 5.

dam, religiose educandam, & hoc sub conditione, si videlicet eueniat. Huius rei habes exemplum in Thobia iuniore, cui ait Angelus, Thobia audi me, & ostendam tibi &c. Et, Postquam vero cœnauerunt, vique ibi, in secula seculorum. Quod cum sit matrimonium, nō solum culpa vacat, sed & summum meritum habet. Caterum quod tantum vitandæ fornicationis gratia cōtrahitur, magis secundum indulgentiā conceditur, Hoc autem *1. Cor. 7.* tem dico &c.

DISTINCTIO. XXXII.
Quest. Vnica pag. 590.

Est ne necessarium coniuges sibi in suo reddere debitum.

RESOLVTIO.

1. Cor. 7.

1. Cor. 7.

Vum Apostolus cū-
ctis præcipiat, vt vir
vuxori debitum
reddat, & vxor vi-
ro, Quia mulier
non, habet potestatem
sui corporis, vt inquit Apostolus in
epistola prima ad Corinthios,
quem locum pertractans Hiero-
nymus, Spōte quippe (ait) se obli-
gavit, vt reddere cōgeret, opus
erit vique, vt id a coniugibus
prestetur, & id duplici fine com-
men labitur, aut prolis procreā-
dæ, aut fornicationis vitandæ.
Quod si libido maneat, si stans
tamen infra matrimonij finem,
quia videlicet nollet non suam
cognoscere, veniale erit delictū,
Sin fidem matrimonij exeat, ac
tam effrenis fuerit libido, quod
& vxorem (licet nō esse suā) co-
offensa. Hęc autem debiti red-

Mat. 5 et 19.

dendi obligatio intelligitur, nisi
alter ius petendi fornicādo ami-
serit: tunc enim innocens, si pu-
blice id consiliterit, non astringi-
tur hac lege, vt constat ex Mat-
thæo, Qui dimiserit vxorem &c.
Vnde colligitur ob fornicatio-
nem dimitti posse quantum ad
torum, non tamen quantum
ad vinculum, vt aliam videlicet
ducere possit, dicente Christo,
Quos Deus coniunxit &c. Sin
vtrique lapsus fuerit, tunc paria
crimina pari vindicta sunt dele-
da, consimiliter rato matrimo-
nio, nequit cogit quispiam, vt
mox debitum coniugi reddat: Quia
licet adhuc ei monachil-
mum profiteri, & deliberare per
duos menses. Deinde si quispiā
astringitur fortiori vinculo ad
non reddendum, non tenetur
tunc reddere. Siquidem maior
obligatio minorem tollit, iuxta
Theologorum præscriptū, quā-
do incompatibiles occurrunt
obligationes, minor plane maio-
ri cedit. Id autem accedit cum
debiti redditio cedit in detri-
mentum propriæ salutis: Dein-
de cum esse abortus, aut occi-
sionis fortis causa. Quare non
abs re lege Molayca cautū erat,
ne quis ad menstruatam acce-
deret, & accedens occideretur:
Que poena pro mortali tantum
inungebatur peccato. Nec istud
minus obseruari debet in lege
euangelica, quæ summā in ius
professoribus exigit puritatem,
& castitatem. Adde quod dic-
bus festis, & ieiuniorum, ac pro-
cessionis monet ecclesia coniu-
gatos, vt abstineant ab acta ma-
trimoniali, iuxta illud Apostoli,
Nolite fraudare inuicem, ibi, ora-
tionem. Vnde & Augustinus, Christiano cum vxore sua li-
cet

ger aliquando conuenire, alioquando non, propter processio-
nis dies, & ieiuniorum. Quia a li-
citis aliquando abstinendū est,
ut facilius impetrari possit, qd
postulatur. Itē quoties vel dies
Natiuitatis, vel reliquę festiuita-
tes aduenerint, non solum a con-
cubinarum consortio, sed etiam
a proprijs vxoribus Christianū
debet abstinere. Consentit Am-
brosius, & Hieronymus, & refer-
tura Magistro hac distin& vide
33. quæst. 4 per totum.

DISTINCTIO. XXXIII.

Quæst. I. pag. 594.

Utrum aliquando bigamia?

RESOLVTIO.

Vm matrimonium
quidem sit contra-
ctus, & in omni cō-
mutatione stricta
iustitia commuta-
torum requirat æqualitatem,
quantum fieri potest, & id habi-
ta ratione finis, propter quem
fit commutatio; Hac in re habē-
da erit quoque ratio ipsius con-
tractus matrimonialis. Is autē du-
plex est, prolis procreatio, & for-
nicationis vitatio. Et quidem ha-
bitus respectu prioris finis, licita
plane erit bigamia, cum corpus
viri, quantum ad hunc attinet
finem, præster mulieris corpore:
viri quoque plures simul fœcun-
dare potest, non contra. Si autem
secundum spectes finem, eiuſdē
sunt momenti vir & vxor, ut ostē-
dit Apostolus dicens, Propter
fornicationem, &c. Quo circa ha-
bita vtriusque finis ratione, aut
postremi d'utaxat, illicita erit ip-
sa bigamia. Deinde obseruanda

erit in hac commutatione supe-
rioris institutio, aut approbatio,
ut completa ibi reperiatur equi-
tas, & iustitia. Superior autem
instituit hanc cōmutationem de-
bere fieri vnus mulieris cum
vno viro dicens, Adhærebit vxori
sua, & erunt duo &c. Quare
& id ipsum perpetuo est obseruā-
dū, nisi ipse reuocauerit, reuoca-
uit vero illud ipsū olim. Et hoc
quidem congrue, quando expe-
diebat multiplicari genus hu-
manum ad diuinum cultum, cū
pauci essent vere Deum cogno-
scentes & colentes, quia in suc-
cessionē sanguinis erat succes-
sio religionis, Siquidem in so-
lis patrum successoribus reman-
sit fides, & diuinus cultus, alij
vero ad idola descuerant, Hinc
& sacerdotibus coniugia decre-
ta sunt, quia in successionē fami-
liæ erat successio sacerdotij. Ad-
de quod etiam ex parte contra-
hentium esset illud equum, &
iustum. Quando enim quidpiā
statuitur ob duos fines, quorū
vnus est præcipuus, alter vero
minor, consentaneum est, ut il-
la re eo modo, quo magis pro-
dest ad principalem finem asse-
quendum, licet quidpiam detra-
hatur fini inferiori. Exemplum
sume de cibo, qui & ad delecta-
tionem prodest, & ad nutritio-
nem, & hic finis (nempe nutri-
tio) præcipuus est, quare poterit
quispiā licite velli cibo aliqui-
minus lapido, & defectabili, si
magis illi proſit ad nutritionē,
& indiuidui conseruationem.
Sic & matrimonio (quod pro-
pter duos prædictos fines est in-
stitutum) ut licebit secundam
rectam rationem eo modo quo
habetur præcipuus finis, qui est
prolis procreatio, et si quidpiam
adima-

adimatur fini minus principali. Illud autem fit cum vir superueniente necessitate ducit plures uxores, quamobrem & illud quoque iustum erit ex parte contrahentium, & accedente ipsius Dei ordinatione necessarium.

Gen. 16. Sic legimus Saram compulisse Abraham, ut ingrederetur ad ancillam, ut saltem ex illa prolem susceperet. Sic fecerunt Lia &

Gen. 30. Rachel. Fuit autem hæc dispensatio facta Patriarchis, & Prophetis per internam inspirationem, ceteris vero minoribus, eorum exemplo, & hoc fine concessum. Huiusmodi autem vxorum quædam concubine dicebantur, ut Agar, eo quod non essent vxores precipue (legitime tamen erant vxores) nec haberent regimen domus, & familia. Insuper harum proles licet doteatur a patre, non tamen debebat succedere hereditati, ut patet ex Genesi.

Gen. 25. Quare non licuisset Abraham Agar expellere, nisi per præceptum Dei, qui voluit ita fieri ad explicandum mysterium, quod describit Apostolus, dicens: Quoniam Abraham duos filios habuit, &c. Nunc autem id non est necessarium, propterea quod populus Dei satis sit multiplicatus, & quia Christus hanc dispensationem reuocauit, renocans matrimonium ad primam institutionem, ut sit vnus cum vna sola. Quamobrem licet bello, aut clade aliqua bona pars virorum deficeret, superfluisque feminis, nec adhuc quidem id licitum foret (bigamia videlicet) præter speciale ipsius Dei mandatum, aut reuelationem, quæ ipsi fieret Ecclesiæ.

Mat. 19. cum vna sola. Quamobrem licet bello, aut clade aliqua bona pars virorum deficeret, superfluisque feminis, nec adhuc quidem id licitum foret (bigamia videlicet) præter speciale ipsius Dei mandatum, aut reuelationem, quæ ipsi fieret Ecclesiæ.

DISTINCTIO. XXXIII.

Questio II. pag. 197.

Potestne is qui bigamus ante baptismum fuit, suscepto baptismo ad sacros promoueri ordines?

RESOLVTIO.

Bigamus ante baptismum, siue post ipsum, susceptu irregularis foris est, asserore Augustini. Cui subscribit beatus Ambrosius, Homicida tamen ante baptismum cum homicida fuerit non est irregularis, ut patet ex iure canonico. Potissima vero horum ratio ex mente Scoti est statutum Ecclesiæ, quod solū est irregularitatis causa inter decernentis. Et quidem rationabiliter. Siquidem homicida prestat irregularitatis pena ob effusi sanguinis horrorem, propter quod etiam David prohibetur edificare domino templum. Porro is horror baptismate tollitur, cum presumatur ex lupo agnus effectus, instar Apostoli, qui ex persecutore effectus est ovis, & pastor. Cessante igitur causa, cessare debet effectus. In bigamo autem non cessat causa irregularitatis, & inhabilitatis ad ordines per baptismum, quia semper in eo defectus Sacramenti, id est significationis remanet: quando quidem significatio, seu representatio desideratur in sacerdote personam Christi in comparatione ad Ecclesiam referente. Christus enim vnicus fuit vnice ipso Ecclesiæ sponsus. Istud autem non refert bigamus, quippe qui aut duas habuit uxores,

aut vnam quæ fuit duorum. Potius aut repræsentaret, aut Christum duas habuisse sponfas, aut ipsum non fuisse perpetuo, & ideo Ecclesiæ sponsum.

DISTINCTIO. XXXIII.

Quest. 3. pag. 600.

Utrum licitum Mosi seditatoribus uxores repudare?

RESOLVTIO.

Um Moses, vt legis diuina promulgator Iudæis uxores dimittere permiserit, id quoque licitum eidem hinc fuisse constat, secus (qd absurdum est) lex ipsa antea peccandi præstitisset, si videlicet illicitum aliqd impune admisset: Nulla est concessio eorum quæ licent, ex sacris literis autoritatē haberet, cū calumniari posset aduersarius concessionem rei illicita, vt commodè monstrat Augustinus dicens: *Si ad sacras scripturas, &c. Huc accedit Malachias, Cū odio habueris vxorē, dimitte eā dicit dominus Deus Israel. Quocirca quemadmodum Deus dispensauit cū patribus in bigamia propter bonum prolis, ita dispensauit cum illo populo duro, & rudi in repudio ad vitandū vxoricidiū, quod & significauit Christus dicens: Ad duritiā cordis vestri, &c. Quocirca cum Christus dixerit, Quicumque dimiserit, &c. hoc accipiendum est pro tempore legis Euangelicæ pro quo reduxit matrimonium ad primam sui institutionē, & integritatē, nempe vt decet, & vnus cum vna, & indissolubile, sicut*

erat tempore legis naturæ. Deinde cum ait, Ad duritiā cordis vestri permiserit, &c. hoc non arguit illud fuisse illicitum, sed ob eorum malitiā fuit illis permissum uxores dimittere, quod secus non fuisset concessum: Sed id quod erat eis vtilius fuisset præceptum, perpetua videlicet adhesio vxori. Duritia enim subiectorum, & intractabilitas in causa est lapenumero, vt quipiam eis relaxetur, quod alias vtilius illis foret non abrogari.

DISTINCTIO. XXXIII.

Quest. Vnica. pag. 604.

Utrum matrimonio ineptus, qui diuinitatem præstare nequit?

RESOLVTIO.

Impotentia in pñtia alicui bifariam inesse potest, vel naturaliter, vt frigidas in viro, mutilatio, &c. & æstatio in muliere, vel cæliter, seu per maleficiū, & vtraque istarū, si perpetua fuerit, cū videlicet p naturā, aut artē mederi nequit, & matrimoniū pcedat, impedit contrahendū, & dirimit contractū. Et hoc intellige quantum ad psonā, in qua est talis impotentia, si aut subsequens, matrimonii contractū nō dirimit. Si vero accedat contracto, & ratiō matrimonio, non tñ consummato, & Canonistas dirimit. Doctor tamen non videtur fauere huic assertioni, nec bona pars Theologorū, qñ certo constat antea non fuisse hanc impotentiam. Maleficia autem hoc modo sunt, demones enim pangunt cū hominibus, & stant poli.

Resoluit. 4. I licit.

1. 2. 1. Et extra. de frigid. malef.

licitis, nō ratione fidelitatis, sed
ut hoc modo imponant homini-
bus, (vide Scotum, Bonaventura-
ram, & alios in hunc locum) &
alij eis adhæreant, quod non fa-
cerent si nullas obseruarent pa-
siones, & hi quibus seruant
promissa, eos colant. Ex super-
bia quippe summopere optant
honores diuinos. Quos qui-
dem permittit Deus potestate
sua nonnullos circa aliquos ac-
tus impedire, (quos quidem
actus alias exercerent non im-
pediti) ob eorum scelera, aut
aliā causam nobis occultam,
sicuti Maga pangens cum Sata-
na agit, ut quempiam impediāt
ab actu matrimoniali cum vxore,
donec maneat hmoi malefici-
cium acū videlicet curuata, aut
quippiā simile. Hmoi vero ma-
leficium, si proborum virorum
orationibus infringi possit, id
vix optimū erit, quas si Deus
merito non exaudiat, si potest
cognosci maleficium, & destrua-
tur, non amplius talem impedit
demon, quippe qui non aliiat
ex pacto ablato iā signo, quod
quidem nedū licet facere (de-
struere inquam opera diaboli)
sed & meritorium est. Non ta-
men hic vlla est infidelitas, cum
non acquiescat destruens operi-
bus malignis, sed sciat demonē
posse, & velle hunc impedire itā
scripto signo, & eodē amo-
ro ab impedimento desistere.
Exēplū potes desumere ex bea-
ta Iustina & Cypriano: licet etiā
dissoluere maleficia per scien-
tiā acquisitā licet a diabolo, &
hoc qñ potest illa vti sine inuo-
catione, & passionē cū dēmonē,
sicut potuisset Cyprianus, cum
fuit conuersus. Quare cū qñcūq;
accēat maleficiū ad huc, ut malefici-

cium dissoluat. Respondetur, q
si constet ipsum habere mediū
quo possit subuenire abque in-
uocatione, aut passionē cū dē-
mone, licet: Si autem aliter non
possit, nisi inuocando, aut pan-
gendo cum dēmonē, non licet,
quia non sunt faciēda bona,
ut veniant mala. Item non licet
cooperari ad actum de se malū.
Dicat enim in Deuteronomio,
Non accedes ad Ariolos, &c. Et
ab Apostolo, Nolo vos esse so-
cios dāmoniorum.

DISTINCTIO. XXXV.

Quæst. Vnica. Pag. 607.

Impeditur adulterium matrimonium.

RESOLVTIO.

Adulteriū cum pro-
missione & iura-
mento nuptiarum
mortuo coniuge,
aut cū contractū
ipso, impedit & dirimit ma-
trimoniū, si ambo conscij fuerint
huius sceleris, cū simplici autē
promissione, non impedit. Sin al-
ter tm̄ conscius fuerit, & cōtra-
hant eo reclamante, non dissol-
uetur cōtractū matrimonium,
sed in penam sui delicti cogetur
recenter consentire: si vero pars
inseja reclamarit, dissoluet. De-
inde adulteriū cū machinatio-
ne in mortē coniugis legitimi
consumiliter impedit ac dirimit
matrimoniū. Adulteriū vero so-
lū non impedit, neque ēt spon-
salia, aut contractus nuda impe-
diunt, ēt facta viuente legitimo
cōiuge: machinatio aut in mor-
tē coniugis cū effectu, ut cum
quis propriam vxorē occidit, ut
ducat alterā, aut alterius mulie-

ris occidit virum, aut procurat eius mortē, vt talē ducat, & impedit, & dirimit. Quod si nō eo animo eum occideret, non impediret. Si quispiā vero adhibito iuramento promittat alicui, quod mortua propria coniuge, aut viro illius, si vxorata fuerit, ducet eam in ipsam, aut de scō cum ea contrahat, si non interueniat inter eos adulteriū, aut mortis legitimi cōiugis machinatio, contrahere poterunt, peccauerunt nihilominus. Prædictorū vero rō est Ecclesiæ ordinatio, has psonas rōne adulterij & homicidij illegitimantis, vt coniuges ab eisdem retrahat.

DISTINCTIO. XXXVI.
Q. 1. & 2. Pag. 610. & 613.

*Secunda impedimento matrimonij,
& puerili aetate.*

RESOLVTIO.

ET si lege naturę liberi nascuntur omnes filij, tamen natura duce, & dictate parētibz subijci debent. Vnde constat seruitutem lege positua introductam fuisse, quæ proinde vt iusta putetur, operæ pretiū fuit aliquos voluntarie primum sese hac cōstrinxisse seruitute, aut iuste dominantē flagitiosos (qui & si biphis, & Reipub. sua libertate nocebant) ob sua scelera in seruitutē redegisse, quæadmodum Noe subiecit propriū filiū Chā, & eius posteritatē. Maledictus, &c. Qui autē in bello capiuntur, non pnt in hanc despoticā redigi seruitutē, qui vero serui sunt despotica seruitute, consentiēte

dño eorū nubere pnt sciēti eorū conditionem. Quod si herus noluerit, nihilofecius contrahere pnt, quia non se priuarunt oī libertate, quinimmo hnt ius in proprium corpus, quare & illud pro altero pnt commutare, & cū libera sciente eorū seruitutē, & cū ancilla similiter. Sin autem libera cum qua contrahit ignoret ipsum esse seruū, nullū esset matrimonium, quandoquidem ignorantia deterioris conditionis & non melioris impedit, aut æqualis. Ex quo consequitur, qd si esset ancilla, teneret matrimonium, licet ignorasset ipsum esse seruū, cum æqualis s. quæst. sint conditionis. Puer vero spōsalia quidem inire valet, non autem matrimonium contrahere, priusquam decimum quartum attigerit annum masculus, & femella duodecimum, quia antea communiter nequeunt debitū reddere: In aliquibus tamen ætatem malitia supplet, & complexio, ideo in talibus tenet contractus.

DISTINCTIO. XXXVII.
Quæst. Vnica. Pag. 614.

*Possuntne sacris inuitati ordinibus
uxorem ducere.*

RESOLVTIO.

Vi sacros iam ordines susceperē, matrimonij prorsus in ecclesia Latino-rū contrahere nequeunt. In eā autē non est contentiæ votū ab ordinato emissum in sacri ordinis susceptione, aut sacro annexū ordini Ecclesiæ pcepto, sed idcirco qd Ecclesia

I 2 clesia

eclesia hasce personas omnino illegitimas fecerit, perinde ac eas quæ se in tertio, & quarto contingunt gradu. Quare etsi contrahere temerarie præsumant, nullus est is contractus. Quamvis enim cæterorum materia Sacramentorum Ecclesiæ non sit subiecta, quippe quæ ab ipso Christo, aut Apostolis est aut dedicata, aut præscripta, ut baptismi, confirmationis, ordinis, &c. matrimonij tamen & poenitentia materia ipsius Ecclesiæ facultati, ac dispositioni subiacet, propterea quod in illo contractus sit, istud vero iurisdictionis concernat potestatem.

Vnde liquet eos hæc Sacramenta non recipere, qui Ecclesiæ circa hæc sancita negligunt præcepta. Nec abs re altaris ministros vxoribus carere sancitum est, siquidem ij deputantur sacro ministerio, quod sane & mentis & carnis munditiam requirit, unde, Mundi estote qui fertis vasa Domini, per perspicacitatem intellectus, & affectus feruorem, ad quæ plane disponit continentia, & ad horum opposita, nempe immunditiam mentis & carnis, intellectus hebetudinem, ac affectus tempore carnalis actus frequentia deducit. Nec potest quispiam inculcare Ecclesiam, qui illi præiudicat in suo iure, quo potest vxorem ducere, quia Ecclesia neminem cogit ad suspensionem ordinis sacri, & satis superque vulgavit sacris initiatos ordinibus inhabiles esse ad matrimonium contrahendum. Quo circa quilibet libere, & omnino voluntarie hanc incurrit inidoneitatem, seu illegitimationem.

DISTINCT. XXXVIII.
Quæst. Vnica. Pag. 616.

Continentia votum an matrimonium impediatur.

RESOLVTIO.

Utique promissio est deliberatione formata, quæ quidem sese quæpiam ad aliquid faciendum, vel non faciendum Deo astringit & obligat. Id autem est in triplici, ut puta priuatum, & publicum, deinde solenne, & simplex. Porro solenne dicitur, quod editur in susceptione factorum ordinis, aut in professione alicuius religionis approbata: Et hi duo modi sunt iuris tñ. Additur autem susceptio vestis sacra, quæ tantum profitentibus dari debet. Alio autem modo ab his emissum continentia votum simplex dicitur, licet coram multis fiat, dicitur proinde solenne votum, non quod propter ea sit publicum, sed quia habet in se quidpiam annexum, utia publicum deuenire debeat, & quia per illud vouens redigitur in alterius potestatem, ut patet in sacerdote respectu Episcopi, & in religioso respectu sui prælati. Votum autem simplex, licet impediatur matrimonium contrahendum, quia tales nequeunt contrahere, displicet enim Deo infidelis & iniusta promissio eius. Itē, Vouere & reddere, &c. dicitur non tamen dirimit iā contractum. Solenne vero simpliciter, & propter hoc, si huiusmodi præsumant contrahere, nihil faciunt. Ratio autem horum potest assignari duplex, prima quia vouens sollemniter continentiam, dat

dar facultatē ei inter cuius manus emittit votum, vt possit eū cogere ad perpetuo seruādam continentiam. Vouens vero simpliciter non id facit. Qui enim emittit votum solenne, alienat a se nedum ius vrendi suo corpore, sed etiam potestatem ipsam. Vouens vero voto simplici, ius vrendi suo corpore, a se quidem alienat, non autem ipsam potestatem, quā penes se retinet. Quocirca si eam alteri dedit, tenet, licet peccet. Quē ad modum igitur puer contrahere nequit, ob id quod non habeat potentiam ad actum carnalem (& nemo dat quod non habet, eadem ratione, nec qui solenniter vouet, quā non habet potentiam ad actum carnalem, siquidem eam iam dedit Deo, & ecclesie, aut religioni. Hac porro horum votorum diffinitio elicitur ex a. 2. b. Apostolorum, ubi refertur quomodo fideles deferēbant bona sua ad pedes Apostolorum & a se, & vltum & dominium inter manus Apostolorum alienabant, vnde Ananias, & Saphira, quod hoc fregissent votum, puniri luere. Secunda ratio (quæ est Scoti) est statutum ecclesie vouente solenniter illegitimantis, non autem vouentem simpliciter. Et huius causa fuit, quia ille se posuit in potestate ecclesie, quantum attinet ad castitatem seruandam, non sic ille, sed solū in manu Dei, id & ecclesia relinquit eum diuino iudicio, & licet peccet mortaliter, non tamen illegitimatur, quia sequeretur maius malum, cum non omnia mala puniatur, vide Driedonem. Quāuis autem statutum prædictum illegitimationis sit ab ecclesia, ipsa tamen illegitimationis est a Deo, &

Spiritu sancto assistente ecclesie, & tale statutum approbante, iuxta illud actum Apostolorum, *Act. 15.* Visum est Spiritui sancto, & nobis, &c. & illud Pauli, Congregatis vobis, & meo spiritu cū virtute Domini nostri Iesu.

DISTINCTIO. XXXIX.
Quæst. Vnica. Pag. 618.

Utrum dispar cultus matrimonium impediat.

RESOLVTIO.

Inter infideles quidē potest esse matrimonium, & idē legitimū, cū nulla naturali, aut diuina lege prohibeatur. Nec obstat quod in eorum coniugijs non reperiantur pfecte nia matrimonij bona, nam ea ad connubiū fidelium Christianorū duntaxat pertinent. Deus ē cū primum concessit hominibus mōmōtio cōiugi, eisdē quoque concessisse putatur. Verumtamen eorū matrimonia non sunt prorsus rata, & indissolubilia, cū ex cōuersione alterius ad fidē Christi dissolui possint, assertore Paulo. Quod si infidelis discedit, &c. fortius enim vinculū dissoluit minorem obligationē, quā vtrumque simul consistere nequit. Quod accidit quā infidelis renuit cohabitare cum fidele, aut si velit, nō tamen absque iniuria, & blasphemia Saluatoris, & cum inductione fidelis ad infidelitatem. Inter fidelem autem & infidelem esse potest matrimonium ante fidem contractū, & licite, vt ostendit Apostolus, Vir fidelis nō dimittat, &c. alius suaderet ipse

Act. 15.

1. Cor. 7.

1. Cor. 7.

1. Cor. 7.

I 3 forui-

fornicationem, aut quidpiam illicitum. Veruntamen non licet nunc fideli contrahere cū infideli, propterea q̄ ecclesia tales illegitimauerit personas, & merito quidem, quia ibi deficeret completum, & perfectum proli bonum, quod est educatio ad cultum veri Dei. Deinde nō esset annexum sacramentū proprie dictum. Postremo nō esset inter eos indissolubilitas, nec est spes q̄ infidelis conuertatur, quia si priusquam contrahat noluerit conuerti, vt possit cum Christiano contrahere, non est verisimile, q̄ postea conuertat̃.

Gen. 41.

Exod. 2.

Hesler. 2.

Olim istud a patribus non obseruabatur, vt a Ioseph, Mose, Hester, quia nondum erat institutum. Deinde necesse erat illis maius vitare incoeuens, eratque probabile infidelem conuerti contubernio fidelis.

consanguinei sui non accedat, &c. Cū vero huius prohibitionis fuit ad tollendam libidinis occasionem, quā suboriri posset ex frequenti earum personarum cohabitatione, si cum illis contrahi posset matrimonium. In lege euangelica Christus cōfirmauit quidem prohibitionē factam in lege naturæ, sed non eam quæ erat in lege Moysi, nec aliā subaddit. Sed ecclesia olim vsque ad septimum gradum illegitimauit, cum seruaret charitas inter Christianos, subinde restrinxit vsque ad quartum dū taxat, propterea qd refrigesceret inter fideles charitas, ipsaque quidem vsque ad quartum gradum ratione consanguinitatis permanet, sed postea reperiunt inter eos, perinde ac si essent extranei, ideo voluit eam p̄ matrimonium instituari.

DISTINCTIO. XL.
Quest. Vnica. Pag. 622.

Num carnalis cognatio matrimonium impediat.

DISTINCTIO. XLI.
Quest. Vnica. Pag. 624.

Utrum affinitas impediat matrimonium.

RESOLVTIO.

Consanguinitas est vinculum personarum ab eadē persona carnali propagatione descendētium. A condito autem orbe fuit semper consanguinitas, seu aliqua propinquitas matrimonium impediens. In lege naturæ propinquitas in linea descendētī, & ea sola, iuxta illud, Relinquet hō, &c. In lege mosaica fuit facta prohibitio, quantum ad aliquos gradus vteriores, *Leuit. 18.* Omnis homo ad propinquam

Affinitas est vinculum quoddam personarum ad personam aliquā ex carnali copula, cū persona altera consanguinea contractum. Quare ad affinitatem proprie dictam, q̄ impedit matrimonium exigit carnalis cōiunctio, & nō sufficit q̄ sit vxor, nec oportet mulierem esse vxorem, q̄quidem ex carnali coniunctione et illicita contrahitur affinitas. Si tamen extensus accipias vocabulum, affinitas quoque erit, cū vxor

vxor

vxore non cognita, & cum ea cū qua contracta sunt sponsalia, licet per verba de futuro. Et hæc

affinitas vocatur iustitia publicæ honestatis. Impedit autē matrimonium affinitas utraque, & affinitas proprie, & extense sumpta, & in non de eodem gradu, in quo constans de quinitas. Hoc vero intelligitur, si talis affinitas matrimonium præcedit, nam si subsequeretur, non dirimeret, priuaretur tamē huiusmodi, is videlicet qui talē affinitatem induceret, iure petēdi debitum, ut patet ex iure canonico. Quod autem affinitas matrimonium impediatur, in causis non est nisi ecclesiæ institutio has personas illegitimantis, conformiter ad ins diuinum, vnde

in Leuitico, Vxorem fratris sui nemo accipiat, quia turpitudine est, &c. Qui duxerit vxorem fratris sui, rem facit illicitam. Inde etiam elicitur hoc malum esse, quia nihil turpe, aut illicitum, nisi malum. In recta tamen linea affinitas censetur esse iuris naturæ, & diuini, quod colligitur ex increpatione illius Corinthij, Omnino audiē inter vos fornicatio, qualis nec inter gentes, &c. Vbi inuit Apostolus gētes solo lumine naturali abhorrete a tali cōmercio. Porro Iohānes Herodem increpabat, ppea qd fratre adhuc superstitie eius duxerat vxorem, qd ostendit Iosephus, Iohannes. n. eum arguebat anno 2. suæ prædicationis, qd erat 16. Imperij Tyberij Cæsaris.

Nam anno 15. intrauit, ut habetur apud Lucam. Et Philippus obiit anno Imperij Tyberij Cæsaris 22. Quocirca ex hoc facto non potest attribui affinitatem in collateralibus lineis esse iuris naturæ, aut diuini.

DISTINCTIO. XLII.
Quæst. Vnica. Pag. 625.

Virum cognatio spiritualis impediatur matrimonium.

RESOLVTIO.

Cognatio spiritualis est vinculum contractum ex dispensatione sacramentorum baptisimi, &

confirmationis, nam sicut homo per carnalem cognationem accipit esse naturale, ita in regeneratione accipit esse gratiæ. Species autē huius cognationis (rōne vtriusq; sacri) sic computantur. ¶ Prima dicitur paternitas, qd est inter regeneratum, & regenerantem, siue regenerans ministrat sacm, siue teneat ad sacramentum, etiam si tenentes sine plures. ¶ Secunda est compaternitas, quæ est inter regenerantē, ministrantem, seu tenentes ad sacramentum, & genitores regenerati. Et obserua qd si ministrātes, vel tenentes fuerint coniugati, & consummauerint matrimonium, transmittunt hanc paternitatem ad vxorem, seu virū, sic qd vxor cognita, vel vir efficiatur compater genitoris leuati ab altero illorum. ¶ Tertia dicitur confaternitas, quæ contrahitur inter regeneratū, & filios regenerantis ministrantis, vel tenentis ad sacramentum. Impedit autem hæc spiritualis cognatio in prædictis personis matrimonium simpliciter, si ipsum præcedat. Si vero sequatur non dirimit, sed impedit quo ad actionem debui, si sine necessitate contrahitur. Huius autem ratio est ecclesiæ statutū hæc

1. Cor. 4. personas illegitimas. Et con-
Galat. 4. gruitas ostenditur ex illis Apo-
d. l. b. itoli, Nam si decem millia Pæ-
dagogorum, &c. Filioli mei, &c.

Obsecro te pro filio, &c. Hos habebat Paulus filios rōne fidei, & baptisimi, & confirmatio-
nis. Porro vir, & mulier tenentes
puerum ad sacramentum, nullā
contrahunt spiritualem cognationem,
quamobrem & contra-
here possunt matrimonium.

¶ Cognatio legalis est propin-
quitas personarum ex adoptione
proueniens, eius species sunt
tres. ¶ Vna veluti descendentiū,
quæ est inter adoptantem & fi-
liam adoptatam. ¶ Secunda est
quasi collateralium, quæ est in-
ter liberos naturales adoptan-
tis, qui sunt in eius potestate, &
adoptatum. ¶ Tertia quæ est
tanquam affinitas, quæ est inter
adoptatum & uxorem adoptan-
tis, & contra, inter uxorem ado-
ptati & adoptantem. Impedit
autem hæc legalis cognatio ma-
trimonium contrahendum, &
dirimit contrahitum secundum
communem opinionem, prima
species, & tertia semper, secun-
da non, nisi quamdiu sunt in po-
testate eiusdem patris, quare ea
soluta, vel morte, vel emancipa-
tione filij adoptiui, aut natura-
lis vel alio modo, non est impe-
dimentum. Porro cognatio lega-
lis ex adoptione, & adrogatione
confluit, & utroque modo impe-
dit. Ita autem cognatione Mo-
ses erat cognatus filie Pharaonis,
& Nathan, secundū aliquos
ipsi Dauidi. Atque enim ipsi non
fuisse naturalem Dauidis
filium, sed legalem, seu adopti-
uum. Vnde & astruunt Lucā
genealogiam Christi describere
secundum cognationem lega-

lem. Ex quo consequitur olim
hanc cognationem legalem a
Deo fuisse approbatam, & san-
ctis patribus. Non est mirandū
si tanta sollicitudine hæc om-
nia obseruet ecclesia in matri-
monio quo Christiani vtuntur,
cum per illud propagetur popu-
lus Christianus, ac per hoc ex
pacto contrahi debeat, vt in ip-
sius vltimo omnino caueatur quid
quid charitati erga Deum, & p-
ximū derogare posset, simul-
que seruetur quicquid honestati
congruum videri potest, vt
sic per honestum Christianorū
matrimonium adiubretur bē-
dicta illa Christi cum ecclesia
coniunctio, de qua Apostolus
Sacramentum hoc magnū est,
dico autem in Christo & in ec-
clesia, Quæ quidem nunc per
fidem, & dilectionem existens,
olim per visionem, & fruitionē
perfectam futura est ipsonā
hās maculam, neque rugam cū
sponsio specioso præ filiis homi-
num, cui cum Patre, & Spiritu
sancto honor & gloria in secula
seculorum, amen.

DISTINCTIO. XLIII.

Quæst. I. Pag. 632.

Estne futurā generalis hominum re-
surrectio.

RESOLVTIO.

Resurrectionem om-
nium mortalium
possibilem ostendit
Dei opt. maxi. omnipotentia, de
qua apud Lucam, Non erit im-
possibile apud Deum omne ver-
bum, id est, factum, vnde & il-
lud Matthæi, Apud Deum om-
nia

Exod. 3.

nia possibilia sunt. Ex parte quo-
que ipsorum hominum id fore
possibile constat ex eo, qd non
implicet contradictionem, qua
re & fieri poterit. Quod autem
re ipsa futura sit, patet ex verita-
te fidei Christiana, qua hoc ip-
sum veluti articulum fidei ex-
primit in Symbolo Apostolo-
rum, Carnis resurrectionem. In
Symbolo Niceno, Expecto re-
surrectionem mortuorum. & in
Symbolo Athanasij, Omnes ho-
mines resurgere habent cum
corporibus suis, &c. Deinde &
istud expressissime in plerisque
sacrae scripturae locis continetur,
Sicut pater suscitavit mortuos,
& cetera. Cum autem venerit fi-
lius hominis in sede maiesta-
tis suae, congregabuntur ante
eum omnes gentes, &c. Omnes
quidem resurgemus, & cetera. Nisi
eos qui ceciderant resurrectione
speraret &c.

DISTINCTIO. XLIII.
Quaest. II. pag. 632.

Apprehenditur naturalis ratio sum-
mam hominum resurre-
ctionem.

RESOLUTIO.

E Vtrum mortalium
resurrectionem si
quispiam naturali
altruere ratione
adlaborat, eam de-
sumat oportet a specifica homi-
nis forma, vel operationem ei-
dem secundum hanc formam
competentem. Siquidem a ma-
teria, aut alia corruptibili for-
ma trahi nequit. Hoc autem
fieri, si lumine naturali horum
axiomatum veritatem de-

prehendere, ac commonstrare
possit, videlicet quod intellecti-
ua anima specifica sit hominis
forma, deinde quod eadem sit
incorruptibilis, tertio quod ipsa
non perpetuo extra corpus re-
manebit. ¶ Et quidem primum
naturalis intellectus acuminem
cognoscitur, nam & id demon-
strarunt philosophi, ut Aristote-
les dicens, animam esse actum
corporis physici organici, &c. &
De parte autem animae, quae co-
gnoscit, & sapit, &c. Omnes insu-
per philosophi in hominis defi-
nitione posuerunt rationale, in-
tellectuales per illud animam in
rellectivam esse essentialem ho-
minis partem. Huc accedit ra-
tio desumpta ex propria homi-
nis operatione. Homo enim
intelligit proprie secundum
philosophum, igitur anima in-
tellectiva est propria hominis
forma. Deinde philosophus col-
locat hominis felicitatem in in-
tellectiva, & in contemplatio-
ne substantiarum separatarum,
quare sequitur hanc operatio-
nem proprie homini competen-
tem. Adde quod cognoscamus
pleraque obiecta insensibilia,
ut naturas communes, & relatio-
nes tam reales, quam rationis.
Item, quod assentiamur primis
principijs, & alijs evidentijs
complexionibus, sic ut non pos-
simus dissentire, quorum co-
gnitio per sensum haberi ne-
quit. Tandem experimur nos
reflexi super actum talis co-
gnitionis, Quantum autem non
est super se reflectivum. Ex quo
oportet hanc ab intellectiva ani-
ma manare, unde & ipsam esse
hominis formam manifestum
evadit. Idem quoque astrui po-
test ex hominis voluntate, si qui-
dem

a. de aia.

a. de aia.

a. de aia.

a. de aia.

t. Ethic.

a. de aia.

a. de aia.

a. de aia.

dem homo dominus est suorum actuum, & oblato obiecto, subest eius facultati ipsum prosequi vel respuere. Hæc autē facultas non competit secundū sensum, quia appetitus nequit non prosequi conueniens sibi obiectū, & disconueniens nō negligere, ergo conuenit rei secundū animam intellectiuam, igitur & ipsa est hominis forma. ¶ Secundū autem axioma, ut puta qd anima ipsa intellectiua sit immortalis, videtur quoque naturali lumine notum. Quandoquidē Aristotelem plerisque in locis id asserere apparet, Ait enim, Intellectus separatur a ceteris, sicut perpetuum a corruptibili, & alibi hoc ponit inter sensum & intellectum discrimen, qd excellens sensibile sensum corrumpit, quo fit ut postea non adeo exacte perpendat minus sensibilia. Intellectus autem non sic, quinimo intellectus summus intelligibilibus, perspicacius deinde inferiora intelligit, Ex quo colligitur intellectum non debilitari operando, & ex consequenti ipsum esse incorruptibilem. Deinceps idem ait, Si autē posterius (id est, post ipsum compositum) aliquid manet, perscrutandum est, in quibusdam enim nihil prohibet, etsi anima est tale, non omnis, sed intellectus, ergo mens eius fuit quod anima maneret post eius compositū. Insuper dicit, Relinquitur solū intellectus de foris adueniens, igitur non accipit esse per generationem, sed a causa extrinseca, ergo nec desinet esse per corruptionem, cum eius esse nō subsistat tali causa, sed sit a superiori causa, Rationes etiam desumuntur ex assertionibus Philosophi,

ait enim Commentator, natura composita desiderium non esse frustra, ita ut atqui anima habet naturale desiderium ad semper essendum, ergo non erit in ea frustra, sed satiabitur tandem. Deinde ait Aristoteles, materia est quæ res potest esse, & non esse, igitur illud quod materia caret, hanc non habet potentiam, anima materiam non habet, cum sit forma simplex secundum eum. Postremo asserit, quod fortis debet se exponere morti pro Re publicæ. & hoc ait securus iudicium rationis naturalis, ergo & sem illud potest cognoscere animæ immortalitas. Patet quia nullus propter quodcumque bonum virtutis potest licite appetere omnino non esse, sed si anima non esset immortalis, mortuus prorsus amitteret esse. Ex his apparet philosophum sensisse animam esse immortalem. Sed re vera dubius nihilominus fuit in hac assertionem, nam ait formam non posse manere separatam a parte materiali, toto non manente, anima autem est forma hominis secundum ipsum, ergo sequitur quod non superstit corrupto toto. Deinde ipse impugnans Platonem, dicit mundum incepisse, & non desitutum, habet enim pro impossibile aliquid incepisse, & esse perpetuum, ac incorruptibile. Ait enim omne quod incipit esse, desinet esse, anima secundū ipsum incipit esse (quia non concessit eam perpetuo persistere sine corpore, nec prius in alio corpore) ergo sequitur qd desinet esse. At quoque in Physicis, Cuius est principium, eius finis est, unde dubium est quid de anime immortalitate senserit Philosophus.

o. de aia.

2. de aia.

o. s. mat.

o. i.

16 de ani

malibus.

phus.

phus: Siquidem varie in diuer-
 sis locis loquitur, & habet diuer-
 sa principia, ex quorum aliqui-
 bus videtur sequi animam esse
 immortalem, ex aliis vero quod
 sit mortalis. Quare verisimile est
 ipsum fuisse dubium in hac con-
 clusione. Deinde (& melius) di-
 citur quod anima quæ asserēba-
 tur a Philosophis non erat ab il-
 lis per necessariam rationem na-
 turalem probata, sed plerunque
 non habebat, nisi quādam pro-
 babilis probationes, vel vulga-
 rem præcedentium Philosopho-
 rum opinionem. Vnde & Phi-
 losophus loquens de astris, citat
 opinionem Ægyptiorum, & Ba-
 byloniorū, a quib⁹ dicit multas
 credulitates habendas de vno-
 quoque astrorum. Adhuc synce-
 nus dici potest cum Rabinis Lu-
 dæorum, quod Moyses fuerit pri-
 mus præceptor omnium Philo-
 sophorum, & Catholicorum.
 Quare si Philosophi dixerint ali-
 qua nostra fidei conformia (vt
 de animæ immortalitate, mun-
 di inceptione, & consimilibus)
 id non inuenerunt ratione natu-
 rali, sed ex relatione, aut lectio-
 ne codicum ipsius Moysis, aut
 aliorum, qui diuinitus in his e-
 dociti fuerant. Exemplo est Mer-
 curius Trismegistus dicens:
 Monas gignit monadem, & in
 se suum reflectit amorem, vbi
 exprimit processionem Trinita-
 tis. & Tertium axioma, videli-
 cet quod anima intellectiua nō
 perpetuo remanebit separata a
 corpore duobus medijs lumine
 naturali cōprobari videtur. Pri-
 mum q̄ pars extra totum sit im-
 perfecta, & non sit vero simile,
 formam adeo nobilem semper
 permanere imperfectam, ergo nec
 a toto separata. Deinde q̄ nul-

lum violentum sit perpetuum:
 separatio autem anima a corpo-
 re est violenta, cum sit contra na-
 turalem eius inclinationem ex
 Philosopho: Siquidem naturali-
 ter inclinatur ad corpus perficiē-
 dum, vnde consequens est, hanc
 separationem nō fore sempiter-
 nā. Nihiloscies rationes hæ mi-
 nime concludunt. Prima, n. pro-
 bat de partibus, quæ perfectio-
 nem aliquam in toto recipiunt,
 cuiusmodi non est anima, quin-
 immo suam perfectionē cōiccat
 corpori. Et si Philosophus in-
 dubitato tenuisset animæ im-
 mortalitatē, potius asseruisset
 animā perpetuo manere sine
 corpore, q̄ in corpore, quia em
 eundem omne compositum ex
 contrariis est corruptibile. Se-
 cunda ratio quoque non est ef-
 ficax, nam (vt ait Auicenna) ap-
 petitus animæ satiatus est, quā-
 do semel perfecit corpus. Nam
 ideo inclinatur ad corpus, vt
 mediantribus sensibus recipiat
 suas perfectiones, quas si semel
 receperit, non amplius corpori
 afficitur. Ex his liquet trium il-
 lorū axiomatū ex quibus desu-
 mitur rō a priori ad probandā
 resurrectionem naturaliter, pri-
 mū duntaxat lumine naturali
 ostendi posse, reliquā vero ne-
 quaquam, quare nec reliquum
 ostendere valeat. Quod si a po-
 steriori quispiā ostendere voluerit
 futurā mortaliū resurrectionē,
 idq; lumine naturali, nihil mi-
 nus efficiet. Nā si dixerit deside-
 riū naturale non posse esse fru-
 stra auctore Philosopho, atqui
 hō naturale hēt desiderium ad
 semper esse, & illud cognoscit
 per rōnem naturalem, cum na-
 turaliter hō mortē refugiat, ex-
 go desiderii tale complebitur.

Deo

In Proc.
Metaphy.

s. Eth.

Deinde omnes naturaliter appetunt beatitudinem, sed illa est sempiterna. Respondetur non posse probari desiderium naturale ad aliquid, quin prius ostendatur possibilitas in natura ad illud consequendum. Deinde Philosophus non loquitur de beatitudine vera, quæ consistit in Dei visione, & fruitione, sed de ea quæ etiam in hac vita potest haberi. Si adhuc infantes plerisque non premiari in hac vita, p. actibus suis studiosis, immo probos sapientius magis aff. igitur, ergo remunerabuntur post hanc vitam. Respondetur, non esse notum per rationem naturalem, quod sit vnus rector hominum secundum legem iustitiæ distributiue, & puniuntur, sed sola fide, Accedente ad Deum, &c. Apostolus quoque ostendens resurrectionem, exemplo graui & resurrectionis Christi, videtur per suasionibus, & non rationibus demonstratiuis, aut assumit præmissas ex creditis, & non naturaliter notis, vnde &

Hob. 10.

Ab. 17.

26. et Cor.

23.

Ab. 17.

Ab. 26.

Philosophi Athenienses perspicacissimi ingenij, cum Paulus illis astrueret resurrectionem, dicebant, quod nouorum dæmoniorum videbatur annunciator, & Festus magna voce dixit, infanis Paule, non igitur per naturalem rationem probari potest. Ex his apparet quantæ gratiæ sint agendæ misericordiæ creatoris, qui nos per fidem certissimos reddidit eorum, quæ ad nostrum spectant finem, & perpetuitatē sempiternā, ad quæ ingeniosissimi, & eruditissimi viri non potuerunt peruenire. Sed si fides addit, quæ est in illis quibus dedit filius Dei, fidei nulla questio est, quia tuos credentes huius certiores reddidit, lbunt hi in sup-

plicium æternum, &c. Et de resurrectione mortuorum, &c. Et de numero gloriæ p. dus. &c. Vide scilicet 2. p. 1. tum fidei in fine, & Bunderium. Fol. 111. Tit. 100.

DISTINCTIO. XLIII.

Quæst. 111. pag. 651.

Potestne natura resurrectionis esse causa?

RESOLVTIO.

Ne fuit Plato opinione, & eius sectatores, vt putant per circuitus temporum eadem redire omnino, vt puta post 36. milia annorum, quod sanè spatium temporis magnum vocant annum. Mouebantur autem hac ratione, nam (inquiiebant) redeunte eadem causa, redibit idem effectus, exacto autem prædicto temporis spatio, omnia coelestia corpora ad eundem redibunt situm, vt patet ex Ptolomeo asserente cælum stellatum in centum annis motu proprio contra motum diurnum moueri duntaxat vno gradu. Ex quo manifestum euadit illius proprium motum completi in 36. milibus annorum, igitur eadem numero tunc redibunt. Sed hæc eorum ratio dimiuta est, quandoquidē effectus non dependet solum a causa efficiente, sed etiam a materie, quæ non poterit esse disposita in eodem cæli situ. Et fulcrum quod definitur in Ptolomeo, non est omnibus Astrologis approbatum, immo plerique negant tale motum octauo cælo, vt Thebit dicens ipsum moueri motu accessus & recessus in quibusdam paruis circulis descriptis super punctum.

principium arietis & libere noni
 celi. Deinde actus liberi arbi-
 trij non subfunt influentie cœ-
 li, quod tamen ex ea opinione
 subfequitur. Nam & ipsi dicebāt
 ficut & in hoc feculo Plato, &
 in ſchola quæ Academia dicta
 eſt diſcipulos docuit, ita per im-
 m. Diſc. mutabilia retro ſecula, & idem
 p. c. 13. Plato, & eadem ciuitas, & eadē
 7. m. ſ. ſchola, iſdemque diſcipuli repe-
 1. 7. 4. riantur. Hanc inſuper opinionē
 7. 11. reſutat Auguſtinus p. locos ſa-
 1. 1. 1. cra ſcripturę. Chriſtus reſurgens
 ex mortuis, &c. Semper cum do-
 mino erimus &c. Tu autē domi-
 ne ſeruabis nos, &c. Quod ſi ad-
 duxeris illud, Nihil iſto ſole no-
 uū, &c. Hoc intelligitur ſecun-
 dum ſpeciem, non ſecundū indi-
 uiduū, preceſſerūt enim ea quæ
 recentur fuit alia eiufdem ſpe-
 ciei. Deinde cunctę quę fuit pre-
 ceſſerunt in cognitione, & ordi-
 natione diuina, & nihil hac rō-
 ne nouū eſt. Gotfredus proinde
 Theologus proriſus negat aliqua
 redire eadem poſſe numero per
 actionem naturalem, & adfert il-
 lud Philoſophi, Quorum ſubſtan-
 tia perijt non reuertentur eadē
 numero. Scotus autem ſubſcri-
 bit opinioni Richardi dicentis,
 Quod eſt omnia non poſſint re-
 dire eadem ſecundum numerū
 actione naturali, aliquid tamen
 redire poteſt idem numero. Nā
 ut ait Philoſophus, Si agens idē,
 & materia eadem, effectus erit
 idem: & ad locum Ariſtotelis ad-
 ductum a Gotfredo, ait Ariſtote-
 lem ibi assignare diſcrimen in-
 ter reuolutionem corporum ſu-
 periorum, & inferiorum dicēs:
 Quorum ſubſtantia perijt non
 reuertitur eadem numero, ſic il-
 la quę redeunt eadem per motū
 circulare, quia ſubſtantia eorū

nō corrumpit, ideo talia redeunt
 ſine corruptione precedēte, nō
 ea quę corrumpuntur. Quan-
 tum autem attinet ad hominis
 reparationem poſt mortē, licet
 appareat idem corpus humanū
 per agens naturale reparari poſ-
 ſe, ſuppoſita tertia opinione, cū
 & electi pgnati a reprobis fuiſ-
 ſent ab alijs generati parētibz
 ſi Adam non peccaſſet, tamē nō
 poteſt reparari per agens natu-
 rale eo modo quō in reſurre-
 ctione reſtaurabitur. Nec anima
 intellectiua corpore depoſito
 reuniti eidem pōt ab alio, quam
 a Deo, ſicut nec in prima homi-
 nis productione.

DISTINCTIO. XLIII

Quart. 111. pag. 662.

Primum Reſurrectio ſit naturalis.

RESOLVTIO.

Un naturale diuer-
 ſis opponat nepe
 ſupernaturali, vio-
 lēto, & libero, qui
 uoce quoque acci-
 pit, & pertinet aliqñ ad princi-
 piū actiū, aliās vero ad princi-
 piū paſſiū. Primo mō opponit
 libero, & ſupernaturali. Secūdo
 mō violēto, & neutrali. Si igitur
 accipiat naturale in gōne ex par-
 te paſſi, id eſt, ex parte corporis,
 vel materię, erit utiq; reſurrectio
 naturalis, ut naturale opponit
 violēto, qā tale paſſiū ad tale for-
 mā naturaliter inclināt. Si vero
 accipiat naturale ex parte agētis
 neutro, nō erit naturalis, qā fiet
 ab agēte libero, & ab agēte ſup-
 naturali, q viuiſicabit mortalia
 corpora noſtra. Vñ, Saluatorē ex
 peccatis Dominum noſtrū le-
 ſum

Ex. 1. To-
 pie. c. 10.

Roma 8. sum Christum, qui reformabit
Philis. corpus humilitatis nostrę, confi-
 guratum corpori claritatis suę.

DISTINCTIO. XLIII.

Quest. V. pag. 66.

*Resurrectio hominis, an fiet in in-
 stanti.*

RESOLVTIO.

Utrum resurrectio se-
 cundum Damascē-
 num, sit reiterata
 eius quod cecidit
 resurrectio, & totus
 homo in morte ceciderit per se-
 parationem animę intellectiua
 a corpore. Neindē ceciderit &
 corpus ipsum, dum fuit in aliud
 resolutum, operepretium est vt
 hac duo reparentur, & prius na-
 tura corpus ipsum, quā totus
 homo, & ad corporis reintegrationem
 opus est, vt partes ma-
 terię illius disperse primum re-
 colligantur. Hac autem partium
 materia recollectio (quia fiet
 per Angelos, Mitte filius homi-
 nis Angelos, & cetera.) non fiet
 in instanti, quia angelus in instā-
 ti corpus mouere non pōt. For-
 matio vero corporis, quia diui-
 na fiet virtute (cū Angelus sub-
 stantiam producere nequeat)
 fiet in instanti, cum omnia ad-
 nutum ipsi Deo obtemperant,
 dixit enim & facta sunt, nec fiet
 hęc corporis mixti reformatio
 per motum, sed per mutatio-
 nem. Reparatio quoque totius
 hominis, seu vnio animę intelle-
 ctive cum corpore in instanti
 fiet, cū a solo Deo fieri possit, cui
 nihil resistit. Deinde quia non
 potest esse successio in receptio-
 ne formę, nisi propter partes

formę, vel propter partes cor-
 poris, quāquam vna prius recipit
 formam, quā altera, neutrum
 autem ibi inuenitur in instanti,
 ergo corpus animabitur, & in
 eodem instanti in quo forma-
 bitur. Si vero curiosius perseru-
 teris, an in eodem instanti om-
 nes resurgent, Beatus Augulli-
 nus asserit, quod illi qui reperi-
 tur mortui in aduentu iudicis
 prius tempore resurgent, quā
 illi qui reperiuntur adhuc viue-
 re, sicut illi vini, iuxta Aposto-
 lum, prius rapiuntur obuiam
 Christo in aera, & ibi (asserit
 Augustino) moriuntur. Nam sta-
 tutum est hominibus semel mo-
 ri. Item omnes quidem resurge-
 mus, &c. Et subito postea resur-
 gent, & sic eorum resurrectio
 sublequetur aliorum resurre-
 ctionem. Sed quo instanti diei
 naturalis resurget homines? Re-
 spondetur, quod cum quodlibet
 instans eandem habeat ad pat-
 res diei naturalis habitudinem,
 siquidem instans media noctis
 vnus horis, est instans me-
 ridiei in opposito horizonte, &
 conformiter de singulis, de hoc
 differendum erit habito respec-
 tu ad regionem terre sanctę,
 vbi in valle Iosaphat iuxta vul-
 gare opinionem omnes con-
 gregabuntur, & dico cum Chri-
 sto, de die illo, & hora nemo scit.
 Quod enim aliqui dicunt nos
 resurrecturos hora qua Christus
 resurrexit, aut qua iudicatus fuit
 a Pilato, aut qua expirauit, hoc
 incertum est. Sic & eorum asser-
 tio, qui dicunt resurrectionem
 fiendam media nocte, nā quod
 asserunt ex Mattheo, Media au-
 tem nocte clamor, &c. & ex Apo-
 stolo, Dies domini, sicut fur in
 nocte, &c. hoc arguit, non deter-
 mina-

Mat. 24.

mina-

minatum tempus, sed potius in certitudinem sui aduentus. Adueniet enim cum homines neque cogitabunt, neque sperabunt, tanquam latens enim suus, perueniet in omnes, & super omnes qui sedent super faciem terre.

DISTINCTIO. XLIIII.

Quæstio I. Pag. 671.

Utrum in quolibet resurget totum quod fuit vera pars, sua natura.

RESOLVTIO.

Vemadmodum ait Augustinus in Enchiridium, & in libro de ciuitate Dei, Caro restaurabitur de toto, quo caro nostra existerat, & Hieronymus, Certe in resurrectione eadem erit corporum substantia, qua nunc uimur. Id quoque significatiue, Christus ipse expressit, Vestri capilli, &c. Capillus de capite vestro non peribit, &c. & Iob, Scio quod in nouissimo die, &c. Saluatorem meum &c. nihilominus non est purandum id quod toto vita curriculo fuit, vere de corpore alicuius, resurgat: nam multæ partes fluxerunt, dum uiceret, aliæque successerunt, & æggenerata fuerunt ipsi corpori. Quæ circa si in uniuersum omnes repararentur fieret immoderata, vel immensitatis, vel quantitatis corpus. Vt igitur formetur corpus iuste magnitudinis, nempe quantæ fuit, aut fuisset 30. anno, in qua ætate omnes resurgemus, donec occurramus omnes, &c. formabitur humanum corpus iuxta eorum opinionem, ex prioribus partibus, quæ ali-

quando fuerint partes ipsius. Primum ex omni eo quod a parentibus contractum fuit, cum hoc fuerit purissimum. Deinde ex alijs partibus prius genitis ex nutrimento, siquidem istæ cæteris partibus puriores sunt posterius genitis. Alij vero opinantur corpus ipsum reparatum quidem prius ex eo quod tractum fuit a parentibus, deinde autem ex his partibus, quæ magis fuerunt de veritate ipsius corporis ex intentione naturæ, utpote ex his quæ adueniunt, ut augeant, & producant ipsum corpus ad iustam quantitatem, quoadusque enim uiuens attigerit iustam quantitatem ex nutrimento quod suscepit, pars conuertitur in substantiam aliti, hoc sine, ut restauretur deperditum, quod fluxit, (ecce nutritio) pars uero ut acquiratur conueniens quantitas, seu augmentatio, & istud principaliter intendit natura, cum hoc sit propter acquirendam perfectionem, illud uero non ita intendit. Si quidem natura citius ut intertineret totum, partem conseruaret deperditam (si subiaceret eius facultati) quam illius vicem imperfectiorem restauraret.

DISTINCTIO. XLIIII.

Quæstio II. pag. 680.

Cruciatne mali quos spiritus ignis idole inferni?

RESOLVTIO.

Nemo fidelium ambigit cacodemonas infernali cruciari igne, cum ex sacris latis superque

Mat. 25.
in vv. Epi
ffo.

que constat, dicente Christo, Ite maledicti in ignem aeternum, & Iuda, Angelos vero qui non seruauerunt principatum, &c. ut quoniam pacto corporeus ille ignis spiritus cruciet ambiguum, cum corporale vim suam exercere (omnium sententia) in spirituale nequeat, & quidem dolore eos afficere nequit, cum dolor sequatur sensitiuam apprehensionem, & sensitiui appetitus sit passio, quia appetitus in eis (cum incorporei sint) profecto esse nequeat, sicut nec in

r. do. a. a.

omnibus separatis a corpore. Quocirca proprie admodum dixerit Aristoteles, nihil est dicere animam tristari, & gaudere (quatenus sunt passionem appetitus sensitiui) quam texere, vel edificare. Quare consequens est, ut dicamus eos tristitia affici ex hoc igne, hoc est, ignem ipsum in malis spiritibus generare tristitiam, & propterea ipsos ab illo cruciari, & quoniam tristitia est in voluntate ex apprehensione obiecti disconuenientis, & nihilominus inexistentis, dicente Augustino, ex his que nobis tristitia nolentibus accidit, quomodo igitur ille igni spiritui erit disconueniens, non quidem ex suapte natura, quia ideo Michael esset disconueniens, aut alicui bonorum angelorum, sed secundum eius uoluntatem, & existimationem. Et id bitartium, primo est illi disconueniens quatenus detinet ipsum diffinitiuum, non quod talis locus (inquam) sua natura sit spiritui malo disconueniens, quia nullus locus est disconueniens locato, nisi quia alius locus contrarius est illi conueniens, & ipsius conseruatiuus, ut lapidi lo-

cus sursum est disconueniens, propterea quod locus deorsum sit illi conueniens. Spiritus autem, sicut nullum habet locum sibi conuenientem, quia is esset ipsius conseruatiuus, sic nullus est ei disconueniens. Quamobrem ut ignis causet in maligno spiritu tristitiam, in quantum detinet ipsum, oportet illud promanare ex eo quod ipse spiritus nolit detineri in ipso igne, & ita est reuera, malus enim spiritus plurimum abhorret detineri igne, & potissimum quod ibidem detineatur effectiue ex uoluntate, decreto, & sententia diuina. Porro ad istud nolle inclinat affectio commodi, quia appetit posse se facere presentem cuius loco, aut corpori, sicut ad quemcunque locum est indifferens. Promouet autem superbia, ex qua appetit ut propria potestate, contummat tandem inuidia, quia nolle decreto ipsius Dei determinate alicubi detineri. Istud deinde nolle inordinatum quidem subsequitur certa apprehensio euentus istius noliti, & ex hoc tandem tristitia. Sed si quesieris, an ignis ei causet effectiue tristitiam. Respondetur, quod licet ignis non detineat ipsum effectiue, sed solum formaliter, quia nihil preter Deum potest angelum contra eius uoluntatem alicubi detinere effectiue, nisi esset angelus superior. Raphael enim demonem reliquit, uoluntas autem diuina effectiue, quippe que illum in ignem coniecit, & prohibet ne egrediatur, ignis tamen effectiue illum conuertit, propterea quod ipse odit, nedum quod detineatur a Deo in igne, sed etiam formaliter detentione ignis, qua

re & ista ipsum contristat, & ex consequenti ipse ignis, cum sit obiectum tristabile. Insuper cum tristari sit reipso cruciari (quomodo possibile est Angelum seu spiritum cruciari) sequitur quod ignis, ut detinens spiritum cruciat ipsum, & in hunc sensum dicimus, quod ignis est instrum. Dei in cruciando, quia demon principaliter odit detineri in igne ex voluntate diuina, quam odit formaliter ignis detentionem, & ita Deus cruciat eum principaliter, & ignis minus principaliter, & id virtute primi agentis, ac secundario, & ita instrumentaliter. Exemplum potest esse in desideratibus mori, quibus tristis est vita, hoc pacto oderunt vitam esse in corpore suo, usque ad instantis mortis naturalis propter aliquid odibile concomitans vitam mortalem (quale est paupertas, & infirmitas) & secundo apprehendunt istud quod non tollent fore, quare tertio sequitur tristitia de detentione animae in corpore, seu de corpore, ut detinente animam, non quod corpus detineat effectiue animam, sed sicut susceptible formae ipsam detinet, & sub hac ratione odio habetur, & ut sic apprehensum effectiue contristat. Secundo ignis est disconueniens Angelo, ut est obiectum intellectus eius. Si quidem intellectus Angeli determinatur a Deo, & cogitur perpetuo ignem illum considerare, deinde apprehendit sic esse determinatum ad hanc considerationem. Tertio odit, & non vult sic determinari, & constringi suum intellectum, & ut dictum est in praecedenti, istud odium oritur ex affectione commodi, quia vult quodcumque obiectum, sicut li-

buerit contemplari. Mouetur et ex superbia, quia vult ut intellectus proprio ad votum. Consumatur etiam ex inuidia, propter quam odit determinari a Deo ad aliquam considerationem unicam. Quarto sequitur apprehensio, non considerationis nude, sed apprehensio certa entitatis huius considerationis intentae, & perpetuae, & ex hoc tandem tristitia. Sed quoniam pacto ignis detinet Angelum in sui consideratione, cum dicat B. Augustinus, quod voluntas auertit, & conuertit intelligentiam. nunc ad hoc, nunc ad aliud. Respondet, quod ignis virtute propria nequit intellectum Angeli in sua contemplatione remorari. Idcirco Deus est causa agens principalis detinens intellectum Angeli contra voluntatem eius in intentione hac & perpetua ignis consideratione, ignis vero secundario, & minus principaliter. Et nota quod molestius est Angelo, & amplius contristat ex eo quod intellectus eius sic detineatur in hac consideratione, quam quod detineatur definitiue in igne, propterea quod illud magis contrarietur suae perfectioni, quam istud. Desiderat enim amplius considerare pro arbitrio suo vnumquodque obiectum, quam posse libere facere se penitus cuius corpori, & loco, unde consequitur ipsum magis contristari ab igne, ut est sic obiectum sui intellectus, quam in quantum detinet ipsum sic definitiue. Quod si dixeris ex hoc subsequi omnes aequaliter puniri, cum omnes detineantur illo igne, contra Augustinum. Respondetur, licet omnes aequaliter illo igne detineantur, tamen non est aequale molestum omni-

Resolut. 4. K bus

*Li. de tri.
ns. de 88.
quasi.*

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

*Lib. 1. de
ciui. 6. 1. 2.*

bus sic detineri, sed molestius his qui grauius peccauerunt, hoc faciente diuina ordinatione. Deinde si arguas, potestati angeli subesse non cruciari ab igne, cum possit sibi complacere detineri ab igne & in eius consideratione. Respondetur, hoc non subest eius facultati, Deo ita volente.

DISTINCTIO. XLIIII.

Quæst. 3. Pag. 688.

Cruciabuntur damnati post iudicium igne infernali?

RESOLVTIO.

Atis superq; sacra li-
tera comonstrat
damnatos relum-
ptis corporib⁹ infer-
nali cruciari igne,
Matt. 25. cum dicat Christus: Ite maledi-
cti, & l^aias: Ignis eorum non
Isa. 66. extinguet, &c. *B. Iob.* Ab aquis
Iob. 24. nihil transibit ad calorē nimium,
Veruntū controuertitur de ac-
tione ipsius ignis, an videlicet
erit intentionalis solū, vel realis,
& intēctionalis quidem sufficiet
ad aliquem dolore afficiendū.
Nam excellens sensibile in quā-
rum huiusmodi natū est dolorē in-
ferre, cū sit disconueniens potē-
tia, & tū vt tale, non agit nisi in-
tentionali actione. Experientia
deinde id ostenditur, quia si q-
piam frigore contractus appropin-
quet igni, sentiet ingentissimū
dolorē, licet parum admodum
caloris in se receperit, sed
hic dolor actione intēctionali
ignis. Quemadmodū idē ob-
iectum conueniens a sensu per-
ceptum generat delectationē,
ita disconueniens dolorē. Quo-

circa cōuenientius erit dicere
ignem intentionali tantū actio-
ne agere post iudicium in dam-
natos, cum illa actio sufficiens
sit ad eos cruciandos, & non sit
ponenda pluralitas circa neces-
sitatē, nec in casum sunt mul-
tiplicanda miracula, siquidem
necesse foret prater conserua-
tionem a corruptione intrinseca
proueniente ex actione mu-
tua quatuor qualitatum prima-
rum in ipso corpore, ipsos etiā
diuinitus conseruari, ne eorum
pererentur ab igne, si actione rea-
li in eos ageret, qd postērius nō
erit necessarium pp intentiona-
lem actionem, nihilominus ad-
ducat rationes non certo pro-
bant non fore immutationem
realem ab igne in ipsis dānatis,
quare concedi potest ignem ēē
re ipsa damnatos cruciaturum.
Quod autem eos non sit crucia-
turus, aut in fauillam redactū-
rus, erit attribuendum disposi-
tioni diuinā miraculoſe cōser-
uanti vitam illorum.

DISTINCTIO. XLV.

Quæst. 1. Pag. 693.

*Anima a corpore separata intelli-
gitur que prius nouerat.*

RESOLVTIO.

Diuus Hieronymus libere id profite-
tur dicens, Disca-
mus in terris, quo-
rum nobis sciētia
remanebit in celis. valde liqui-
dem indignum foret adeo adla-
borare ad acquirendam sciē-
tiam, & virtutes, si vna cum vi-
ta perirent, & absurdus q- re-
manerent post mortem, & non
possi-

mus actus eorum exequi. Adde quod & scientia ex se nata sit incorruptibiliter permanere, & per consequens ex parte subiecti, cum sit incorruptibilis. Idē quoque de specie intelligibili omnibus est in confesso.

DISTINCTIO. XLV.
Quaest. 2. Pag. 699.

*Anima separata potestne suapte vir-
tute prius ignota cognoscere.*

RESOLVTIO.

Quamuis anima fuerit separata a corpore, nihilominus potest obiecti prius ignoti cognitionē, & abstractiuam, & intuitiuā acquirere: de illa pater, quia intellectus agens a sensibili obiecto, potest intelligibilem speciem abstrahere, perinde ac aphantasmate propter quod sit insufficientis speciem intelligibilem producere, quod eminētius nō extet in obiecto, cuius est phantasma, intellectus autem possibilis cum intelligibili specie abstractiuam formabit notitiam, sciūctus a corpore, sicut coniunctus. De intuitiua quoque pater. Nam causae illius sunt obiectum patens, vna cum intellectu agenti & possibili, atque hae concurrere possunt anima a corpore quantumvis dissoluta. Quare consequens est, vt intuitiua quoque notitia obiecti antea inco-
gni-
ti,
haberi pos-
sit.

DISTINCTIO. XLV.
Quaest. 3. Pag. 705.

Recordaturne separata anima praeteritorum qua nouit adhuc corpori coniuncta.

RESOLVTIO.

Qui propius philosophantur, duplicem admittunt in homine memoriam, Sensitiuam nempe, & Intellectiuam, & cum haec sit in anima coniuncta, seu in parte hominis intellectiua, remanebit quoque in anima separata, & per consequens poterit memorari, & formare notitiam omnium, quae usque ad separationem eius a corpore in ea per species intelligibiles perseuerarunt. Quandoquidem anima separata poterit exercere oēs operationes (vt constat ex immediate praecedenti resolutione) quas primo & per se exercet corpori coniuncta. Huc accedit illud *Luc. 16.*
Tsal. 108
9. Confess.
Abrahae: Fili recordare, &c. Augustinus est in illud Psalmista, Fiat filij eius orphani, & alibi idem asseuerat, mortuos habere memoriam nostri. Illa autem sensitiua memoria videlicet cum sit totius compositi non perseuerabit in anima dum fuerit a corpore sciūcta, perinde ac nee quauis sensitiua potētia. Quod si obijcias inde deduci beatos recordari peccatorū q̄ commiserunt, & ex consequenti ex hac recordatione in his aggenerari tristitiā. Si. n. viator nequit completa deliberatione recordari commissi peccati, quin illud detestetur, aut displicentia eius conturbetur, alioquin peccat, saltē
K 2 omif

Dap. 3.

P. Ethic.
4.11.

omissione, multo minus beatus id poterit citra grauem offensam, cum causa (quæ est perfecta Dei dilectio) propter quam quis debet derelinqui peccatum commissum, cum venit in memoriam, plus obliget beatum, quam viatorem. Respondetur Deum suspendere, & impedire, ne talis peccatorum recordatio tristitiam pariat, Quemadmodum virtutem ignis fornacis Babylonice suspendit, ne ageret in tres pueros. Sæpe aliàs dū torquerentur Apostoli & martyres, & id fiet per miraculum, quod quidem si veneris deuitare, dicendum erit causam naturalem impediri per contrarium excelens a suo effectu, potissimū cū huiusmodi contrarium prorsus complet passi capacitatem, itaq; cum gaudium de obiecto beatifico satis omnino spiritum beatum, non erit tristitiæ capax. Delectatio siquidem vehemens (asseritote Aristotele) quamcunque excludit tristitiam.

DISTINCTIO. XLV. Quæst. 4. Pag. 717.

Utrum beati fusas illis a viatoribus cognoscant orationes.

RESOLVTIO.

BEati viatorum orationes, tum vocales, tum mentales naturali primum cognitione, seu in genere proprio (mō inmoderate distantia non impedit) optine norunt, sunt enim obiecta proportionata eorum intellectibus, vt constat ex resolut. secundæ quæst. huius distinct. Et qui-

dem de vocali oratione satis liquet, cum talem in corpore agerentes per sensus apprehenderent, de mentali vero ostenditur. Intellectus enim cuiuslibet omnē propria voluntatis actum cognoscere valet, ergo & intellectus superior, aut æque perfectus id poterit, dūmodo non impediatur ex determinato potentiarū ordine (qualis est pro hoc statu) & improporcionata distantia. Atqui intellectus separatus adeo perfectus est, sicut cū esset coniunctus, quinimmo perfectior in suis actibus, cū corpus quod corrumpitur aggrauet animam, &c. Et non pexigit tunc operationē potētiarū sensitiuarum, & fieri potest, vt sit debite pns. Quamobrem & alterius intellectus, & voluntatis cogitationes, & affectiones suapte cognosceret virtute, modo non impediatur. Quoniam cū scribit, Tu solus notus corda filiorū hominū, & alibi frequenter dī, q̄ solus Deus vniuerſaliter, & ex propria perfectione nouit abscondita cordiū, sicut nullo possit mō impediri ab eorū clara cognitione. Insup ipse nouit, vt vniuersalis index omnium occultorū, quo quidē mō nec angeli, boni, aut mali, nec anime separatæ cognoscūt, quinimmo Beati ob effectū debite pntie multa huiusmodi ignorāt, & mali quoq; propterea q̄ a Deo impediuntur. Illud quoq; Apostoli, Quis. n. hominū scit, &c. accipiedu est pro hoc statu, q̄ intellectus est aligatus sensibus. Nec obstat illud Isaac: Abraham nesciuit nos, & Isaac ignorauit nos, q̄nquidē patres illi tūc (cū hæc profiteret Propheta) sedebant in tenebris, & vmbra mortis, nō dū felices. Quare nesciebant tunc filios

filios suos Induos, cum natura-
le cognitionē immoderata im-
pediret distantia, & speciali re-
uelatione priuarentur, non ha-
bentes visionem illam in verbo,
seu essentia diuina, quam com-
muniter hæc concomitatur re-
uelatio. Adde quod ait Hyero-
nimus in hunc locum, Nesciuit
nos Abraham, & ignorauit Israel,
q̃a nos offendimus, nec cognos-
cent filios, quos a Deo intelli-
gunt non amari. ad hæc vide Pe-
trium adducet illud Luca,
Gaudium est in celis, &c. Dein-
de prospiciunt ipsi sancti oratio-
nes nostras supernaturali cogni-
tione, hoc est, in verbo diuino.
Congruum namque est beatos
esse Dei coadiutores in procu-
randa electorum salute, prout
ipsis beatis competere potest, & ut
hoc præstent, operæ pretium est
nostras orationes illis reuelari,
quibus eorum imploramus au-
xilium. Quare rationi consenta-
neum fuerit Deum illis easdem
manifestare, & quas dirigimus
ipsis sanctis, & quas fundimus
Deo nomine sanctorum. Huc
accedit Hieronymus, qui aduer-
sus Vigilantium ita argumenta-
tur, Sequitur agnum quocunq;
ierit, ergo si agnus ubique est, &
hi qui cum agno sunt ubique
esse credendi sunt. Intellige tñ
hoc non localiter, sed celeritate
percipiendi ea, quæ eos scire
vult Deus. Sancti proinde cum
videant nostras orationes, qui-
bus eorum imploramus auxi-
lium, vique pro nobis interce-
dunt, quia nos amant tanquam
fratres, & cōmēbra sub capite
Christi in eius corpore mystico,
quod est ecclesia, nō minus q̃ cū
nobiscū erant in via: quare nos
inquare parati sunt, & de nobis

solliciti pro modulo sui status,
& bñplaciti Dei. Apostolus em̃
corpus Christi mysticum corpo-
ri comparat naturali. (Vide de
implicatione sanctorū) in quo
sunt multa membra quæ diuer-
sos habent actus, naturalem ha-
bent colligantiam, vno vegetan-
tur spiritu, mutuo se diligunt,
iuuant æque in depulsione ma-
lorum, atque in promotione bo-
norum, ut si patitur vnum, &c.
Sic est in corpore Christi mysti-
co, quod est ecclesia. Constat au-
tem q̃ corpus Christi mysticū
complectitur electos, siue sint
in via, siue in patria, nam condi-
tio mortalitatis, vel immortalita-
tis est ipsis membris acciden-
talis, vnde membra nō variat in
ipsis, nec ea ab inuicem distin-
guit in vera coordinatione, &
inter se, & ad caput, vnde &
Paulus mortalibus ait, Nō estis
hospites, & aduenæ, &c. Quod si
obijcias sanctos non posse me-
reri, & per consequens orare, cū
tñ oratione consistat meritum.
Rñdetur, q̃ oratio iusta a viatori-
bus duplicem habet effectum, *Iac. 1.*
vnum, quia est meritoria orantis, *Luc. 11.*
Si quis indiget sapientia, &c.
Petite, & accipietis, &c. Itē quia
est meritoria ēē alijs pro quib.
fit, Quorū fidem, &c. Et de Ta-
naneu orante pro filia: & in bea-
tis quidem non est primus ora-
tionis effectus, sed secundus. Vi-
demus enim in politijs, quod
is qui affectus est summū di-
gnitatis gradum, licet nihil pos-
sit sibi apud regem amplius me-
reri, potest tñ alijs, potissime qū
ipse princeps vult quippiā alias
indigno per intercessionem
eius, qui est illi acceptus con-
cedere. Sic & sancti cum iam
sunt in termino, nihil sibi in-
X a petra-

1. Cor. 12.
Rom. 12.
Ephes. 4.

Ephes. 6.

Iac. 1.
Luc. 11.

Matth. 9.
Matth. 13.

Vtrum sit in Deo iustitia.

RESOLVTIO.

Vin iustitia proprie sit rectitudo voluntatis quasi habitus, & per consequens, quasi naturaliter inclinans ad alterum, vel ad se quasi ad alterum, & voluntas diuina non habeat rectitudinem inclinantem determinate ad aliquid, nisi ad suam bonitatem, quasi ad alterum (nam ad alia obiecta mere contingenter se habet) sequitur quod nullam habet iustitiam, nisi ad reddendum suam bonitati, aut voluntati, quod eam deceat. Si quidem ex parte ipsius creatura, non est iustitia, nec quippiam dicitur proprie iustum (sicuti nec bonum, Nemo bonus, &c.) nisi relatum ad primam iustitiam, unde, Non sumus sufficientes ex nobis, tantum ex nobis aliquid cogitare, & cetera. Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Quocirca Deus ipse nulli est simpliciter debitor, præterquam bonitati suæ, ut diligit eam. Creaturis autem debitor est ex liberalitate sua, ut communicet eis quod natura earum exigit, quæ exigentia in eis ponitur quoddam iustum (& dicitur iustitia laxato vocabulo) quasi secundum obiectum iustitiæ diuinæ.

Deinde dicitur debitor creatura ex pacto, & cōpromisso

legis, de quo vide Sageram.

DI.

petrare, aut mereri possunt, sed bene nobis indignis exaudiri. Quod autem ob sanctorum hominum est hac vita defunctorum merita, multa beneficia Deus contulerit alijs, vniuersa scriptura testis est. Ita legimus ad Isaac locutum Deum, Ne extendas (inquit) in Ægyptum, &c. Est autem rationabile, ut sancti velint sua merita illis valere, qui pro illa Deum inuocant, nec hoc beatitudini repugnat. Nam potest is qui suum gradum in aula regis adeptus est, per aliqua obsequia velle orare pro alijs, ut per eadem obsequia, & ipsi permaneant ad gratiam Regis, & id quidem supposita Regis liberalitate acceptantis ea, non solum pro eo, sed pro alijs, ex sua largitate, quia minori bono retribuit, non solum maius bonum, sed & plura bona, dum plures illud bonum sibi applicant, & faciant veluti suum, Ita & sancti in gloria consummati vellet preces, & orare, & eorum merita alijs profunt ex beneficio Dei acceptatis, nec oportet beatos scire eum, qui eos inuocat esse exaudiendum, aut non exaudiendum, nam potest eis Deus orationem viatorum reuelare, sed exauditionem orationis, aut oppositum non manifestat. Et quauis sancto innotescat viatorum exaudiendum, nihil obsecus non consequitur sanctum frustra orare pro viatore. Nam si cut Deus vult ipsum viatorem exaudire, & saluare, ita vult per determinata media, utpote per intercessionem ipsius sancti viatorem id ipsum consequi. Si autem reuelaret sanctis viatorem non esse exaudiendum, non orabunt, si neutrum reuelaret, utique orant expectantes, vel reuelationem exauditionis, vel quod exaudientur.

Gen. 26.

Cōtrouers.

13. folio.

Pag. 2.

Med. 11

2. Co.

1. Jo.

1. Jo.

1. Jo.

1. Jo.

1. Jo.

1. Jo.

1. Jo.

1. Jo.

1. Jo.

1. Jo.

1. Jo.

1. Jo.

1. Jo.

1. Jo.

1. Jo.

1. Jo.

1. Jo.

1. Jo.

1. Jo.

1. Jo.

1. Jo.

Super quantum lib. Sententiarum. 151

DISTINCTIO. XLVI.
Quæst. II. Pag. 726.

Verum in Deo sit misericordia.

RESOLVTIO.

Misericordia in nobis ea est, qua alterius miseriam quancunque, seu spirituale, seu corporealem nolumus, & eadem in nobis dupliciter habet effectum, primus quo proximum leuamus a miseria in qua constitutus est, aut si illi immincat eum praeseruamus, Oculis fui ceco, & pes claudus, præ pauperum, &c. Alter effectus compati, & tristari ob alterius miseriam, cum non possumus eum liberare, tristitia enim est ex his, quæ nobis nolentibus accidunt, & de hoc effectu dicitur, Factus sum infirmus, &c. Si quid patitur membrum, &c. Quis infirmatur, & ego non infirmor, &c. Unde dicitur, Si quis propter te tristis fuerit, &c. Et misericordia quidem iuxta hunc effectum, non est in Deo, quia is non est capax tristitiae doloris, & huiusmodi passionum, Sed est in eo primus effectus. Nam sicut ipse dicitur, Est ei omnis boni, Omne datum optimum, &c. ita ipse prohibet mala nobis aduenire, misericordie dicitur, quia non sumus consumpti, &c. deinde & ipse a peccatis misericorditer nos misericorditer eripit. Hæc autem misericordia, seu nolle alterius miseriam, est in Deo duplex. Antecedens videlicet, & consequens, eo modo quo Augustinus ponit in ipso velle duplex, & sic semper habet velle antecedens, seu semper vult bonum creaturæ antecederet, ita & non vult eius malum, iuxta illud, vult omnes homi-

nes saluos fieri, &c. De hoc est dicitur, Quis dat eos talem habere mentem, &c. Sed sicut non semper velle consequens, nec nolle consequens respectu mali. Quare licet ipse possit omnem auferre miseriam, non tamen eam semper auferit exigentibus hominum demeritis, ut innotescat eius iustitia. Nam & in nobis recta ratio dicitur improbos non esse prorsus liberandos a penis, iuxta illud, Quia non cito proferetur contra malos iustitia, &c. Præterea misericordia in Deo est duplex, Liberans, cum omne prorsus auferit malum, ut beatis. Abstergit Deus omnem lachrymam, &c. Parcens, seu mitigans, cum partem tollit malorum, sicut accidit damnatis, & his qui in hac vita affliguntur ob sua scelera. Et de misericordia liberante intelligitur illud Iacobi, Iudicium sine misericordia, &c. Et illud, In inferno nulla est redemptio. Porro misericordia, & iustitia (ut elicitur ex subsequenti questione) formaliter in Deo distinguuntur, non autem reipsa.

DISTINCTIO. XLVI.
Quæst. III. Pag. 729.

Vultum Deum in malorum sanitione misericordia, & iustitia.

RESOLVTIO.

Malorum punitio est damna-
ceptibilis conueniens boni carentia, aut disconueniens mali punitio est pceptibilis, inde suboritur in ipsis quadruplex tristitia, duplex de priuatione boni duplicis, & Prima de priuatione boni honesti, i. gratia peccata tristitia. n. peccato

K 4 quod

*1. Tim. 2.
Dicitur. 5.*

Proverb.

Apostolus.

*Damnatio
rum punitio
quo.*

15a. vlti.

**Damnato
rum punitio
an sit
a Deo.**

quod in vita commiserunt, & in quo derelicti sunt, nō quatenus est Dei offensā, sed quia demeritorium pēnæ æternæ, & hæc tristitia dē pena vermis in scripturis, Vermis eorum, &c. vel tristitia ex remorsu peccati commissi. ¶ Secūda tristitia est ob carētiā boni commodi. s. beatitudinis, cuius desiderii maximū inest creaturæ rōnali potissimū sine freno iustitiæ derelictæ, & vocatur tristitia absorptiua. Duplex vero est in eis tristitia de positiuo disconueniente, vt puta de igne: prima cātur in eis ex perpetuā eorum in igne detentione, qui eos definitiue locat, & vocatur pena incarcerationis. Altera vero manat ex detentione intellectus illorum in intensā ignis (vt obiecti finis. Porro istius quadruplicis tristitiæ (cū sint effectus positiui) Deus est cā, sed mediante apprehēsiōne obiecti quadruplicis noliti. Duorum aut primorū obiectorum, seu penarum, nempe priuationis gratiæ, & beatitudinis (cū non habeant positiuā causā) Deus ipse nō est cā, nisi negatiua, quia videlicet nō confert illis gratiā & beatitudinem, sed huius negationis ipsi sunt causa, quia id demeruerunt cū peccarent, & non respuerunt. Posteriorum vero Deus nō est cā, & quidem positiua, siquidē Deus eos in ignem coniecit, & ibidē eos deinet suo decreto, & volūtate, vt non possint ignē neque egredi, neq; non intēse ipsum contemplari, qđ tñ nollent, sed cupiunt pro arbitrio posse quēuis adire locū, & vnuquodq; considerare obiectū. In hac vero punitione concurrat iustitia, sūt vtrāque acceptione posi-

tam in Resol. i. huius dis. Quia & concedit diuinam bonitatem sic punire, & creatura quoque id exigit. ¶ Er de prima quidem pena patet. Iustē. n. Deus peccatori suam denegat gratiā, & nō remittit peccata, quia hoc ipse demeruit peccando, in via, & in malitia perseverando absque respicientia toto tpe ad poenitentiam illi concessio. Deinde ostendit eum, a quo solo liberari poterat, quare merito in peccato suo obstinatus derelinquit, quē admodū si quis libere se in foueam projiceret, a qua liberari, nec per se, nec per alium posset quouis modo, nisi iuuamini-lius, quem dum sic in foueam projicit, grauiter offendit, iuste in eadem derelinqueretur. ¶ De secūda poena ostendo, nā quē admodum bonum honestum, seu opus virtutis iuste exposcit bonum commodum, siue mercedem, &c. ita peccatū priuans honestate, iure regit priuationem boni cōmodi, hoc est beatitudinis, & hæc priuatio peccatorum ordinat eo modo, quo stante offensā ordinari pōt, sicut patet de alicuius membri (quē est contra bonū ordinē corporis) si non tollatur, debet impediri per aliquid, qđ prohibeat cōtentionem talis membri cū alijs, & de hoc ait Boetius. Infeliciores sunt improbi iniusta impunitate damnati, q̄ iusta punitate puniti. Nec mirum, quia in primo nullā est bonū, nisi naturā, in se cundo vltra bonum naturā est aliquod bonū reformans culpā, frustra correspondentiā peccatorum ad culpam. ¶ In tertia pena satis apparet iustitia, quā sicut bonis congruit collocari in loco amoenissimo cum facultate adeundi libere

de imp-
latur.

Qua

libere alia loca, ita conuenit im-
probis constitui in loco vilissi-
mo, quod est terra in cuius cen-
tro est infernus, & q̄ uetens exi-
re eum locum, quia si possent
egredi abuterentur hac faculta-
te. ¶ In quarta pœna cōstat esse
iusticiam, nam sicut intellectui
beatorum conceditur contem-
platio nobilissimi obiecti, videli-
cet essentia diuinæ, & uoluntati
eiusdem fruitio, cum facultate
considerandi, aut amandi alia
obiecta, sic intellectus damna-
torum determinatur ad cōside-
randum obiectum disconue-
niens, quia noluit, & imperfe-
ctum, quia corporale, & volun-
tas ad nolendum aliquid, qđ nō
affuit, & est contritatio, & au-
ferretur facultas considerandi, &
prosequendi alia obiecta, p qđ
punctio illa minueretur. Et rō-
corum tam in beatis, q̄ in dam-
natis est, quia per intellectū, &
uoluntatem p̄cise meruerūt. Et
hæ sunt nobilissimæ potētia natu-
ræ intellectualis, in quarum p-
consequens perfectione, vel im-
perfectione præcise consistit ta-
lis naturæ perfectio, vel imperfe-
ctio. In quatuor alijs pœnis. i.
tristitijs, constat quoque esse iu-
sticiam, quia consummatio pœ-
ne tristitiam requirit. Homini-
bus insuper dānatis resumptis
corporibus adijciuntur hæ pœ-
næ, quia & ardebunt in igne il-
lo, & sublequetur ingens dolor
in appetitu sensitiuo, & ibi quo-
que erit iustitia ex correspondē-
tia illius acerbitatis ad inordi-
natam delectationem, quam ha-
buit in peccato. Verūtm̄ in his
omnibus afflictionibus concur-
ret Dei misericordia non libe-
rans, sed parcens (de qua 2. q. hu-
ius dist.), iuxta illud Iacobi, Sup-

exaltat autē, id est, commendat
misericordia iudicium. Quan-
to. n. ad aliquod opus plures cō-
currunt virtutes, tanto est illud
perfectius, ergo si ad iudicium
concurrant iustitia, & misericor-
dia, erit perfectius. Quod autē
concurrant patet ex psalmista,
Vniuersa via Domini miseri-
cordia, & ueritas, &c. Iustus Do-
minus, & iustitias dilexit, &c. et.
Non obliuiscet misereri Deus,
nec continebit in ira misericor-
dias. Qđ si ex Deuteronomio
arguas, ibi esse iniusticiam, cum
ibi dicatur, s̄m modum deli-
cti, &c. Sed delictum est tpale, &
finitum, ergo & pœna debet esse
talis. Rñdetur q̄ multi perpe-
tuo peccassent, si semper uixis-
sent, alij uero qui peccauerunt
cum proposito resipiscendi, ex-
posuerunt se periculo perpetuo
manēdi in peccato, maxime cū
noluerunt tpe oportuno resipi-
scere. Melius autem dī, secundū
Augustinum, quod non requi-
rit iustitia penam. infligi perpe-
tuam, ut sit sufficiens culpa, sed
est perpetua de per accidens,
propterea q̄ persona sit perpe-
tua, & perpetuo manet in cul-
pa. Si uero ex Iacobo dixerit ibi
nullam esse misericordiam, cū
dicat, iudicium sine misericor-
dia, &c. Respondetur eum locū
intelligi de misericordia liberā
te, & non de parcente.

DISTINCTIO. XLVII.
Quæst. I. Pag. 740.

Estne futurum uniuersale indiciū,

R E S O L V T I O.

Generale iudicium fore de-
monstrari nequit perna-
turam

*Psal. 24.
Psal. 10.
Psal. 78.
Deut. 31.*

*1. De es
us. 6. 11.*

Iac. 2. 13.

(ubi)

turam, est enim minus notū, q̄
resurrectio ipsa, quā tñ natura-
les ignorauerunt Philosophi, vt
patet 43. dist. Insuper est vnū fu-
turum contingens dependens a
sola diuina voluntate, quo circa
cognosci nequit, nisi voluntas
ipsa cognoscere, congruentiā
tñ aliqua assignari p̄at. ¶ Prima,
congruū est oēs malos tandem
separari ab oībus bonis iuxta
parabolam, Simile est regnū ce-
lorum sagenti, bi, seculi, &c. Nō
enim mali commixti sunt bo-
nis, nisi vt vel malus corrigatur,
vel bonus per eum exerceatur
¶ *Mat. 23.* In illud Psal-
mistā, Contristatus sum in ex-
citatione mea, &c. Sed hec non
fient post hanc vitam, ergo con-
gruit eos separari. ¶ Et licet in
morte particulari cuiuslibet
hec separatio fuerit facta, con-
gruit tñ vt fiat gñaliter in iudi-
cio, vt manifestetur omnib. Dei
iustitia, quā fuit in secretis iudi-
cijs cuiuslibet particularis p-
sonā, & hec est secunda cōgrue-
tia. ¶ Tertia congruentia, sicut
res sunt a primo efficiente, ita
reducentur in ipsum, vt in finē,
vnde in apocalypsi, Ego sum α
& ω. Atqui p̄ter spāles exitus,
seu productiones rerum, q̄ sūt
quotidie iuxta illud Ioannis, Pa-
ter meus vique modo operat̄,
fuit vnus exitus vniuersalis in
prima rerum creatione, Qui vi-
uit in æternum creauit omnia
¶ *Eccle. 18.* simul, &c. Congruum est igitur
a simili, vt p̄ter singulares re-
ductiones, sit vna vniuersalis re-
ductio omnium bonorū in finē
suū, & per consequens vna fina-
lis & vniuersalis iñia discretiua
malorū, q̄ nō reducunt ¶ Quar-
ta congruentia, quia p̄ter hoc q̄
vnu quisq; adscribat regno, vel

carceri seorsum dēt tota multi-
tudo ordinata ad regnum, ali-
qñ determinari ad illud posside-
dum, & mitti in possessionē re-
gni, & vniuersa alia multitudo
relinqui carceri, vt sic fiat seque-
stratio duarū familiarū, seu ciui-
tatū, de quibus Augustinus de
ciuitate Dei per totum. In illo
aut iudicio erit aliquid p̄missi,
nempe clara cognitio mento-
rū, & demeritorū cuiuslibet, iux-
ta illud Apostoli, Qui & illumi-
nabit, &c. Qd̄ quoquo mō fiat,
relinquitur p̄tati diuine. Erit & 1. cor.
aliud completiū. scilicet senten-
tia, & eiusdem executio. De
loco vero dī, q̄ erit vallis Iosa-
phat, s̄m illud locis, Adducam
oēs gentes in vallem Iosaphat, 1. cor.
&c. Apostolus ait q̄ boni rapien-
tur obuiā Ch̄ro in aera, &c. ma-
li relinquentur in terra in valle
illa, vel in circuitu, Ch̄stus vero
existimatur descensurus in aere
ad loca vbi transfiguratus corā
Apostolis, ostendit eis signum
futura gloriā.

DISTINCTIO. XLVII.
Quæst. II. Pag. 744.

Utrum mundus sit purgandus
per ignem.

RESOLVTIO.

Orto mundus credi p̄-
tur per ignē prius
purgandus iuxta il-
lud Psalmistę, Ignis
ante illum p̄ce-
det, &c. & Petri, Celi ardentes ca-
lore soluentur. & patet ex alijs
locis Prophetarum. Quomo-
do autem id fiet, nouit Do-
minus, & cui voluerit reue-
lare.

Super quartum lib. Sententiarum. 155

DISTINCTIO XLVIII.

Quest. 1. pag. 746.

Iudicabitur Christus in forma humana.

RESOLVTIO.

Vm iudicium sit cōpleta determinatio eius quod reddendum est alicui pro meritis, & hæc

completa inquam determinatio includat perfectum dictamē intellectus huius rei, & velle pfectū, ac efficax voluntatis, consequitur q̄ principaliter iudicare includit dictare, & principaliter hīc, velle efficax. Nihil autem dī principaliter quidpiā agere, qđ in agendo depēdet ab alio principali. Vnde colligitur q̄ principaliter iudicare ei soli competat cuius intellectus non subordinatur, seu dependet ab alio in iudicando, nec voluntas in efficaciter volendo, & imperando, sic ut ad illud imperiū mox sequat effectus. Intellectus aut animæ Christi subordinatus diuinę voluntati in dictando, & voluntas eius diuinę voluntati in volendo. Nā licet quippiā efficaciter velit, & illud eueniat, subordinatū tñ necessario diuinę voluntati, quia eius voluntas non est oīpōtens. Iō fieri nequit, vt Christus sūm humanam naturā principaliter iudicet. Adde q̄ fieri nequeat, ut aliqua creatura efficaciter imperet, & efficiat ut quippiā videat Deū, sed hoc fit a diuinā voluntate, nec Christus, vt hō hoc psumeret. vnde illud, Sedere aut ad dexteram meam, non est meum dare vobis. Alio mō pōt accipi iudicare non sic

oīno principaliter, sed cōmissarie, vel subauthoritative, excel-
lenter tñ excellētia singulari, sic
vt non possit esse alia autoritas
cōmissa superior, & sic Christus
vt hō iudicat, sicut commissum
est Eucharistiā conficere, & alia
sacra administrare. Nam etsi pu-
ra creatura committi posset, vt
iudicaret, & iudiciū illius de-
mandaret executioni a diuina
voluntate, non tñ ei posset com-
mitti, vt omne eius velle imple-
retur ab eadem persona, quia
tunc pura creatura esset omni-
potēs. Quare suprema cōmissio
possibilis est, q̄ non solum om-
ne determinatum a voluntate
eueniat, sed quod ab eadē per-
sona exequatur, cuius est illa vo-
luntas, hoc aut cōcessum est ani-
mæ Christi, ergo Christus sūm hu-
manam naturam non iudicat
principaliter, sed commissarie,
& subauthoritative, potestate
tamen eminenti, & summa pos-
sibili conferri creature, & sic in-
terpretanda sunt loca scripturæ,
quæ videntur asserere iudicia-
riam potestatem collatam Chri-
sto homini, vt illud Matthæi: *Matt. 15.*
Cum venerit filius hominis, &c. *Ioan. 5.*
Ioannis, Potestatem dedit ei iu-
diciū facere, quia filius homi-
nis est, &c. Et iterū, Filius quos
vult viuificat, &c. & illud Apo-
stoli, Vt viuorum, & mortuo-
rum dominetur. & illud Actū
Apostolicorum, Iudex viuo-
rum, & mortuorum, &c. & Mat-
thæi, Data est mihi omnis pote-
stas, &c. intelligēda sunt tanquā
non de domino, autoritate iu-
diciaria, vt potestate principa-
li, sed de autoritate subordi-
nata, eminentissima tamen, quæ
potest esse sub principali, vnde,
Omnia mihi tradita sunt a pa-
tre.

Matt. 15.

Ioan. 5.

Act. 10.

Rom. 14.

Matt. ult.

Mat. 11.

R. m. 6.

tre. Apparebit vero Christus in forma gloriosa, nam postquam semel glorificatus est, nunquam erit non gloriosus, sicut postquam resurrexit semper fuit immortalis, Christus resurgens, &c. & in eadem gloria videbitur a beatis, & reprobis, nec propterea sequitur aliqua delectatio in dānatis Deo non concurrere, quinimo maior angustia, vel afflictio, iuxta illud: Videbūt in quē transfixerunt, & Adde quod obiectum conueniens videri possit absque delectatione, & non sit inconueniens oculum non gloriosum videre corpus gloriosum, &c.

DISTINCTIO. XLVIII.

Questio 11. Pag. 752.

In iudicio cessabit ne corporum celestium motus?

RESOLVTIO.

1. Mo. 8. p. 7.

Aristoteles sicut mundum posuit perpetuum, sic motum corporum celestium nunquam cessaturum existimauit. Sed hec assertio, & sacris scripturis, & Theologicis aduersatur. Ait enim Zacharias, Erīt dies vna, quæ nota est domino, non dies neque nox, Abbas. 9. Et Abbachue, Sol & luna steterunt in ordine suo, &c. Sacri quoque doctores digitū ad hoc attollunt oēs. Quocirca illud Genesis, Cunctis diebus terre iestas, hyems, nox, dies non requiescēt, intelligitur pro vita mortali hominum. Ad illud vero Aristotelis, semper agit sol, & astra, & totum cælum, non est autem timendum, nequando stet, quod

timet qui de natura, id est aliqui philosophi naturales, ut Empedocles, existimant mundum deficere, secundum quod, nunc lis, nunc amicitia regnet. Ridentur in ea fuit opinione Philosophus, sed non astruit sufficienter suam opinionem, quia Deus contingenter concurret (non necessario ut putauit Aristoteles) cum intelligentijs ad mouendum cælum. Prima autem causa continenter agente, effectus est simpliciter contingens, & potest non esse: Quia si prima causa non agat, nulla alia producat effectum. Patet ex Daniele, de igne fornacis Babylonice: cessabit igitur cælorum motus cum placuerit primo motori.

DISTINCTIO. XLIX.

Quest. 1. pag. 760.

Consistitne beatitudo per se in operatione?

RESOLVTIO.

Uter omnia natura intellectualis appetibilia aliquod essentialiter & simpliciter est supremum, & illud supremum est solū illud, quod cuilibet nature intellectuali simpliciter per se est appetendum, nec in alio natura intellectualis ultimatē, & complete perficitur, quam habendo supremum appetitū. & hoc perficitur eo modo, quo potest ipsum habere. Nihilominus obseruandum est in omnibus esse duplicem perfectionem, primā videlicet quā nihil deficit pertinens ad primum esse rei, scilicet essentialem, & secundum quando nihil deficit

per se
per se
per se

DISTINCTIO. XLIX.

Quæstio II. pag. 661.

Utrum immediatius perficit beatitudinem essentiam, an potentiam ipsius beati.

RESOLVTIO.

Sive alia sit essentia perfectio, & alia potentie, siue eadē, & vnica sit essentia & potentie perfectio, cū beatitudo (ex præcedēti resolutione) in operatione consistat, operatio autem immediatius potentiam perficiat, quam essentiam (quia non competit operatio essentie nisi mediante potentia ex Aristotele) consequi. *2. Doctur beatitudinem immediatius & o. Me.*

DISTINCTIO. XLIX.

Quæst. III. Pag. 778.

Utrum beatitudo per se consistat in pluribus operationibus simul.

RESOLVTIO.

Ariant plane doctores in explicatione huius questionis, nā Richardus asserit beatitudinem consistere in actu intellectus, & voluntatis, & in duabus operationibus, Beatus vero Thomas in vna operatione dūtaxat. Veruntamē vt exactius id explicet, operis repræsentū fuerit obseruare primū hic nō agi de beatitudine obiectiua, siue extrinseca, q̄ est Deus ipse, sed de illo quo natura intellectualis immediate coniungit obiecto beatiſſimo: Et iuxta hanc se.

scit ad esse secundum, videlicet ad bene esse, & in hac perfectio ne secunda consistit beatitudo, quando videlicet natura intellectualis per suam operationem coniungitur enti perfectiori scilicet, nempe Deo. Est igitur beatitudo etiā s̄m philosophos bonum sufficiens, (videlicet excludens defectum, & indigentiam) perfectū (excludens imperfectiōnem, seu diminutionem) vltimum (excludens tendentiam ad aliud completius bonum) id est bonum, quo habito, complere bene est bonum habenti. Est autem duplex beatitudo, videlicet simplex, quæ coniungit subiecto nobilissimo, & Secundū qd,

Duplex quæ coniungit minus nobili per beatitudinem. Consistit vero beatitudo in operatione, quia nō potest alicui vltimate bene esse, & cōpetere, nisi habendo illud, quod est summe appetendum, nempe Deum, iuxta illud: Satiabor cum apparuerit gloria tua. atqui haberi nequit, nisi per coniunctiōnem naturæ intellectualis ad ipsum: Quæ sane coniunctiō non habetur extra operationem, quia nec essentia nec potentia Deo coniunguntur, nisi per operationem. Huc accedit Aristoteles, felicitas est operatio optima, secundum optimam virtutem, & in vita perfecta. Item speculatur in qua operatione, quia in speculatiua. Et alibi ait, omnis substantia, cuius est operatio, est propter operationem suam. Augustinus, Summa merces est, vt ipso perfruamur, Deo scilicet, summa autem merces est beatitudo s̄m ipsum, ipso autem perfrui est operatio, quare beatitudo ipsa in operatione consistit.

secundum acceptionem dupliciter intelligi potest, vel de beatitudine potentie, vel de beatitudine ipsius naturae. Intellectus huius beatitudo utriusque potentie seorsum consistit in unica operatione, beatitudo intellectus in clara visione verbi diuini, volūtatis in perfecta fruitione eiusdem. Beatitudo autem totius naturae intellectualis est duplex, videlicet extensiva, & intensiva. Prima & totalis consistit in duabus operationibus duarum potentiarum animae, quia per utramque coniungitur immediate ipsi obiecto diuino. ¶ Secunda & perfecta beatitudo consistit in unica operatione ipsius voluntatis, quia sola voluntas perfectissime, & ultimate vnit ipsi Deo naturam intellectualem. His consentit Aristoteles, ita definiens beatitudinem, Felicitas est operatio optima, secundum optimam virtutem, & in vita perfecta.

1. Ethic.

DISTINCTIO. XLIX. Quaest. IIII. pag. 782.

Beatitudo an consistat per se in actu intellectus vel voluntatis.

RESOLVITIO.

1. De do.
Et. Christi.
1. 6.

¶ Frui quid.

1. de tri.

Cum asseueret beatus Augustinus, & ex professione dicat summam mercedem esse ut Deo perficiamur, & frui sit voluntatis actus (quia est amore inhaerere) summa merces nostra est beatitudo, & eadem in voluntate consistit. Idem etiam astruit dicens, Solo illo illustrari, perficique sufficit, & Beatus est qui habet quidquid vult. Adde quod beatitudo consistere debet in operatione illius

potentiae, quae intimius, perfectius, ac immediatius, seu prima prioritate perfectionis coniungit ipsi Deo, sed voluntas est huiusmodi. Quocirca cum dixerit Christus, Hec est vita aeterna &c. hoc accipiendum est inchoatiue, sed terminatiue, & completiue in visione, & fruitione, & isto perfectius consistit. Illud vero Augustini, Visio est tota merces, &c. intelligitur de mercede, seu beatitudine ipsius intellectus solius, & non de mercede totius hominis, & consimiliter accipiendum sunt omnes auctoritates, & rationes quae astruunt beatitudinem consistere in actu intellectus, ut Philosophus ait in Ethicis, ubi probat felicitatem substantiarum separatarum consistere in speculatione. Hoc. n. verum est de felicitate, quae est in intellectu. Nec obstat illud Philippi, Domine ostende nobis patrem, &c. & sufficit nobis, &c. quia non loquebatur de visione beata, ut patet ex responsione Christi dicentis, Tanta tempore, &c. sed de visione fidei, id est, de cognitione trinitatis, quam adhuc non intelligebat, sed putabat plane intelligere patre sibi ostendo.

DISTINCTIO. XLIX. Quaestio V. Pag. 791.

Beatitudo consistitne per se in fruitione?

RESOLVITIO.

Intellectualis natura beatitudo in frui operatione simpliciter consistit, in fruendo inchoatiue inquam ipsius naturae Dei quae habetur in patria, non in ea, quam viator habere potest.

Super quartum lib. Sententiarum. 159

test. Hæ porro fruitiones specie
dissident, perinde ac intuitiua
notitia, & abstractiua. Amor ve-
ro duplex est, videlicet concupi-
scentia, quo diligimus quippiã
propter nos ipsos, seu propter
bonum nostrum, de quo illud
Iohannis: Queritis me, non quia
vidistis signa, sed quia saturati
estis ex panibus. Et amor ami-
citie, quo amamus quippiã pro-
pter se, seu propter illius bonum
vritate, de quo, Diliges domi-
num Deum tuum ex toto cor-
de &c. solus autem amicitia
amor fruitio dicitur.

DISTINCTIO. XLIX.
Quest. VI. pag. 796.

*Perpetuo ad beatitudinis essentiam
securitas.*

RESOLVTIO.

Beatitudinem fore p-
petuam satis super
que ex sacris colli-
git, dicente Chri-
sto: Ibunt iusti in
vitam eternam, consimiliter di-
citur, quod beati erunt sicut an-
geli Dei in cœlis: Et apud Psal-
mistam, In secula seculorum lau-
dabunt te. Huc accedit Augu-
stinus, Beata vita esse non po-
test, nisi sit immortalis. Causa
autem huius perpetuitatis non
est ipsa forma, seu natura beati-
tudinis, vt ait Thomas, nec natu-
ra ipsarum potentialium (intel-
lectus videlicet, & voluntatis)
quæ necessario perpetuo circa
tale obiectum operatur, vt ait
Henricus, nec habitus in poten-
tijs (hoc est lumen gloriæ in in-
tellectu, & charitas in voluntate)
qui necessario determinet ipsas

potentias ad perpetuo operan-
dum, vt ait etiã D. Thomas, sed
huius perpetuitatis causa est ipsa
diuina voluntas, quæ sicut bea-
titudinem confert, ita eandem
in ipsis conseruat perpetuo. Qd Beati qñ
si hoc admisso, exquiras quonã
pacto beati erunt impeccabi-
les, cum per nihil sibi intrinse-
cum habeant, quin contingen-
ter operentur, & per consequens
possint non frui, & ita peccare,
quod tamen est absurdum. Re-
spondetur, quod beatus in pote-
tia propinqua, seu in sensu com-
posito est impeccabilis, hoc est,
beatus nequit simul esse bea-
tus & peccare, sed in potentia
remota, siue in sensu diuiso pec-
care potest, si videlicet ab eo au-
feratur beatitudo. Præterea il-
lud videlicet quod beatus in sen-
su composito peccare non po-
test, bifariam intelligi potest. Pri-
mum quod hoc insit illi per ali-
quid sibi, seu suæ voluntati in-
trinsecum, & hoc non est verũ.
Secundum quod per aliquam
causam extrinsecam auferen-
tem ab eo propinquam peccan-
di potentiam, & hoc est verum.
Hæc autem causa est Deus ipse
præueniens beati voluntatem, vt
semper fruendi actum cõtiner,
& ita nunquam possit remotam
non fruendi, & peccandi poten-
tiam ad actum reducere: Siqui-
dem nunquam causa secunda
præuenta a causa superiori agẽ
te ad vnum oppositum potest
potentia propinqua in aliud op-
positum, vt Paulus præuenit a
Deo nequibat amplius eccle-
siam persequi. Huius rei exem-
plum desume ab aliquo in car-
cerem obscurissimum detruso,
qui nihil videat, is quidem vidẽ
di potentiam habet sed remo-
tam,

1. Cor. 11
Nota xñ
plum.

tam, propinquam vero non, sed hoc prouenit a causa intrinseca, nempe carcere impediēte ipsum, non a causa intrinseca, supposito quod sensus visus in eo fuerit integer, sic est in beatis peccandi potentia. Hæc autem perpetuitas non mensurat æternitatem, (vt ait Thomas) sed ætuo, & potest esse, & non esse. Conseruatur tamen a Deo, nec est deratione, seu essentia beatitudinis, (licet oppositū existimet beatus Thomas) accipiēdo beatitudinem intensiue, hoc est, pro aliqua perfectione permanente. Quia quæcunque perfectio permanens, & quantumcunque eadem, & æqualis potest esse presentans, vel in aliquo breui tempore, quæ & quanta potest esse in toto tempore. Æque enim perfecta est albedo vnius diei, sicut vnius anni. Sin beatitudo acciperetur extensiue, id est, pro aliqua perfectione permanente, non solum intensiue, hoc est durate quantum potest, tunc perpetuitas includeretur in eius ratione. Si quæris, an huiusmodi beatitudinis perpetuitas possit mereri. Respondetur, quod loquendo de stricta iustitia, Deus nulli propter quæcunque merita est debitor perfectionis tantæ, propter immoderatum excessum illius perfectionis supra merita. Si etiam loquamur de illa iustitia Dei, quæ eius liberalitati innititur, quæ etiam superogatur in premijs, & statuit meritis hominum conferre beatitudinem, non propterea necessario consequitur propter hanc iustitiā, esse reddendam perennem beatitudinem, tanquam præmium, immo abundans fieret retributio in beatitudine vnius momenti.

ti. Perpetuo igitur conseruatur Deus hanc in electis beatitudinem, non ex iustitia quidem, sed ex mera liberalitate. Si vero uolueris asserere quod cadat sub merito, oportet dicere cōspō denetam perpetuitatis beatitudinis ad meritum inniti iustitiā, & liberalitati supererfuenti. Beati autem securi sunt, & certi, quod eorum beatitudo erit perpetua, & hoc ex reuelatione sola ipsius Dei, non propterea quod videant beatitudinem esse necessariam, nec item per rationem naturalem, quia per illam non potest esse notum, quod a sola diuina pender voluntate. Securitas idcirco (quemadmodum nec perpetuitas) non est de ratione beatitudinis, necia eius includitur essentia.

DISTINCTIO. XLIX.
Quæst. VII. pag. 808.

Pertinetne ad beatitudinis essentiam gaudium quod habetur de obiecto beatifica?

RESOLVTIO.

Beatitudo ipsa si proprie accipiatur non includit gaudium, cum sit passio quædam, beatitudo vero in operatione consistit. Nichilominus obserua voluntatem bifariam considerari. Primum vt potentia operatiua, & sic simpliciter perficitur operatione coniungente illam summo bono vltimate, & in hoc essentialiter consistit beatitudo. Deinde potest considerari, vt receptiua, & hoc modo est perfectibilis non operatione, sed supernaturalibus passio.

2. Ethic.
6.6.

passionibus (qualis est delectatio, & gaudium) quia talium est ultimitate receptiva. Hinc colligitur aduersus Thomam fieri posse, vt aliquis beatificum videat obiectum, & tamen nullum inde habebit gaudium, sed hoc adscribendum esset non potestati creaturæ, sed diuine.

1169. Cum igitur Augustinus asserit beatitudinem esse gaudium de vita beata, intelligit causaliter, non per essentiam, quia beatitudo est causa quietationis, & delectationis, quæ consequuntur actus beatificos.

DISTINCTIO. XLIX.
Quæst. 8. Pag. 812.

Vtrum humana natura sit natura infima beatitudinis capax?

RESOLVTIO.

1170. Humanam naturam fore beatificabilem, satis superque innuit Apostolus, *1171.* Videmus nunc per *1172.* speculum & in enigmate, &c. *1173.* Videmus eum, sicuti est, &c. *1174.* Videmus faciem, &c. Erunt sicut angeli, &c. Eo ipso anima Dei imago est, quo ipsius capax esse potest. Quid autem, circa hoc philosophi senserint, videre est in Ethicis, & apud *1175.* Augustinum. Plane ignorarunt *1176.* beatitudinem, quam nos Christiani speramus beneficio ipsius Christi, ea siquidem naturaliratione cognosci nequit, *1177.* sed sola fide, iuxta illud Isaia, & *1178.* Apostoli: Oculis non vidit, &c. *1179.* Nobis autem reuelauit Deus per spiritum suum. Adde

quod animæ immortalitas per *Naturali-* lumen naturale, cognosci ne- *ter immor-* queat. Insup Philosophus existi- *talis co-* niuit primam causam posse a *gnoscere-* nobis cognosci in vniuersali dū *quit.* taxat, & notitia confusa, obscura

& abstracta a sensibus. Asserit. n. *1. Poster.* quod omnis nostra cognitio or- *1. & 2.* tum habet a sensu. Beatitudo *Physsc.*

autem consistit in notitia intuitiua, seu clara Dei visione, & eiusdem perfecta frutione, secundum illud Apostoli. Tūcautem facie ad faciem, &c. & Ioannis, Videbimus eum, sicuti est, &c. & Psalmiste, Satiabor cū apparuerit, &c. Hinc manifestum euadit, nullam naturam inferiorem homine beatificabilem esse simpliciter, cum nulla talis possit per suam operationem

summio coniungi: Quandoquidem omnis natura inferior homine excedit suam operationem per organū, ergo non circa obiectū immateriale, in quo tamen solo est beatitudo. Aliqua tamē natura inferior humana beatificabilis est secundum quid, vt ea quæ per suam operationem suo fini immediate coniungi potest, & ex consequenti suo optimo, non tamen optimo simpliciter, qualia sunt sensitiua animalia habentia operationes proprias, & immanentes, vt

visionem gustum, &c. Per quas quidem operationem operatio - nes - pul - chro visibilibus, aut gustabilibus optimo coniungitur.

Resolut. 4. L Di-

1. Cor. 3.
1. Ioan. 1.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

DISTINCTIO. XLIX.

Quest. 9. pag. 816.

*Expetuntne cūcti mortales necessario,
& summe beatitudinem
ipsam?*

RESOLVTIO.

*Appetitus
duplex in
homine.*

2. Cor. 1.

Ab. 6.

*Li. 19. de
Trin. c. 8.
C. 1. d. li.
19. de Tri
nit.*

Appetitus in homine constat duplicem esse, Naturalem, qui nihil aliud est, quam inclinatio ipsius naturæ ad suam perfectionem, & Liberum, qui est actus libere elicited a voluntate. Hunc autem duplicem appetitum inde colligimus, quod sancti olim, & ipse Christus, licet naturali appetitu mortem horrerent, quia (inquit Paulus) nolumus exspoliari, &c. Et Christus orabat, ut si fieri posset transfret ab eo calix, tamen libere, & elicito voluntatis actu eandem eligeret, unde subnecebat Christus, Verumtamen non mea voluntas, &c. & ibant Apostoli gaudentes, &c. Proinde naturali appetitu mortales quique necessario & summe beatitudinem expetunt, & hoc in particulari, id est beatitudinem, quam fide tenemus in clara Dei visione & fruitione consistere: Vnde Augustinus, Beati omnes esse volunt, &c. Et idem, Ardentissime beatitudinem omnes volunt. Nec opus est habere veram beatitudinis cognitionem, quia is appetitus, sicut ceteris in rebus, sic in homine finis, aut obiecti notitiam non præexigit. Appetitu autem libero, licet voluntas, ut in pluribus beatitudinem velit, non tamen necessario, & summe, sed cōtingenter: quam-

uis enim voluntas non possit beatitudinem, seu Deum ipsum odio prosequi, aut summam expetere miseriam, potest nihilominus omnem actum suspendere, id est, nullum actum circa hæc obiecta elicere. Est siquidem respectu quorumcunque obiectorum libera, saltem libertate contradictionis, ut videlicet possit quodcunque obiectum amare, odire, aut non curare de illo.

DISTINCTIO. XLIX.

Quest. 10. pag. 816.

*Quæcunque ab homine appetuntur
an propter beatitudinem
appetantur.*

RESOLVTIO.

Vm naturalis appetitus innatus sit homini ad suam perfectionem, quæcunque iuxta naturalem expetit inclinationem, propter ipsam appetit beatitudinem, non autem quæcunque appetit libero appetitu. Fieri enim potest, ut cum quippiam desiderat, de beatitudine nullatenus consideret. Preterea licet ipsam consideret, potest nihilolocius contraria beatitudini (qualia sunt vitia) concupiscere, secus si huiusmodi liber appetitus rectus fuerit, hoc est conformis dictamini vero intellectus, & regulis diuinis, seu voluntati ipsius Dei, De quo Augustinus, Propter hanc quæcunque cetera appetuntur, id est appeti debent.

Di.

Super quantum lib. Sententiarum. 163

DISTINCTIO. XLIX.

Quæst. 11. Pag. 324.

*Utrum homo ex puris naturalibus
beatitudinem consequi possit?*

RESOLVTIO.

I Ametsi humana natura sit immediata beatitudinis susceptiuum ex puris naturalibus, id est sine habitualiquo supernaturali superaddito, non tamen est hoc modo sufficiens causa actiua eiusdem beatitudinis, quia non potest ex se habere Deum presentem in ratione obiecti, licet adsit illi per illapsum, id est per intimam presentiam. Adde quod ait Apostolus: Gratia Dei vita æterna. Quocirca operæpretium est ponere in beatis conformiter ad fidem, & scripturas sacras, charitatem, dicente Apostolo: Caritas nunquam excidit, quia concurrente Deo fruitur lumen vero gloriæ, licet re ipsa sit in beatis, tamen non est simpliciter necessarium ad clare Deum videndum: Siquidem Dei voluntas intellectum humanum præueniens, sic ipsum eleuare, ac inuare præter habitum quæcunque potest, ut posset beatificam producere visionem, obijciens diuinitatem ipsam intellectui in ratione obiecti.

DISTINCTIO. XLIX.

Quæst. 12. Pag. 330.

*Potestne homo in hac vita mortali
beatitudinem consequi?*

RESOLVTIO.

Cum naturali lumine deprehendi nequeat fieri posse,

ut homo Deum ipsum clare & immediate cognoscat, & eodem sic cognito fruatur, asseuerasset propterea Philosophus hominem ipsum actibus, quos in presentia experimur, in hac vita beatitudinem consequi posse. At fide certa oppositum fidelibus innotescit. Quocirca libere profitentur in hac mortali vita neminem beatificari posse, etiam aliis actibus ab his, quos nunc habemus, vñ in Exodo, Non videbit me homo, & videri. Hæc autem impossibilitas non est ex parte ipsius Dei. Potest enim homini concedere beatitudinem in hac vita, sicut in alia, nec ex parte hominis simpliciter, hoc enim modo nunquam beatus esse posset, sed est ex parte hominis ratione mortalitatis, quæ beatitudini repugnat, non formaliter, sed virtualiter: Siquidem effectus beatitudinis repugnat effectui mortalitatis, & per consequens causa illius effectus. Beatitudo enim est causa immortalitatis, nec comparitur secum inordinationem aliquam in appetitu intellectuuo, aut sensitiuo. Quia summa delectatio auferit tristitiam, & immortalitas impeditur a suo effectui, & per consequens repugnat mortalitati beatitudo ratione repugnantie effectuum naturaliter consequentium. Quod si dixeris Christum in hac vita fuisse beatum, deinde & Paulum, iuxta illud Augustini ad Orosium, qui loquitur de rapto Pauli, ait quod vidit Deum, eo modo, quo beati vident in patria. De Christo dicitur, quod fuit miraculum semper vique ad mortem eius, quod fuerit simul mortalis & beatus, propter repugnantiam

Exod. 33.

Li. 8. 9. 9.

Antepen.

effectuum mortalitatis & beatitudinis, de Paulo dicitur quodque consimiliter.

DISTINCTIO. XLIX.

Quaest. 13. Pag. 834.

Eruntne beatorum corpora post resurrectionem impassibilia?

RESOLVTIO.

*1. Cor. 15.
Apoc. 21.
Impassibilia
corpora
post resurrectionem*

Acra literę satis superque decantant beatorum corpora donanda fore impassibilitate, dicitur te Paulo: Mortale hoc, &c. & Ioanne, Sed neque dolor erit ultra, &c. At de huius impassibilitatis causa ambiguum est, siquidem in ipso corpore erunt quatuor qualitates primę confectę mixtum, nec anima erit effectrix huius impassibilitatis, quia non faciet eam Deus omnipotentem, vt possit pro arbitrio efficere quidquid volet: Quandoquidem nec angeli etiā supremi possunt pro arbitrio impedire actionem causarum naturalium, quia non obediunt angelis ad nutum. Dos quoque, seu qualitas aliqua existens in corpore, id non præstabit, nec cessatio motus celestis. Si quidem asserere, quod cessante celo, & approximante igne stupēbat bellum sole & celo quiescentibus. Causa igitur talis impassibilitatis est diuina voluntas, non coagens causę secundę corruptiue, perinde ac factum legimus apud Danielelem circa tres pueros, qui in fornacem igne vehementissimo candentem con-

*Iosue. 10.
Cā impassibilitatis*

Dan. 3.

iecti, nullatenus lesi fuere, non concurrente Deo ipsi igni, sed potius suspendente eius actionem.

DISTINCTIO. XLIX.

Quaest. 14. Pag. 841.

Eruntne agilia beatorum corpora?

RESOLVTIO.

Agilitas, sane si propius spectemus, habilitas est in aliquo toto composito ad prompte sese mouendum secundum locum ex perfectione virtutis motiue animę, & congrua dispositione corporis, siquidem beatus habens suum corpus gloriosum, habebit agilitatem, & promptitudinem ad mouendum, quę profecto agilitas non est propter supernaturalem aliquam qualitatem corpori superadditam, & ab anima defluentem, sed est propter intentionem virtutis motiue ipsius animę, & propter amotionem duplicis impedimenti ab ipso corpore. Auferetur enim primo impedimentum a iuncturis & neruis ipsius corporis, deinde auferentur humores grossi, & spiritus densi, quę reddunt hominem pigrum & tardum, & spiritus boni & subtile glorioſi corporibus dabuntur, qui efficiant corpus ipsum agile, & ad motum localem expeditum. Porro hanc agilitatis dotem beatia conferendam colligimus ex illo Salomonis: Tanquam scintilla in arundinetis discurrunt, &c. & ex illo Isaie: Qui sperant in Domino, &c.

D-1

Super quartum lib. Sententiarum. 165

DISTINCTIO. XLIX.
Quart. XV. Pag. 849.

DISTINCTIO. XLIX.
Quart. XVI. Pag. 852.

An gloriosum corpus clarum quo-
que erit.

Potesne gloriosum corpus per
subtilitatis dotem simul
esse cum alio cor-
pore.

RESOLVTIO.

Duo cor-
pora pos-
sunt esse si-
mul.

RESOLVTIO.

Claritate donāda ef-
se gloriosa corpo-
ra, vel hinc satis li-
quet, quod ait scri-
ptura sacra, Fulge-
bunt iusti sicut sol, &c. Hæc au-
tem claritas est quadam præ-
fulgentia, & addit super lucem,
& colorem manifestationē sui,
quomodo dicimus clarā lu-
cem, clarā veritatem, id est
manifestā. Corpora igitur bea-
torum erunt clara & fulgentia,
quia habebit quilibet beatus
colorem pulchrum secundum
gradum complexionis suæ non
vitiatæ (Æthiopes enim non ha-
bebunt nigredinem intentam,
venunc) iuxta enim complexio-
num diuersitatem varios quo-
que colores habebunt, vnde &
modo magis delectatur vnus in
vno colore, quam in alio, pro-
pterea quod sit magis proprie
conteniens complexionī, & qui
eundem habebunt secundum
speciem colorem, non erunt æ-
quales, que clari, dicente apostolo, Alia
est claritas solis, & car. & Chri-
sto, In domo patris mei, &c. Ali-
qui insuper asserūt in ipsis bea-
torum corporibus fore nedum
talem colorem, sed etiam lucē.

Is igitur color (excedens
complexionis perfe-
ctionem) vna cū
refulgentia
dos cla-
rita-
tis nuncupatur.

Philosophi ignari vir-
tutis diuinæ existi-
marunt fieri non
posse quadatenus,
vt duo corpora si-
mul essent, at fide secus sentim⁹,
quāquidē Xps integris claustris
virginis natus est, deinde oble-
rato sepulchro resurrexit, & clau-
sis ianuīs ingressus est ad disci-
pulos: Hæc autem fieri nequi-
bant, nisi duo corpora simul
fuissent. Quod si modum per-
scruteris, responderetur, quod
causa quare duo corpora ne-
queunt esse simul, est quan-
titas locum occupans. Quantū
enim alteri quāto repugnat dū
taxat virtualiter, id est ratione
sui effectus, qui est circumscri-
bere locum. Porro Deus ipse po-
test cauam a suo effectu natura-
li suspendere, & impedire (vt fa-
ctum est in tribus pueris) quo-
circa quia corpus gloriosum pro-
pter dotem subtilitatis locum
non occupat, esse poterit simul
cum alio corpore non glorioso,
non autem glorioso, propterea
quod hoc ab ipso Deo non fue-
rit illi concessum, sed posset, si
Deus veller. Quod autem cor-
pus gloriosum simul cum alio
esse possit, hoc illi cō petit, & de-
betur (supposito Dei decreto qd
sic statuit remunerare fideles)
quatenus ab hac rationali ani-

Daniel. 9.

*Perfectio
corporis
gloriosi.*

ma, & gloriosa informatur, & hæc possibilitas dos subtilitatis vocatur. Vnde sicut perfectio animæ consistit in Dei visione, & fruitione, sic corporis perfectio est, ut pro arbitrio animæ possit simul esse cum alio corpore. Hæc autem dos subtilitatis, seu talis possibilitas non est qualitas aliqua absoluta, seu quidpiam inhærens corpori, sed causa eius intrinseca est voluntas beati, quæ id meruit, & extrinseca est diuina voluntas, & potentia quæ id efficit. Et quia id de iure debetur beato ex ordinatione ipsius Dei, ideo dicitur dos, quomodo quoque sentiendum est de alijs dotibus prædictis.

DISTINCTIONIS L. Quæst. I. Pag. 363.

*Potesne quispiam, ut vitet miseriam
recte appetere non esse.*

RESOLVTIO.

*Duplex
malum.*

Duplex constat esse malum, penæ videlicet, & culpæ, ut autem quispiam malum penæ vitet, nequit recte nec debite appetere non esse, nam malum penæ est iustum, & bonum, quare propter ipsum vitandum nullus debet appetere non esse. Insuper nullus potest licite aliquid desiderare contra inclinationem naturalem, quando illa est consona diuinæ voluntati, sed quilibet propensus est suapte natura ad esse, secundum Philosophum, & de anima. Apostolum volumus expoliari, sed superuicti, & carere. Nemo vnquam carnem suam odio ha-

buit, &c. Et is appetitus conformis est diuinæ voluntati, nā ipsa eam infligit, quo fit ut ob poenam fufiendam nullus debeat expetere non esse. Circa vero malum culpæ, homo bifariam sese habere potest. Primo sic, ut velit se potius interimere, aut omnino annihilare (si posset) quam culpam admittere, & hoc est illicitum, quia contra Dei preceptum, Non occides. *Potest enim* Secundo, ut malit tolerantius, *tolerare* me mortem ab alio illatam per quam pe- *peti* peti, aut quoduis supplicium, et *cautum* annihilationem, quam Deum *impetare* offendere, & hoc est admodum *s. Elicite* commendabile, voluntas enim oblati duobus malis, minus eligere debet, tunc enim vnum habet rationem boni respectu alterius, secundum Philosophum. *g. Elicite* Præterea, secundum eundem Philosophum, propter bonum virtutis actum, debet se studiosus morti exponere, multo magis ne legem transgrediatur diuinam. Adde, quod propter nullam causam debet quis transgredi diuinum præceptum, nisi fuerit reuocatum, aut ab intrinseco directori, ut in Samfone, aut ab extrinseco doctore, quemadmodum præceptum de non comedendis idolotitis datum, reuocatum fuit a Paulo, aut ex necessitate, ut cū David comedit panes propositionis. Quod si dixeris, hoc aduersari propensioni naturali. Respondetur, quod quando sunt duæ regulæ diuersæ, eligendum est quod conforme est regulæ superiori. Constat autem diuinam voluntatem superiorem esse naturali appetitui, ideo debet se quilibet illi conformare.

DI.

*Nemo dicit
appetere
non esse.*

*s. De ge-
nera. 2.
de anima.
s. Cor. 5.
Eph. 5.*

Iudic. 16.

2. 11.

1. Cor. 1.

Super quantum lib. Sententiarum. 167

DISTINCTIONIS L.
Quæst. II. Pag. 863.

*An damnati ut miseria fugiant
appetant non esse.*

RESOLVTIO.

*Ob penam
debemus
appetere
non esse.*

Vamuis dānati de-
beant satius velle
non esse, quam in
peccato permane-
re, nihilominus ve-
ro simile est, ipsos appetere non
esse potius ob penam quam
patiuntur, quā propter culpā
fugiendam, sunt enim obstina-
ti, iuxta illud, vbi ceciderit ar-
bor, &c. Item, Ligatis manibus
& pedibus, &c. Quod autem ap-
petant non esse, patet ex illo

*Ap. 9. Ioannis, Desiderabunt mor-
tem, &c.*

DISTINCTIONIS L.
Quæst. III. Pag. 871.

*Videntne beati damnatorum
penas?*

RESOLVTIO.

*Isariam
quippā
cognosci
nulli Theo-
logorum est
ambigu-
um, videlicet
in genere
proprio, seu
cognitione
sensibili, &
in verbo,
siue in speculo
diuinæ essen-
tiæ, & quidē
primo modo
beati non vi-
dent damnato-
rum penas,
ob indebitam
& impropor-
tionatam inter
obiectum & po-
tentiam distantiam.*

Isariam quippā co-
gnosci nulli Theo-
logorum est ambi-
guum, videlicet in
genere proprio, seu
cognitione sensibili, & in ve-
bo, siue in speculo diuinæ essen-
tiæ, & quidē primo modo bea-
ti non vident damnatorum pe-
nas, ob indebitam & impropor-
tionatam inter obiectum & po-
tentiam distantiam. Quantum

*Duplex
pena dā-
nati, scilicet
pena
sensibilis
&
pena
intellectus.*

aut attinet ad secundum mo-
dum, distinguendum est de ipsis
penis. Pena siquidem damni (q̄
est diuinæ priuatio visionis) &

culpa (quæ est penæ causa) non
relucet in essentia diuina, quia
cum non sint entia non habent
in Deo ideam, seu representati-
uum quodpiam, sed illa cognos-
cuntur per aliud, nempe p̄ posi-
tium cui opponuntur, dicente
Aristotele, qđ priuatio cognos-
citur per habitum. Aliæ vero
damnatorum penæ, vt pena
ignis, remorsus conscientia, tri-
stitia consequens has penas, &
precedentes, quia sunt vere en-
tia positiua, & habent in Deo
ideam, a beatis in verbo cognos-
cuntur. Porro talis idea nihil
aliud est ab ipsa diuina essen-
tia, q̄ est exemplar illimitatū om-
nium rerum. Quomodo autem
sefe gerant beati erga dānatos,
videntes eorum penam, profecto
non est vero simile Deū, aut
beatos gaudere de afflictione
eorū, vñ inquit Deus, Heu con-
solabor de hostibus meis, &c. &
alibi, Nolo mortem peccatoris,
& cæc. Vult oēs homines saluos
fieri, & cæc. Quocirca non punit
eos, nisi necessitate quadam, pro-
pterea qđ aliter culpa remanens
iuste ordinari nequit, nisi per
penam. Nolunt igitur simplici-
ter Deus, aut beati, damnatorū
penas, sed solum secundū qđ,
id est propter iustitiam, & reor-
dinationem culpa: immo, si pla-
ceret Deo, vellent eorum libera-
tionem, aut saltem non displice-
ret eis, si soluerentur a penis,
quia nolunt eis penam, nisi qua
tenus ita ordinatum a Deo, nec
idcirco propterea tristantur bea-
ti. Primum quia conformant se
diuinæ voluntati, deinde quia
voluntas eorum haud est tristi-
tiæ capax, propter perfectam de-
lectationem, quæ omnem impe-
dit iustitiam.

*4.7. & 96
Metaph.*

*Eze. 18.
1. Tim. 6*

*Quare
Deus pu-
nit dam-
natos.*

DISTINCTIONIS L.

Quest. III. V. & VI.

Pag. 578. & 876.

Eritne omnium damnatorum paritas
& electorum beatitudo
aqualis?

RESOLVTIO.

Beatitudo
electorum
erit ina-
qualis.
Ioan. 14.

1. Cor. 15.
Psal. 61.

Mat. 20.

EX sacris liquet lite-
ris electorum di-
sparem fore beati-
tudinē. Ait enim
Chrs loquens de
beatis, interprete Augustino, In
domo patris mei, &c. & Aposto-
lus, Stella differt, &c. & Psalmi-
sta, Reddet vnicuique, &c. Ope-
ra autem constat inæqualia ef-
se, vnde & consequens est remu-
nerationem esse inæqualem. Hu-
ius autem inæqualitatis cā prima
est Deus ipse, qui ita statuit
electos remunerari, deinde &
voluntas, ac charitas, quæ sunt
causa actuum in quibus confi-
stit bealitudo, hæc enim in di-
uersis inæqualia esse possunt,
potissimum charitas ipsa. Quo-
circa cum dicitur, quod singuli
receperunt singulos denarios,
accipiendum de ipsa beatitudi-

ne, quam quilibet accipit, aut
de ipsa diuina essentia, quæ est
idem beatorum omnium obie-
ctum, illud quoque Augustini
super Ioannem, Omnium erit
par gaudium, intelligitur exten-
siue, non intensiue, quia quili-
bet gaudebit de quolibet, & de
omnibus in quibus alius: quan-
tum autē ad corporis dotes, si
ponantur absolute qualitates
inæquales, erunt propter eandē
rationem. Si autem impassibili-
tas dicat, nō posse ab aliquo pa-
ri (sūm Scotum) & subtilitas fa-
cultatem posse esse simul cum
alio corpore, ex æquo cōpetent
electis pariter, & agilitas, chari-
tas verō inæqualis erit iuxta il-
lud Pauli, Stella differt, &c. Dam-
nati quoque inæqualiter puni-
tur, nam carētia visionis diuinæ
maior erit pena his, q̄ grauius
deliquerunt, deinde & vermis,
seu remorsus conscientię, po-
tremo & ignis ipse grauius col-
dem affliget, ita ordinante diui-
na voluntate, q̄ nobis per sacras
litteras innotescit, vnde Ioannes,
Quantum se glorificauit, &c. &
Psalmista, Reddet vnicuique, &c.
idem quoque habetur in Pro-
uerbijs, & apud Hieremiam. 25.

F I N I S.